

ס פ ר ה י ש ר

המיוחס

ל רב ינו ת ס

כולל עניני מסר ויראת ה'

נדפס מחדש עם הגדה מרזיקת ותרגום אשכנזית.

על ידי

אייזק קויפמאן.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

פראנקפורט.

Verlag der hebräischen antiquarischen Buchhandlung
von Isaac Kaufmann.

תר"י

הקדמת המוציא לאור.

מן הידוע כי תיקן המדות ודברי מוסר המעירים עבדי הזמן, אשר נפסדו מגוולת מיוזמת העולם, מתרדמות חולתם לנהגם ולנהלם אל ציילי הירעה והאטונה, חיינם שים לבל איש ואיש; מי שלח נשא ללכת נמהלכי המדע ולהאיר שכלו בחקירות עשנית, לא יבוא אל הקודש אם מופתי השכל ועשבלות נפרדות לכדנה יחזקבו וישנעוהו, רק מי ששכלו כהיר ורח ולבו לא כפון מדעת, חבל רוח הזמן נססה בו ותסתהו להתעלם בעשני עדרים ולשכח מלות אלהיו, לחיז כזה תוכחת מוסר בשלכות עם חקירות נגזנות ורמות תעלבו מתאוקת החומר אל התכונה הישרה. ואנשים השלמים בדעת כאלה היו למד עיני הרב רבינו בחיי במתכנן חכמו על חובת הלכות, לכן דבריו עמוקים ונאגנים, והרב המפורסם ס' הישר רק לפחותי הערך, אשר סוגר עליהם דרך החכמה — כמו שאמר בהקדמו — יביע חמרו נלאון לח וקל להלביב שכיב האטונה והירעה כלב העם ולהרגילם על נקלה בעבודת ה' ונמדות טובות וישרות. וכאשר בזמננו זה גם דברים השמועים והקלים, אם הם כתובים נלאון הקודש, חתומים ונפתרים לעיני העם ואין חומר קלה, ואפרי מוסר ותקון המדות הכתובים נלאון עם ועם הם רק חמרים כוללים ולא פרטים לחי ישראל, לכן היה עם לכני להדפיס מחדש ס' הישר עם תרגום השכמות לפתוח להטון אשרי יואר העיניים אל עוזו העבודה והירעה בלי לאות ובאלון. ובאשר גליתי חפלי וחזתי זה לאחד מעמודי, אמר, ככר חלי תמותך כירי, כי יש באמתחתי האמתקה השבחיית מן ס' הישר, אשר תרגם לי חכם אחד ברשותו איך יקרו בעיני דברי המפורסם; ועתה קח לך תרגום הזה ועשה הטוב בעיניך לתקנו בחיקון ועשימת האלון כפי הלורך, כי המתרגם לא טעה מלאתו להפינה חובה ולכן לא שקל חמרו על טאזי מופטי האלון, איך שמו לא אגלה לך, כי זה רצונו. ואנכי חשתי ולא התמהטתי ונתתי התרגום לחובהי אשר נשא עליו מלאת הגבה והוא העביר עין בחינתו עליו ושלא ידו לתקנו, לכן יכלה הקורא, אם ירגיש מלאת שים ולא יראה קכה אחד עולה בתרגום הזה.

מלבד ס' הישר דפוס קראקויה משנת צ"ו ואמעצערדם משנת תס"ח היה לפני צל המגיה גם דפוס הראשון של ס' הישר (כולל ל"ט דפים, ועוד לא נרשמו בו מספר השערים ונדפס בלי זכרון הזמן ומקום הדפוס). והוא יותר מדויק מדפוסים האחרונים שנמללו בהם דברים אין ענין, כמו המלאך הנחה, תקנו

נעולם הזה בכוכבים, אחר חזנו נחיים והם יסעו" אלקלו והזחיתו הטדפיסים,
 ומתנו, נחנו בדוכים, נחנו כמזכרים; אבל הדפוס היקר הזה לא נח לידי כי
 אם נקצה האחרון אל הדפוס, לכן שמתי עקלת הזנויים בתוך התקונים. וחתן
 תודה לארץ החכם כרמולי שלח סגר דלתי תזכרות פשריו והשאלתו לי עד אחר כלה
 מלאת הדפוס. עוד יש לנו להעיר הקודש על שם העתה של ס' הישר, אשר
 נקרא בשער כל הדפוסים על שם רבינו תם טרומרוג, בן כמו של רש"י, או
 רבינו יעקב מאורליינס, והוא טעות מפורסם ונתחלף להטדפיסים הרשזוכים
 שם החזר הזה עם חזר תלמודי של ר"ת נקרא כמו בן ס' הישר. ובעל המחבר
 הזה היה כפי מה שכתב הרב חיד"ו בשם הגדולים ח"ב אות ו בשם מהר"ם די
 לומאנו רבינו זרחיה היוכי. וז"ל נספרו שתי ידות נזיר דרך חיים:
 (דבריו מוכחים באגרת הרב כרמולי לבעל הענייה).

היה חובב לחובת הלכבות. ובא שערי חשובה הסגורים

ושירי זה קשור על לב ושיר ק' ערת כסף וספר הישרים.

ופירש. דבריו כלשון זה: „זירגיל אדם עלמו לקרא ולעיין בחובת הלכות,
 ובשערי חשובה של רבינו יוסף" וגם פירש הישר הטכונה לר"ת וחינו. וחמת
 גר"ת חזר ספר קראו ספר הישר, אך הוא חזר המספר, ואינו מלא (כדפוס
 בעת נדפוסו שנת 1810). ואני שמעתי מהספר הישר זה, שנדפס בקושטנדינה
 פעם אחד, ובזמניאם פעם אחד, חזרו הרב זרחיה היוכי" אך שיהיה
 הוא חזר נחמד מאוד". — אכן עם הישר עלמו לא נכר ולא דע לא שם מחברו
 ולא זמנו" גם חרוזי שיריו שהביא לא נודעו מי עולידם, אבל ברור הוא שבגבול

1) ספרי רבנו יונה אלה המלאים ידענו הם, בגרסת התשובה, שערי
 התשובה וס' היראה, ושערי התשובה הם כלי ספק רק חלק אחד
 נספרו שערי זרק אשר הזכיר הרב יעקב נפולאו על תהלים מזמור
 ל"ב, ודבריו הם נמלאים בשערי התשובה, אכן שארי טאמריו שהביא מזמור
 ס', כ"ב, כ"ו, ס"ב, לא נעתקו משם, והם משערים האחרים אשר לא
 נדפסו, כמו שער גדרי הזכירות, שער התורה אשר הזכיר ר'
 יונה בשער התשובה דף י"ע וב"ח. — המנחם על חזרי ר"י וספר הישר
 יראה לפעמים רעיון אחד בין שניהם, ועזה בראשית המחבר האחרון
 היה לפניו חזר הקדום.

דברי הענייה.

2) זכר החכם הזה לא מלאתי לא. כדורשי הדורות ולא נכותני ראימות.

3) המחבר לא הזכיר לא שם ספר ולא שם מחבר אחד מלבד ס' חובת
 הלכות על שם ר' נחיי בן נקודה וס' משלי כלילא ודמכ"ח,
 אשר כבר הביאו רב האי גאון בשו"ת הגאונים דפוס אלוניקה תקע"ח,
 ס' י"ג כפי מה שכתב הרב החכם כרמולי בהעתקת לרפחית אל
 משלי סנדאבר דף י"ג (כארים תר"ט).

לאדם תינו לְאָן מַאֲרֵי סַפְרִים. — הַעֲחָרִים הַרְאֵנוּם שְׁמַכִּירִים שֶׁם
 סַפְרֵי נַפְתָּם הֵם, הַרְבֵּי יַעֲבֹד נֶם' אֲזַר הַחַיִּים דָּף כ"ג, אֲזַר הַבַּיִת
 נַחֲךָ מַשְׁרֵי הַחֲכָמִים שִׁילְחוּ לְקַרְבֵּי בַּגֵּד הַפִּילֹסוֹפִיָּה, וְהַרְבֵּי ר' אֲזַר הַסֵּם
 סַבְעִי, אֲזַר הַלֶּךְ לְגֹר בְּחַדְרֵינוּפֶל לְאַחַר גִּירוֹשׁ פּוֹרְטוּגָלל בְּזַמַּת רַכ"ב, נֶם'
 לְרוֹר הַעֲוֹה, סוֹף פ' כִּינְכִים (כַּפִּי טוֹה שְׁתַּח הַחֲכָם בְּרַעוּלִי נַמְכַת הַחֲכָם)
 וו"ל: תַּנְאֵי הַתְּזוּבָה הֵם רַעִים וְהַעֲחָרִים דְּנָרוּ מֵהֶם, וְעוֹבֵלֵם לֹא יִצְרוּ
 נַעֲיִי לֹא דְנִי' ק' הִיא. וְנִאֲמַת דְּבָרָיו הֵם דְּבָרֵי חָן וְשֶׁכֶל טוֹב וְעַעֲזִיכִים
 לֵב הַעַם לְתַהֲבָה וְלִירְאָה אֵת ה'. וְאֵם נַבְחִין דְּבָרָיו נְכוֹר הַכְּחִינָה לֹא יַמְלֵא
 שֶׁמֶן מַנְהוּ כִּי אֵם נַעֲרִיבָת קַחֵשׁ בַּנְּגֵד הַחֲכָמוֹת וְשִׁטְנָה שְׁתַּח עַל הַפִּילֹסוֹפִיָּה
 בַּשַּׁעַר ו' וי"ג, וְהַלֶּךְ נַעֲנִין זֶה-נַעֲקוֹת הַחֲכָמִים הַמַּעֲטִים, רַבִּינֵינוּ הֵאֵי
 (כַּמּוֹבָא נַעֲנִין יַעֲקֹב פ"ב דְּחַגִּינָה) וְהַרְאֵנָה (שׁוֹת כֻּלָּם כִּי' סִי' ט') וְלֹא נַטָּה
 אַחַר הַמַּדְרִיכִים, אֲזַר הֵיוּ גַם הֵם לְרַעֲי הַעַם וְחַכְמָיו, כַּמוֹ רַס"ג, הַרְאֵנָה, ר'
 יְהוּדָה הַלֵּוִי, הַרְעִינָם וְאַחֲרִים כַּמּוֹהֵם. וְהִנֵּה אֵם נְרַבֹּת הִיעִים כַּבֵּר נַחֵה וְזַקְטָה
 הַאֲרָץ מַתְרוֹעָת מַלְחָמָה, אֲזַר קָמָה בֵּין שְׁחֵי הַמַּחֲנוֹת, וְהַחֲכָמוֹת גְּבָרוּ וְהַלְלִיתוּ
 וְעָזוּ פְרֵי כַּדֵּי הַעֲבָדִים, לֹא כֹלְמָו עוֹד לְדָרֵי הַמַּלְכָּלְפִים וְהַעֲלֵהֵם בַּנְּגֵד
 הַחֲכָמוֹת, וְהַנְּכַפְלִים מֵאַרְץ יִדְבָרוּ עַל רוּחַ חֲכָמָה וְדַעַת הַמַּרְחַפֵּת. עַל פִּנֵּי כִי
 הַאֲרָץ, וְחֹמְרִים: הֵלֵךְ נִבְדָּה בַּחַד וְכַתְּחֵה הַתּוֹרָה טַעַת אֲזַר עַבֵּד הַעַם דָּגַל
 מַחֲנֵה הַאֲמוּנָה לְשׂוֹר כַּדֵּי תַקִּירָה הַעִיּוֹנִית וְלַחֲנוֹת בַּשְּׁמֵרֵת הַפִּילֹסוֹפִיָּה, וְכַתְּחֵה
 בֵּינֵי הַעוֹר בֵּין שׁוֹר הַחֲכָמָה בֵּינֵי לְמוֹדִיהֶם, שְׁלַחַה הַנְּעִירָה בְּקָמוֹת יִאֲרָל וּמַגִּדֵשׁ
 עַד קָמָה כֵּלָה? וְלֹא יִפֵּה אֲמַר נַעֲלֵם ס' הִיא (שַׁעַר י"ג), כֵּל הַמַּשְׁחִיתִים אֲמוֹנָתָם,
 הַמַּחֲבָדִים תַּקּוּתָם מִן הַסֵּל, הֵם אֲזַר דְּבָקוּ בַּחֲכָמוֹת הַחִילוֹנִית וְאֲזַר הַתַּחֲנָרוּ
 לְלוֹמְדֵיהֶם? עַל זֶה אֲשִׁיר דְּבָרֵי הַחֲכָם אֲנַרְהֵם בִּיבְאֵנוּ, עַה שְׁתַּח בַּשַּׁעַר ג'
 מַדְרֵךְ אֲמוּנָה, וו"ל, וְאֵם אֲמוֹר יִאֲמָרוּ נַעֲלָחוּ חַכְמָים בְּלוֹמְדֵי יִלְחוּ מִן
 הַכֵּלל וְהַטָּה אֲנָשִׁים רַעִים וְחַטְאִים וּמַעֲדוֹת מַגּוֹנוֹת? נִזְכִּיר כֹּזֵה בַּתְּזוּבָה הַחֲכָם,
 כִּי גַם אֲנַחְנוּ נַרְשָׁה אַחֲרֵים נַלְתֵי-מַעֲשִׂים וְנַלְתֵי יוֹדַעִים בִּידְעוֹת הַמּוֹפְתִיּוֹת
 יִדְעָה כֵּלל וְנַקְרָאִים חַכְמָם נַעֲבֹר אֲזַר הַעֲמִיקוּ בַּחֲכָמוֹת הַתַּלְמוּד הַקְּדוּשָׁה
 כַּחֲחָנָה עַם שֶׁלֹּא הִסְתָּו תּוֹכִיּוֹת חַכְמָים הַמַּשְׁמַרִים הַסְּגוּלָּיִים, אֲזַר הֵם חַכְמַת
 הַחֲלָהוֹת בַּשַּׁמַּת, וְהִנֵּה הֵם אֲנָשִׁים רַעִים וְחַטְאִים יִלְחִין מִן הַכֵּלל גַּם כֵּן, וְעוֹבֵל
 שְׁכֵן מִי שֶׁלֹּא קָרָא וְשָׁנָה, אֲזַר אֲנַחְנוּ רוֹאִים מֵהֶם הַעֲמִיקוּ שְׁחֵתוּ הַאֲנָשִׁים הַחֲלָה
 בַּנְּפִשׁוֹתָם, וְנַטְרִירוֹתָם. וְהַתְּזוּבָה הִיא מֵאַחַר הַחֲכָם הַשְּׁמוֹרֵר כִּי הַחֲקִירָה וְהַעֲיוֹן
 וְהִידְיָעָה הֵיוּ זֶה שְׁתַּהֲיָה לֹא יִסִּירוּ הַאֲדָם מִן הַשְּׁלִיטוֹת וְלֹא יַעֲשֶׂךְ
 מִיִּדְעָתָם רַשַׁע וְשִׁטְמָה, אֲבָל בַּהֲפֵךְ, וְאֵם רַחֵה נַרְשָׁה אֲנָשִׁים עַה
 יִהְיוּ רַשַׁעִים עַם לִימוּד הַחֲכָמוֹת הַהֵם, הִנֵּה אֵין הַחֲכָמוֹת הַהֵם
 הַסְּבָה בַּרְשָׁעוֹתָם, אֲבָל רוֹעַ מַזְגָּם, שֶׁאֵם לֹא יִהְיוּ חַכְמָים הֵיוּ
 יוֹתֵר רַעִים וְחַטְאִים. — הִנֵּה כִּי הַחֲכָמָה בַּשּׁוֹם לֵד אֵין לֵה

להזיק חבל להועיל. ואם נמלט חכם מה כחלישע אחר רשע ורע
 לא יסבב לו זה החכמה חבל רוע מזגו ואם לא היה חכם היה
 יותר רשע". (ונעל ס') הישר בתב בשער י"ג בעין זה על חכמת התלמוד
 וז"ל: ושי אהא מתעסק בת"ת והוא שב במקל ותחזיק בדשעתו, דע כי חלו
 היה מתעסק בענין אחר היה רשע כפול ורעתו פי שנים). — יהיו הדברים
 האלה למס חיים בלב הקורא המורא ורך הלכב ולא ירע מחדות בלכות בעל
 ס' הישר לחשוב מסגר הסבלות ובור הפתיות למנכר מאגב ונית מקדש מועד
 לבעלי הדת והאמונה, כי החכמה והדעת מחת פלחים המה, הדיקים ילכו
 לחורן ויוסיפו לטען בעבודת ה', והכושעים — יכאלו בלעדן.

פראנקפורט בחדש חמח תר"י.

היובנים

צ"ל	8	12	צד
ועוד נראה	8	12	צד
כי בהעלוחנו	4	14	"
או חדיה	5	19	"
לפרש אותם כי אם שלשה אלה	12	34	"
כי האויר	9	35	"
וילמדוה	9	46	"
הרשעים וחכמת הדלים והעוהויעיהם ותורחם	8	57	"
בהיות הנפש	9	69	"
והיא עמוד	3	82	"
גמול טוב	7	83	"
מנפש רוממות ונוהג דומה	7	86	"
וסבל הכל	5	95	"
או שיהיה במצור	1	98	"
ולקיים אסרו	11	98	"
וחסרון חברת החכמים	14	131	"
יש לו כחות	12	138	"
העבודה נכונה כי מלאכת העבודה	9	160	"

נודה לאלהינו, ונברך יוצרנו, אשר בראנו, ולהועיל לנפשנו קראנו. מרם היותנו, גבר חסרו עלינו, כי מאפס המציאנו ומאין ליש הוציאנו, ויאר פניו אלינו, בתורת וחקים, ומשפטים צדיקים, והודיענו ביד עבדיו הנביאים איזה דרך ישכון אור, לשום מחשך עינינו לאור, ללכת בדרך תורתו הטובה אשר עץ חיים היא למחזיקים בה. ויפח באפיו נשמה, היא הנפש החכמה, לתת לפתאים ערמה, לדעת הטוב ולדבקה בו, ולהתרחק מרע ולסוד מנתיבתו. והזהרנו חקיו ומשפטים הנחמדים, על פי שנים עדים, ע"פ השכל הראשונה, וע"פ הנביאים אחרונה. כאשר אמר בשכל, "כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי", ואמר בנביא, "ודברתי על הנביאים ואנכי חזן הרביתי", לבעבור תהיה יראתו על פנינו, ותורתו בין

פְּאָרְדַּע דַּע דַּע פֿערֶפֿאַזזערן.

אָסמט אונז אונזערק גאָטטע דאָנקען, אונזערן טאָפֿעל פֿרײַען, דער אונז ערשטעלעך אונד לז אונזערק ווייגעטן בעזטען אונז דאָזיין ריען. גאָך עהע זיר עקוויזירטען, נייגטע ער זיינע גאָדע אַפֿצטיג. לז אונז אַזערען ער אַזי דעס ניכטו אונז הערפֿערלעך. ער זיעט, דורך אַזערען, געזעטלע אונד רעכטע, זיין אָנטאָיטן אונז זייכטען אונד דורך זיינע דיענעך, דיז פֿרֿאַפֿעטען, אונז הען וועג דען זיכטו זייגען, אונד דיז פֿינטערניס זונזערער אַזיגען דעס זיכטע לזווענדען, דאָס אַזי ווענדען אַזי זיינער פֿערטרעפֿען זיכטן אַזערען, וועלכע דער בויס דען אַבעט אַזיז דיאַזעניג גען, דיז דערען פֿענט האַלטען. ער האַלטען אַזיז דען גייט דער ווייזייט אַזיין, דען אַזיז אַזיז אַזיז קאָג לז אַזיז, דאָזיט ער דען גוטע ערקענען, אַזיז טרייט אַזיז אַזיז אונד זיך פֿאַז אַזיז ענאָ פֿערנע, ער זיעט אונז זיינע פֿערטרעפֿליכען געזעטלע אונד רעכטע דורך לזיז זייגען עאפֿערהען, דורך דיז ערקענעניס אונד דורך דיז פֿרֿאַפֿעטען, וויז ער פֿאַז דער ווייזייט הייסט (ירמ' ט', כ"ג.) "זיר דאָזיט ריהאע זיך, ווער זיך ריהאען ווילן, דאָס ער וויינע זיז אונד אַזי ערקענען". אונד פֿאַז דען פֿרֿאַפֿעטען הייסט ער (הושע י"ב, י"א.) "אַזי טפֿירן לז דען פֿרֿאַפֿעטען, אונד אַזי האַבע דיז ווייזאָנג געאעהרט", דאָס זיינע עהרפֿורכט פֿאַז אונז זיז, אונד זיינע אַזיז אונז פֿאַז אַזיז טוועבע. דען דיעזע

עינינו. אשר שניהם תהיה סבה להשיג רצון האל וסלם לעלות אל המרכבה העליונה. ומפתח לשערי התקוה. וע"כ חובה עלינו להודות לו על כל אשר גמלנו, והטובה אשר הנחילנו, ולשאול מאתו לעזרתו לעשות הישר בעיניו, להגיד גדולתו, ולהשיג לתכלית השלמות בעשותינו מצותו, כי על כן יצרנו לא לתקוה ולתועלת כאשר אמר, "אם צדקת מה תתן לו ורבו פשעך מה תעשה לו". ואולם בראנו לכבודו ולהראות תוקף גבורתו וחין ערכו כאשר אמר, "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". ולכן אתחנן לו להיות פעולתי לפניו רצויה. אולי יגמלני עליה כפי רצוני, לא לפי קצר יכלתי ואוני, כי איך ישיג גדולת בוראו אנוש נכזה. והאך, כי מה האדם שיבא אחרי המלך. ואני מתחיל בעזרת השם ואומר: כי ראיתי

ביידען וינד דיש איטטעל דען גחטטליכען ווילען לו ערפשווען, איינע
 וייטער לור עררייכונג דער העכסטען טוטעט, אונד דער טלייזען
 לו דעס טהערע דער העכסטען.

דעוועלוב איזט עו אונזרע פליכט זיהטן לו דחנקען פיר זאלען,
 ווען ער'אזט ערוויטען, פיר דען גליקק, דעס ער אונז פערליעהען,
 אונד זיינען בייחטטענד לו ערפלועהען, ווען רעכט איזט חין זיינען
 אויגען טהון לו קאנגען, זיינע גרעסע לו פערקינדען, אונד דורך
 דיש בעהבשטונג זיינער געבשטע דיש אהגליפוטע פשווקטאמענע
 הייט לו עררייכען. דען נור דעלן טול ער אונז, חכער ניכט
 לו זיינען טוטען, וויח עו הייסט (איוב ל"ה, ז'). "חשק דיש
 גערעכט ביזט, ווען גיבט דוא זייהט, אונד ווען זיך דינע זיינע
 דען הייעטן, ווען טהוענס דיש זייהט - דערדוך" ? פירושהר ער
 טול אונז בלען לו זיינער העררליכקייט, דיש טהערקע זיינער ווען
 בעגרענלטען אהכט לו זיינען, וו. ע. ה. (ישעיה מ"ג, ז'). זיינע
 ווען איט איינען נחמען גענחנט ווירד, הקב"ה זיך לו זיינער
 העררליכקייט ערשטעטען. דערזון פלומע זיך לו זייהט, דעס
 איינע חרבייט זייהט וועהאגעטעלליג זייהט, פיעווייכט פערגילט ער
 איר דעפיר נאך איינער חבויכט אונד ניכט נאך איינען בעטרהנקטען
 קרעפטען. דען וויח קען דער גערינגע פערגהנגליכע מענט דיש
 גרעסע זיינען טאפערע פשווען, ווען איזט דער מענט, דעס ער
 דעס קאניגע פשוגע? (ד. ה. זיינע חבויכטען ערגרינדע).

זיך בעגינע נון איט גחטטליכער הילפע, אינדעס זיך נור
 דען בעפערערקע, דעס זיך טען פיעלע טאטלכערע ביכער

ספרים רבים ונכבדים בענין עבודת האל, כגון ספר חובת הלבבות
 לחסיד רבינו בחיי בן בקודה ז"ל וספרים אחרים רבים
 ונכבדים, אך מקצת עניניהם עמוקים ולא יתעסקו בהם אנשי דורנו
 כי אם מעט מועד וכל לב מדעת נבער, כי התאוה מגברת והשכל
 נחלש, והוא דרך חול ולא יקדש, ויצר לב האדם דע טנעוריו,
 ובספרים האלה לא ימשו אסוריו, ולא ירפאו מזוריו, כי כל יום
 ירדו למצער אנשי חסד האיתנים, וגמר חסיד ופסו אמונים, וכל
 איש רודף אחר העושר והתאוה, ואחרי הכבוד והגאווה, ולכו בין
 שניהם כאיש שכור וכגבור עברו יין, נכהל להון איש דע עין, לא
 ישמע לקול מורים, ולא יאזין לתוכחת מוכיחים ומזהירים, וגם
 אני חליתי בהם אליהם נמשלתי, כי קייתי בקראי ספרים הללו
 אולי יכנע לבבם הערל, הוא חזק מצור החלמיש, וממקומו לא
 ימיש, וכאשר ראיתי כאבי נעכר, ושכלי ביד סכלי נמכר, אמרתי

חיבר דין חסידות ודיענט געלטען התבע, ויח נחאענטליך דין
 בוך חובת הלבבות (הערלענפלאיכטען), פֿון רבינו בחיי
 בן בקודה ז"ל, אונד אנהערערע פֿונדערע; פֿוליינ חיין טהייל חיהרע
 אינהאלט חייט לו טיען, ין דעם נור זעהר וועניגע אונזערער
 לייטגענוגען. יח בענטלען קאנטען, ווייל יח חיהר פֿונגענוגעטע
 אהגען איכערטטייגען; דעגן דיח לידענטשעט חייט אהצטיג אונד
 טונדך דעהר גייט; דיעזע חייט זבער דער ניכט לוס הייליגטהווע
 פֿידערנדיג זעג. דורך דיעזע ווערקע ווערדען דערזוס דיח פֿענעלן
 ניכט געלויבט; אונד דיח וואונדען ניכט געהיילט, דעגן טהגליך
 ווערדען יח זעניגער, דיח שטארקען, דיח ערלען, דער פֿרקהאט
 חייט דעהן אונד דיח ווערההעפטען פֿערטוויטען, יעדער יקגט
 נור נדך רייכטהוק; אונד גענום, נדך עהרע אונד טטהילן, אונד
 דען הערן וועלכט לויטען ביידען ויח חיין בעטרוקענער, ויח
 חיין העלד פֿעקס וויינע בערויטט, בעגיעריג טטרעכט דער ניידיטע
 נדך רייכטהוק, הערט ניכט חיין דיח טטיאזע דער אונטערוויינער,
 פֿערניאזט ניכט דיח עראטהענוגען דער זיטטעלעארער, דיח איהן
 ווערנען. אונד חיין חיין ווער טונדך ויח יח אונד ווער חיהנען
 גליך (ווייל חיין זבער העפעטע, פֿיעלויכט, וועגן יח דיעזע
 ביכער זענען, ווירד זין חיהר פֿערטטחקקטעו הערן בעקעהרען,
 דען הערטער חייט פֿעלזען אונד ויינע געווענהייטען ניכט
 פֿערהאסט), אונד פֿעלן חיין פֿעקס טאערן איבערוואולטיגט, אייגען

ללבבי הלא תבקש לך מנוח אשר יטב לך, פקח עיניך וראה ואמין
את רעיוניך, ואתה תאזור את מתניך, והכן לך צידה, בטרם בא
הפקידה, כי אין לה מעצור להשיב לך מניד משנה, ולשום בסיד
דבר ובלשונך מענה, ואל תבטח על אשר חברו קדמוניך אשר
היו לפניך, רק על אשר יחברו רעיוניך, כי לא ירע נגע לבבך
זולתך, ועל כן לא ירפא בלתיך מחץ מכתך, כאשר אמר המשורר:
איכה ישוכון הפתאים מחטא אם לא יהא מהם לנפשם גוער, לבי לבי
שא נא עיניך לשטים והתכונן נוראותיהם והמאורים וממשלותיהם
וההרים ומוסדותיהם, והארצות ויושביהם, ושים לכך לדעת מי
בראם וסדרם בחכמה, ואחרי כן התכונן סוד בריאותיהם מאין, ולטה
נבראו, והתכונן בחדושי העולם ומקריו, גם בחסדי הבורא וטובתו
וחטלתו, והתכונן בחדושי העולם האבד הזה הרומה לקיוון שבין

פערטטענד דער נישטגקויט פרייס געגעבען זעה, דען זענטע מיך
זו איר מיט הערלען: פירושהל דזא קענעט דיר דזעה זעטן, דעס
עו זעהל דיר געהע, זעלענע דייע זויגען נור אונד זעה, בט
פעוטיגע דזא געדענקען דיר, אונגירטע דייע זענדען, בערייטע
דיר דען פעררטה, בעפער דזא הייזונג קאזאט, געטט זייט
עו נישט אונאנגיק, דעס ער דיק ערפונגען זענע זיינער זעהרע
פערקינדונג, אונד דעס ער דען רעכטע זענדען זען דען אונד
דיר זעגע, פערלונגע דיק נישט זיין זעט, זעט פריהער טאן פער;
פעסט, זענדערן נור אונד דען, זעט דין זייגער זיין פערדינעט;
דען קיין זענדערן קענעט דייע הערלענע זעהלעך, דערוס קענן
אונד זיין זענדערן נישט דייע זאונדען היילען, זיין אונד זיין
דיכטער זענטע, זיין זען דער טהער דזא זינדע זיידען, זענן
זיין נישט זיין זייגעט געוויזען זעהנעט, הערן! און הערן!
ערהעב לוס זייעל דיק, בעטרעכטע זיינע זאונדער אונד דער
זיכטער קרייוזיק, דזא בערגע אונד דערען פעוטען, דזא זענדער
אונד זייערע בעוועהנער; בעהערליגע זעהל זעט זיין געטפעלען
אונד זיין זייערע זען געארדעט, בעדענקע דען זיין זיין זיין
ניכטע געטפעלען אונד זען? בעטרעכטע זעהל דזא זעלט זיין
זעלען זעלען זייערע, דזא גענדע געטטען, זיינע גיטע אונד ער;
זענען; דענקע רייזיק נען זיכער דזא פערזייגונגען דיעוער
זענען זעלען, דזא דען קיינבלוטטע גלייכע דזא

לילה היה ובין לילה אכר. ושים בין עיניך היותו חרדתו. ומעמד
 הדין ומבוכתו ועונש משפטו ושאתו. והיו הדברים האלה ערוכים
 לפניך, ואל יסורו מנגד עיניך, כי אז תתעורר נפשך, לעמוד בין
 נתיב החכמה תקוה ואימה. וימשיך לעבודת הכוורא יתכרך האתבה
 והיראה. ובשניהם תשיג תכלית רצונך וחפצך, וכל אחד מבור
 שאון ירצך, ואם תשקוד עליהם יפתחו לך שערי התקוה והישע,
 ויצילוך ממעמקי הפשע, ויהיו לך למזכרת אם תשכח יזכירוך,
 ואם תישן יעירוך, ואם תשגה יזהירוך, ובוזה יהיה לך שכר טוב
 בעמלך, ולא יאבד גמולך. וכאשר יועילך החיבור הזה יועיל לכל
 איש אשר צידו כצידך וחילו כחילך. ואם החכמים והחסידים לא
 יהיו צריכין אליו, אולי אדם תועה מדרך השכל ימצאנו, וכאשר
 אל לבו ישיבנו, אולי משינת סכלתו יעירונו, ויהיה לך שכר טוב
 כאשר אמר כחיר אלהים דוד המלך ע"ה, "אלמדה פושעים דרכיך

אין חיינער נחצט ענטשטאנדען אונד אין חיינער נחצט פֿערטוואונג
 דען חיות; הנבע טטעטו פֿער אויגען דען לעבען אונד זיינע
 טרעקניונע, דיא בעסטילונג פֿען טאָנג דען געריכט, דיא גע-
 רעכטיגקייט אונד טטרעפֿע. הנבע דיענע דינגע טטעטו גע-
 גענוואָרט, אונד אָס זיא פֿען דיר ניכט ווייכען, דאָן ווירד
 עו דיא זעפֿע דיר ערוועקען אונד דוא ווירט אויף דער וויזיהייט
 פֿעלדע, לזאמען פֿורצט אַלד דעפֿענדיג טטעהען; עו ווירד פֿורצט
 אונד זיבע דיק לונ דיגענט דען טאָפֿערו; זיעהען אונד דורך
 דיענע ביידען קאָננט דוא דייען לזעקק עררייכען, אונד פֿען
 דעם פֿערדערבען גערעטטעט ווערדען. זיא זעפֿענען דיר דער העפֿע-
 נונג אונד דען היילען פֿעלדע אונד רעסטען דיק פֿען דעם טאָמאס
 דער זינדע; זינד לור עראיננערונג דיר, ווען דוא דיק פֿערגאָזעט,
 ערוועקען דיק פֿען זיננענאואער אונד ווערנען דיק פֿער אירטהוט.
 דען ווירד דינער זיהע זעהן, אונד דיין טהון דאָן ניכט פֿערגעבענע
 זיין. — אונד וזיא דיענע טריפֿט דיר ניטלען ווירד, זע ווירד זיא יעדעם
 ניטלען, דער דיר זען קרעפֿטען גלייכט. בעדערן אויך זיהרער דער
 ווינע אונד פֿראַמאע ניכט, זע חיות זיא דאָן פֿיר דען איררענדען חיים
 זיכערער זייטפֿעלדען; זיעזאייכט וועקט זיא זיהן פֿען דעם טאָפֿע
 דער פֿעהרהייט, אונד דוא העזט גוטען זעהן, וזיא דער ערוואָלעטע
 גאָטטען, דער קאָניג דוד טפֿרעך (תהלים לא, טו.) "זיך זעהרע
 פֿרעפֿלער דינע וועגע חיי- זינדער לז דיר לזיקקעהרען."

* * *

וחטאים אליך ישובו. ובראותי כי היא העצה הטובה, ולאל קרובה
חשתי ולא התמהמהתי לבקש את אשר יועילני, מיד שאול יגאלני
ומעמקי שאול ימשני. ונערת חצני וחברתי ענינים אשר בהם יוסים
לקח המשכילים, ויבינו דעת הכסילים, וכל המתבונן בחם יכיר
סודות עבודת האל ויעלה בהם למעלה העליונה אשר שם נח
הנשמות הטהורות, ויעבור על לבו כל אשר יש לו לפרוע לבעל
חובו, ויזכור יום המר והנורא, אשר לא ימצא בו עזרה, ואולי בעת
ישים אל לבו הענינים האלה יקנא במעלת החסידים ותמשכה
הקנאה להרמות אליהם ולעשות כמעשיהם. ולא עזבתי ענין מכל
הענינים אשר בהם יכנעו הלכבות, וירגזו שאנני המתשבות, מכל
אשר ידעתי, ומפי החכמים שמעתי, אשר לא שלתי בספר הזוהר
וקראתי שמו ספר הישר, אשר דרך עבודתו לפני האל יישר,
ועץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר, והאל המגלה

עליו חזק כון יתהי, דעם דעם, ~~המברקענו גוט, חונד גוטטאגעפן~~
זיין, דען חייטע חזק חונד זייאטע ניכט לו זוכטען, וזען זיין
ניטלען, פֿען דער גרויסט זיין ערלונגען, חונד חוין דער האלע
טיעפע רעטטען קאנטע. חזק טוטטעטע זיינע געדענקען חוין חונד
סטעאלטע געגענטשטנדע לונטאמען, ווקדורק חזק דער זיינע זען
קענטניס לונטהאטען, חונד דען טהערען פֿערטסטנד זיך ערהעלען
חונד ווער דערריבער נאָדענקט, דיז גרונדגעדענקען דען גאָסטעו-
דיענוטען ערקענטען, חונד זיך ביז לוך העזומען סייפֿען, זאָמפֿענט
האָלט דער ריינען זעלע ערהעבען קאָנן. ער נעהאט זיך נור לו
הערלען, וזען ער זיינען גלייביגער טוירעט, חונד געדענקען יענע
פֿורטבאָרען טאָגען, וזען ער קיינע הילפֿע אעהר גיבט, ווען ער זיך
דיעווען לו הערלען פֿיהרט, ווירד ער פֿיעלזייכט דער פֿרונטען
העהע טטופֿע בעניידען חונד דער חייפֿער זיין קאנטאכטען, זיין
נען גלייך לו ווערדען חונד זען זיין זיין גאָהעלען. חזק העכט
ניכטו זיבערוזעהען, וזען דען הערן לור דעאווטה פֿיהרען חונד דען
טאָואערנדען געדענקען וועקען קאָנן; פֿען זאָלען וזען חזק זיינע
חונד פֿען וזיינען חזק געהערט, זיעס חזק ניכטו לזריקען, זיין
נאָהט ער חזק זיין דיעווען בוך. חזק נאָנטע ער, ספר הישר
(דען בוך פֿעקס רעכטען זעבענווונדען) דען ער זעלן דען זיין
זיין דיענוטען גאָסטען עבען, זיין בויט דען זעבענו זיין, פֿיר דען
וועלכע פֿעוט דערען העלטען, חונד דיז ער פֿלעגען ווערדען זעלן

תעלומים, ומרגין לשון אלמים, יהיה עם פי בהטיפי וישר רעיוני והגיוני, וישמור דרכי מחטוא בלשוני, וישים כפי דברי נכונה. וינחני במעגלי צדק ואמונה. ככתוב "נפשי ישובכ ינחני במעגלי צדק למען שמו" וחלקתי הספר הזה לשמונה עשר שערים ואלו הן:

- השער הא' סוד בריאת העולם.
- השער הב' מפרש עמודי העבודה וסכנותיה.
- השער הג' באמונה ובענינים מסודות [עבודה] הכורא יחברך.
- השער הד' העבודה על דרך קצרה.
- השער הה' בעמודי העבודה והם חמשה.
- השער הו' בפירוש דברים המסייעים לעבודת האל.
- השער הז' בעניני התשובה.

גַּחַטַּט דַּעַר דָּעוּ גֶּהֵיִאָע קֶעֶנְכֶּרְט, אונד יוֹכְנֶען אַחַטַּט דַּעַר טטוואַען לֹונְגֶע, ער ויִיז אײט אײנעס אונדע, אײט דעס אײך טפרעכע, ער קָרדנע אײנע געדֶקֶנְקען אונד אײן וײנען אונד בע= וּקְהֶרע אײך, דָּס אײך נײכט פֶּעֶהֶלֶט אײט אײנער טפרעכע, אונד לֶעָגֶע אײר דָּעוּ רעכטע וּקָרַט אײן דען אונד; ער פֶּיֶהֶרע אײך דיז בָּהֶן דַּעַר טרײע אונד דעו רעכטוּ וּ. ע. ה. (תּחֶלֶס לֶג, ג.) „אײנע זעפֿעלע אַחַטַּט ער, פֶּיֶהֶרַט אײך אײז דָּעוּ רעכטע גֶּעֶוִוֶע, אַזק וײנעו נַחֶטֶענוּ ווײלען“.

- אײך הַכְּבֶע דײעוּעוּ ווערק אײן פֶּאָגֶעֶרע 18 קכטניטטע קכקעטעהײלײט“.
1. דַּעַר גרונד דַּעַר וועלטשאַפֿונג.
 2. דיא ערקלאַרונג פֶּאָן דען זײלען דעו גאַטטעוּדײענוּטעוּ אונד זײנען אורזאַען.
 3. פֶּאָם גלײכען אונד פֶּאָן דען גרונדֶּעוּטען דעו גאַטטעוּדײענוּטעוּ.
 4. דַּעַר גאַטטעוּדײענוּט קירץ צוואַממענגעפֿאַסט.
 5. פֶּאָן דען זײלען דעו גאַטטעוּדײענוּטעוּ, העלכע פֶּאָלגענדע פֶּיֶנְה וינד: דיא פֶּערנוּפֿט, דיא לײכע, דיא עהרפֿורכט, דיא ווײוּהײט אונד דַּעַר גלײכע.
 6. פֶּאָן דַּעַר ערקלאַרונג דַּעַרײעניגען דײנע, דיא צום גאַטטעוּדײענוּטע בײאַטראַגען אונד דיא דאַפֿאָן אַבְהאַלְטען.
 7. פֶּאָן דַּעַר בוּסע אונד וואַן דאַפֿאָן אַבְהאַנגט אונד דאַמעט פֶּעֶדכונג דען אײט. פֶּאָן דַּעַר אַרדנונג דעו געבעטעוּ אונד פֶּאָן דַּעַר ענט- האַלטזאַמקײט.

* * *

השער הח' מעניני דעה יתברך.

השער הט' בסימני רצון הכורא יתברך.

השער הי' בענייני החשובה הגמורה.

השער הי"א כמעלות הצדיקים.

השער הי"ב בסודות העולם הכא.

השער הי"ג ככל עניני העבודה.

השער הי"ד כחשבון האדם עם הנפש.

השער הי"ה בפירוש העה הראויה לעבודה האל.

השער הי"ז בקצת המדות העה"ב.

השער הי"ז כזכרון האדם יום המות.

השער הי"ח בהפרש שבין צדיק ורשע.

8. פֿאן דער ערקעננטניס גאָטמען.

9. פֿאן דען צווייטען דען וואָהלגעפֿאללען גאָטמען, אונד וויא דער

מענש ערקעננען קאָנן, אָב ער פֿאָר גאָטט גנאָדע געפֿונדען האָט

אונד זינען האַנדלונגען וואָהלגעפֿאלליג אויפֿגענאָמען זאָרדען.

10. פֿאן דער בוסע.

11. פֿאן דעם פֿאַרצוגע דער פֿראָממען.

12. פֿאן דען געהיימניזען דער קינפֿטיגען וועלט.

13. פֿאַם גאַנצען וועזען דען גאָטטעודיענומען.

14. פֿאן דער בערעכנונג דען מענשען מיט זיך ועלכות.

15. פֿאן דער צווייט, דיא צום גאָטטעודיענומען בעזאָנערען געזאָגטע אַינע

16. פֿאן דער גליקקעזעליקייט דער קינפֿטיגען אונד דען מיסגעשיקטע

געפֿאללען אונד פֿערלאַקקונגען דיעזער וועלט.

17. דאַס דער מענש דען שטערבעטאָגען געדענקען.

18. פֿאן דעם אונטערשייד צווישען דעם פֿראָממען אונד דעם פֿרעפֿלען

השער הראשון.

סוד בריאת העולם.

מן הידוע, כי כל מבוקש יעיד על מבוקשו, וכל מעשה יעיד על חכמת עושהו; ועל כן ראוי לכל משכיל להחעסק במבחר העסקים למען יהיה לאות על שכלו. ומוזה ידענו כי אין העסק הנבחר מכל העסקים והמעשה הנבחר מכל המעשים כי אם עבודת האל יתברך, כי הוא יעיד על רוב שכל האדם ועל שלמותו. וכל חכמי העולם יאמינו וישכילו, כי השכל לא יוכל להשיג לכד משני דברים, האחד, הבורא, והשני, הנברא ואין עוד זולתם; וכן יאמינו כי הבורא הקדמון והנברא מחודש, וכי הבורא אין לו תחילה ולא תכלה, וכל הנברא יש לו תחילה ותכלה. וכן יאמינו, כי אין לבורא צורך לדבר, בעבור כי כל נצרך הוא חסר לדבר שצריך לו, ובו יהיה שלם, והנברא שלם על כן אין לו צורך לדבר, ואחרי אשר אין לו צורך לדבר נלמד מזה

ערומער אבשניטט.

דער גרונד דער וועלטשאפפונג.

בעקאנטליך צייגט דאז ערשטרעכטע אויף דען שטרעכענרען אונד יעדען ווערק צייגט פֿיר דיא איינזיכט ווינען מייזערן. דאָרום ציעמט עו יעדעם איינזיכטזשאַללען זיך מיט דעם פֿאַרציגליכזומען צו בעשאַפֿטיגונג, דאָמיט עו ווינעם גייזטע אַלז צייגניס דיענע. דאָרויז ערניכט זיך, דאָס פֿאַן אַללען בעשאַפֿטיגונגען, פֿאַן אַללען פֿערריכטיגונגען, דער גאָט־טעודיענוז דאָ האַכזוטע זייא, דענן ער בעווייזט דיא גראָסע דער מענש־ליכען ערקעננטנוזע אונד ווינע פֿאַללקאָממענהייט. אַללע העלטהוויזען ערקעננען אויך אָן, דאָס דיא פֿערנונפֿט ניכט מעהר אַלז צווייא בעגריפֿלע צו ערפֿאַזען פֿערמאָג, נאָמליך: דען שאַפֿער אינד דאָז געשאַפֿט, אונד זאָנס ניכט. פֿערנער ערקעננען זיא אויך אָן, דאָס דער שאַפֿ־פֿער פֿאַן יעהער האַר, דאָז געשאַפֿט אַכער ערוז ענטשטאנדען איזט; דאָס דער שאַפֿער וועדער אַנפֿאַנג נאָך ענדע, דאָז געשאַפֿט אַכער ביי־דען האַט. ענדליך גלויבען זיא אויך, דאָס דער שאַפֿער נאָר ניכט אייסער זיך בעדירפֿע, דענן דעריעניגע, דער אויסער זיך עסוואַז נאָטהיג האַט, דער איזט זאָלאַנגע ער עו ענטבעהרט מאַגעלהאַפֿט, אונד פֿער־פֿאַללקאָממעט זיך ערוז דורך דעווען ערלאַנגונג. דער שאַפֿער אַכער איזט אָן אונד פֿיר זיך פֿאַללקאָממען אונד האַט דאָרום אויך קיין בעי־דירפֿניס. דאָ ער נון קיין בעדירפֿניס האַט, זאָ איזט זעהג בעגריפֿליך,

כי הוא לא ברא עולמו לצורך. ואחרי אשר לא בראו לצורך, נוכל לדעת
 כי בראו נדביה לגמול טוב לזוכים לו, כאשר אמר, "כל הנקרא בשמי
 לכבודי בראתיו". והראיה על זה מדרך הכתוב מבריאת העולם, כי במעשה
 בראשית הוא אומר על המאורת, "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים
 להאיר על הארץ", ולא אמר, "להאיר על השמים" כי אם על
 הארץ, אם כן נדע כי לא נבראו המאורת לתועלת הכורא ולא להאיר
 לשמים כי אם להאיר על הארץ ויושביה. ועוד נכיר כי אילו יהיה
 הנכרא לתועלת הכורא, היה קדמן כמותו, כי תועלתו לא נפרדה ממנו,
 רק היתה מעויה עמו תמיד, ואחרי אשר נדע כי העולם מחדש ואינו
 קדם, נדע כי טרם היות העולם לא נצרך הכורא אליו; וכאשר לא
 נצרך אליו טרם היותו, כן לא נצרך אליו אחר היותו, רק כי כונתו

דאם ער דיא וועלט ניכט ערשוף, ווייל ער איהרער בעהרפֿטע, אונד
 חיר קאנגען דאדורך איינעוהען, דאס ער זיא פֿרייאווילליג ערשוף, אום
 דעניעניגען, דיא עו פֿערדיענען וואָהל צו טהוון, וו. ע. ה. (יעני ט"ג ז').
 „אללעו וואָז מיט מיינעם נאָמען גענאָנגט חילד, האָבע איך צו מיינער
 העררליכקייט ערשאַפֿען.“*) אויך לאָסט זיך דאָז דורך דיא הייליגע
 שריפֿט בעווייזען, דען ביא דער שאַפֿונגועשיפֿטע הייסט עו פֿאָן דען
 היממעלזליכטערן: „גאָטט זעטצטע זיא אָן דיא איזודעהנונג דעו היפֿ-
 מעז, דער ערדע צו לייכטען“, עו הייסט אָבער ניכט אום דעם
 היממעל צו לייכטען. דאָרוי געהט הערפֿאָר, דאָס זיא וועדער גע-
 שאַפֿען וואָרדען, אום דעם שאַפֿער צו ניטצען, פֿאָר זיא גע-
 מעל צו לייכטען, זאָנדערן דער ערדע אונד איהרען בעוואָהנערן. פֿער-
 נער ערקענען וויר, דאָס ווען דאָז געשאַפֿן דעו שאַפֿערן נוטצען
 וועגען דאָ וואָרע, זאָ חירדע עו פֿאָן יעהער זיין וואָ ער זעלכום, דען
 דאָז איהם ניטצליכע וואָרע יאָ ניא פֿאָן איהם געטרעננט, זאָנדערן גע-
 שטאָנדיג ביא איהם געוועזען. גאָרעם וויר נון וויזען, דאָס דיא וועלט
 ערוט ענטשטאָנדען אונד ניכט פֿאָן יעהער איהם מיינען וויר איבערצייגט
 זיין, דאָס פֿאָר איהרעם דאָזיין ער זיא ניכט גאָטהיג האַטטע, אונד
 עבען זאָ וועניג ער איהרער בעהרפֿטע, פֿאָר איהרעם ענטשטעהען,
 עבען זאָ ענטבעהרליך איזט זיא איהם נאָך דעמועלבען. זיינע אָבויכט

*) ד. ה. לז וויינער פֿערהערליכונג, ניכט פֿאָבער וויין ער עו בעהרפֿטע, האָט
 גאָטט דעו פֿאָן ערשטשאַפֿען, חונד דיענע פֿערהערליכונג גאָטטעו גערייכט
 וועדער נור לז פֿערפֿאָקוואָונג דעו ווענטען.

בבריאתו העולם היתה לתועלתינו. ועוד נרצ ונבין כי העולם לא
 נברא הבורא בעבור הרשעים והמכעיסים אותו, כי זה לא יחייב אותו
 השכל, ואולם בראו בעבור החסידים היודעים אלהותו ועובדים אותו
 כראוי, וכל כונתו היתה לברוא חסידים אך נבראו הרשעים מכח טבע
 הבריאה. וכאשר יש לפרי קליפה, והמבחר הוא מה שבתוך הקליפה,
 כן החסידים הם פרי בריאת העולם והרשעים הם כמו הקליפות. וכאשר
 נראה כונת הבורא להצמיח החטה לבריה, אבל כח הצמח יוצא עם
 החטה באשה ועם השושנה מיני קוצים, כך כונת הבורא לברוא
 החסידים, אבל כח הבריאה יוצא עם החסידים רשעים, כי אין דבר
 נברא שלא יהיה ממנו שלשה חלקים, חלק נבחר ובריה, כמו הסולת,
 וחלק הרפש והפיגולים והמתרות, כמו החבן או הפסולת, וחלק בינוני.
 וכן המצא בבני אדם, חלק נבחר חזק, והם החסידים, והם חסולת או

אלו ער דיא וועלט ערשוף, וואר אלוף לעדיגליך נור אונזער נוסצען.
 פערנער מיטען דעם דער שאפער דיא וועלט
 ניכט ערשוף פיר דיא באוען אונד דיאיעניגען, דיא איהן ערצירנען, דען
 דא ניכט דער פערשטאנד ניכט צו, זאגערן ער ערשוף זיא דער
 פראסמען וועגען, דיא זיינע גאטטהייט אנערקענען אונד איהר געציע.
 מענד דיענען. דער גאנצע צוועק וואר אלוף נור דיא פראסמען צו
 ערשאפען; יעדאך ווארדען דורך דיא קראפטע, דיא ער אין דיא
 גאטור לענטען, אויך דיא באוען ערשאפען.

זאחיא זך דיא פרוכט איינע שאלע האט אונד דא פארציגליכזע
 ניכט דיא שאלע איזט, זאגערן דא, וואו זיא ענטהאלט, זא זינד אויך
 דיא פראסמען דיא אייגענליכע פרוכט דער שאפונג אונד דיא בא-
 זען גלייכע דען שאלען. אינד וויא דיא אבויכט דען זאגערן כלל
 דאזין געהט, דאס דער וואיען אללין אויפשאפונג, דיא קראפט
 דען שפראווען אבער מיט דעם וואיען אויך אונקרויט, אינד מיט דען
 ראוען דארנען הערפארברייגעט, זא אי
 פערן נור פראסמע מענשען צו שאפען
 ברינגען מיט דען גוטען אויך דיא באוען
 פלענען וואפאן ען ניכט דרייאערלייא שמופען ניכט, נאמליך: דער פיינטע
 אונד אויגענוכטעוועט טהייל, וויא פיינען מעהל; דער גערינגטע אונד
 ניערדיגטע, וויא שטראה אונד שפרייא אונד דאן דער מיטטלערע
 טהייל. זא פירעם מאן מענשען, דיא אויף דער פארציגליכזען אונד
 ריינטען שמופען שטעהען, דא זינד דיא פראסמען. זיא זינד גלייכזאם

מבחר הפרי, וחלק הגרוע ומאוס, והם הרשעים, אשר הם כמו הפסולת או התבן; ועל כן נאמר, כי לא נברא העולם בעבור הרשעים כי אם בעבור החסידים, כאשר האילו; לא נטעהו בעליו ולא יגע בעבור הקליפת אלא בעבור מבחר הפרי אשר יתן. ועוד אנו רואין השמים יתנועעו, וכל מתנועע יש לתנועתו תחילה; ואחרי שיש לתנועתו תחילה, נרע כי יש לו התחלה, וכי הוא נברא, כי התחלת תנועתו היא התחלתו ואחרי שנרע כי יש לו תחילה נרע כי קודם בריאתו לא היה לבורא צורך אליו; וכאשר לא נצרך אליו קודם בריאתו כן לא נצרך אחר בריאתו, כי הכח שהיה לבורא קודם בריאתו היא שעמדה אחר בריאתו; לא חסרה ולא הוסיפה ולא התחלפה. וכיון שכן נרע כי כאשר לא נצרך אליו קודם בריאתו כן לא נצרך אליו אחר בריאתו. ואם האמר, כי הדבר אשר חייב הבורא לבורא העולם הוא צורך הבורא לעולם, נאמר, כי כח החיוב כופה את המחויב לעשות הדבר, וידענו כי הבורא

דאז פיינע טעהל אָדער דאָז פּאַרציליכטע דער פּרוכט. דיא אויף גערינגער אונד פּעראַכטליכער שטופע, דאָז וינד דיא באַזע, וויא דאָז שטראַה אונד שפּרייא. דאָהער איזט עז אַנצונעהמען, דאָס דיא וועלט עבען זאָ וועניג דער באַזען וועגען געשאַפּען וואורדע, זאָ וועניג וויא דער ביים דער בלאַטטער וועגען געפּלאַנצט ווירד, אָדער דאָז מאַן דער שאַלע וועגען זיך מיט איהם בעמיהע, זאָנרערן וועגען דער פּאַר- ציגליכען פּרוכט, דיא ער ליעפּערט.

וויר זעהען אויך דאָז פּירמאמענט (ד. ה. זיינע געשטירנע) זיך בע- וועגען; יעדע בעוועגונג מוס איינמאל בעגינגען. דאָז נון דיא בעוועגונג איינען אַנפּאַנג האַט, זאָ איזט ערוועזען, דאָס עז זעלכזא איינען אַנ- פּאַנג האַט, אונד ערשאַפּען וואורדע, דען דער בענין זיינער בעוועגונג וואָר אויך זיין בעגינגען. דאָ וויר נון וויזען, דאָס עז איינען אַנפּאַנג האַט, זעהען וויר אויך, דאָס פּאַר זיינער ענטשטעהונג דער שאַפּעב זיינער ניכט נאָטהיג וויא ער עז נון פּאַר דערזעלבען ניכט בע דורפּטע, עבען זאָ ער זיינער נאָך דערזעלבען, דען דיא זעלבע קראַפּט, אפּפּער האַטטע בעפּאַר ער עז ערשוף דיאזעלבע בעשטעהט אויך עבענאָ נאָכהער, זיא וואורדע וועדער פּער מינדערט נאָך פּערמעהרט נאָך פּערוועכעלט.

זאָללמענט דוא אַבער וואָהנען, דאָס עבען דאָז בערידפּנים נאָך דע- וועלט דען שאַפּפּער צוואַנג, דיאזעלבע צו ערשאַפּען, זאָ ערוועדער וויר: דאָס דיא אַכט דער נאָטהוענדיגקייט נור דעניעניגען, דער איהר אונטערליעגט, צווינגט עטוואַ צו טהון, פּאַם שאַפּפּער אַבער זינד ווי

אין בח כופרו לעשות שום מעשה, אבל כחו חייב על הנבראים לצאת ליש מאין. ואם תאמר למה חייב עליהם, כדי להכיר אלהותו ולהראות הכבוד גדולותיו ולשמוח במעשיו, כי כשיברא הבורא אדם חסיד ישמח בו, כאשר ישמח האב בהולידו בן משכיל וחכם, אשר יכיר כבוד אביו ויכבד לאביו כראוי, ישמח בו האב ויתפאר בו, ועל זה נאמר, „ישמח י"ו במעשיו." ואחרי אשר התבאר כי לא נברא העולם לצורך, נאמר, כי נברא לסבה גדולה, והיא עבודת הבורא יתברך; כי כאשר המלך לא יקרא מלך עד אשר יהיה לו עם כמו שנאמר, „ברב עם הדרת מלך", כמו כן שם הבורא לא נקרא בורא עד אשר יהיה לו נברא, ולא נקרא אלהים עד אשר יהיה לו עם כמו שנאמר, „והייתי לכם לאלהים ואחס תהיו לי לעם", ואע"פ ששם האלהות לא יחסר בחסרון בני אדם ולא יוסיף בהם, אך בכריאת העולם היה ראוי להקרא שם

איבערצייגט, דאס איהן קיינע מאַכט צו עטוואַ צווינגען קאָ, זאָנדערן זיינע גאָטטליכע מאַכט צווינגט דיא געשאַפֿע, פֿאַן דעם ניכטזיין אינו דאָזיין הערפֿאַרציגעהען. אויף דייןע פֿראַגע: וואָרום ער איהנען דיעזען צוואַנג אָבער אויפֿערלענט; פֿאַלגט דיא אַנטוואַרט: זיינער גאָטטהייט אָנערקעננונג צו פֿערשאַפֿען, צו צייגען דיא העררליכקייט זיינער גראַסע, אונד זיך זיינער ווערקע צו ערפֿרייען; דענן ווענן דער שאַפֿער איינען פֿראַממען ערשאַפֿען האַט, פֿרייעט ער זיך מיט איהם, וויא דער פֿאַ-טער זיך זיינען זאָהנען פֿרייעט אונד ריהמט, ווענן דיעזער קלוג אונד ווייזע איזט אונד זיינען פֿאַטער צו עהרען ווייס אונד ווירקליך עהרט, אונד דאָרום הייסט ער: (תהלים כ"ד ל"ח), „גאָטט פֿרייעט זיך זיינער ווערקע."

נאָכדעם ניין בעווייזען, דאס דיא וועלט ניכט אויז בעדירפֿנים ער-שאַפֿען חאָרדע, מיזוען וויר איינגעשמעהען, דאס דיעזען איינען אַנ-דערן גראַסען צוועקען וועגען געשאַה, אינר היזוען איזט דער גאָטטעז-דיענוט. דענן וויא דער קאָניג ניכט לזט אויך דיא ביו ער איין פֿאַלק האַט, וו. ע. ה. (מזלי י"ד כ"ח), „דיא שאַפֿפֿאַלקען איזט דען קאָניג פֿראַכט", עבען זאָ קאָנן דער שאַלען ען גיבשאַפֿער גענאָנגט חערדען ביו ער איין געשאַפֿה האַט. אויך ווירד ער זאָ לאַנגע ניכט גאָטט גענאָנגט ביו ער איין פֿאַלק האַט, וו. ע. ה. (ויקראַ כ"ו י"ב) „איך ווערדע אייער גאָטט זיין אונד איהר מיין פֿאַלק". אַבוואַהל נון דער גאָטטליכע נאָמע וועדער צו נאָך אַכנימסט, ווענן זיך דיא מענ-שען ניכט דאָ וואָרען, זאָ ציעמטע ען דעננאָך, ערוואַרד ערשאַפֿונג

הנורא אלהים; הדמיון, כי המכה יכול להכות, אבל לא יקרא מכה
 עד אשר יהיה לו מוכה, ואם אין לו מוכה בשביל זה לא יחסר כח
 המכה, אך במוכה יהיה ראוי להקרא מכה, וכן הבורא לא יחסר כח
 בטרם נברא העולם, אך כבריאית העולם הוסיף שלימות שלו, וזה הסבה
 אשר למענה נברא העולם, אם כן נדע ונשכיל כי בריאת העולם היא
 שלימות שם האלהות. וכאשר נדע כי כל אומן אשר יעשה מלאכה
 אין כוונתו לעשות כי אם מבחר המלאמות, אשר הוא יודע, וכפי גודל
 הכמתו יהיה חיקון מלאכתו, ובעבור כי נראה כי העולם נברא בתכלית
 החקון, נדע, כי בראו כמו כן בתכלית החכמה; וכאשר האומן הטוב
 אף כוונתו כי אם לעשות המלאכה נאה וטובה, כמו היוצר הטוב והמשכיל,
 אשר כל כוונתו לעשות כלים נאים מאוד, ואם יצא האחד מהם מכוער
 או עקום או שאינו מהוקן ימאסנו ולא יחברנו אל הכלים הנאים, רק

דער וועלט דען שאַפּפּער גאַטט צו נעננען. דען חענן צ. כ. יעמאַנד
 דיא קראַפּט צום שלאַגען בעוויטצעט, זאָ קאַנן ער דאָך ערזט דאַנן שלאַ-
 גער גענאַנטט ווערדען, ווענן ער איינען געגענשטאַנד האָט, דער פּאָן
 איהם געשלאַגען ווארדען, אין ערמאַנגלונג דיעזען געגענשטאַנדען אַבער, קאַנן
 ער דיא קראַפּט צום שלאַגען בעוויטצען, אַבער דאָך ניכט שלאַגען
 גענאַנטט ווערדען. עבענזאָ מאַנגעלעטע דעם שאַפּפּער פּאָר ערשאַפּפּונג
 דער וועלט דורכאַוין דיא קראַפּט ניכט, אַלליין ערזט דורך ערשאַפּפּונג
 דער וועלט ווארדען זיין נאַמע פּערפּאָללקאַמנעט, אונד דאַרום ווארדען
 אויך דיא וועלט ערשאַפּפּען; דאַרוין ערעהען וויר גן אונד בעגרייפּען,
 דאַס דיא שאַפּפּונג דער וועלט איינע פּערפּאָללקאַמנעט דען גאַטט;
 ליכען נאַמענו איזט.

דאָ וויר גן איבערצייגט זינד, דאַס יעדער מיטער זיין צו פּערטיי-
 גענדען ווערק נור אייף דאָן צויעקקמאַסיגוטע הערצושטעללען זיך בע-
 שטרעבען, אונד יע נאָך דער גראַסע זינער איינווילט, אויך דיא צויעק-
 מאַסיגקייט זינער אַרבייט זיין ווירד; אינד דאָ וויר אויך פּערנער זעהען,
 דאַס דיא וועלט אייפּו צוועקקמאַסיגוטע געשאַפּפּען ווארדען, זאָ קאַננען
 וויר דאַרוין שליעסען, דאַס ער זיא מיט פּאָללקאַמנעטער ווייהייט
 שוף. אונד וויר איין געשיקטער אַרבייטער נור שאַגע אונד גוטע אַר-
 בייטע צו פּערטיגען בעאַכזיכטיגען ווירד, אונד ווענן צ. כ. איינעם גע-
 שיקטען טאַפּפּער, וועלכער נור זעהר שאַגע אונד גוטע געראַטהע צו
 מאַען ווינשט, איינען דאַפּאָן שלעכט אָדער ניכט קונטגעמאָן איי-
 פּאָללט, ער דאַזעלכע געוויס ניכט אונטער זיינע געלונגענען געראַטהע

שליכהו או ישברוהו, כן תבורא יתברך לא ויתיה כוונתו לברוא בעולמך
 כי אם הטובים והחסידים, וכשימצאו רשעים ימאסם האל, כי אינם
 מתקון מלאכת עולמו. וכאשר האומן ההכם בעשותו מלאכה גאה יתפאר
 בה לכל רואיו, כן הבורא יתברך יתפאר בחסידיו, כאשר אמר, „וכישראל
 יתפאר“, ואומר „ישראל אשר כך אחפאר“. ויתפאר בחסידיו, מפני
 שהם אות גדול על תקון מלאכתו וראיה ברורה על יושר פעולותיו,
 והרשעים הפך מה שאמרנו, כי הם נוחנים פגם בכריאתו, והם סבה
 לחלל שם כבודו ושיאמרו כל רואיהם, כי אין פעולה הבורא יתברך
 נכונה, כמו שאמר „ויבא אל הגוים אשר באו שמה ויחללו את שם
 קדשו באמור להם עם יי אלה ומארצו יצאו“. ואם אמור יאמר העבד,
 איך נמשל פעולה האל לנכראים ואיך נקח ראיה מן האומן על הבורא
 יתברך, והוא נפלא ונשגב, וכאשר לא נעריך אליו ערך ותמונה מתמונות

אוישטעללען, זאָנדערן עז גערינגשאַטצענד אויף דיא זייטע ווערפֿען אָדער
 נאָר צערברעכען ווירד, זאָ בעאַזכזיכטיגטע דער שאַפֿפֿער אין זיינער
 וועלט נור גוטע אונד פֿראַכמע צו ערשאַפֿען, אונד פֿינדעט ער באַזען
 זאָ שאַטצט ער זיא גערינג, דעגן זיא פֿערפֿאַללקאָממען ניכט דאָז ווערק
 דער שאַפֿפֿונג. זאָ וויא פֿערנער דער געשיקטע מייזטער זיך מיט זיי
 נעם געלונגענע ווערקע געגען אַללע, דיא עז זעהען, ריהמעט, זאָ ריהמעט
 זיך דער שאַפֿפֿער מיט זיינען פֿראַכמען, זאָ ה. ע. ה. (יטעיה נ"ד כ"ג)
 „מיט יזחל ריהמעט ער זיך“. „יזחל מיט דעם איך מיך פֿערהערר:
 ליכע“. ער ריהמעט זיך זיינער פֿראַכמען, ווייל זיא פֿאַן דער פֿאַלל:
 קאָממענהייט זיינען ווערקען צייגנים געכען. דיא באַזען אָבער זינד גע-
 ראָדע דאָז געגענטהייל ראַפֿאַן, דעגן דורך זיא ערשיינט דיא שאַפֿפֿונג
 מאַנגעלהאַפֿט, אונד זינד אורזאָך, דאָס דער נאָמע דעז עוויגען ענטהיי-
 ליגט ווירד, ווייל דיאיעניגע, וועלכע זיא זעהען, זאָגען: דיא ווערקע דעז
 שאַפֿפֿער זינד ניכט גוט, זאָ וו. ע. ה. (יחזקאל ל"ו כ'), „זיא וואָרען בייא
 דען פֿאַלקערן וואָהין זיא קאָמען אַנגעלאַנגט, אַלז זיא מיינען הייליגען
 נאָמען ענטווייהטען, אינדעם זיא פֿאַן איהנען זאָנטען: דאָז איזט דאָז
 פֿאַלק דעז עוויגען, אונד איז זיינעם לאַנדע זינד זיא אויזגעצאָגען.“
 שפּריכט אָבער דער שקלאַפֿע (מענש), וויא זאָללען וויר דיא ווערקע
 גאָטטען מיט אַנדערעם געשאַפֿפֿענען פֿערגלייכען, וויא פֿאַן דעם מענש:
 ליכען מייזטער אויף דען היממלישען שאַפֿפֿער שליעסען, דער דאָך זאָ
 וואַנדערפֿאַלל אונד זאָ ערראַכען איזט? אונד זאָ וועניג וויר איהן מיט
 מענשליכעם מאַסשטאַב בעמעזען, אָדער מיט מענשליכער געשטאַלט

בני אדם, כן לא נעריך אליו ענין מעניניהם ולא נמשיל פעולותיו לפעולותיהם; נשיב על דבריו ונאמר, הרי מצאנו החסידים ישתדלו ויגעו בכל מאומם להרמות לבורא יתברך במעשה היושר, כמו שנאמר „כי צדיק י"י צדקות אהב ישר יחוו פנימו", וע"כ נדע כי כל מעשיו הם מעשה היושר והם בכורא אמתיים ובנכרא מקריים, ועל כן כל מעשה היושר אשר נמשול אליו במעשה האדם הם בכני אדם מקריים וכבורא אמתיים; וכל מעשה היושר אשר בעולם הם מעשה הבורא, ונקח ראיה ממעשיו הגלויים על הנסתרים הנעלמים; וכאשר יתנהג הבורא במעשה האחד במישור, כן יתנהג בשאר המעשים, ועל מה שיתקן האדם ממעשיו הוא מתדמה בהם לבורא, כי כשיהיה האדם ארך אפים, ירצה להמשיל עצמו בזאת המדה לבורא, ואם יהיה גומל חסד או שופט צדק, הוא

פֿערגלייכען קאָננען, עבען זאָ וועניג קאָננען וויר דיעזע מיט איהם אונד זיינע ווערקע מיט דען איהריגען פֿערגלייכען; זאָ אַנטוואָרטען וויר דאָ: רויף: וויר פֿינדען, דאָס דיא פֿראַממען זיך מיט אַלל איהרען קראַפֿטען בעשטרעבען, דעם שאַפֿפֿער אָהנליך צו זיך דען אין אוואַיבונג דער גערעכטיגקייט, וו. ע. ה. (תהלים י"ח ז'), „דענן גערעכט איזט יאָ דער עוויגע! ער ליעכט גערעכטיגקייט אונד בליקקט דאָז רעדליכע מיט וואָהלגעפֿאללען אָן" (*). דאָהער וויווען וויר אויך, דאָס אַללע זיינע ווערקע, ווערקע דער גערעכטיגקייט זינד. בייא דעם שאַפֿפֿער זינד זיא עוויגע וואָהרי הייטען, בייא דעם געשאַפֿפֿע אַבער ניר צופֿאלליגע אייגענשאַפֿטען. אַללען רעדליכע ווירקען דער מענשען, דאָז וויר מיט דעם גאָטטען פֿערגלויבֿ: כֿען, איזט בייא דען מענשען צופֿאלליג, בייא גאָטט אַבער עוויגע וואָהרהייט, אונד אַללען גערעכטע שאַפֿפֿען אין דער וועלט איזט דאָז ווערק דען שאַפֿפֿער אונד פֿאָן זיינען זיכטבאַרען ווערקען קאָננען וויר אויף דיא פֿיר אונד אונזיכטבאַרען, פֿערבאַרגענען שליעסען. אינד וויא דער שאַפֿפֿער אין איינעם ווערקע מיט געראָדהייט פֿערפֿאָהרט, עבען זאָ פֿערפֿאָהרט ער מיט זיינען איבריגען ווערקען. יעמעהר נון דער מענש זיינע ווערקע פֿערפֿאלקאָממעט, דעזאָ מעהר ווירד ער דורך דיעזע זיינעם שאַפֿפֿער אָהנליך. איזט דער מענש לאַנגמיטיהיג, זאָ שטרעכט ער דורך דיעזע אייגענשאַפֿט זיינעם שאַפֿפֿער אָהנליך צו ווערדען; איזט ער וואָהלטהאַטיג אָדער איין גערעכטער ריכטער, זאָ מאַכט ער זיך

(* עו ווירד הויף חין דיעזער טטעלע דיה גערעכטיגקייט גאָטטען היט דער רעליגיוז דען ווענטען חין בעליעזונג געברחט.

ממשיל עצמו כפי יכלתו, וכן שאר המדות הטובות הראויות לכני אדם, וכפי קרבת האדם לבורא יהיו מעשיו ישרים, ועל כן נקח ראייה ממעשה בני אדם על מעשה הבורא, ונאמר, כי אילו נמצא אומן חכם, אשר יוכל לצייר כל צורה, ונשאלהו איך היה ראוי לעשות גוף האדם, היה אומר לנו זאת ההרכבה והבניה אשר אנו רואין באדם לא פחות ולא יותר, כי היה אומר לנו, צריך שיהיה האדם בקומה זקופה, כדי להיות יתרון בינו וכין הבהמה, ועוד כי הנשמה אשר בקרבו היא עליונה ואצולה מן השמים וחמשכהו לפאת מקורה, על כן תעמידהו בקומה זקופה, והבהמה מפני אשר נפשה מן העפר חמשכנה לארץ וחלך כפופה; ועוד היה אומר כי הוא צריך אל הכבד לכשל המאכל ולהפכו לדם להשקות לגוף, ולהיות נמשכים מן הכבד גידים ומשתרגים, יהיו כמו תעלות הולכות בכל אבר מאברי הגוף, להיות בהם מעבר הדם אל

גאטס אהגליך, זא פיעל אין זייער מאַט שטעהט, אונד עבען זא איזט עז מיט דען איבריגען גיטען אייגענשאַפֿטען, דיא דעו מענשען ווירדיג זינד. יע גאָהער דער מענש זיינעם שאַפֿער שטעהט, דעוּטאַ געראָדער ווערדען זיינע האַנדלונגען זיין; דאָהער קאָנגען וויר פֿאַן דען מענשליכען ווערקען אויף דיא גאַטליכען שליעסען אונד בעהויפטען: דאָס וועגן איין זאָ געשיקטער מייזטער פֿאַרהאַנדען וואָרע, וועלכער יעדע פֿיגור בילדען קאָנגטע, אונד וויר דיעזען פֿראַגען ווירדען, וויא דער מענשליכע קאָרפֿער אַם ווירדיגוטען אויזצושטאַטטען זייאַ? ער ווירדע אונד געוויס דיאזעלבע אָרגאַניזאַציאָן אונד בויאָאָרט אָנגעבען, וויא וויר זיאַ אַם מענשען זעהען, ניכט מעהר אונד ניכט וועניגער; דעגן ער ווירדע אינו זאָגען: עז איזט נאַטהווענדיג, דאָס דער מענש איינע אויפֿרעכטע שטעללונג האָבע, דאָמיט איהם איין פֿאַרצוג פֿאַר דעם טהיערע זייאַ; אויך וויל דיא זעעלע, דיא אין איהם וואָהנט, פֿאַן האָהערער אַבקונפֿט, דעם היממעל זעלכום ענטשטאַמטט, אונד איהן דאָרום נאָך איהרעם אורשפרונגע ציעהעט, דעוועגען מאַכט זיא איהן אויפֿרעכט שטעהען, וואָהרענד דאָ טהיער, דעזען לעכענוגזיזט נור אירדיש, דאָזעלבע צור ערדע ציעהעט אונד געבייגט געהען לאָסט. פֿערנער ווירדע ער שפרעיִ כען: ער בערדאָרף דער לעכער, דיא שפיזען צו פֿערדויען אונד זיא אין כלום צו פֿערוואַנדעלן, אום דען קאָרפֿער צו בעפֿייכטען; אונד עז ציעהען זיך דאָרום אויז דער לעכער אָדערן אונד געפֿלעכטע וויא קאָי גאַלע דורך אַללע גליעדער דען קאָרפֿערן, דאָמיט דאָן כלום איבעראַלל

כל הגוף; והיה אומר כי הוא צריך להיות לו ריאה מרחפת בכנפיה על הלב, לכל ישרף ברוב עשן החמימות וידעך; והיה אומר כי הוא צריך אל הלב, להיות לו מקור החיים והרוח להגיע ממנו אל כל האברים הרוח וכח החיים; והיה אומר כי הוא צריך אל עינים, שיהיו לו כמו צופים, לשמור אותו מכל הזק; ואונים לשמוע הקול, ואף להריח, ופה לאכול ולטעום ולדבר, ושיצא ממנו עשן הריאה ויכנס בו אויר הוך נטוב; והיה אומר צריך להיות בפה שינים, לטחון המאכל, מקצתם מחודרות לחתוך ואחרים שטוחות לכתוש ולרכך בהם המאכל; והלשון לדבר ולהפך המאכל, כי בהיותו שרוי, או יהיה כתוש וטחון עד אשר דק, עד יקל אל החיך לכלוע אותו; והיה אומר כי היה צריך להיות הראש מעצם חזק ואמיץ ונכוב, כדי שיהיה מגן חזק על המוח, אשר הוא מעין לנפש, ועוד מלבד עצם הראש, היה אומר, כי הוא צריך להיות שער על הראש לכל יכנס הקור בתוכו, כי עצם הראש לא יכול לדחות מן המוח כי אם היוק הגוף כמהו, כמו הכאה אכן שנפלה על הראש, אבל היוק הקור והרום והרומה לו, לא ימנעו כי אם השעה.

הין צירקולירע. ער ווירדע שפרעכען: עז איזט נאָטהווענדיג, דאָס דיא לונגע מיט איהרען פליגעלן דאָז הערץ כערעקקע, דאָמיט עז דיא היטצע ניכט פֿערברענגע אונד עז דאָנן פֿערלאָשע. דאָז הערץ איזט נאָטהווענדיג, ווירד ער פֿערנער זאָגען, רענן עז איזט דיא לעכענזקוועללע אונד איזו איהם ציעהעט זיך דער אָדעם אונד דיא לעכענזקראַפֿט אין אַללע גליעדער; דיא אויגען זינד נאָטהווענדיג, דאָס זיא אַלו וואַכטער דיענען, איהן פֿאַר יעדעם שאַדען צו בעוואַהרען; דיא אָהרען, צום האַרען, דיא נאָזע, צום ריעכען, דער מונד, צום עזען, צום שמעקען אונד צום רעדען, אונד דאָס ער צים אַכצוג דיענע דעם וואַרמען הויך דער לונגע אונד ציר וויעדעראויפֿנאָהמע ריינער לופֿט. נאָטהווענדיג זינד אויך דיא צאָהנע אים מונדע אונד איהרע פֿערשיעדענהייט אין שאַר פֿען אונד פֿלאַכען, אום דיא שפייזען ערוט צו טהילען אונד דאָנן צו צערמאַלמען; דיא צונגע, צום שפרעכען אונד דיא שפייזען אין דעם מונדע צו ווענדען, דענן נאָדעם זיא זאָ אַנגעפֿייכטעט, דאָנן ערוט ווערדען זיא פֿיין צערמאַלמט אונד ווירד עז דעם גוימען לייכט, זיא צו פֿערשליניגען. ער ווירדע שפרעכען: עז מוס דער קאָפּף געפֿאַרמט זיין פֿאַן פֿעטעם שאַרקעס ביינע אונד האַהל, דאָמיט ער דעם געהינדע אין שאַרקער שילד זייא, וועלכען לעכענזקוועללע איזט; אונד ער בעדאַרף אויך נאָך דער האַרע, אום דאָז געהירן פֿאַר קאַלמע אונד היטצע

ועל כן היה צריך לו לחמם אותו מן הקור ולדגן עליו מן ההום; והיה אומר כי צריך להיות לו עינים, להורות לו הדרכים; והיה צריך לעפעפים, לדגן על העינים מכל הזק ואבק ורוח, וכל שכן בעת השינה, כי אילו לא היה לו עפעפים, לא יוכל לישן, וגם אם יישן היה כל דבר מוזק להם, ויפול עליהם אבק או יכניסו שם רמשים או זבובים; והיה אומר כי היה צריך להיות העינים במרום הגוף, כדי להשקיף על כל דבר ולשמור הגוף, כמו הצופה שצריך להיות עומד במרום העיר, כן העינים במרום הגוף. והיה אומר כי הוא צריך לידים, לקחת ולחת ולעשות בהם העסקים והמלאכות; והיה אומר כי אצבעות היד צריכים צפרנים, מפני רוב המלאכות והעסקים אשר יתעסקו בהם בני אדם, וכל שכן האומנים, ולולי הצפרנים, היה מתאכל הבשר ברוב המלאכות, אך הצפרנים הן למגן ולמשען על הבשר לחוק אותו לכל ימוט. והיה אומר כי האדם צריך להיות לו ראש קטן וגוף רחוב, כי הבטן והחלצים והמחנים וירכיים הם כמו בנין המגדל אשר על פני כל הארץ, ועל כן צריך להיות רחב וראש האדם דומה לחלפיות אשר בראש המגדל, ועל כן הוא דק ומיצר, והרגלים הם כמו העמודים, עליו יעמוד הבנין. והיה אומר כי

צו בעוואָהרען, דענן דיא הירנשאַלע איזט נור געאיינגעט דאָו הירן פֿאַר שטיינזירפֿען אונד דערנגלייכען צו שיטצען. דאָו אויגע, אַלז וועג-זייער, בעדאַרף אויך דער אויגענווימפערן, עז פֿאַר שאַדען, פֿאַר שטייב אונד ווינד צו בעוואָהרען. בעוואָנדרע אים שלאַפֿע, דענן וויא ליכט ווירדע דאָו אויגע, ווענן אָהנע ווימפערן, אים שלאַפֿע בעשאַדיגט, דורך שטייב, ווירטער אָדער פֿליענען, אויך ווירדע דער מענש אָהנע ווימפערן נאָר ניכט שלאַפֿען קאָנען. ער ווירדע זאָנען: דיא אויגען מיזען אין דער האָהע דען קאָרפערן שטעהען, גלייך דעם וואַכטער, דער אין דער האָהע דער שטאַרט שטעהט, דאָמיט זיא יעדע דיינג בעאַכטען, אונד זאָ דען קאָרפער היטען. דיא האַרע זינד נאָטהווענדיג, זיט געהמען אונד צום גע-בען אונד אַללע געשאַפֿטע אונד אַרבייטען דאָמיט צו פֿערריכטען. דיא פינגער מיזען מיט נאָגעלן פֿערזעהען זיין, ווענען דער פֿערשיעדענען געשאַפֿטע, דיא מאַן, בעוואָנדרען דער האַנדווערקער, מיט איהנען צו פֿערי-ריכטען האַט; אָהנע נאָגעל ווירדע דאָו פֿלייש אַנגעגריפֿען ווערדען, דורך זיא ווירד עז אַבער געשיטצט אונד ערהאַלטען. עז מיט דער קאָפֿף קליין אונד ברייטער דער קאָרפער זיין, דענן ליב אונד היפֿטע אונד לענדען אונד שענקעל זינד דעם טוהרמע גלייך, דער קאָפֿף איזט דעזען שפיטצע, דיא פֿיסע אַבער זייע ווילען, וואָרף דאָו אַנאָנצע רעהט.

היה צריך לפת, להיות טובא למאכל ומשחה; והיה אומר כי היה צריך להיות לבטן אצטומכא, שחיהה כמו שק קטן לקבל המאכל ומשחה ושיהיה לו שתי פיות אחד למעלה לקבל ואחר למטה דוחה הרפשי והשמרים הנשארים, וכדומה לזה ענינים רבים כבראיתא אכרי הגוף אשר כל משכיל ידון כי כן היה ראוי להיות, ואילו היה באדם יכולת לברוא אדם אי אפשר לברוא אותו כי אם בענין זה. ועוד נאמר, כי מעשה המשכן וסדר תקונו הוא הולך על דרך השכל, ואילו אמר להם הבורא יתברך לעשות לו משכן ולא פירש איך יעשוהו, היה עושין אותו קרוב לתיקון זה; כי כאשר נדע כשיהיה צריך לבנות ארמון למלך יעשו לו כל תקונו כפי הראוי; וע"כ אנו רואין כי המשכילים כפי כחם הם מתרמים לבורא במעשיו הישרים, ועל כן נקח ראיה ממעשה היושר אשר אנו עושים, על מעשה הבורא, כאשר נקח ראיה מקצת הדבר על כולו, כאשר נקח ראיה מן העשן על האש, וכן הדבר הזה. ואפשר שחיהה בריאת העולם לסודות אחרים ולענינים אחרים לכד מאלה, אך

ער וירדע זאנען: ער בערארף דען סוגרעו, שפייזע אונד טראנק איינ- צונעהמען, אונד עו בערארף דער לייב איינעו מאַגענו, שפייזע אונד טראנק דארין אייפצונעהמען. דער מאַגען ברויכט צווייא אפפונגען דיא אָבערע צום אייפנעהמען, דיא אונטערע אום דאָ אונעדלע וויעדער איווצושטאַסען, אונד זאָ נאָך פֿיעלעו בייא דען איינצעלנען גליעדערן דען קאָרפערן, דאָס יעדער פֿערשטאַנדיגע איינוועהעט, דאָס עו זאָ צוועקמאַסיג זייא, אונד ווען דער מענש דאָ פֿערמאַגען האַטטע איינע מענשען צו ערשאַפֿען, קאָנטטע ער איהן אַנדער־ניכט אַלו זאָ ערשאַפֿען. פֿערנער זאָנען וויר, דאָס דער טעמפעלכויא אונד דיא אָרדנונג זיי נער צוזאַמענשטעללונג גאַנץ דעם פֿערשטאַנדע אַנגעמעזען וואָר, אונד האַטטע גאַטט נור בעפֿאַהלען, מאַן זאָללע איהם איינע וואָהנונג בויען אונד ניכט בעשטימטט אויף וועלכע ווייזע, זאָ ווירדע מאַן דיא איד בייאנאָהע זאָ געבויט האַבען. דען וויר וויזען, ווען מאַן דעם קאָניגע איינען פֿאַלאַזט בויעט, ער ווירדיג איווגעשטאַטטעט זיין מוס. דאָרום זעהען וויר, דאָס דיא וויזען נאָך איהרען קראַפֿטען שטרעבען, דעם שאַפֿער אָהנליך צו ווערדען אין זיינען גערעכטען ווערקען, אונד דיא רום שליעסען וויר פֿאָן אונזערן גוטען האַנדלונגען אויף דאָ ווערק דען שאַפֿער; אונד זאָ וויא וויר פֿאָן דעם טהיילע אויף דאָן גאַנצע, וויא פֿאָם רויכע אויף דאָן פֿייער שליעסען, זאָ אויך היער. — וואָהל איווס עו מאַגליך, דאָס דיא וועלטשאַפֿונג אויך נאָך אויז אַנדערן געהיימען

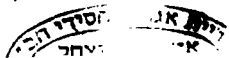
זה הענין אשר נשיג בשכלינו הוא אחד מהם על כל פנים, וע"כ אנן רואים בכריאת הגוף, כי הסכרא אשר יסביר המשכיל בכל מעשיו הוא אמיתית. ואחרי אשר אנן רואים כי על דרך מלאכת בני אדם ואומנותם כן הוא מלאכת בריאת האל, נוכל ללמוד מן הענין הזה, כי עבודת הבורא יתברך ויראתו היה נוהגת על דרך עבודת בני אדם למלכים ויראתם אותם, כי כשם שלא חשלים מלכות המלך עד שיהיו עבדיו אנשי אמת ויושר וסרים אל משמעתו ומכבדים אותו בכל מאדם, כן המלכות הבורא יתברך חוסיף שלימות והדור בעבודת בני אדם ויראתם ממנו, ואף על פי שלא יחסר שלמותו בחסרון עבודתם, אך כשישלם העבד רצון אדוניו יהיה העבד כחכלית השלמות ככוהו ושכלו וכל ענינו, וחהיה שלמותו לאות על שלמות אדוניו, אף על פי שאין חסרון עבודתו לאות על חסרון מעלות האדון. הנה לך ראיה ברורה, כי עבודת הבורא יתברך ויראתו נוהגת על דרך עבודת בני אדם ועבודת העבד לאדוניו;

אורזאָבען אונד צו אַנדערע צוועקען אייסער דיעוען געשאָה, יעדאָך וואָ וויר מיט אונזרעם פֿערשטאַנדע ערפֿאַזזען, איזט יעדענפֿאַללז איין גרונד דאָפֿאַן, אונד וויר זעהען אַן דער בילדונג דעז קאָרפֿערז, דאָס דיא אַנויכטען דעז ווייעזן פֿאַן אַללען זיינען ווערקען וואַהרהאַפֿט זייען. זעהען וויר נון איין, דאָס וויא דער מענש אין זיינען געשאַפֿטען אונד פֿערריכטונגען פֿערפֿאַהרט, זאָ אויך גאָטט אין זיינער שאַפֿפֿונג, זאָ קאָנגען וויר דאָרויז שליעסען, דאָס דער דיענוט דעז שאַפֿפֿערז אונד דיא פֿורכט פֿאַר איהם, זיך זאָ פֿערהאַלט וויא דער דיענוט דער קאָנגען אונד דיא פֿורכט פֿאַר איהנען. דענן, וויא דיא רעגיערונג איינען קאָנגען ניכט פֿאַללקאָממען איזט, ווענן ניכט זיינע דיענער וואַהרהאַפֿט רעדליכע מאָנגער זינר, דיא זיינעם בעפֿעהלע געהאַרבען אונד איהן מיט אַללען קראַפֿטען עהרען; זאָ ניממט אויך דיא גאָטטליכע רעגיערונג אַן פֿאַללקאָממענהייט אונד מאַיעזטאָט דורך דעז דיענוט דער מענשען אונד איהרע גאָטטעפֿורכט צו, ווענן אויך אָהנע דיעוען דיענוט ניכט אַן דער גאָטטליכען פֿאַללקאָממענהייט אונד מאַיעזטאָט מאָנגעלט; אַלליין, ווען דער קנעכט דען וויללען דעז העררן פֿאַללציעהט, ווירד ער דיא גראָוטמאָגליכטע פֿאַללקאָממענהייט אַן קראַפֿט, וויזיהייט אונד אין אַללען דינגען ערלאָנגען, אונד זיינע פֿאַללקאָממענהייט צייגט פֿיר דיא דעז העררן, ווענן אויך דיא אונטערלאָזונג זיינען דיענוטען ניכט בעווייזט, דאָס דעם העררן איינע פֿאַללקאָממענהייט ערמאָנגעלט. דיא האָזט נון דען דייטליכטען בעווייס, דאָס דער גאָטטעדיענוט זיך זאָ פֿערהאַלט וויא דער מענשען, אונד וויא דער שקלאָען דיענוט.

ואולם היתה כוונתו להמשיל מלכותו למלכות המלכים כדי להקריבו
 מלכותו לשכלנו בדברים גשמיים, וע"כ באנו לבאר סודות מלכותו ועבודתו
 באלו הדמיונים למען יהיישבו בלב הקורא, כדמיון אור הנר לאור
 החמה, בהעלותנו על מחשבותינו איש אשר היה סגור במסגר חחו
 הארץ מיום היוצו ולא ראה אור כי אם אור הנר לבדו, והוא איש
 שכל ובניה, יאמר, כי בלי ספק יוכל מכחו ומשכלו לדעת מכחות הנר
 כל כחות החמה, אף על פי שאין כח זה ככח זה ולא עצם זה כעצם
 זה. וכן נלמד מדמיונות הכחות השפלות כח התכונות העליונות, ומן
 הגשמיים נקח ראייה על האלהיות. וכן נאמר, כי נוכל בראיות ברורות
 מן הכחוב ומן השכל לבאר סוד בריאת העולם וסוד הנפש וסוד העונש
 והגמול כדי שניתן סענה לטוען, אך הכל שמור בלי גר נפרץ ולא
 גבול נהרס. ואומר, כי סודות העולם העליון יוכל כל הכס לכ וכל

וואר עז טן ריא אבזיכט גאטטעי, זיינע רעניערונג דער איינע קאניג
 אהנליך צו מאכען, דאמיט זיא דורך עקוואן קארפערליכע אונרעם
 פערשטאנדע פאסליכער ווערדע, זא וואללען וויר אויך דיא געהיימ-
 גיווע זיינער רעניערונג אינד זיינע דיענטען דורך פערגלייבונגען פער-
 דייטליכען — דאמיט זיא זיך פעזט אינז הערץ דעז לעוערז ועטצען —
 וזיא מאן צ. ב. פאס לאמפענליכט אייפן זאנגענליכט שליעסען קאנן. דען
 שטעללען וויר אינז איינען מענשען פאר, דער פאס סאגע זיינער געי-
 בורט אונטעראירדיש איינגעשפעררט איזט, אינד ניא איין אנדערע
 אלו לאמפענליכט געזעהען האט, ער איזט אכער זאנגט מאט פער-
 שטאנד אונד איינזיכט בענאכט, זא איזט זיכער אנצונעהמען, דאס ער
 דורך זיינע פערשטאנדע קראפטע, פאן דען ווירקונגען דעז לאמפענליכט
 אויף דיא ווירקונגען דער זאנגע שליעסען קאנן, אכזאהל ביידער,
 זעוען אונד ביידער קראפטע זעהר פערשיעדען זינד; אונד זא קאננע
 זייר דורך פערגלייבונגען דער ניעדערן קראפטע דיא קראפטע דער
 היסמעלוקארפער קעננען לערנען, אונד איז דעם קארפערליכען דא
 גאטטליכע בעווייסען. זא זאגען וויר פערנער, דאס מאן דורך גרינד-
 ליכע בעווייזע, זאזאהל אויז דער שריפט אלו אויך דורך דען פערשטאנד
 דאז געהיימניס דער וועלטשאפונג, דער זעלע אונד דער פערנעלי-
 טונג ערקלארען קאנן, אום דאדורך איינען אנהאלטזופינקט צו געבען
 אהנע יעדאך דיא גרענצען צו איבערשרייטען.

איך זאגע: זענער ווייזע אונד פערניגפטיגע קאנן דיא געהיימניס
 דער האהערן וועלט דורך פערגלייבונגען נאט אונרער וועלט ערפאזונען

משכיל להבין אותם מדמיני העולם השפל, כי אנחנו מוצאים רוב עיני העולם הזה השפל דומין לעיני העולם העליון, כאשר נדע, כי צורות העולם מצויין בעיקר הנושא אותם, וכאשר אנו רואין, כי צורות ענפי האילן ופרחיו וציציו מצויין בעיקרו תחת הארץ, ואף על פי שאין נראין ולא נמצאים כי אם בכח השכלי, נדע כי הם בו מצויין, כי שורש אילן האגוזים לא יצמח בו תפוח ולא שקדים, מפני שאיננו נמצא בכח שרשו, רקמה שימצא בכח שרשו הוא היוצא בענפיו, ולא יצא מהם כי אם צורת האגוזים, ואילו יהיה נמצא בשורש התפוחים או השקדים הם נראין בפרי, כאשר עלו נראו בו צורת האגוזים, כי לא יצא בענפים אלא מה שיהיה נמצא בשורש, כן נוכל להבין, כי כל מה שבקולם הזה הוא בא מכח העולם העליון, כי העליון הוא כשורש וזה כענפים; ועל כן נבין מסודות העולם השפל סודות העולם העליון. ואני אומר, כי כאשר הם בני אדם על הארץ מתעסקים בדברים עליונים מהם ולהתחבר למלאכים ולעשות כמעשיהם ולהדמות אליהם, והמלאכים כאשר הם מבקשים דברים העליונים יותר מהם ויתעסקו בדעת אלהים וברעת עיני

דענן וויר זעהען, וויא דיא אינריכטונגען דער ניערערן וועלט דער האָהערן גלייכען; וויר זעהען צום בייאשפיעל, דאָס אַללע וועלטגעבילדע זיך שאַן אין דער אורקראַפֿט בעפֿינדען, דיא זיא ערהאַלטעט. דענן וויר זעהען, עז מיזען דיא געבילדע דער צווייגע, קנאָזפען אונד בליטהען איינען ברמען שאַן אין דעזען וואורצעלן אונטער דער ערדע זיך בעפֿינדען, ווען זיא איך ניכט דעם אויגע, זאָנדערן נור דעם ערשטאַנדע וואָהר-נעהמבאַר זינד, ווייל דיא וואורצעלן איינען נוסכוימו ניצמאַלו אָפֿפֿעל אָדער מאַנדעלן הערפֿאַרבריינגען, ווייל זיא ניכט אין דער קראַפֿט זיינער וואורצעלן ליגען; דיא צווייגען אָבער נור דאָז ברינגען קאָנגען, וואָז אין דער וואורצעל ליגעט אונד דאָז זינד ניזוע. לאָגען מאַנדעלן אָדער אָפֿפֿעל אין דער וואורצעל, זאָ ווירדען זיך דיעזע אין דער פֿרוכט צייגען, וויא דיא ניזוע. עבען זאָ איזט'ז מיט אונזער וועלט, דענן וואָז זיך דאָ בעפֿינדעט, קאָממט נור אויז דער קראַפֿט דער האָהערן וועלט, וועלכע דער וואורצעל גלייכט, אונד דיא אונזרע דען צווייגען. וויר קאָנגען דאָהער אויז דען געהיימיניזען דער ניערערן וועלט, דיא דער האָהערן בעגרייפֿען. נון זאָגען איך פֿערנער: זאָ וויא עז מענשען גיבט, דיא זיך מיט האָהערן דינגען בעשאַפֿטיגען, אינד זיך זאָ דען ענגעלן צוגעזעללען אונד איהנען גלייך צו ווערדען שטרעבען, אונד וויא דיא ענגעל וויעדער נאָך האָהערס שטרעבען, דיא ערקעננטים גאָטטען, אונד דאָז וועזען דער היממעלי

הכבכים והגלגלים, בן גרודי מעלה והנשמות הטהורות והגלגלים והכבכים
חשוקתם וכל רצונם להתאחד בכח העליון מהם, והוא הבורא יחברק,
זאת היא עבודתם, כי כל הנועהם היא לקיים רצונו, בהמשכם אליו
ובחשוקתם עדין, וכל זה יהיה מכח הנפש החכמה, כי כל שפע יפצר
לשוב אל יסודו. ודמיון על זה, כי כאשר נקח אבן מן הארץ ונשליכה
למעלה בכח ידינו, תעלה בכח ההשלכה, ובהגיעה לתכלית עלותה
בהכרח המשליך, תשוב לרדת בטבעה אל המקום אשר לוקחה משם;
וכן המים בשנורקים למעלה יגיעו עד תכלית מה שיגיע כח הזורק,
ובכלות כח הזורק, ישובו מיד בטבעם למקומם למטה; וכן הרוח כשחכניסה
בנאד נפוח ותסתמה, יהיה עצור בהכרח בעוד שיהיה סגור, וכאשר
נפתח הנאד ישוב מהרה וישוב ליסודו; וכן האש כשחעלה שלהבת
אנו רואין השלהבת תפציר לעלות למעלה ליסודה, אך מפני שהיא
קשורה בעץ הנשרף לא תוכל לעלות לגמרי, וכאשר תפרד ממנו תעלה
אל מקומה, כמו כן הנשמה, כי נלקחה מן השמים ונצמדה בגוף,

קארפער צו ערפאזען, זא איזט אויך דען היממלישען העערשאַרען,
דען ריינען זעלען, דען היממעלוקארפערן אונד געשטרנען איהרע
לויט אונד אַלל איהר בעשטרעבען, זיך מיט דער האַכזשען קראַפֿט
דיא דער שאַפֿער איזט, צו איינען, אונד דאַן איזט איהר ריענוט, —
דען איהרע בעוועגונג איזט, זיינען וויללען צו פֿאַללציעהען, — אינרעם
זיא זיך צו איהם היגענענען פֿיהלען אונד זיך נאָך איהם זעהנען, אונד
דיען אַללען האַט זיינען גרונד אין דער קראַפֿט דער ווייהייטזעלען
דען אַללען אויגעפלאַזען זיכט צו זיינעם אירשפרונגע צוריק צו קעהרען
ווערפֿען וויר צ. ב. איינען שטיין מיט קראַפֿט אין דיא האַהע, זא ער
רייכט ער דורך דען שליידערז קראַפֿט איינען געוויזען האַהעפונקט
דיאן אַבער קעהרט ער זיינער נאַטור געמאַס צור ערדע וויעדער צוריק, פֿאַ
דער ער גענאַממען; דאַן געשיעהט אויך, זענען וויר וואַזער שפּריטצען
עבענזא איזט'ז מיט דער לופֿט, ברינגען וויר זיא אין איינען האַהעל
שליך אונד פֿערשליעסען איהן, זא בלייבט זיא נאַטהווענדיג איינע
שלאַזען, וויא אַבער דער שליך איינע אַפֿפֿונג ערהאַלט, ענטווייט
זיא שנעלל אונד פֿערבינדעט זיך וויעדער מיט איהרעם שטאַפֿע. אז
זא דאַן פֿייער; וויר זעהען דיא פֿלאַמע ווילל זיך שטעט ערהעכען
גור דורך איהרע פֿערבינדונג מיט דעם האַלצע איזט זיא צוריקגעהאַ
טען, טרענט זיא זיך פֿאַן דיעזעם, זא ערהעכט זיא זיך צום האַהע
רויס. דיעזען גלייכט גון אויך דיא זעלע; פֿאַם היממעל גענאַממען

דמחה לשלהבת האש הקשורה בעץ ולא תוכל להפרד ממנו עד כלות כחות הגוף המחויקים הנפש, ואז תוכל הנפש לשוב ליסודה ומקומה למעלה למעלה. הנה נתבאר כי העולם השפל כעליון, ומלאכת שבני עולם השפל כמלאכות שבני עולם העליון, ושני הכחות יפצרו להשיג המעלה העליונה מהם, ואין הפרש במלאכה, כי כל אחת משתיים יבקש להתאחד בגבוה ממנה, אך בעולם השפל היא המלאכה חלושה ושפלה, ובעולם העליון חזקה ועליונה. ואולם חולשת מלאכות השוכנים בעולם השפל בא מפני חברת הגויה לנשמות. ואחרי אשר התבאר מדרך השכל, כי לא ברא הבורא יתברך עולמו לצורך כי אם לעבוד אותו, נבאר אותו מדרך הכתוב. וזה שהקדמתי ראיות השכל על ראיות הכתוב, מפני שהלכ יקבל אותה מהרה יותר מראיות הכתוב ויתיישב בנפש השומע בעבור האוחות והמופתים הכאים עליהם. ועל כן אומר, כי בריאת העולם מצאנו הכתוב מעיד כי לא נברא לצורך, כי אם לנדיחה וחסד, כמו שאמר הכתוב „כי אמרתי עולם חסד יבנה“. ועוד מצאנו,

מיט דעם קארפער פֿערכונדען, קאָנן זיא זיך נון, וויא דיא פֿלאַצמע פֿאַן דעם האַלצע, ניכט עהער פֿאַם קאַרפער טרעננען, ביז דיא קאַרפערקראַפֿטע, דיא דיא זעלע אומפֿאַזען, אויפֿגעריעבען זינד, דאַנן אַבער קעהרט זיא צו איהרעם אורשפרונגע צוריקק אונד ערהעבט זיך איממער האַהער. עז איזט נון בעווייעסען, דאַס דיא נייערע וועלט דער האַהערן, אונד דאַס דאַן ווירקען דער בעוואָהנער דיעוער נייערען וועלט, דעם דער האַהערן גלייכט, אונד דאַס דיא קראַפֿטע ביידער נאָך האַהערס שטרעיִ בען, אונד עז איזט קיין אונטערשיעד אין איהרעם ווירקען, דענן יעדע זוכט זיך צו איינען מיט דער, וועלכע ערהאַבנער איזט אַלז זיא, נור איזט דיא קראַפֿט דער אונטערן וועלט שוואַכער אונד נייערריגער, דיא דער אַבערן וועלט שטאַרקער אונד ערהאַבנער, וואָ דאָהער קאַממט, ווייל כּיִא דער אונטערן וועלט מיט דער זעלע דער קאַרפער פֿערכונדען איזט. האַבען וויר נון דורך פֿערנונפֿטשליזוע ערווייעסען, דאַס דער שאַפֿער דיא וועלט ניכט אויז נאָטהווענדיגקייט זאָנדערן אַללען נור אום איהם צו דיענען ערשאַפֿען האַט, וואָללען וויר דיעוען אויך נאָך דורך דיא שריפֿט ערווייסען. איך האַבע נור דאַרום דיא פֿערנונפֿטגרינדע דיעזעם פֿאַראַן געשיקט, ווייל זיא לייכטער איינגאַנג פֿינדען אונד דאַן געמיטה ערפֿאַזען, ווייל זיא דורך שליזוע ערווייעזען זינד. דיא שריפֿט שפּריכט זיך נאָמליך אויך דאָהין אויז, דאַס דיא וועלטשאַפֿונג ניכט איין אַקט דער נאָטהווענדיגקייט, זאָנדערן דען פֿרייען וויללענז אונד דער

כי כל טובה שיעשה הבורא לברואיו, לא יעשה לצורך ולא לחובה כי אם למענו, כאשר אמר, „למעני למעני אעשה וגו'“ ועוד אמר, „ארפא משובתם אהבם נדבה“, ואומר, „וידעת היום והשבות אל לבבך כי י' וגו'“. וכבר הזרנו השכל קודם זה, כי הבורא יתברך לא ברא עולמו כי אם לעבוד אותו. אם כן הנה נתבאר מדרך הכתוב והשכל סוד בריאת העולם.

השער השני.

מפורש בו עמודי העבודה וסבותיה.

אומר, כי אחרי אשר זכרנו קצת ענינים מסודות בריאת העולם ונתבאר כי לא נברא כי אם לעבודת הבורא יתברך, נפרש עניני עבודת הבורא יתברך, ונאמר, כי עניני עבודת האל יתברך לא תחקיים כי אם אחרי ידיעתו; והעבודה יש לת שלושה עמודים, העמוד האחד הלב הטוב והזך, כי בהיות האדם טוב עם בני אדם, יהיה טוב עם אלהים,

גנאדע וואר, אינדעם ע. ה. (יעניי מ"ח, י"ח.). „איך שהעו עז נור אום מיינעטוויילען“. פערנער ה. ע. (הושע י"ה, ה'.) „איך ווילל איהרע פערמירונג היילען, ווילל זיא פרייאווייליג ליעבען;“ אונד דאן (דננים ד' ל"ט.) „רוא זאלזט עז ערקענען אונד צוהערצען נעהמען, דאס דער עוויגע הערר זיא“. האבען וויר אויז דעם פערשטאנדע שאן פארהער ערוועוען, דאס גאטט דיא וועלט נור צו זיינעם דיענוטע ערשאפען האט, זא איזט נון דורך שריפט אונד פערנונפט שלום דער גרונד דער וועלטשאפונג ערקלארט.

צווייטער אבשניטט.

דיא ערקלארוג פאן דען זיילען דעז גאטטעזדיענוטעז אונד זיינען אורזאכען.

נאדעם וויר אייניגען פאן דעם גרונד דער וועלטשאפונג ערוואהנט אונד בעוועזען האבען, דאס זיא נור צום גאטטעזדיענוטע געשאפען זיא, וואללען וויר דאן וועזען דעז גאטטעזדיענוטעז ערקלארען, אונד זאגען: דער גאטטעזדיענוט קאן ניכט בעשטעהען אהגע גאטטעז ערקעננטניס, אונד בערוהעט אויף דרייא זיילען. דיא ערוטע דא-פאן איזט, איין גוטעז ריינעז הערץ: דען נור ווען דער מענש געגען זיינען נעכענמענשען גוט איזט, איזט ער וואהלגעפאלליג ביא

ויהיה טוב עם אנשים, כאשר אמר הכתוב, „טוב עם י"י ועם אנשים.“ והעמוד השני להאמין, כי כל נמצא זולתו הוא חסר; והעמוד השלישי הוא להזכיר, כי הבורא יחברך שלם. ובעת יקבצו באדם ג' כחות אלו, תמשך נפשו בטבעה לאהוב הבורא יחברך, ובעת אשר יאהבנו, אז יהיה עבודתו בתכלית השלמות, בעבור כי מן האהבה תהיה היראה, וכל מי שיאהב האדם יראנו, ואפשר שיירא האדם ממי שלא יאהבנו; וע"כ אומר, כי היראה בכלל האהבה ואין האהבה בכלל היראה. ומצאנו כי עבודת אברהם אבינו ע"ה היחה בתכלית השלמות, כי אמר בערו, „כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך י"י,“ וזו עדות ברורה על רוב צדקתו, וגם הבורא יחברך העיד עליו אחר מותו, כאמרו, „עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרת מצותי חוקתי ותורתי.“ ומצאנו, כי עבודתו היחה מאהבה ולא מיראה, והיא העבודה העליונה.

גָּאָטט אינד מענשען, וו. ע. ה.: (זמנאל ח', כ', כ"ו.) „ער איזט אַנִי גענעהם ביא גאָטט אינד מענשען.“ ריא צווייטע זילע איזט, צו גלויבען, דאָס אַללעז אויסער גאָטט מאַנגעלהאַפֿט זייא; אונד ריא דרייטע, צו ערקעננען, דאָס גאָטט גאַנץ פֿאַללקאָסטען. ווען זיך אין דעם מענשען ריעזע דרייאַפֿאַכען ערִי קעננטניחע אייניגען. מוס זיך זיינע זעלע היגעצאָגען פֿיהלען גאָטט צו ליעבען, אונד רורד ריעזע ליעבע ווירד דער גאָטטעזרענוט פֿאַללִי קאָסטען. דענן איז דער ליעבע ענטשטעהט ריא עהרפֿורכט, ווייל זאָ באַד איך יעמאַנדען ליעבע, איך אויך עהרפֿורכט פֿאַר איהם האַבע; אַבער פֿירכטען קאַנן איך יעמאַנדען, אויך אָהנע איהן צו ליעבען. דאַרום זאָנע איך: דאָס מיט ליעבע איממער פֿורכט פֿערבונדען איזט, אַבער ניכט מיט פֿורכט ליעבע. וויר פֿינדען אויך, דאָס דער גאָטטעזרע דיענוט אונזרען אורפֿאַטערן אברהם אויף פֿאַללקאָסטענוטער ווייזע וואָר, דענן גאָטט שפּראַך פֿאַן איהם (בראָזית י"ח, י"ט.), „איך האַבע איהן צום פֿריינדע ערוואָהלט, ווייל ער זיינען קינדערן אונד זיינעם הויזע נאָך איהם בעפֿעהלען ווירד, דאָס זיא בעאַכאַכטען דען וועג דען העררן.“ דאָז איזט דאָך געוויס דער דייטליכטע בעווייז פֿיר ריא האָהע זיינער טינענד; יאָ גאָטט זעלכזט בעצייגט דיעזען נאָך זיינעם טאָדע אונד שפּריכט (בראָזית כ"ו, ה'), „צום לאָהנע דאָס אברהם געהאַרכט האָט מיינער שטיממע, אונד האָט בעאַכאַכטעט מיינע פֿאַרשריפֿט, מיינע געִי באַטע, געזעטצע אונד לעהרען.“ דער גאָטטעזרענוט אברהם' וואָר אַבער איז ליעבע אונד ניכט איז פֿורכט, אונד ריעזען איזט ריא

ולא שבה אותו הבורא יתברך ביראתו אותו, ולא אמר זרע אברהם
הירא ממני או המפחיד, רק אמר „זרע אברהם אהבי“ וכבר
אמרנו, כי היראה נכללת באהבה. ודע כי עבודת הבורא יתברך מיראה
אינה עבודת החסידים אלא עבודת הרשעים או אומות העולם כמו
שאמר לרשעים „האיתי לא תראו“ ואומר על המצרים „הירא את דבר
י“, מפני שלא היו עושין מצותו מאהבה כי אם מיראה; אך לחסידים
יאמר „ואהבת את יי אלהיך“, „לאהבה את יי אלהיכם“, ואמר כאונב
„איש תם וישר ירא אלהים וסור מרע“, ולא אמר עליו „אוהב אלהים“
זכן אמר „יראו את יי קדשיו“ על הרשעים, כי הרשעים כשידבקו
בעבודת האל יתברך ויתקדשו מטומאתם הם נקראים קדושים, כאשר
אמר „התקדשו למחר“, אך החסידים אשר לבם טהור מיום היותם
אמר עליהם „אהבו את יי כל חסידיו אמונים נוצר יי“, ואמר על

האָזטע שמופע, אונד דאָרום האָט איהן גאָטט ניכט געריהמט וועגט
זייער פֿורכט פֿאַר איהם, אונד זאָגט ניכט דיא נאַכקאָממען אברהם'ן
דער מיך פֿירכט עטע, זאָנדערן דיא נאַכקאָממען אברהם'ן דער מיך
ליעבטע; דאָס אָכער מיט דער ליעבע זיך פֿורכט פֿאַן זעלכט
פֿערבינדעט, האָבען וויר שאָן געזאָגט.

וויע אָכער, דאָס דער גאָטטעזדיענוט איז פֿורכט ניכט דער דער
פֿראָממען איזט, זאָנדערן דער דער פֿרעפֿלער אָדער היידען, וויא גאָטט
צו דען פֿרעפֿלערן שפּריכט (ירמיהו ה' כ"ג). „זאָללטעט איהר מיך
ניכט פֿירכטען?“ אויך הייסט עו פֿאַן דען עניפטערן (צמות ט' כ')
„זערי דאָ וואָרט גאָטטען פֿירכטעטע“; דען זיא היעלטען זיך געכאָ
ניכט אויז ליעבע, זאָנדערן אויז פֿורכט. צו דען פֿראָממען אָכער שפּריכט
גאָטט: (דנריס ו' ה'). „דוא זאָלכט ליעבען דען עוויגען דייען גאָטטען
„צו ליעבען דען עוויגען אירען גאָטט“; אונד עו הייסט פֿאַן אַ
(חיוב ח' ח'). „איין רעדליכער פֿראָמער מאָן אונד גאָטטעזפֿירכט
דער פֿאַם באָוען ליעס“, אונד עו הייסט ניכט „דער גאָטט ליעכט“
אונד וועגן עו הייסט (תהלים ל"ה י'). „פֿירכטעט דען עוויגען, איהר
זייע הייליגען.“ זאָ בעציעהט זיך דיעוען אויף זאָלבע, דיא אָנפֿאַ
באָוע וואָרען, דען דיעוע, וועגן זיא זיך הייליגען פֿאַן איהרער אונריי
קייט אונד דעס גאָטטעזדיענוטע אָנהאָנגען, דאָן הייסען זיא היילי
זאָ ה. ע. ה. (נמדכר י"א, י"ח). „הייליגט אייך אויף מאָרגען.“
פֿראָממען אָכער, דערען הערץ פֿאַן דער געבורט אָן ריין איזט,
דיעוען הייסט עו (תהלים ל"א, כ"ד). „ליעכעט דען עוויגען, איהר

חנוך „ויתהלך חנוך את אלהים“, ולא אמר „וירא חנוך את אלהים“, ואמר על נח „איש צדיק חמים היה בדורותיו“, וע"כ אין עבודת היראה כעבודת האהבה. והאהבה נכחנת בעשר דברים מן האוהב; הא', להיות אוהב תורה אלהיו. השני, להיות נהנה בתענוג עבודת האל יותר מכל תענוג. השלישי, למאוס מאוסי הבורא ולאהוב אוהביו. הרביעי, להיות אהבתו בטוב העולם חשובה כאין לצד עבודת הבורא יתברך; החמישי, שתערב לו כל יגיעה וחסרון ועינוי לנגד אהבת האל יתברך; השישי, לבל יקדים עסק מעסקיו על עסקי האל יתברך; השביעי, להודיע לבני האדם אהבתו באל יתברך ולהתפאר בה; השמיני, לבל ישמע לקול מסיתים ומדיחים בעבודת האל יתברך; התשיעי, אם יתחדשו עליו מאורעת מטוב ועד רע לכל יעזוב בשבילם עבודת האל יתברך; העשירי, לבל תהיה עבודתו על מנת לקבל פרס, כי אז תהיה עבודתו תלויה בדבר. ואלה עשר מדות כשיתקבצו באדם נקרא אוהב האל יתברך,

זינע פֿראַטמען, דיא טרייען בעהיטעט גאַטט. פֿאָן חנוך הייסט ען (נרצזית ה', כ"ג) „ער וואַנדעלט מיט גאַטט“, ען הייסט אַבער ניכט, חנוך פֿידכטעטע גאַטט; אונד פֿאָן נח הייסט ען (נרצזית ו', ט'), „איין פֿאַללקאַטמען גערעכטער מאַן וואָר ער אין זיינען צייטען.“ אונד גע' וויס איזט דער גאַטטעודיענוט אויז ליעבע זעהר פֿערשיעדען פֿאָן דעם אויז פֿורכט. דיא ליעבע צו גאַטט אַבער ווירד אַן דעם ליעבעני דען געפריפֿט דורך צעהן דינגע.

1) חוּד דיא ליעבע צו דער לעהרע זיינען גאַטטען. 2) דאַס ער מעהר פֿערגניגען פֿינדע אים גאַטטעודיענוטע אַלז אין יעדער אַנדערן לחם. 3) דאַס ער דיא גאַטטעויליגער מיידע, אונד דיא גאַטטעופֿער' עהרער ליעבע. 4) דאַס ער זיינע ליעבע צו וועלטליכען גיטערן אים גאַטטעודיענוט ניכט אַכטע 5) מוס יעדע מיהע, יעדער מאַנגעל, יעדע בעשווערע, איהם אַנגענעהם זיין אין בעצוג צו זיינער גאַטטעו' ליעבע. 6) דאַס איהם קיינע בעשאַפֿטיגונג דעם דיענוטע גאַטטעו פֿאַר געהע. 7) מ'ס ער דען מענשען זיינע ליעבע צו גאַטט בעקאַנט מאַכען אונד זיך איהרער ריהמען. 8) ניכט דער שטימע דען פֿערפֿיהרערז געהאַר צו געבען, דער איהן פֿאַם דיענוטע גאַטטעו אַבהאַלטען ווילל. 9) זיך וועדער דורך גליקק נאָך אונגליקק פֿאַם גאַטטעודיענוטע אַכ' דאַלטען צו לאַזען. 10) דאַס ער גאַטט ניכט דען לאַהגען וויללען דיענע, דען דאַרורך חירדע ער דען גאַטטעודיענוט פֿאָן עטוואַ אַבהאַני גינ מאַכען. דעריעניגע דער ריעזע צעהן אייגענשאַפֿטען אין זיך פֿעראייניגט

והוא חסיד בחכלית; ולא אמר הבורא יחברך על אברהם אבינו עליו
 השלום, „זרע אברהם אהבי“, אלא בעת שנראו בו כל המדות האלה,
 ואני מפרשם לך מן הכתובים. המדה הראשונה, דע כי אהבת אברהם
 אבינו ע"ה ללמוד לכל באי עולם עבודת הבורא יחברך ולקרוא בה
 תמיד כאשר אמר „ויקרא שם אברהם בשם יי“, ואמר במקום אחר
 „ויבן שם מזבח ליי ויקרא בשם יי“ ואמר „ויטע אשל בכאר שבע
 ויקרא שם בשם יי“, להודיעך כי בכל מקום אשר היה הולך שם היה
 קורא בשם יי ומתעסק בעבודתו ולא היה נמנע מפני פחד אמות
 העולם. המדה השנית, כי החסיד הוא נהנה באהבת אלהיו יותר ממה
 שנהנה בכל תענוגי העולם, כי מן הידוע שאין תענוג ושמחה לאדם
 כמו בבנים, כמו שנאמר „ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך“, נהיה אברהם
 אבינו עליו השלום נהנה בעבודת האל יחברך ומחגבר הנאתו בעבודת

דער ווירד איין פריינד גאטטעו גענאנט אינד איזט וואהרהאפט פראמס.
 גאטט זאגטע אויך ניכט פאן חנהס (יעיכ ט"ל, ח'). „דיא נאכקאממען
 חנהס'ז מיינעו פריינדעו“, ביו ער אללע דיעוע אייגענשאפטען אן איהם
 וואהרגענאממען, אונד דיא איך אללע אויו דער שריפט נאכווייזען ווילל.
 דיא ערוטע אייגענשאפט: דענן חנהס'ז ליעבע טריעכ איהן אן,
 אללען וועלטבעוואהנערן דען וואהרען גאטטעזידענוט צו לעהרען, אונד
 שטעטו דארין צו אונטערריכטען, וו. ע. ה. (נחלזית י"ג, ד'). „אברהם
 לעהרטע דארט אים נאמען גאטטעו“. פערנער (נחלזית י"ב, י"ח).
 „ער בויטע דארט איינען אלטאר אונד לעהרטע אים נאמען דען
 עויגען“. אן איינער אנדערן שטעללע ה. ע. (נחלזית כ"ט, ל"ג). „ער פפלאנצט
 טע איינען וואלד אין באר שבע אונד לעהרטע דארט אים נאמען גאטטעו“.
 דארטו איזט צו ערקעננען, דאס איבעראלל, וואָ ער אויך הינגינג, ער
 דען נאמען גאטטעו לעהרטע אונד מיט זיינעס דיענוטע בעשאפטגיט
 וואר, אהנע זיך דורך פורכט פאר דען פאלקערן דאפאן אבהאלטע
 צו לאזען.

דיא צווייטע אייגענשאפט איזט: דאס דער פראממע דיא ליעבע צו
 גאטט האהער אכטעט אלו אללע וועלטליכע פערנגינגנען; אונד אויך
 דארין האט זיך אברהם בעוואהרט. דענן געוויס גיבט עו קיינע
 גראסערע לוזט אלו דיא אן זיינע קינדערן, וו. ע. ה. (מזלי כ"ג, כ"ה).
 „עו פרייע זיך דיין פאטער אונד דינע מוטטער, אונד עו פראהלאקקען,
 דיא זיך ערצייגען“, אונד דעננאך האט אברהם דען גאטטעוידענט
 דיעוער ליעבע פארגעצאגען, אונד האט אויף גאטטעו בעפעהל אונד

האל יתברך על אהבת בניו והרחיק ממנו את ישמעאל בנו מרוב אהבתו
באל יתברך. המדה השלישית, כי החסיד מואס לכל ממאסי הבורא
יתברך ואהב אוהביו, כי הבורא יתברך אמר לאברהם, „לך לך מארצך
ומטולדתך ומבית אביך” והוא מאס במשפחתו ובבית אביו מפני שמאס
אותם האל יתברך, שנאמר „וילך אברם כאשר דבר אליו יי”. המדה
הרביעית, כי החסיד אהבתו בכל טובת העולם השובה אליו כאין כנגד
אהבת האל יתברך. והנה הבורא יתברך אמר לאברהם אבינו עליו
השלום „קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק” ואמר „אשר
אהבת” להראות לבני אדם, כי מה שהיה אוהב אותו בתכלית האהבה
מאס אותו והרחיקו מפני אהבת הבורא יתברך. המדה החמישית, כי
החסיד חושב כל יגיעה וטורח תענוג והנאה בעבודת האל יתברך, כי
אברהם אבינו עליו השלום היה מעונה בדרכים ומנוסה בכמה נסיונות
ולא קץ בהם וקבל הכל בסבר פנים יפות, כי מנערתו נסוה הבורא
יתברך בדרכים ואחר כך בלקיחת שרה פעמים ואחר כך בכרית מילה

איו לתעב עו איהם, זיינען זאָהן ישמעאל פֿאָן זיך ענטפֿערנט.
דיא דריטטע איום: דאָס דער פֿראָממע דיא גאָטטעפֿערצאָמער
מיידעם, אונד דיא גאָטטעפֿערעהרער ליעכט. אַלז גאָטט צו אברהם
שפראַך (כללית י"ב, ט'). „נעה הינוועג פֿאָן דינעם לאַנדע אונד פֿאָן
דינעם געבורטזאָרט אונד פֿאָן דינעם פֿאָטערליכען הויזע”, דאָ פֿערליעס
ער פֿאָטערהויז אונד פֿאָטערליכע, דיא גאָטטעפֿערצאָממעטע. אונד עו הייסט
פֿאָן איהם (טז ד') „אברהם גינג, וויא גאָטט צו איהם געשפראַכען.”
דיא פֿערטע: דאָס דער פֿראָממע אַללע גיטער דיזער וועלט פֿער
אַכטע, וועגן זיינע גאָטטעוליעכע עו פֿערלאַנגט. גאָטט שפראַך צו
אברהם (כללית כ"ב, ט'). „נימם דינען זאָהן, דינען איינציגען, דען
דוא ליעכט, דען יצחק”. עו הייסט דאָרום דיטליך: דען דוא זאָ זעהר
ליעב האָט, אום דען מענשען צו צייגען, דאָס זאָ זעהר ער איהן
אויך ליעכטע, וואָר ער אויז ליעכע צו גאָטט איהן צו אָפֿערן בערייס.
דיא פינפטע: דעם פֿראָממען ווירד יערע מיהע אונד בעשווערדע
איים גאָטטעזדיענטע צום תעלענגענום. אברהם וואָר געפלאַגט דורך
דיזען, וואורדע אויף פֿיעלערלייא חייזע אויף דיא פֿראַכע געשטעללט,
ער וואָרד אָבער דענאָך ניכט איבערדרייסיג אונד נאָהם אַללע פֿרייגריי
ליך אָן. אין זיינער יוגענד וואורדע ער דורך אומהערריזען ערפֿראַכט,
דאָן וואָרד צווייאמאל זעה איהם ענטריזען, דאָן מוסטע ער זיך בעי
שנידען, זיינען זאָהן ימעאל פֿערשטאַמען, אונד ענדליך זאַללעט ער

ואחר כך נסדו לגרש ישמעאל ואחר כך לשהוט את יצחק, ואלו היתה עבודתו מיראה ולא מאהבה לא היתה מתקיימת בכל אלה הנסיונות, אך ברוב אהבתו באל יתברך הכל היה ערב בעיניו, שנאמר, "מים רבים לא יוכל לכבות את האהבה". המדה הששית כי החסיד לא יקדם עסק מעסקיו עד שישלם מצות הכורא יחברך, כי מצאנו כל דבר שצוה הכורא יחברך לא הקדים שום מעשה עד שהשלים מצות האל יחברך, כי הנה כברית המילה נאמר, "ויעל מעליו אלהים", וכתיב, "בעצם היום הזה נמול אברהם" ולא הקדים שום עסק עד שהשלים המצוה. ואמר בישמעאל, "כל אשר חאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע" וכתיב אחריו, "וישכם אברהם בכוקר ויקח לחם וחמת מים שם על שכמה וגו'" ולמדנו מזה, כי כחלום הלילה נאמר לו הדבר תע"כ השכם בכוקר בטרם שיעשה שום מעשה להשלים מצות האל יחברך. המדה השביעית, כי החסיד יודיע לכל אדם אהבתו בכורא

זיינען זאָהן יחזק אַפּפּערן; וואַרע ביא איהם דער גאַטטעזרענוט דאָ ערגעכנים דער פֿורט אונד ניכט דער ליעבע געוועזען, ער האַטטע דיעזע פּראַכען אַללע ניכט בעשטאַנדען. נור דורך זיינע אונענדליכע ליעבע צו גאַטט וואַרד איהם אַללע אַנגענעהם; זאָ וו. ע. ה. (זיל) הזירים ח' ו'). „מאַכטיגע וואַזער קאַנגען דיא ליעבע ניכט פֿערלאַשען". דיא זעלטע: דאָס דער פֿראַממע אָן קין געשאַפט געהע, ביז ער גאַטטעו געכאַט פֿאַללצאַגען. סתּרהס אונטערנאָהם ניכטוּ בין ער ערוט דען בעפֿעהל דען העררן פֿאַללצאַגען האַט. דעןן ביא דעם בונד דער בעשנידונג הייסט ען (נלזית יז, כ"ב כ"ג). „גאַטט ערהאַב זיך פֿאַן איהם", אונד דאַן „אָן דעמועלכען טאַג בעשניט זיך אברהם". ד. ה. ער נאָהם ניכטוּ פֿאַר, ביז ער דען בעפֿעהל פֿאַלל צאַגען. זאָ אויך אַלזוגאַטט צו איהם זאַגטע (נלזית כ"א י"ב). „וואַ אויך שרה צו דיר זאַנט, געהאַרבע איהרער שטיממע, דעןן נו דורך יצחק זאַלל דיין נאַכקאַממען גענאַנט ווערדען"; הייסט ען נאַהער (סס י"ד). „אברהם שטאַנד דען סאַרגענו פֿריה אויף נאָהם בראַך אונד איינען שלויך וואַזער, לענטע ען אויף איהרע שול מער" א. ז. וו. וויר קאַנגען דאַרויז ענטנעהמען, דאָס איהם דיעזע בעפֿעהל אים נאַכטליכען טרוים געוואַרדען, אונד דען סאַרגענו, ער עטוואַז אַנדערן טהאַט, פֿאַללצאַג ער איהן.

דיא זעבענטע: דער פֿראַממע מאַכט יערעם זיינע ליעבע צו גאַטט

יתברך ודרכו כי כן אמרו רז"ל, כי אברהם אבינו עליו השלום מנערוח
היה מזהיר אנשי דורו ומודיע לכל אדם אהבתו באל יתברך, כי כאשר
אמר הכתוב „כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו
ושמרו דרך יי", ר"ל יודיעם שיהיו אזהבים לאל כאהבתו, ולא את
בניו לבד רק את בניו ובני ביתו, כלומר כל הנלוים אליו ואשר יש
לו רשות עליהם. המדה השמינית, כי החסיד לא ידאג ללעג הלועגים ולחרפת
המחרפים. אמרו, כי אברהם אבינו עליו השלום מנעוריו החל לידבק
בעבודת האל יתברך והיו אנשי דורו מחרפים אותו, ולא היה משים
לבו אליהם, עד שהשליכוהו לחוך ככשן האש והצילו הכורא יתברך
כמו שנאמר „אני יי אשר הוצאתיך מאור כשדים“.

המדה התשיעית, כי החסיד כשיחחדש עליו מאורעת טובת או רעות

אונר זיינע וועגע בעקאנטס. אונזרע ווייזען, זעליגען אַנדענקענו, זאָגען:
דאָס אברהם פאָן זיינער יוגענד אָן זיינע צייטגענאָזען וואָרנטע, אונר
יערעם זיינע ליעבע צו גאָטס בעקאנטס מאַכטע, וויא עו אין דער
שריפֿט הייסט (נחלזית י"ח, י"ט.) „איך האָבע איהן צום פֿריינדע ער-
וואָהלט, ווייל ער זיינען קינדערן אונר זיינעם הויזע בעפֿעהלען ווירד,
דען וועג דעו העררן צו בעאָבאַכטען“; ד. ה. זיא זאָללען גאָטס ליעבען,
זיא ער איהן ליעבט; אונר ניכט נור זיינען קינדערן זאָנדערן אויך
זיינעם הויזע, ד. ה. אָללע דיא מיט איהם אין פֿערבינדונג שטאַנדען,
אונר איבער דיא ער זייניגע געוואָלט האַטטע.

דיא אַכטע: דאָס ער זיך ניכט קימערע אום שפּאַטט אונר לאָזטערונג.
אונזרע ווייזען זאָגען, דאָס אברהם פאָן פֿריהענטער יוגענד אָן אַנפֿינג,
זיך דעם דיענטע גאָטטע צו ווייהען, אונר קימערטע זיך ניכט אום
דען טאַרעל זיינער צייטגענאָזען, זאָ דאָס זיא איהן זאָגאַר אין איינען
קאַלקאַפען וואָרפען, אונר גאָטט איהן דאַרויז בעפֿרייעטע, וו. ע. ה.
„איך בין דער עוויגע, דער דיך הערויזגעבראַכט אויז אור כשדים“
(פֿייער דער קאַלטאַער).

דיא ניינטע: דאָס דער פֿראַסמע, מאַג איהן גליקק אָדער אונגליקק
טרעפֿען, ניכט דאָרורך דען גאָטטעודיענטס פֿערנאַלאָזיגע. זאָ טהאַט
אברהם. וואָ איהם אויך בעגענגטע, אָב גוטעו אָדער באָזעו, זיין
הערץ וואָר טרייא, זאָ וו. ע. ה. (נחמיה ט', ח'). „דיא האָזט זיין הערץ
טרייא פֿאַר דיך בעפֿונרען.“

דיא צעהנטע: דאָס דער פֿראַסמע זיינע ליעבע צו גאָטס ניכט
פאָן איינער זאָבע אַבהאַנגיג מאַכע, אונר ניכטו דען לאָהגען וויללען

לא יבטל עבודתו, וכן עשה אברהם אבינו עליו השלום, כי בכל אשר
היה מתחדש עליו הן טוב הן רע היה נאמן לכבו שנאמר,, ומצאת את
לכבו נאמן לפניך". המרה העשירית, כי החסיד אין אהבתו כאל יחברך
תלויה בדבר או על מנת לקבל פרס, ובעבור שלא בקש אברהם שכר
מעבודתו, ע"כ אמר לו האל יחברך,, שכרך הרכה מאוד", כי כן מנהג
האל יחברך עם חסידיו, בעת יעבדוהו על מנת שלא לקבל פרס, יכפול
להם שכרם ויתן להם טובה כפולה, כאשר אמר שלמה המלך עליו
השלום,, יען אשר לא שאלת עושר" וכתיב אחריו,, גם אשר לא שאלת
אתן לך גם עושר גם כבוד". ואלה הם יסודות האהבה, וכל שיהיו בו
עשר מדות הללו נקראת אהבתו אהבה גמורה, ועלי אלה המדות נאמר
,, ואהבת את יי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך". ודע כי
כפי אהבת האדם כאל יחברך כן תהיה אהבת האל יחברך בו. וכן
שאלו לאחד מן החכמים ויאמרו לו, האדם עובד אלהים בכל מאודו
מתי יתאוה האל יחברך לראותו, אמר להם בעת שישליך אחר גוף

טהור. זא אויך בייא אברהם, ווייל ער קיינען לאהן פֿערלאנגטע, שפראך
גאטט צו איהם (בראשית ט"ז, ט').,, דיין לאהן איזט זעהר גראָס"; דען זא
פֿערפֿאָהרט גאטט גענען זיינע פֿראָטמען, ווען זיא איהם ניכט דען
לאהנען וויללען דיענען, זא איזט איהר לאהן אום זא גראָסער, אונד
איהר גליק ווירד פֿערדאָפּפּעלט. זא הייסט עז ביים קאָניגע שלמה
(מלכים ט', ג', י"א).,, ווייל דזא ניכט רייכטהום פֿערלאַנגטעט א. ז. וו.
דאָרום ווילל איך דיר אויך דאָן, וואָן דזא ניכט פֿערלאַנגטעט האָט, גע-
בען, רייכטהום אונד עהרע."

דיא זא עכען איפֿגעפֿאָהלטען אייגענשאַפֿטען זינד דיא גרונדציגען
דער ליעכע, אונד הער דיעזע בעדיטעט, דעווען ליעכע הייסט פֿאַללי
קאָסטען, אונד אין בעצג אויף דיעזע אייגענשאַפֿטען הייסט עז (דברים
ו', ט').,, דזא זאָללוס ליעכען דען עוויגען דייגען גאטט מיט גאַנצעם
הערצען אונד מיט גאַנצעם פֿערמאָגען."

גן בערענקע, דאָס וויא דיא ליעכע דען מענשען צו גאטט, זא איזט
דיא ליעכע גאטטען צו איהם; אונד אַלו איינזט איין וויזער געפֿראַגט
וואורדע, וואָנן גאטט איינען מענשען, דער איהם מיט אַללען קראַפֿטען
דיענט, צו זעהען ווינשען? אַנטוואָרטעט ער: ווען דיעזער מענש דיא
ועלט מיט אַללען איהרען שאַפֿטען פֿעראַפֿטעט, אונד איהם דאָן לעי
בען צווידער אונד דער פֿאַר וויללקאָסטען איזט, דאַן ווירד אויך גאטט

העולם וכל חמדתו ויקוץ בחייו ויתאווה למותו, אזי יתאוה השם יתברך לו לראותו, כלומר כשאהב מאוד הבורא אז יאהבנו הבורא מאוד. — ואחרי אשר זכרתי עניני האהבה אוצר כל עניני היראה, וגאמר, כי ההפרש אשר בין עבודת האהבה והיראה הוא גדול מאוד, כי עבודת היראה חסור כסור היראה, ועבודת האהבה אם תהיה לחקוה, חסור בהשגת החקוה או באבוד החקוה, ואם איננה לחקוה ולא לתועלת, תעמד לנצח, כי הסבה הגורמת לאהבה, החקוה, היא סבה מקריות, ובסור הסבה המקריות יסורו כל הדברים הנמשכים ממנה והבאים מכחה; אבל הסבה שהיא גורמת האהבה, אשר איננה לחקוה, היא סבה עקרית וקיימת ולא חסור לנצח, ועל כן לא יסורו הדברים הבאים מכח האהבה הנמשכת. ורע כי עבודת האהבה יש בה אלו עשר מדות אשר זכרנו, אך בעבודת היראה לא תמצא אחת מהן, אלא אם תהיה יראתו באה מצד אהבה ומכחה, אבל אם תהיה יראתו ממושכת באהבה

איהו זעהו וואללען; ד. ה. ווען ער גאטט זיך זעהר ליעכט, ווירד גאטט איהו וויעדער אויף דיעועלכע וויזע ליעכען.

גאָרעם איך נון איבער דאָ וועזען דער ליעבע צו גאָטט געשפּראַכען, ווילל איך עכענוץ דאָ וועזען דער פֿורכט בעשפרעכען אינד זאָגע: דאָס דער אונטערשיעד, אָב דער גאָטטעוודיענוט דאָ ערגעכנים דער ליעבע אָדער דער פֿורכט זייא, זעהר גראָס איזט. דען דער דיענוט דער פֿורכט האָרט אויף, זאָבאלד דיא פֿורכט פֿערשווינדעט; אונד זעלכזט דער דיענוט איז ליעבע, געשיעהט ער אויז האָפֿפֿנונג אויף בעלאָהנונג, האָרעט אויף, זאָבאלד דיא האָפֿפֿנונג ערפֿיללט אָדער פֿערניכטעט איזט, איזט אָבער דיא ליעבע נכט אויף האָפֿפֿנונג אָדער נוטצען גע- גרינדעט, דאָן בלייבט זיא עוויגליך. דען דאָזיעניגע, וואָ דיא אויף האָפֿפֿנונג געגרינדעטע ליעבע הערפֿאָרבריינגט, איזט עטוואָ צופֿאל- ליגען, אונד האָרט דיעזען אויף, זיך האָרט אויך אַללען אויף, וואָ דאָ- פֿאָן שטאַממט. אָבער דאָזיעניגע, וואָ גאַנץ אונאייגעניטציגע ליעבע צו עררעגען פֿערמאָג, דאָ מוס עטוואָ וועזענטליכען אונד פֿאַרשבע- שטעהענדען זיין. דאָ ניא אויפֿהאַרט אונד דאַרום קאַן אויך דאָ אויז זאָלבער ליעבע ענטשטאַנדענע ניא אויפֿהאַרען.

בייא דעם גאָטטעוודיענוט אויז ליעבע זינד נון דיא ערוואָהנטע זעהן אייגענשאַפטען פֿעראייניגט, בייא דעם איז פֿורכט אָבער פֿיעדעט מאָן ניכט איינע דאָפֿאָן, ווען ניכט דיא פֿורכט איז דער ליעבע הערפֿאָר- געהט, אונד זעלכזט ווען דיעזען דער פֿאַלל (דאָ וויא שאָן ערוואָהנטע

ושניהם שוין, יהיה מעט מזעיר מן המדות אשר זכרנו; כי האהבה
 תביאנו ביראת השם, ואם לא יהיו שוין, ותכביד היראה ותחלש האהבה
 לא ימצא בו דבר מכל המדות אשר זכרנו, ואם תחזוק היראה ותחלש
 האהבה מאוד, עד אשר לא תודע בו, יהיה בו הפך המדות אשר זכרנו, וזה
 מאזני צדק ומשקל היושר אשר בו יכחנו בני אדם. ועל כן אומרים, כי
 רוב החסידים אשר ניכר בהם יראת הבורא יחברך, לפעמים היא נאמר
 על היראה הממושכת כאהבה, ולפעמים נאמר על חוקף היראה אשר
 תבא מכח האהבה; וזאת היראה קיימת, מפני שבאה מכח האהבה,
 אם כן העבודה הבאה מכח האהבה היא הנכונה, ואשר באה מיראה
 היא עבודה החסרה, לכך אם תהיה היראה מאהבה. ואתרי אשר דברת
 על עניני האהבה והיראה שהם שערי עמודי העבודה נזכיר ענין החכמה
 שהיא עמוד השלישי מעמודי העבודה ונאמר, כי עמודי האהבה והיראה
 והחכמה הם שלשה כחות משותפות ומתחברות זו בזו ומשלשן חקום

דיא ליעבע צור פֿורכט פֿיהרט, אונד דיא ליעבע איזט ניכט פֿאָר
 העררשענד, זאָנדרעך פֿורכט אונד ליעבע געהען גלייכען שרייט, וְ
 ווירד מאָן נור וועניגע דער ערוואָהנטען אייגענשאַפֿטען דאָמיט פֿערבונ
 דען פֿינדען. איזט אַבער דיא פֿורכט פֿאָרהעררשענד, זאָ ווירד זי
 קיינע דיעזער אייגענשאַפֿטען דאָבייא פֿינדען. איזט אַבער דיא פֿורכט
 זאָ שטאַרק, דאָס זיא דיא ליעבע פֿערדראָנגט אונד קיים בעמערקבאַ
 לאַסט, דאָן ווירד זיא זאָגאַר דאָו ענטגעגענעזעצטע דיעזער אייגע
 שאַפֿטען בעווירקען. דאָו איזט אַלזאָ דיא ריכטיגע וואַגשאַלע, וואָרום
 דיא מענשען געפריפֿט ווערדען. דאָהער איזט אויך אַנצונעהמען, דאָ
 דיא גאָטטעופֿורכט, דיא וויר בייא דען מייזטען פֿראָממען וואָהרנע
 מען, איינע זאָלכע איזט, דיא פֿאָן דער ליעבע אויזפֿליעסט, אַז
 ווען דיא פֿורכט אויך מאַכטיג, דאָך דער ליעבע ענטשטאַממט, אַז
 דיעזע איזט בלייבענד, ווייל זיא עכען אויז ליעבע ענטשטאַנדען.
 דער גאָטטעוירענוס אויז ליעבע איזט אַלזאָ דער פֿאָלקאָממע
 דער אויז פֿורכט, ווען דיעזע ניכט אויז ליעבע ענטשפרינגט, דאָ
 מאַנגעלהאַפֿטע. גאָרעם וויר נון פֿאָן דער ליעבע אונד פֿורכט
 איינאַנג צו דען זיילען דען גאָטטעוירענוטען געשפראַכען, וואָללען
 אויך נאָך דער ווייזהייט אַלו דריטטע זיילע געדענקען. —
 דיא ליעבע, פֿורכט אונד ווייזהייט זינד דרייא קראַפֿטע, דיא
 פֿערבינדען אונד פֿעראייניגען, אונד דורך דיעזע דרייא ענטששט
 ערום דער פֿאָלקאָממענוטע גאָטטעוירענוס, אַבער ניכט דורך אַי

העבודה השלמה ולא מאחת מהן ולא משתיהן, ואין בכל שתיים אחת שתסתפק לעצמה שלא תצטרך לחברתה, אלא האהבה לבדה, כי אם תהיה עבודת האדם לכוראו מאהבה, אי אפשר שלא תהיה היראה נצמדת עמה, ואף ע"פ שלא יתכווין האוהב ליראת הכורא יתברך אי אפשר שתהא האהבה בלא יראה. אבל יש לך לדעת כי החכמה היא עמוד גדול לעבודה, וכאשר תחכר החכמה עם האהבה, יושלם בהם כל חפץ ויושג כל תכונה, ומכלי החכמה אין האהבה שלימה, כי הכסיל אשר הוא רק מן החכמה, אע"פי שהוא אוהב לכוראו לא ידע לעשות רצונו ולא ידע דרכי השם, אלא יאסור המותר ויתיר האסור, ולא ידע ואשם, ותהיה אהבתו כענף כלי שורש וכבנין מאין יסוד, אבל אם היה לו האהבה ויקנה חכמה, אז יכיר מקומות העבודה ומקום הראוי להוסיף ולגרוע ולידע סוד עבודת האל ואופניה ודרכיה. וכן כל מלאכה אשר ירגיל בה האדם וידענה היטיב אם יהיה כסיל לא יעשנה כמשפט, מפני שיודמנה עתים אשר יתחדשו בעסקה ובמלאכה ההיא חרושים

ניכט הירך צווייא. קיינע איזט פֿיר זיך גענוג אונד קאָנן דער אַנדערן ענטבעהרען, אויווענאָממען דיא ליעבע, ווייל מיט דער ליעבע זיך איממער דיא פֿורכט פֿאָן זעלכות פֿערבינדעט. זעלכות ווענן בייא דעם ליעבענדען גאָר קיינע אַכזיכט דאָצו דאָ איזט, זאָ איזט'ז ניכט מאַגליך, דאָס דיא ליעבע ניכט אויך פֿורכט ערצייגט. דיא וויזוהייט אַבער איזט איינע שטאַרקע זיילע דען גאָטטעזידענטען, אונד ווענן זיא זיך מיט דער ליעבע פֿערבינדעט, קאָנן יעדען ציעל עררייכט אונד דאָ פֿערנינפֿטיגוטע ער-פֿאָסט ווערדען. אָהנע וויזוהייט איזט אַבער אויך דיא ליעבע ניכט פֿאָללקאָממען, דען דער טהאָר אָהנע וויזוהייט, ליעבט ער דען שאַפֿפֿער אויך, זאָ ווייס ער דאָך ניכט זיינען וויללען צו טהון, ער קענט גאָטטען וועגע ניכט, אונד ווירד דאָרום פֿערביעטען, וואָ ערלויבט, אונד וואָ פֿערבאָטען, ערלויבען, אונד גאָר ניכט ערקעננען, דאָס ער זיך פֿערשילרעט. איינע זאָלכע ליעבע איזט וויא צוויינע אָהנע ווארצעל, אונד וויא איין געבידע אָהנע גרונד. וואָ אַבער ליעבע איזט אונד אויך וויזוהייט ערוואַרבען ווירד, דאָ ווירד ערקאָננט, וויא דער גאָטטעזידענט שטאַטט צו פינדען האָט, וואָ עטוואָז הינצוצופֿיגען אונד וואָ הינוועג צו געהמען איזט, אונד מאָן ערקענט דאָ גרונדוועזן דען גאָטטעזידענטען, זיינע פֿערשיעדנע אַרטען אונד וועגע. זאָ איזט'ז אויך מיט יעדעם געשאַפֿטע, אין דעם דער מענש זיך איבען אונד ען גענויא קענען לערנען ווילל; דער טהאָר פֿערמאָג ען ניכט רעכט אויצואיבען, ווייל פֿיעללייכט

אשר לא למד ולא ידעם בשעת למודו, ואם יהיה חכם לא יזיק לו זה, אחרי אשר למד העקרים, כי מכח העקרים יוצא שאר הענפים, ויבין הענינים והמחודשים, ואם יהיה כסיל,, לא ידע לסדר עניני המלאכה כשיבא עליו שום חדוש. וע"כ נרע באמת כי בשלשה אלה חתיה העבודה שלמה ונכונה, וא"א שיתחברו חאהבה והחכמה שלא תמצא היראה בחוכה ובכללם. ועתה אחרי אשר התבאר כי עמודי האהבה שלשה ופירשנו כל אחד בדרך קצרה, נאמר, כי יסוד הספר וכוונתו היא העבודה, אשר ישיג בה האדם רצון האל עד יטהר לבו מרשעתו וינקו מטומאתו, ואז תדבק בלבבו עבודת האל, כמו הבגד אשר חרצה לצבוע אותו, אם יהיה מטונף, לא ידבק בו הצבע, עד אשר תרחצו היטיב ותסיר כל כתמו ואז ידבק בו הצבע, ועל זה אמר הנביא עליו השלום,, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל יי' וירחמנו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח", ואמר שמואל הנביא עליו השלום,, אם

שפאָטער עטוואָז נייען דאָרין ערפֿונרען ווירד, דאָז ער ניכט געלערנט, אונד דאָז מאָן פֿריהער גאָר ניכט קאָננטע; דעם ווייען אָבער שאָרעט דאָז ניכטו, דענן ער האָט דיא גרונדרעגעלן ערלערנט אונד איזו דיעוען געהען דיא צווייגוויזענשאַפטען הערפֿאָר, אונד זאָ בענרייפֿט ער דאָז נייערפֿונרענע לייכט. דאָרום איזט אויך ווירקליך דער גאָטטעזדיענוט נור דורך דיעוע דרייא זיילען פֿאָלקאָממען אונד פֿעזט. ווייהייט אונד ליעבע זינד אָבער ניא פֿעראייניגט, אָהנע דאָס זיך אייך פֿורכט דאָמיט פֿערבינרעט. האָבען וויר נון ערלייטערט, דאָס דיא זיילען דעז גאָטטעזדיענוטען (דער ליעכע) דרייאפֿאָך, אונד האָבען וויר יעדע דיעוער זיילען אויף קורצע ווייע ערקלאָרט, זאָגען וויר נון, דאָס דער צוועק דיעוען ווערקען אונד זיין גרונד דער גאָטטעזדיענוט איזט, וואָדורך דער מענש דען וויללען גאָטטען ערפֿיללען קאָנן, אונד זיין הערץ ריין ווירד פֿאָן באָהייט אונד פֿרייא פֿאָן אונררייניגקייט, אונד דאָנן ערוט ווירד ער גאָנץ דעם דיענוטע גאָטטעז אָנהאָנגען; זאָ וויא איין קלייד, זאָלל עז געפֿאָרבט ווערדען אונד עז איזט בעשמוטצט, זאָ ניממז דיא פֿארבע ניכט אָן, עז טוט ערוט וואָהל געוואָשען אונד פֿאָן פֿלעקקען גערייניגט ווערדען. דאָרום שפֿריכט אייך דער פֿראָפֿעטה (יזעיה כ"ה, ז').,, עז פֿערלאָזע דער פֿרעפֿלער זיינען זענ, דער געוואַלטטהאָטיגע זיינע געדאָנקען, קעהרע דאָנן צום עוויגען צוריקק, ער ווירד זיך זיין ערכאָרמען, אונד צו אונזערם גאָטטען דענן ער פֿערצייהט פֿעל". אויך דער פֿראָפֿעטה שמואל זאָגטען: (שמואל ח', ז', ג').,, ווענן איהר מיט גאָנצעס הערצען צו גאָטט צוריקקיי

ככל לבבכם אחם שבים אל י"י אלהיכם הסירו את אלהי הנכר". ואחרי אשר החנאך כי כוונותינו בעבודה הבורא יתברך, וכי בשבילה נברא העולם, נאמר, כי העבודה חובה עלינו לעשות מן הכתוב ומן השכל. מן הכתוב, כי הבורא יתברך לא ברא העולם אלא בשביל התורה כמו שנאמר, "אם לא בריתי יום ולילה חקות שמים וארץ לא שמת", ואומר י"י בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתכונה" ואומר, "י"י קנני ראשית דרכי קדם מפעליו מאז". ונאמר, כי העבודה חובה עלינו, כי התורה לא נתנה הבורא יתברך לישראל כסיני כי אם לעבוד אותו שנאמר, "לבעבור נסות אתכם בא אלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לכלתי תחמאו" ואומר, "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה"; ואומר, "י"י אלהיך תירא ואותו תעבוד", הקדים היראה לעבודה, ללמדך,

קעהרעט, זאָ שאַפּעט דיא פֿרעמדען גאַטטער אויז איידער מיטטע". נאַכדעם וויר נון ערקלאָרט, דאַס אונזרע אַבויכט דער גאַסטעזידענוט איזט, וואָז אייך דער צוועקק דער וועלטשאַפּונג וואָר, בעהויפטען וויר: דאַס וויר צו דיעועם דיענוטע פֿערפּליכטעט זינד דורך דיא שריפּט אונד דורך דיא פֿערנונפּט. דורך דיא שריפּט: דענן גאַטט האָט דיא וועלט נור אום זיינער לעהרע וויללען געשאַפּען, וויא ע. ה. (יזיט ל"ג, כ"ה.) וואָרע מיין בונד ניכט, טאָג אונד נאַכט, דיא געזעטצע דעז היממעלז אונד דער ערדע האָטטע איך ניכט געגעבען". פֿערנער הייסט ען, (מזלי ג', י"ט.), "דער עוויגע האָט מיט וויזיהייט דיא ערדע געגרינדעט, דיא היממעל איינגעזעטצט מיט פֿערנונפּט". פֿערנער: (זס ח', כ"ב.) "דער עוויגע האָט מיך איינגעזעטצט אַלז דען ערוטלינג זיינען העגען, פֿאַר זיינען ווערקען פֿאַן אַנפֿאַנג". וויר זאָגען פֿערנער, דאַס וויר צו דיעזעם דיענוטע פֿערפּליכטעט זינד; דענן גאַטט האָט דיא לעהרע אויף דעם בערגע סיני אָן ישראל ניכט געגעבען, אַלז נור אום זיינען דיענוטען וויללען, וויא ע. ה. (זמות כ', י"ז.), "אום אייך אויף דיא פּראָבע צו שטעללען איזט גאַטט געקאָממען, אונד דאַמיט זיינע פֿורכט אייך פֿאַר אייגען זייא, דאַס איהר ניכט זינדיגעט". פֿערנער הייסט ען (זמות ג', י"ב.), "הענן דוא דאָז פֿאַלק אויז עניפטען געפֿיהרט האָזט, ווערדעט איהר גאַטט אויף דיעועם בערגע דיענען". פֿערנער (דנריס י', כ') "דען עוויגען דיינען גאַטט זאָלזוט רוא עהרפֿירכטען אונד איהם דיענען". ען איזט היער דיא עהרפֿורכט דעם דיענוטע פֿאַרגעזעטצט, ווייל אָהנע

(* בעקמנטוך פֿערטטעהען חוכרע ווייזען חונטער חכמה (וויזיהייט) ריח חכמה)

כי אם אין יראה אין עבודה; וכן אמר, "ועתה ישראל מה י"ו אלהיך
 שואל מעמך כי אם ליראה". ואחרי אשר נדע כי העולם לא נברא
 אלא בשביל החורה, נדע, כי העולם לא נברא אלא בשביל העבודה
 ובעוד אשר תעמוד העבודה והצדקה, יעמוד העולם עליהם, שנאמר
 "וצדיק יסוד עולם". ואחרי אשר התבאר כי העבודה אנו חייבין לעשותה
 מדרך הכתוב, נפרש אותה מדרך השכל, ונאמר, כי מן הידוע, כי מלך
 בשר ודם לא תקון מלכותו כי אם בעבודת עבדיו, ואם לא יעבדוהו
 ויראהו אין לו ממשלה עליהם ואין במה יודע יתרונו עליהם; ואנו רואין
 כי המלך יגמול עבדיו כפי עבודתם ויראחם, ואם מלך בשר ודם צריך
 להראות ממשלתו ויתרונו על עבדיו, אשר הם ברואים כמוהו, ואפשר
 שיהיו טובים ממנו, על אחת כמה וכמה היא ראויה ממשלת הכורא
 יתברך להראות עלינו ביראתינו אותו, וכמה יודע כי הוא בוראנו

דיעוּלְבַע דיעוּעַר נִיכַט בעשטעהט. זאָ הייסט עו אויך (דכריס י', י"ב).
 „אונד נון ישראל וואָ פֿערלאַנגט דער עוויגע פֿאַן דיר, אַלו איהן
 עהרפֿירכטען". וויזען וויר נון, דאַס דיא וועלט. נור געשאַפֿע
 וואורדע, אום דער לעהרע וויללען, זאָ וויזען וויר אויך, דאַס זי
 נִיכַט געשאַפֿען וואורדע, אַלו אום דעו דיענוטען וויללען, אונד
 לאַנגע גאַטטעוּדיענוט אונד טוגענד בעשטעהען, קאַנן אויך דאַרורך דע
 וועלט בעשטעהען, וו. ע. ה. (מזלי י', כ"ה), „דער גערעכטע איזט איינט
 גרונדפֿעוטע דער וועלט".

האַכען וויר נון דורך דיא שריפֿט בעוועזען, דאַס וויר צום דיענוט
 גאַטטען פֿערפֿליכטעט זינד, וואַללען וויר עו אויך מיט דער פֿערנונט
 בעווייזען. דיא רעניערונג איינעו מענשליכען קאַניגו איזט בעקאַנגט
 נור דורך דען דיענוט זיינער אונטערטהאַנען געאַרדנעט,
 וועגן דיעזע איהם נִיכַט דיענען אונד איהן נִיכַט פֿירכטען, הערר
 ער נִיכַט איבער זיא, אונד זיין פֿאַרצוג פֿאַר איהנען וויר נִיכַט
 קאַנגט; אונד דיעזער קאַניג לאַהנט זיינען אונטערטהאַנען נאָך איהר
 דיענוטע אונד נאָך איהרער עהרפֿורכט, דיא זיא איהם בעצייגען.
 נון איין מענשליכער קאַניג זיינע הערשאַפֿט אונד זיינען פֿאַרצוג
 זיינען דיענערן צייגעט, דיא דאָך געשאַפֿע זינד וויר ער אונד
 מאַל בעזער נאָך אַלו ער, אום וויר פֿיעל מעהר געציעמט עו
 וועלטשאַפֿער, זיינע ערהאַכענהייט דורך אונזרע עהרפֿורכט צו
 וואַרורך זאָלמע דענן זאָנט ערקאַנגט ווערדען, דאַס ער אונזער שאַפֿ
 אונד וויר זיינע דיענער, דאַס ער עוויגליך אונד וויר נול צייטליך

ואנחנו עכריו, והוא קיים ואנהנו אוכרים, כי אם בעשותינו רצונו ויראחינו
 טפניו, ובוה נכיר מה אנו ומה חיינו. ואחרי אשר נדע, כי עבודת האל
 יתברך היא חובה עלינו על פי הכתוב והשכל, נאמר, כי העבודה
 נחלקת לשני חלקים, החלק האחד העבודה העליונה והגמורה אשר
 היא בתכלית השלימות, כגון עבודת אנשי השם, והחלק השני עבודת
 חסדי דורות האלה, אשר מקוצר דעתם לא יכירו הבורא יתברך כי אם
 במבחון הפלאות כפתאים והסכלים, ואין יתרון להם משאר האוילים
 ברעת הבורא יתברך.

השער השלישי.

באמונה ובענינים טיסודת [עבודת] הבורא יתברך.
 דע כי האמונה חיה מן השכל, והשכל הוא שם כללי מחובר מן
 האהבה והיראה והחכמה, כי שלשה אלה כשיתחברו ויתערבו יקום
 מהם השכל, ומן השכל תקום האמונה. ואפשר שחתחבר האמונה

ווען ניכט דאָרדך, דאָס וויר ויינען וויללען פֿאַללציעהען, אונד איהן
 עהרפֿירכטען, אונד וואָרדך וויר ערקעננען, וואָז וויר זינד אונד וואָז
 אונזער לעבען. — נאָכדעם וויר נון דורך דיא שריפֿט אינד פֿערנונפֿט
 איינזעהען, דאָס וויר צום גאָטטעוידענט פֿערפֿליכטעט זינד, זאָגען וויר,
 דאָס דער גאָטטעוידענט זיך אין צווייא טהיילע טהיילט; אין דען האָצוטען
 אונד פֿאַללענדעווען, וויא דיעזדער דיענוט דער האָצבעריהמטען מענשען
 וואָר, אונד אין דען דיענוט דער פֿראָממען אונזער צייטען, דיא דורך
 דען גערינגען גראָד איהרער איינזכט גאָטט נור דורך וואונדער ער-
 קעננען, גלייך דען טהאָרען אונד נאָררען, אונד דיא אַלואַ פֿאַר דיעזען
 אין דער שרקענטנים גאָטטען קיינען פֿאַרצוג האָבען.

דריטער אַבשניט.

פֿאַם גלויבען אונד פֿאַן דען גרונדפֿעזטען דעז גאָטטען.
 דיענוטען.

וויווע, דאָס דער גלויבע אויז דער פֿערנונפֿט שטאַממען מוס. פֿערנינפֿט
 אַבער איזט דער אינבעגריף פֿאַן ליעבע, פֿורכט אונד ווייזיהייט: דען
 ווען זיך דיעזע דרייא ענג פֿערבינדען ענטשטעהט דאָרזיז פֿערנונפֿט,
 אינד אויז דיעזען דאָנן דער גלויבע. וואָהל קאַנן אויך דער גלויבע ניר

מן השנים לברם מן האהבה והיראה אך היתה חסרה האמונה הלא-
 האפשר שתהיה רוב החכמה משחית מחסר האמונה, כגון חכמת
 האפיקורסין והבינים והפילסופים, אשר אינם מאמינים בהורה הקדושה,
 חתו מפני רוע החכמה. וכאשר יתקבץ בחכמה הרעה לב רע ומדות
 גרועות, תאבד האמונה עד תכליתה, כי לא חסר האהבה מפני הלב
 הרע בלבד, אלא מפני למוד חכמות רעות, ויתחדשו בלב ענינים רעים
 אשר ישחיתו מוצא האהבה וישוב מקורה מקור משחית ומעין נרפש.
 וכאשר יתקבץ חסרון האהבה עם החכמה הרעה תאבד כל האמונה,
 תל כן נאמר, כי העבודה תבא מכה האמונה והאמונה תבא מכח
 השלשה, והם, החכמה והאהבה והיראה. שלשה אלה ילכו עליהם כחות
 רבים, כגון הייחוד והכטהון והענוה והמוסר והרומה להם. ולא באנו
 עתה לפרש כי אם שלשה שהם עיקר, ואלה השלשה יבואו מכח השכל
 כאשר הקדמנו; וע"כ אנחנו באים עתה לפרש דרך קצרה ענין השכל

איוז כידיע, איוז פֿורכט אונד ליעבע קאָממען. אַבער דיעוער גלויבע
 איזט מאַנגעלהאַפט. אַבער אויך פֿיעל ווייהייט קאָנן דורך מאַנגעל אָן
 גלויבען פֿיערדערבליך ווערדען, וויא דיא ווייהייט דער עפיקוראָער,
 פֿריידענקער אונד פֿילאָזאָפֿען, דיא וועגען דער פֿאַלשען ריכטונג איהרער
 ווייהייט ניכט אָן דיא הייליגע לעהרע גלויבען. פֿערכינדעט זיך מיט
 זאָלבער שאַדליכען ווייהייט נאָך איין באַזען הערץ אינד שלעכטע זימי
 סען, זאָ געהט דער גלויבע נאָך גאַנץ אונד גאַר פֿערלאָרען. דענן
 דורך באַזען הערץ אַלליין ווירד דיא לעבע ניכט גאַנץ מאַנגעלן, זאָני
 דערן דורך דיא ערלערנען שאַדליכער ווייענשאַפֿטען, דיא דעם הערצען
 פֿערדערבליכע בעגריפֿע בייאכרינגען, וועלכע דער לעבע אורשפרונג
 צערשטאַרען, אונד איהן צור שלאַממיגען קועללע מאַכען. ווענן מאַנגעל
 אָן לעבע זיך מיט פֿערדאַרבנער ווייהייט פֿאַאַרט, דאַנן געהט דער
 גלויבע גאַנץ פֿערלאָרען. דאַרום זאָגען וויר, דער גאַטטעזדיענזט ענטז
 שמעהט איוז דעם גלויבען, אונד דער גלויבע איוז דער ווייזוהייט,
 ליעבע אונד פֿורכט. מיט דיעוען דרייען וינד אַבער נאָך פֿיעלע
 אַנדערע קראַפֿטע פֿערכונדען, צ. ב. דיא ערקעננטנים דער איינהייט
 גאַטטען, דאַו פֿערטרויען, דיא דעמוטה אונד דיא זימטליכקייט אונד
 דערגלייכען מעהר. נון וואַללען וויר אַבער נור דיעוע דרייא ערקלאַי
 רען, ווייל זיא דיא הייסטאָאָבע זינד, אונד אַללע דרייא, וויא שאַן
 בעכערקט, איוז דער פֿערנונפֿט קאָממען. וויר וואַללען דאַהער אויך
 קירין דאַו וועען דער פֿערניפֿט ערקלאָרען, אונד דאַנן דאַו גאַנצע

ואחרי כן נפרש כל עניני האהבה וכל עניני היראה וכל עניני החכמה, ומכולם יתבאר לך סוד האמונה. וכאשר ישלם לנו פירושם נוכל ללמוד מהם פרושי יסודות העבודה ובהשלמנו כל זה נפרש שער העבודה וכל תנאיה. ועתה נחיל בעזרת השם יחברך. ונאמר, כי כל דבר מושג כשכל או באחד מן ההרגשים יש לו שתי כחות, כח פנימי נעלם, ושני חיצון וגלוי, כגון ארבע יסודות, כי יש בכל אחד מהם שני כחות, כח שומר מלשלוט עליו ההפסד ומכדיל בינו ובין זולתו, כגון כח המהמם האש, והאש הוא הצורה הגלויה לעינינו; וכן יש למים ולעפר ולאוויר, כי אף על פי שהוא דק מאור, יש בו כח נעלם, אשר בו יוכל לנוע, ואנחנו לא נשיג אותו רק נשיג כח החיצון, והוא מה שנרגיש בפנינו ובגופינו כשחעבור הרוח עלינו. וכאשר אלו היסודות והמתכות יש להם כח פנימי וכח חיצון, כן נאמר, כי יש לצומח כח אשר יהיה בו הגידל והחוספות, והכח ההוא שומר הצומח מלהפסיד ומכדיל בינו ובין זולתו,

וועזן דער לעכע, דער פֿורט אונד דער וויזוהייט. אויז דעם גאַנצע ווירד היער דאַ גרונדוועזן דעז גלויבענו ערקלאָרט ווערדען. האַכען וויר דיעזע ערקלאָרונגען בעענדיגט, קאַננען וויר דאַרוי ערקלאָרונגען צו דעם גרונדוועזן דעז גאַטטעזדיענזטעז ענטנעהמען, אונד נאָך דיעזעם אַללעז ווערדען וויר דען גאַטטעזדיענזט מיט אַללען בעדינגניזעז ער־קלאָרען. מיט גאַטטעז הילפֿע וואַללען וויר נון בעגינגען. יעדע זאַלע, דיא מיט דער פֿערניגט, אָדער דורך איינעז אינזערער זינגעזווערקציגע וואַהרגענאַמען ווערדען קאַנן, האַט צווייא קראַפֿטע, איינע אינגערע, אינזיכטבאַרע קראַפֿט, אונד איינע אייסערע, אָפֿענבאַרע קראַפֿט; צ. ב. דיא פֿיער עלעמענטע. יעדעז עלעמענט האַט איינע ערהאַלטענדע קראַפֿט, דיא עז פֿאַר פֿערניכטונג בעוואַהרט, אונד איינע דיא עז פֿאַן עטוואַ אַנדערס אינטערשיידעט, וויא דיא ערוואַרמענדע קראַפֿט דעז פֿייערו. דאַ פֿייער איזט דיא אייסערע, דעם אוינע אָפֿענבאַרע פֿאַרם. עכען זאַ איזט עז ביים וואַזוער, בייא דער ערדע אונד לופֿט, דענן אַבוואַהל דיא לעטצטערע איין זעהר פֿיינער קאַרפֿער איזט, זאַ האַט זיא דאַך איינע אינגערע, זיא בעוועגענדע קראַפֿט, אינגעאַכטעט וויר נור דיא אייסערע אַן אינזרעם קאַרפֿער וואַהרנעהמען, ווענן גאַמליך איין ווינד אינז אַנוועהט. אונד וויא נון דיעזע עלעמענטע אונד דיא מעטאַללע איינע אינגערע אונד אייסערע קראַפֿט בעזיטצען, עבענזאַ בעזיטצט איך דאַ פֿלאַנצענרייך איינע אינגערע קראַפֿט, וואַדירך דיא פֿלאַנצעז וואַכט אינד צונימטט אונד פֿאַר פֿערניכטונג בעוואַהרט ווירד, אינד

זמק הצומח הוא כח החיצון, אם כן יש להם שני כחות, אחד גלוי ואחד נעלם. וכן הכהמות והחיות יש להם כה, אשר בו תהיה החנועה וההרגשה והחטימות היסודי, ויש להם כח חיצון גם והוא גופייתם; אם כן יש להם שלשה כחות פנימיים זה למעלה מזה, הראשון כח היסודות אשר מהן נבראו גופן, והעליון אשר עליו כח הצומח, והעליון הוא עליון אשר על כח הצומח הגם. וכן בני אדם יש להם כח פנימי דק, והוא הנפש החכמה, והיא נעלמת יותר מכה החי, והכח הגם הוא הגוף. וכן יש לגלגל כח פנימי נעלם, והוא נפש הכללית, אשר היא עליונה מן הנפש החכמה, וכח גסה והיא גוף הגלגל. וכן יש באישים העליונים כח פנימי עליון ודקה יותר מכה הגלגל, וכח חיצון, והיא צורה הנראות ככני אדם, כגון צורות החיות והאופנים, ואלו ישיג שכלינו למעלה מזה, היינו מתארים אותם כאלו הכחות, אבל אחרי אשר הבורא יתכרך הוא עליון ונשגב מהשגת שכלנו, נדע, כי איננו ממי שיש לו כח פנימי וחיצון

החדודך זיא זיך אייך פאן אנדרעם אונטערשיידעט. דער קארפער דער פלאנצנע זעלכזט איזט דיא אייסערע קראפט. עכען זא האבען דיא טהיערע דיא קראפט דער בעווענגונג, דעו געפיהלו, אונד דער עלעמענטארווארמע, אונד איינע אייסערע גראבערע קראפט, דאן איזט איהר קארפער. זיא האבען אלווא דרייערלייא קראפטע אין פער שיערנען שטופען אונד צוואר: ערוטענו דיא קראפט דער עלעמענטע ווארויז זיא ערשאפטען וואורדען, דאן דיא קראפט דעו וואכענו אונד ענדליך איינע האהערע אלו דיא דעו וואכענו*. אייך דיא מעגשען האבען איינע פיינע איינערע קראפט, דאן איזט דיא זעלע דער ווייהייט, דיא אונד פערבארגענער איזט אלו דיא לעבענו אונד קארפערליכע קראפט. עכען זא האבען דיא געשטירנע איינע געהייסע איינערע קראפט, דען וועלסגייזט, דער האהער שטעהט אלו דיא זעלע דער ווייהייט, אונד איינע אייסערע קראפט, דאן געשטירן זעלכזט. זא האבען אייך דיא האהערן וועזען איינע נאך פיינערע קראפט אלו זעלכזט דאן געשטירן, אונד איינע אייסערע, וויא זיא נאמליך דען מעני שען זיכטבאר געווארדען זינד, אין געשטאלט פאן חיות אונד אופניס. קאנטע אונדער גייזט האהערע ערפאזוען, זא האטטען וויר זיא אינו נאך איהרען האהערן קראפטען פארגעשטעללט.

ווייל נח אבער גאטט דאן האכטע איזט, אונד צו ערהאבען אום מיט איינערע פערשטאנדע ערפאזט ווערדען צו קאנטען, זא שליעסען וויר

(* דיא דער בעווענגונג חונד דעו לעבענו.)

כשאר המושג; וזה הדבר היה בעבור כי השכל הוא כנפש, והוא מחבר עם הגוף, אם כן הם ב' כחות, אחד פנימי נעלם ואחד חיצון, כאשר אנו רואין, כי כל דבר ישיג את מינו, כאשר ישיג האדם אל ההכמה, ולא יוכל הסוס והבהמה להשיג אל החכמה, כי איננה ממינם, וכאשר יתחבר האדם לאדם והבהמה לבהמה מבלי מונע; וכאשר ישמע השומע לכוונת המדבר מפני שהוא מינו; וכאשר תשיג היד כה כל חם או לח או קר או יבש מפני שהוא ממינה, כי היא חמה וקרה ולחה ויבשה בשוה, אבל היד לא תשיג לחכמה ולענוה ולא לאהבה ולא ליראה, ואיננה יודעת מה הם, מפני שאיננה ממינם. ומפני שלא הדמה היד לאחד מאלו הכחות בענין מן העינים כ"א בכריאה, כי היד ברואה, והחכמה והענוה חבא מן האדם, אשר הוא נכרא, וע"כ נאמר, כי הענוה ברואה, בעבור שתבא מכח הנכראים. וכפי ההפרש ויתרון אשר יש בין אלו הכחות מושכלים על הגופיה המורגשת השפלות, כן היתרון והמעלות אשר בין הכחות הנאצלים מן הבורא ובין השכל העליון הפועל.

דָּאָרוּי, דָּאָם ער נִיכְט אויז צווייערלייא קראָפֿטען בעשטעהט וויא פֿאַס־ליכע וועזען, אונד קאַנן עכען דָּאָרום פֿאַן אונזערס גיוטע, דער אין דער וועלע זיטצט, אונד מיט דעם קאָרפּער פֿערבונדען איזט — וואָדורך עז צווייערלייא קראָפֿטען ווערדען, איינע איינערע אונד איינע אייסערע קראָפֿט — נִיכְט וואָהרגענאָמען ווערדען; ווייל יעדע אָרט נור איהרע אייגע אָרט בעגרייפֿט, וויא נור דער מענש וויזוהייט ערלאַנגען קאַנן, אָבער נִיכְט דאָן טהיער, ווייל דיעזען נִיכְט צו זיינער אָרט געהאָרט; אונד וויא זיך דָּאָרום אויך דער מענש צום מענשען, דאָן טהיער צום טהיערע געזעללט אָהנע הינדערניס, אונד וויא דער האָרענדע דיא געדאָנקען דעז שפּרעכענדען וואָהרנימטט, אונד וויא דיא האַנד צו אונטערשיידען ווייס, וואָן וואָרם, פֿייכט, קאָלט אָדער טראָקקען איזט, ווייל זיא זעלבזט אויך וואָרם אונד קאָלט, פֿייכט אונד טראָקקען איזט; דיא האַנד קאַנן אָבער נִיכְט בעגרייפֿען, וואָן וויזוהייט, דעמוטה, פֿורכט אונד ליעכע איזט, ווייל דיעזע נִיכְט פֿאַן איהרער אָרט, אונד זיא אין נִיכְטן מיט דיעזען קראָפֿטען אָהנליכקייט האַט, אַלז אין זאָ פֿערנע, דאָס דיא האַנד געשאַפֿען איזט, אונד דיא וויזוהייט אונד דעמוטה דעם מענשען איינעוואָהנט, דער געשאַפֿען איזט; אונד וויר קאַנגען דָּאָרום אויך זאָגען, דאָס דיא דעמוטה געשאַפֿען זייא, ווייל זיא דער קראָפֿט דער געיִ שאַפֿענען ענטשטאַכטט. זאָ גראָס אָבער נון דער אינטערשיעד אונד דער פֿאַרזיג דיעזער גיוטיגען קראָפֿטען פֿאַר דעז קאָרפּערליכען אונד

ואולם אמרנו בין הכחות הכורא ולא אמרנו בין הכורא, מפני
השוחפות אשר בין כחות ובין המדות החמדות. וכפי מה שיכילו לבותם
כן היא עבודתם. ועל כן הוצרכו להם ספר, הנוחן אמרי שפר, כגון
ספר חובת הלבבות וזולתו, ספר הכולל עבודת האל יתברך, והיה
להם למשיב נפש ולמורה צדק, יזכירם אם ישחוו, ויזהירם אם ישגו,
וילמדם מה שיקצרו, ויורם מה שלא ידעו. וע"כ אמרנו כי עבודת האל
יתברך יש לה שני עמודים, והם היראה והאהבה, ולשני העמודים
האלה יסוד, והוא השכל, והשכל הוא פרי הנפש החכמה, כי בעת
יולד האדם יוצא לאויר העולם, תרמה נפש בחוך גופו כמו הזרע הזורע
החת הארץ, אשר לא נרע כחו, אך ישקוהו בעליו בכל יום וישמרדו
מחורב ומקרח עד אשר יתחיל לצמוח וישלח ענפים ויונקות, ואחרי כן
יוצא פרח ויוציץ ציץ, ובסוף יגמול פרוי. וכן הנפש, בתחילת היותה
כגוף לא נרע כחה ולא נראו פעולותיה, והיה כמו הזרע הנסתר תחת

ניערדיגען איזט, זאָ גראָס איזט דער פֿאַרצוג אונד דיא ערהאַכענהייט,
וועלכע שטאַטס פֿינדעט צווישען דען פֿאַן דעם שאַפֿפֿער איוועגפֿלאָהנען
קראַפֿטען, אונד דער האַכזעטען, ווירקענדען פֿערנינפֿט. וויר זאָגען אַבער
נור צווישען דען קראַפֿטען דעז שאַפֿפֿערז אונד ניכט צווישען
דעם שאַפֿפֿער, וועגען דער פֿערבינונג, דיא צווישען דיעזען קראַפֿטען
אונד דען פֿאַרציגליכען אייגענשאַפֿטען בעשטעהט. אונד יע נאָך דעם
דאָז הערץ דער מענשען דיעזע קראַפֿטע צו פֿאַזען פֿערסאָכטע, נאָך
דעם וואָר אויך איהר גאַטטעדיענוט; אונד דאַרום בעדירפֿען וויר
אויך דער שריפֿטען, דיא פֿאַרטרעפֿליכע לעהרען געבען, וויא דאָז ווערק
(חובות הלכבות), „פֿאַן דען פֿליכטען דעז הערצענו“ אונד אָהנליכע, דיא
דיא פֿליכטען דעז גאַטטעדיענוטען אונטפֿאַזען, דאַמיט זיא דיא זעעלע
ריין ערהאַלטען אונד אונז צום פֿיהרער דיענען; צור עראינגערונג, וועגן
סאָן זיא פֿערגעזען זאָללען, צור וואָרונג פֿאַר איררטהימען, צור
בעלעהרונג ביא אונטפֿאַללקאָממען בעגריפֿען אונד צום אונטערריכטע
אין נאָך אונבעקאַנטעס.

וויר האַכען דאַרום געזאָגט, דאַס דער גאַטטעדיענוט צווייא
זיילען האַכע, פֿורכט אונד לעבען, אונד דיעזע אויף איינעם גרונדע
פֿיסען, אויף דער פֿערנונפֿט; דיא פֿערנינפֿט אַבער דיא פֿרוכט דער
זעעלע דער וויזיהייט זייא: דעגן ביא דער געבורט דעז מענשען, גלייכט
דיא זעעלע אין ויינעם קאַרפֿער, דעם אין דיא ערדע געלעגנטען זאָא־
מען, פֿאַן דעם וויר ניכט וויזען, וואָן איז איהם ווירד. דער אייגענזי

הארץ, ובכל אשר הלך הלוך וגדול, יראו כחיתיה, ויוסיפו בכל יום מעט, עד אשר יגיע האדם לזמן הבהרות, ואז תרמה הנפש לאילן, אשר יוצא פרחו ויציץ ציץ, ובעת יוסיף ימים, ישלם שכל האדם ותרמה הנפש לפרח וציץ, אשר גמל פריו. ופרי הנפש הוא השכל; ואולם לא כל עץ עושה פרי טוב, ולא כל נפש יש לה שכל טוב, אך כפי טוב האדם וטוב השורש וטוב השמירה יהיה טוב הפרי, וכן כפי טוב יסודות הגוף, אשר הוא האדמה, וכפי טוב יסוד הנפש, אשר הוא השורש, וכפי טוב המוסר, אשר הוא השמירה, כן יהיה טוב השכל; ובעבור זה אמרנו, כי השכל הוא יסוד ליראה ולאהבה, ושני אלה הן עמודי העבודה, וכפי טוב השכל כן יהיה טוב האהבה והיראה ושלמותם ובו תהיה העבודה נכונה.

טהימער אַבער בעפייכטעט איהן, וזכט איהן פֿאַר קאַלטע אונד היטע צו בעוואַהרען, ביז ער ענדליך צום בויםע אויפֿשיעזט, זיינע צווייגע זיך פֿער־ברייטען אונד נאַהרונג נעהמען, דאַן גרינעט, קנאַפעט אונד בליהעט, אונד ענדליך פֿריכטע רייפֿעט. עכען זאָ דיא זעלע, ווען זיא צוערזט אין דען קאַרפֿער קאַממט, קעננט מאַן ניכט איהרע קראַפֿטע, זיעהט ניכט איהרע ווירקונגען, גלייך דעם אין דער ערדע פֿערבאַרגענען זאַמען; אינדעם זיא אַבער צוניממט, ווערדען אויך איהרע קראַפֿטע מעהר אונד מעהר וואַהרגענאַמען, ביז דער מענש צום יינגלינגאַלטער קאַממט; דאָ גלייכט דער מענש דעם בויםע, דער קנאַפעט, אונד בליהעט; ניממט ער נאָך אַן יאָרען צו, פֿערפֿאַלקאַממעט זיך דער פֿערשאַנד דען מענשען, אינד דיא זעלע גלייכט דען בליטהען, דיא איהרע פֿרוכט גערייפֿט. דער זעלע פֿרוכט אַבער איזט דיא פֿערנונפֿט, וויא אַבער ניכט יעדער בוים גוטע פֿריכטע הערפֿאַרברינגט, זאָ אויך ניכט יעדע זעלע דיא רעכטע פֿערנונפֿט, זאָנדערן יע נאָך דער גיטע דער ערדע, דער וואַרצעל אונד דער זאָרגפֿאַלטיגען פֿפֿלעגע גערייחט אויך דיא פֿרוכט; עכען זאָ ווען דער קאַרפֿער דען מענשען, דער דער ערדע גלייכט, גוט איזט, אונד ווען דיא זעלע, דיא וואַרצעל, גוט איזט, אונד ווען דיא בעוואַכונג, דאָן איזט זיין ויסטליכען וועזען, גוט איזט; דאַן איזט אויך דיא פֿערנונפֿט גוט. דאָרום זאָגען וויר: דאָס דיא פֿערנונפֿט דער גרונדשטיין איזט פֿיר דיא פֿרוכט אינד לעבע, אונד דיעזע ביידע וועדער דיא זיילען דען גאָטטעודיענוטען זינד, אונד יע נאָך דעם דיא פֿערנונפֿט גיט איזט, ווירד אויך דיא פֿרוכט אונד לעבע גיט אונד פֿאַלקאַממען זיין, אונד דאַן איזט אויך דער גאָטטעודיענוט רעכט בעשאַפֿען.

והגני מפרש לך מדת השכל והדעות, וכמה יודע השכל. ונאמר, כי האדם אשר מעשיו בקו המישור ולא יעבור בהם החיכונה ולא יקצר מעשיו מהגיע אליה, הוא בעל שכל טוב, ורמיון זה, כגון הדיבור, אם יוסיף אדם בדבורו על הראוי, נקרא שוטה, והוא חוטא, כמו שנאמר, „כרוב דברים לא יחדל פשע“, ואם ימעט דבריו מן הראוי, נקרא אויל, כאשר אמר „רמות לאויל חכמות בשער לא יפתח פיו“, ואם יהיו דבר פיו כראוי וכל דבריו במשפט ובמישור, נקרא משכיל, כאשר אמר „משכיל על דבר ימצא טוב“ ואמר הכחוב „שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב“ וע"ז אמר שלמה המלך ע"ה „אל תהי צדיק הרבה ואל תחכם יותר למה תשומם“ ורצה בשני אלה להודיענו, קו המישור בכל מעשה ובכל מאמר, כן עבודת הכורא יתברך. וחבין מזה, כי המעשים

איך ויילל נון דיא ארט אונד ווייזע דער פֿערנינפֿט אונד דער ער-
קענטנים אונד וואָראַן דיא פֿערנינפֿט ערקעננכאַר איזט, ערקלאָרען,
אונד צוואַר: איז מענש, דעווען טהון אין געראַדער ריכטונג איזט אונד
דער דיא מיטטעלשטראַסע ניא איבערטרסס, דער אַבער איך ניכט
צו וועניג טהוט אום דאָהין צו געלאַנגען, דער האַט דיא רעכטע פֿער-
נונפֿט. צ. ב. דיענע אינו דאָן שפרעכען. ווער צו פֿיעל שפּריכט,
איזט איין נאָר, אונד פֿערפֿעהלט זיך, ו. ע. ה. (טז'י, י"ט.), „בייא
פֿיעלעם שפרעכען קאָנן מאַן פֿעהלער ניכט פֿערטירען“. שפּריכט אַבער
יעמאַנד נאָך וועניגער אַלו נאָטהווענדיג איזט, הייסט ער איין טהאָר, ו. ע.
ה. (זס כ"ד, ז'). „עו איזט צו ערהאַבען דיא ווייהייט פֿיר דען טהאַרען,
אַם טהאַרע (* אָפֿפֿנעט ער זיינען מונד ניכט“. ווענן זיינע וואָרטע
אַבער אין אָרדנונג זינד, אינד אַללען, וואָן ער שפּריכט, רעכט אינד
געראַדע איזט, הייסט ער ווייזע, ו. ע. ה. (זס י"ז, כ'). „ווער אויפֿטערקואַם
איזט אויף זיינע וואָרטע, פֿינדעט וואָהלגעפֿאַללען“. פֿערנער זאָגט דיא
שריפֿט (זס ט"ו, ל"ג.), „פֿריידע ווירד דעם מענשען רוך זיינען מתדען
אַנטוואָרט אונד איך וואָרט צו זיינער צייט וויא נוט איזט דאָן.“ דאָרויף
זאָגטע אויך דער קאָניג זאַלאַמאָן (קהלת ז', ט"ז.), „זיא ניכט צו גע-
רעכט אונד מאַכע דיך ניכט צו ווייזע, וואָרום וויללזט דוא פֿערדערבען“.
ער וואָללטע דאָס אַנצייגען, דאָס מאַן אים האַנדעלן אונד שפרעכען
דאָ רעכטע מאַסם בעאַכטען זאַללע. זאָ איזט עו אויך אים גאָטטעו-
דיענוסע. דאָרויף קאָנן מאַן ענטנעהמען, דאָס וואָרט אונד טהאַט אין

(* בייקומנטליך ווירדע דעמילדן פֿסן טהערע פֿשעניטליך געריכט געהאָלטען.)

ודרכורים אשר הם בקו המישור בכל מעשה ובכל מאמר, הם טובים בעיני ה', והם הנקראים עבודת ה'. וזאת המדה לא תשלים כ"א ברעת ובהשכל, כאשר אמר הנביא, „ונחתי לכם רועים כלבי ורעו אתכם רעה והשכל“. וכפי הרעת והשכל שיהיה לאדם כן יהיה מעשיו במישור ויהיה טוב עם ה' ועם אנשים, וכאשר אמר שלמה המלך ע"ה „לפי שכלו יהולל איש“ ואם לא יהיה לו שכל לא יעבוד את אלהיו כראוי, מפני ארבעה דברים המעכבים את העבודה ומשחיתים אותה; האחד, מפני שלא ידע המישור; השני, מפני שלא ידע בין טוב לרע; והשלישי, מפני שלא פחד מאלהיו, והרביעי, מפני שלא יאמין כי יש שכר לפעולתו. והמדות האלה ארבעתם יחסרו לחסרון השכל ולא יתקבצו כי אם ברעת ובהשכל, ואם לא יהיה לאדם רעת והשכל, לא יכיר אלהיו ולא יעברנו, כאשר אמר הכתוב „כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי“ ר"ל כל מי שיהיה לו שכל, מיד יכיר וידע אותי, כי ברעת יכיר אדם את

דעבטעם מאַסע וואָהלגעפּאָלליג זינד אין גאַטטען אויגען, אינר הייסען גאַטטעדיענוט. דיעזע אייגענשאַפֿט ווירד אַבער ניכט פּאָללוקאַממען, אַלז דורך ערקעננטנים אינר פּערנונפֿט, וויא דער פּראָפּעט זאַנט (ירמיה' ג', ט"ו), „איך ווערדע אייך הירטען געבען נאָך מיינעם הערצען, דאַס זיא אייך וויידען מיט ערקעננטנים אונר פּערנונפֿט“. נאָך דעם גראַדע דער ערקעננטנים אונר פּערנונפֿט, דיא דער מענש בעוויטצט, ווערדען אויך זיינע האַנדלונגען גערעכט זיין, אונר וואָהלגעפּאָללען פֿינרען בייא גאַטס אונר מענשען. וויא אויך של מוה שפּריכט (מזלי י"ב, ח'). „נאָך זיינער פּערנונפֿט ווירד דער מאַנן געריהמט.“ ווער אַבער קיינע פּערנונפֿט האַט, קאַנן זיינעם גאַטטע ניכט געהאַריגדיענען, אונר צוואַר אויז פֿיער אורזאַכען. ערוטענו, ווייל ער דען געראַדען וועג ניכט קעננט; צווייטענו, ווייל ער ניכט צו אינטערשיידען ווייס צווישען דאַו גוטע אונר באַזע; דריט, טענו, ווייל ער גאַטס ניכט פֿירטעט; פֿיערטענו, ווייל ער ניכט גלויבט, דאַס זיין טהון בעלפֿאַהנט ווירד. דיעזע פֿיער אייגענשאַפֿטען פֿעהלען דעם אונפּערניפֿטיגען, אונר ווערדען זיך ניכט פּעראייניגט פֿינרען, אַלז נור דורך ערקעננטנים אונר פּערנונפֿט. בעוויטצט דער מענש דיעזע ניכט, קאַנן ער גאַטט ניכט ערקענען אונר ניכט דיענען, וויא דיא שריפֿט זאַנט (ירמיה' ט', כ"ג). „נור דאַמיט ריהמע זיך, ווער זיך ריהמען מאַג, ווענן ער פּערניפֿטיג אויזט אינר מיך ערקעננט,“ ד. ה. יעדער דער פּערנונפֿט האַט, דער ווירד זאָגלייך גאַטט ערקענען, דענן דורך דיא פּערנונפֿט קאַנן דער מענש גאַטט ערקענען, אונר דאַנן איהם דיענען; אונר זאָ

בוראו ווא יעברנו, וכן פירוש במקומות רבים, כשכל הוא אומר, „לפען תשכילו את כל אשר תעשון“, וברעת הוא אומר, „אתה הראית לדעת“. ואחרי אשר החבאר, כי העבודה תהיה בשלשה דרכים, ביראה ובחכמה ובאהבה, שלשת נהנו מרועה אחד, והוא השכל, כי השכל כולל שלשתן וכולל כחות אחרים; כי מן הידוע, כי השכל כולל החכמה וכולל האהבה וכולל שיאהב המשכיל בכל דבר ודבר המישור, לבל יוסיף באחד מהם על הראוי או יגרע מהראוי, ונלמד מזה כי לפי שלמות שכל האדם היתה עבודתו שלמה, וכפי מה שיחסר משלמות עבודתו יחסר משכל בעליה ומדעתו; ואם היתה העבודה שלמה, אין ספק כי דעת בעליה ושכלו שלמים, כי הכתוב אומר בחטאים, „נבער כל אדם מדעת לא ידעו ולא יבינו טה מראת עיניהם טהשכיל לבותם“, ואמר, „ולא ישיב אל לבו

איזט עו אויך אן פיעלען שטעללען ערקלאָרט. פֿאַן דער פֿערנונפֿט הייסט עו (דנדים כ"ט, י"ח), „דאָמיט איהר איינזעהעט, אַללעו וואַן איהר טהון וואַללט“; אונד פֿאַן דער ערקענגטניס הייסט עו (דנדים ד', ל"ה.) „דיר איזט עו געצייגט וואַרדען אום צו ערקענגען.“

נאָכדעם נון ערקלאָרט איזט, דאָס דער גאָטטעודיענוט דורך דרייא דינגע בעשטעהט, דורך עהרפֿורכט, וויזיהייט אונד ליעבע, אַללע דרייא אויז איינעם שטאַממענד, אויז דער פֿערנונפֿט; — דענן דיא פֿערנונפֿט אומפֿאַסט דיעזע דרייא, אומפֿאַסט אַכער אויך נאָך אַנדער קראַפֿטע, דענן דיא פֿערנונפֿט שליעסט בעקאָנגטליך דיא וויזיהייט אין זיך אונד אַנדֿ דיא ליעבע, אונד פֿעראורזאַכט, דאָס דער פֿערנינפֿטיגע איזט מער דען געראַדען וועג וואַהלעט אונד ליעבעט, אום ניכט עו פֿיעל אונד ניכט צו וועניג צו טהון; — זאָ קאָנגען וויר נון דאָרויז לערנען, זאַס נאָך דעם גראַדע דער פֿאַללקאָממענהייט דער מענשליכען פֿער־גנפֿט, אויך זיין גאָטטעודיענוט פֿאַללקאָממען זיין ווירד; איזט דיעזער אונפֿאַללקאָממען, זאָ בעווייזט דיען מאַנגעל אָן פֿערנונפֿט אונד ערקענגטניס, אונד איזט ער פֿאַללקאָממען, זאָ איזט אָהנע צווייפֿעל אויך דיא פֿערנונפֿט דען מענשען אונד זיינע ערקענגטניס פֿאַללקאָממען; דענן פֿאַן דען זינדערן הייסט עו אין דער שריפֿט (ירמיה י', י"ד. ישיה מ"ד, י"ח), „אַללע מענשען זינד צו אונפֿערנינפֿטיג אום צו ערקענגען, זיא וויזען ניכט אונד בעגריפֿען ניכט, איהרע אויגען זינד איבערטינכט, דאָס זיא ניכט זעהען, איהר הערץ, דאָס עו ניכט פֿערשטעהט.“ אונד פֿערנער הייסט עו (ישעיה מ"ד, י"ע), „ער ניממט עו ניכט צו הערצען,

לא דעת ולא תבונה, ר"ל כי העבודה תהיה מכת החכמה, כאשר
 סר, „ראשית חכמה יראת ה'“ וזה לך האות, כי עבודה האל יחברך
 זכלית השכל והחכמה, ועוזבי האל יחברך הם אוילים. ואם יאמר אומר,
 גנה אנחנו רואים רשעים שיש מהם חכמים ומשכילים בכל חכמה,
 איך תאמר כי הם אוילים וחסרי לב? נאמר לו, כי כל חכם אשר
 יעזב חכא עליו צרה עושה דבר. ממה שלא עשה קודם לכן, ויכיר כי
 הדבר שהוא יהיה לו עזרה וישועה, זה לאות על סכלותו, ואנחנו
 יראים הרשעים בעת חללים או בעת היוחסם בצער או בהיוחסם נוטים
 למוח, ישובו בעל כרחם לבוראם ויתחננו אליו ויכירו כי לא יבא להם
 יוח והצלה כי אם מאתו, ואהרי שלא יעשו כן בהיוחסם בשלוחה ולא
 יכירו כי המעשה ההוא טוב, אין ספק כי הם כסילים, וזה לאות על
 קצת אנשי השם החסידים אברהם יצחק ועקב משה ואהרן דוד ושלמה

ניכט ערקעננטיגס ניכט פֿערנונפֿט. ד. ה. דער גאָטטעוּרדיענוט קאָממט
 פֿאָן דער וויזיהייט, וויא דיא שריפֿט זאגט (מזלי ט', י'). „דער אַנפֿאַנג
 דער וויזיהייט איזט גאָטטעוּפֿורכט“; אינד דאָז וויא ליר צום בעוויז
 דאָס דער גאָטטעוּרדיענוט ענטצוועקק דער פֿערנונפֿט אונד דער וויזיהייט
 איזט, אונד דאָס דיא גאָטט פֿערלאַזען טהאַרען זינד. זאָללטע אַכער יעמאַנד
 פֿראַגען, וויר זעהען יאָ פֿרעפֿלער, דיא וויזע אונד אונטערריכטעט זינד
 אין יעדער וויזענשאַפֿט, וויא קאָנן מאַן נון זאָגען, דאָס זיא נאַררען אונד
 אונפֿערניפֿטיג זינד? זאָ אַנטוואַרטען וויר איהם: יעדער וויזע, דער, ווענן
 איהן איין אונגליקק טריפֿפֿט, עטוואַ טהוט, וואַז ער פֿאַרהער ניכט גע-
 טהאָן, אונד גלויבט, דאָס איהם דאָדורך הילפֿע אונד רעטטונג ווערדען
 קאָננען, בעווייזט דאָדורך וויזע טהאַרהייט. נון זעהען וויר אַכער, דאָס
 עכען דיעזע פֿרעפֿלער, ווענן זיא קראַנק אָדער זאָנט אין נאָטה זינד,
 אָדער דעם סאַרע נאָהע, אינוויללקידירליך צו איהרעם שאַפֿפֿער צוריקק-
 קעהרען אינד צו איהם בעטען, אונד ערקעננען, דאָס איהנען הילפֿע
 אונד רעטטינג נור פֿאָן איהם קאָמען קאָננען, אונד דאָ זיא נון דיעזע
 פֿריהער אין איהרעם גליקקע ניכט געטהאָן אונד ניכט ערקאָננען
 האָבען, דאָס דיעזענו גוט וויא, זאָ וואַרען זיא אָהנע צווייפֿעל טהאַרען,
 אונד דיעזענו*) איזט דאָז קעננצייצען איינעו טהיילו דער בעריהמסען
 פֿראַממען מאַננער, וויא אברהם, יצחק ועקב משה אהרן דוד ושלמה

*) יחזקאל דיח חנה:גליקייט מן גמטט חיו יעדער זמנע דעו זעבענו,
 חיי גויקק חוכה חוגליקק.

הגלויים עליהם ע"ה. — והחלק השני היא עבודה חסרה מואת אשר זכרנו, כמו עבודת חסידי הרורות האלה, אשר לא יכלו לטהר את לבם כמו הראשונים, וע"כ לא יגיעו למעלה העליונה, והנני זוכר מעלות מדות החסידים מעלה עליונה והמדות אנשי מעלה השפלה, למען יראה האדם מה שיש עליו לעשות ואז יגיע אליה.

דע כי חסידי מעלה העליונה המה הגבורים אנשי השם יראי אלהים ואין בהם חטא ואשם, עושי רצון האל ושומרי מהלכיו ומתאמצים ללכת בדרכיו. מיום הולדם לא שנו ולא ודו ולא פשעו ולא מרדו, וכאשר גדלו, מכלאורח רע נבדלו, ובבואם בימים, הכינו כל העולם מבוך לשבתם עולמים, בשבתם ובלכתם בשככם ובקומם גם לילה גם יומם בחירת יי' יהגו, ובעבודתו ישנו. לא יעשו רעה, ולא ילמדו דודן ורשעה. צנועים לאל ולבני אדם, כובשים את יצרם בכל נפשם וכל מאודם, נבויים

אונד יענער, דיא איהנען אנהאנגען. איינע אנדרע ארם גאטטעוויינענדיג
 דיא מאנגעלהאפטער איזט אלו דיא פארערוואהנטע, איזט דיא ארם
 דען גאטטעוויינענדיג דער פראקסמען יעסציגער צייט, דיא אידר הערן
 ניכט זא צו רייניגען פערמאגען, וויא דיא פרייהערן, אונד דארום אידן
 ניכט דיא האכטע שטופע עררייכען קאנגען.

איך ווילל נח דיא אייגענשאפטען דער פראקסמען האכטער שטופע
 ערוואהנען, אינד דיא אייגענשאפטען דער פראקסמען ניעדערער שטופע
 דאמיט דער מענש איינזעהע, וואו ער צו טהון האכע, דאס ער זיא
 עררייכע. דיא פראקסמען האכטער שטופע זינד דיא גראסען בערייהיס
 מען מאנגער, דיא גאטטעוויינענדיג, פרייא פאן זינדע אונד שולד, דען
 וויללען גאטמען פאללציעהען, זיינע פארשריפטען בעאכאכטען, אונד
 זיך קראפטטיגען, אין זיינען וועגען צו וואנדעלן. פאס טאגע איהרער גע
 בורט אן האבען זיא ניכט געפעהלט ניכט געפרעפעלט, זיך ניכט פער
 נאנגען, אונד זינד ניכט אבגעפאלען; אונד וויא זיא גראסער וואורדען
 מערען זיא יעדען באזען פפאד. אלו זיא צו יאהרען קאמען, וואו
 איהנען דיא גאנצע וועלט איינע פארבערייטינג צום עוויגען לעכען; וואו
 זיא זאסען אדער גינגען, בייא איהרעם ניעדערלעגען אונד אויפשטעהען.
 בייא טאג אינד גאכט וואו דיא לעהרע גאטטען איהרע בעשאפטטיגונג;
 אונד זיא ערגאטצטען זיך אין זיינעם דיענוטע, טהאמען ניכטו באזע
 אונד געוואהנטען זיך ניכט אן פרעפעל אונד באזוהייט, ווארען בעשיירען
 פאר גאטט אונד מענשען, אונטערדריקטען איהרע לידענשאפטען
 מיט נאנצער זעעלע אונד מיט אללען קראפטען; דיעלטען זיך זעלבוים

בעיניהם ונכבדים בעיני ארונותם, עמוד אש ודהו חסיד עומד עליהם, וחכמתן האיר פניהם, וארון ברית י"י נוסע לפנייהם. לכם בבית אבלי, מפני שידעו כי הכל הבל. לא יתחילו בענין מכל עניני העבודה ואחרי כן ימירוהו, וטוב ברע לא יחליפוהו; לא ישכו בסוד משחקים, ואין שעשועיהם כי אם חקים ומשפטים צדיקים, ומתעסקים בצרכי עניים ופדיון שבויים. הכרחם חכמה והבונה, ודבתם נכונה, ואהבתם אמונה. רמיה לא תמצא ביהם, ומתהלוח אליהם לא יכלו שפתותיהם. יכריחו מן השררה והמלוכה, ויתחברו לכל נפש נמוכה ונכונה; הם השמחים בתלקם, ולא יבקשו כי אם להם חקם למלאה ספקם; יתאוו אכילתם בעבור חיותם, ולא יתאוו חיותם בעבור אכילתם ומשקם, לא יערבו להם מיני מעדנים, ולא יתאוו ללבוש בגדי שנים, יבחרו מהמלבושים מה שיכסו מערומיהם, ומן המזון מה שיקיימו בו חייהם, ומן הדבור מה שהוא צריך אליהם, ומן המעשים מה שיבא תועלת אליהם, וירחיקו

נערינע, אונד וואָרען פֿאַן אַללען נעעהרט. וויא איינע פֿייערווילע שטאַנד דאָן גאַטטליכע געזעטן שטעטו פֿאַר איהנען, אונד איהרע ווייהייט ערלייכטעט איהר געזיכט, אונד דיא בונדעוואָרע דעו עוויגען צאָג פֿאַר איהנען. איהר הערץ וואָר וויא אין איינעם טרויערהייט, וויל דיא וואוסטען, דאָס אַללעו אייטעל. זיא פֿינגען ניכט מיט איינעם געגענשטאַנדע דעו גאַטטעדיגענוטעו אָן אונד פֿערוועכזעל. טען איהן דאָני, גוטעו נעגען באַזעו פֿערטישטען זיא ניא. זיא זאָסען ניא אין געוועללשאַפֿט דער שפיעלער, אונטערהעלטען זיך נור פֿאַן געזעצן אונד רעכט, בעשאַפֿטיגטען זיך מיט דען בערירפֿאָניגען דער אַרטיטען אונד מיט בעפֿרייאונג דער געפֿאַנגענען. איהרע געוועללשאַפֿט וואָר ווייהייט אונד פֿערנינפֿט, רעכטליך איהר געשפראַך אונד וואָהר־האַפֿט איהרע לעכע; טרונ פֿאַנד זיך אין איהרעם מונדע ניכט, איהרע ליפפען שטאַנדען ניכט שמילל פֿאַם לאַבע גאַטטעו; זיא ענטצאָגען זיך אַללער וועלטליכען גראַסע, אונד היעלטען זיך צו בעטריבטעו, צאָגענדען געמיטהערן. זיא וואָרען שטעטו צופֿריעדען מיט איהרעם לאַזע, אונד פֿערלאַנגטען נור דען נאַטהייגען בעדאַרף. זיא זאָסען אום צו לעכען, לעכטען אַבער ניכט אום צו עוזען אונד צו טרינקען; זיא לעכטען ניכט קאָזטליכע שפייסען, פֿערלאַנגטען ניכט נאָך פֿראַכט־געוואָנדער; זיא וואָללסטען נור קליידער, איהרע בלאַסע צו בעדעקקען. אונד שפייסע, אום איהר לעכען צו ערהאַלטען. זיא שפראַכען נור דאָן נאַטהווענדע, טהאַטען נור דאָן ניטצליכע אונד וועזען דאָן שאַרליכע

הזק מהם, יסירו הכעס מלכם, ויוציאו המשטמה מקרבם, לא ישוח לב למגדפם ליטור וליקום, ולמקלליהם נפשם חדום. אין בלכם תונה ולא יגון, ולא אר ולא עצבון, כי אין בעולם הזה דבר שיחמדוהו, ולכן לא ידאגו אם יחמדוהו, כי הם יבטחו על עושיהם. הם חסירי מונות, ועשירי לכבות, לא יחרידם כנא החלאות, ולא יבהילם חרדת החשוואות; כבוא עליהם חוקף צרה, או יום חרון ועברה, לא יקצפו על דין אלהיהם, רק יצדיקו דינו על דין אלהיהם, ליסורם הכאים עליהם. לכם ישימו לאל רחמן, ליוצר נאמן; לא ידעו להחעולל עלילות, ולא יבקשו להם גדולות. מלאכתם מלאכת יי וחקיהם תורת יי, ילמדו אותה וילמדו לפושעים, ויהירו נפשם, ואחרי כן לרשעים. בימים יצומו, בלילות יקומו, ועומדים לראש אשמורת, לתת בלילה זמירות. יגהרו ארצה בהחנן ולחש, ולחכים עפר כנחש; עורגים בקול שועה, ויורידו כנחל דמעה. מסירים חטאתם.

צודיק; גראם אונד האם ענטפערנטען זיא אויו איהרעם איננערן, אַמטעטען אויף לאָזטערער ניכט, אום זיך צוראַכען אינד האַס צו בעי וואָהרען, אונד געגען איהרע פֿלוצער וואָר איהרע זעלע רוהיג. זיא האַמטען ניכט אים הערצען קוממער אונד זאָרנע, זיא קאַנגטען שמערץ אונד אונגליק ניכט, דענן נאָך דען ניטערן ריעזער וועלט וואָרען זיא ניכט ליוטערן, אינד דאַרום אונבעזאָרגט ווען זיא איהנען פֿעהלכטען, דען זיא פֿערטרויטען איהרעם שאַפֿער.* ביים גראַסטען מאַנגעל וואָרען זיא רערליכען הערצענו, אונפֿערצאָגט בייא ווידערוואָרטיגקייטען אינערשראָקען אין אונגליקפֿאָללען. טראָף זיא סאַכטיגען ליידיען צדער איין טאָג דען צאָרנען אונד דער וואוסה, זיא וואָרען ניכט אויפֿגערעגט געגען גאָטטען געריכט, זאָנדערן ערקאַנגטען בייא אַללען שמערצען גאָטטען גערעכטיגקייט אָן, אונד ווענדעטען איהר הערץ צום ערבאַרטונגפֿאָללען, וואָהרהאַפֿטען שאַפֿער. זיא וואוסטען ניכט פֿאָר דינטערליזט אונד שטרעכטען ניכט נאָך גראַסע. איהרע בעשאַפֿטיגונג — גאָטטעוואַרכייט, אונד איהר געזעטץ — דיא לעהרע גאָטטען. זיא לערני טען אונד בעלעהרטען דאָן זינדער אונד פֿרעפֿלער אונד וואָרנטען זיא. זיא פֿאָזטעטען בייא טאָג, וואָסטען בייא נאָכט, אונד ליעסען לאָבליעדער ערשאַללען. זיא ביינטען צור ערדע זיך אים געכעסע, גלייך דער שלאַנגע, אונד איך טהראַנען געכאָדעט, ענטשטיעג איהנען זעהנוולכטי פֿאָללען פֿלעהען. זיא ענטפֿערנטען זינדע אונד בעקאַנגטען איהר פֿערי

* קדער חזיל חיהרטו רייכטהוק, דיח געניגוואַקייט, וויח עז חין דען פֿלטען חויוגמכטן היער „טוטס" הייסט.

והחודים עונותם, גומלי צדקות, מואמי בעע מעשקות. מכבדים את יי פהונם, ונחנים מעשר מכל קנים; לא יאכלו פתם לבדם, רק יפתחו לאביון ידם; ילזו המתים לקבורתם, לראות שמה מה אחריתם. חידותם דברי אלהים חיים, ולא חסדו מעלות גבוהים, ושעשועיהם לאחז עבודתם בלב שלם ובנפש חפיעה, ונפשם מדמי הנף רחוצה. לא יתנהגו רק בענוה, אשר תרחק הגאווה. לכם וך זכר, ורעיונם טהר וזכר. לא יכעטו אם יעשירו, והאל מנגד עיניהם לא יסירו. תפילתם ערב ובוקר וצהרים לאלהיהם, אולי יעזרם לישר מעלליהם, ולשמור אותם מחטוא בחייהם, ולהוציאם מן העולם הזה בשלום לנוה השלום. ואחר יציאתם מן העולם, ינוחו ויעמדו בגורלם. זאת נחלת עבדי יי וזאת העבודה השלמה אשר כחר יי. אבל העבודה החסרה אשר איננה שלמה, כל אנשיה מתרפים, ובעבודתה נרפים, פוסחים על שתי הסעיפים, החזיקה בתשובה, ולא עזבו המשובה. לא תמלטם עבודתם, ואם היא כזהב משיג השגות

געהען, ערציינטען וואהלטהאטען, פערראכטעטען אינרעכטען גוט, פער-
 עהרטען נאטט מיט איהרעם פערמאגען, אונד נאכען צעהנטען פאן
 איהרען גיטערן, זיא אטען איהר בראד ניכט אלליין, זאנדערן טהיילטען
 עו מיט דען ארמען. זיא בעגלייטעטען ציט גראכע דיא טאדטען, אום איינ-
 צוהען ווא דעו מענשען ענדע. איהר שארפזיין וואר איהן נאטטליכע
 זינע געריכטעט, נאך גראסע פערלאנגטען זיא ניכט. איהרע אונטער-
 האלטונג וואר נאטט צו דיענען מיט אונטערהיילטעם הערצען אונד
 הייליגער זעעלע; איהר וועזען פרייא פאן שמייעלעווא, פיהרטען זיא
 זיך אין דעמוטה, פערן פאן שטאלק, איהר הערץ וואר ריין אונד ליטער.
 איהרע געזינטונג קלאר אונד פעזט. בייא רייכטהום ווארען זיא ניכט
 איבערטיטהיג, אונד וויך נאטט ניכט פאן איהרען אזיגען. זיא בעסער-
 טען מארגענו, מיטטאגן אונד אכענדו צו נאטט, דאס ער איהנען בייא
 שטעהע צו גוטען האנדלונגען, אונד אין איהרעם לעבען פאר זינדע
 זיא בעוואהרע; אונד דאס ער זיא אין פריערען פאן דיעזער וועלט צו
 עויגען פריעדענוואהנונג פיהרע, אונד דאס זיא דאן רוהען אונד
 איינט צום נייען לעבען ערוואכען מאגען. דיעזע איזט דא ערבע דער
 נאטטעוודיענער, אונד דיעזע דער פאלקאממע דיענט, דער נאטט
 געפאללט. דער מאנגעלהאפטע נאטטעוודיענט אכער, דער אונפאלל-
 קאממע, בייא דעם זינד דיא איזאייבענדען נאכלאזיג אונד אים דיענטע
 שוואך; זיא וואנקען הין אונד הער, בערייען דיא זינדע אונד פער-
 לאזען דאך דען אירטהום ניכט. איין זאלכער נאטטעוודיענט קאן זיא

ובדילי העונות. לכם קשור בהבלי העולם הזה מנערוחם, וע"כ לא יוכלו להפריד ממנו בעת עבודתם, גבר עליהם היצר, ויהי למסך בינם ובו היוצר. צדקתם חלושה, ועבודתם אנושה, כי החוק פעם החלש פעמים ירשו לעלות למעלות גבוהים ולא יוכלו, ויפצרו להנשא וישפילו; כ העולם אשר נתן כלכם עצרם, ועם שוכני מטה הסגירם. הפליאו בעבודתם להראות לבני אדם צדקתם, למען אשר יצא שמם בדורם. השתדל בבלויות, ונתרשלו בנסתרות. כחרו מן העבודה הקלה, ונלאו לסבוי הכבדה; התנאו בצדקתם על זולתם וחמעיט בעיניהם צדקת בלחם נהירו בכל מצוה אשר אין בה יגיעת נפש או אכירה הא, והעלימו עיניהם מן החמורות, אשר בהם יגיעה והיוק ממין. והישרים אשר לא נאמנו לא לבותיהם, לא נמלטו ממכשלות המשוגות, ולא הגיעו לגרם המעלוז

אויך ניכט רעטטען, אונד וואַרע ער וויא גאַלד, אונד דער איררטהונ אונד דער זינדע שלאַקקען ערקאַנגט. פֿאַן יוגענד אָן איזט איהר הער געבונדען אָן דען ניכטיגקייטען דיעזער וועלט, זיא קאַנגען זיך דאַרונ ניכט דאַפֿאַן טרענען. זעלבוס צור צייט דען גאַטטעדיענטען איז איהרע ליידענשאַפֿט שטאַרק אונד ווירד צור שיידעוואַנד צווישען איהנע אונד איהרעם שאַפֿער. שוואַך איזט איהרע טוגענד אונד קראַנקשאַפֿט איהר דיענט. ערקראַפֿטיגען זיא זיך איינמאַל, זאָ זינד זיא צווייאמאָ דאַגעגען שוואַך. באַלד וואַללען זיא זיך צור האַהערן שטופֿע ערהעבע אונד פֿערטאַגען עז ניכט; זיא דראַנגען זיך צור האַהע אונד זינקע נייערע, דען דאָ אירדישע אין איהרעם הערצען האַלט זיא צוריק אונד שליעסט זיא אָן דיא ערדבעוואַהנער. זיא וואַללען גלאַנצען דוח איהרע גאַסטעופֿערעהרונג, אונד דען מענשען איהרע פֿראַממהייט צי גען, אום זיך איינען בעריהמטען נאַמען צו פֿערשאַפֿפען. זיא זינד ראַזטלאַ אין דעם, זיאָפֿאַפֿענטליך אונד נאַבלאַזויג אין דעם, וואַן געדוים געשיעהט זיא וואַהלען דען לייכטערן דיענט אונד זינד פֿיר דען שווערען צו ער מידעט. זיא צייגען זיך שטאַלץ וועגען איהרער פֿראַממהייט גענען איהר נעבענמענשען אונד אַכטען דיא טוגענד אַנדערער נערינג, האַלטע שטרענגע אָן יעדעם געכאַט, דאָז קיינע מיהע אונד קיין געלדאַפֿפֿען קאָזטעט, אונד ענטציעהען זיך דעם שווערען, דאָז מיהע אונד געל ערפֿאַרדערט. דיעזע פֿראַמטען, דערען הערץ ניכט טרייא נענג איהרע גאַטטע איזט, ווערען אויך ניכט פֿאַר דען פֿערשיעדנען איררטהימע בעוואַהרט, אונד קאַנגען דיא האַכוסע שטופֿע ניכט עררייכען; דען

והמדרגות, כי לכוחם קצרים וצרים מהכיל סודות העבודות השכל הפועל, כי כחות הבורא נאצלות ממנו והוא מכלל כחותיו. אך בין עצם הבורא יחברך ובין השכל חכלית המרחק, ואין בניהם חבור ולא הצטרפות כלל ולא דמיון בשום ענין, כי הבורא מאציל והשכל נאצל, וכאשר היתה בנו כח השכל אשר השגנו בה למושכלות, ובין זאת הכח אשר בנו ובין כח ההרגש מרחק גדול אשר אין יותר ממנו, כי אילו היה בנו יכולת לקנות כח שיהיה מרחקה למעלה מן השכל כפי המרחק אשר בין כח השכל ובין כח ההרגש, היינו משיגים מה שלא נשיג מעצם הבורא, ואלו חושג אחדותו לא היה לו אחדות. ובטל השגתינו לדעתו הוא לאות על כי דעתו אמיתית, ובטל השגתינו היותו, הוא לאות על כי היותו אמיתית. והדמיון על זה, כי יד האדם, אלו היתה יכולה לאסוף כל מימי הים, לא יהיה זה לאות על רוחב הים, כי אם על מיעוט

איהר הערץ איזט צו ענגע, אום דאז וועזען דער וואָהרען פֿערעהרונג. דער ווירקענרען פֿערנונפֿט צו פֿאַווען, פֿאַן דער דיא קראַפֿטע דעו שאַפֿפֿערז אויגעווען, אונד דיא וויעדער צו דעזען קראַפֿטען געדאָרט. יעדאָך איזט צווישען דעם אייגענטליכען וועזען דעו שאַפֿפֿערז אונד דער פֿערנונפֿט איין אונענדליכער אַכשטאַנד. עז פֿינרעט צווישען איהגען קיינע פֿערבינדונג אונד געמיינשאַפֿט שטאַטט, איך קיינע אָהגליכקייט אויף אירגענד איינע ווייז; דען פֿאַם שאַפֿפֿער פֿליעסט אַללעז אוי, אונד דיא פֿערנונפֿט איזט דאז אויגעפֿלאָזענע. זאָ וויא וויר אויך דיא קראַפֿט דער פֿערנונפֿט בעזיטצען, אום דאָרויך גייזטיגעז צו בעגרייפֿען, אונד דאָך איין אונענדליכער אַכשטאַנד איזט צווישען דיעזער קראַפֿט אונד דער קראַפֿט דעו געפֿיהלו, דען ווען וויר אַנלאַגע האַסטען איינע קראַפֿט צו ערווערבען, דיא אום זאָ פֿיעל האָהער שטינדע איבער דער פֿערנונפֿט, אַלז דיא קראַפֿט דיעזער איבער דיא דעז געפֿיהלו, זאָ וויר דען וויר דאָזיגעניגע בעגרייפֿען, וואָז וויר יעטצט פֿאַן דעם וועזען דעו שאַפֿפֿערז ניכט בעגרייפֿען קאָננען. קאָננטען וויר אַבער גאַטטען איינע הייט בעגרייפֿען, זאָ בעוואַסע ער קיינע איינהייט, אונד אונזער ניכטבעי גרייפֿען איזט איין בעווייז פֿיר זינע וואָהרע קעגנטנים. עכענואָ דאָס וויר גאַטטען זיין ניכט בעגרייפֿען קאָננען, איזט איין בעווייז פֿיר זיין וואָהר- האַפֿטען זיין. צ. ב. קאָננטע דיא האַנד דעו מענשען אַללעז וואָזער דעו מערען און זיך פֿאַווען, זאָ ווירדע דיעזען קיינען בעווייז פֿיר דיא ברייטע דער האַנד לעפֿערן, זאָנרען ווירדע נור בעווייזען, וויא וועג

מימי הים. והסוס והחמור אלו היו משיגים למה ששיגו בני אדם בחכמתם, לא יהיה זה לאות על חכמת הסוס והחמור, אלא על סבלות בני אדם; וכן רוחב השחקים, אם נאמר כי גרגיר החרדל הוא כולל אותם בתוכו ומקיף עליהם לא יהיה זה לאות על רוחב גרגר החרדל, אלא על קטנות השחקים; ובכל זאת אין זה דמיון שלם, כי בין הגרגיר והשחקים שותפות, כי הם נבראים והוא נברא, ואין שותפות בין שכלינו ובין הכורא. וכאשר אמרנו בכירור, כי הכורא אינו רחוק ולא קרוב ולא גבוה ולא שפל, כי אם תחייב לו אחד מאלה, כבר חייבת לו מקום והייבת לו השגת מציאתו, כי בהיות לו מקום יהיה נמצא, וידענו כי אין נמצא כי אם לעצמו ולא לוולתו. וזה ההפרש שבין הכורא יתברך ובין הנברא, כי הנברא נמצא לעצמו ולוולתו וחכם לעצמו ולוולתו. ודע באמת, כי אין דבר אשר צריך להחביר לכורא יתברך, לא כח

דאז מעערוואזער וואָרע; עבענואָ וועגן וועל אונד פֿפֿערד בעגריפֿפֿען, וואָ דער מענש מיט זײַנער וויזיהייט בעגריפֿט, זאָ וואָרע דיעזע קיין בעוויי פֿיר דיא וויזיהייט דיעזער טהיעצע. וואָנדערן פֿיר דיא טהאָרהייט דער מענשען. עבענואָ וועגן וויר זאָגען ווירדען, איין זענפֿטקאָרן קאָננע דען וואָלקענרוים אין זיך שליעסען, זאָ וואָרע דיעזע קיין בעוויי פֿיר דיא גראָסע דען זענפֿטקאָרנען, וואָנדערן פֿיר דען קליינען רוים דער וואָלקען. אונד אויך דיעזער פֿערגלייך איזט ניכט פֿאָלקאָממען, דעגן צווישען דעם זענפֿטקאָרן אינד דען וואָלקען העררשט נאָך דיא גען מיינשאַפֿט, דאָס ביידע געשאַפֿען זינד; צווישען אינורעם פֿערשטאָנדע אָבער אונד דעם שאַפֿער פֿינדעט קיינע שטאַטט. זאָ וויא וויר נון אויך מיט געוויסהייט זאָגען קאָננען, דאָס ביים שאַפֿער קיינע נאָהע אונד קיינע ענטפֿערונג, קיינע האָהע אונד קיינע טיעפֿע שטאַטטפֿינדעט, דעגן זעגן וויר איהם איינען פֿאָן דיעזעם בייאלעגטען, מיסטען וויר איהם אויך איינען בעשטימסטען רוים אַנווייזען אונד זאָמיט איין בעגריפֿען זיינע וועזען אָננהמען, דעגן וואָ איינען רוים איינגימט, קאָנן אויך וואָהרגענאָממען ווערדען; עז איזט אָבער אַנערקאָננט, דאָס גאָטט פֿאָן נייעמאָנד אויסער איהם וואָהרגענאָממען ווערדען קאָננען, דעגן דאָרין בעי שטעהט דער אונטערשיעד צווישען שאַפֿער אונד געשאַפֿט, דאָס לעטצטערען וואָהרגעהמבאָר איזט פֿיר זיך אונד אַנדערע אונד ווייזע איזט פֿיר זיך אונד אַנדערע.

אין וואָהרהייט ברויכט מאָן דעם שאַפֿער גאָר קיינע אייגענשאַפֿט בייאצולעגען, ווערער קראַפֿט נאָך לעבען, ניכט וויזיהייט, דאָוויין, אָדער

ולא חיים ולא חכמה ולא מציאות ולא אחרות, כי הוא נעלם מכל אלו הכחות, ואין צריך לספר עליו דבר מהם, אך הכריחנו לספר אותו בהם שני דברים מפני שבאו בכתוב „ה' בחכמה יסד ארץ" וכדומה לו, והשני כי אנחנו צריכין לספר אותו ב מציאות כדי לבטל ממנו כל הדברים אשר ילוו למי שאין לו מציאות, כי מי שאין לו מציאות הוא אין ונעדר ואין לו כח ולא יבא ממנו פועל טוב או רע, ועל כן אנו חייבים לומר שהוא נמצא. וכן נאמר שהוא אחד, כדי להרחיק ממנו כל הדברים הנלוים למי שהוא יותר מאחד, כגון הרבוי והחלוק וההצטרפות והחסרון והתוספות וכדומה לו, וכן כל השם אשר נקרא אותו, כי לא נקראה מפני שהוא ראוי לו, רק להרחיק ממנו כל הדברים הנלוים להפך השם ההוא. ואחה בין והבין. ואחרי אשר נדע, כי מציאותו האמיתית הוא בטול השגת מציאתו, נדע כי אינו לא רחוק ולא קרוב כלל. ואחרי אשר אינו לא רחוק ולא קרוב, יתחייב מדברינו, באמרנו לא רחוק כלל, שהוא

אינהייט, דענן ער איזט צו אונבעגרייפליך אום איהם דיעוע קראַפֿטע בייאצולעגען. וויר לעגען אָבער דיעוע קראַפֿטע דעם שאַפֿטער ניר איז צווייא אורזאָצען בייא. איינמאַל ווייל וויר דיעוען אין דער ה. ש. פֿינדען, אינדעם עו הייסט (מזלי ג' י"ט.), „דער עוויגע האַט מיט ווייז הייט דיא ערדע געגרינדעט, א. ד. ג. מ." אינד דאָן מיוזען וויר זאָגען: גאָטט עקזיסירע, אום אַללען, האַדער געגענזאַטן איזודריקסט, פֿאָן איהם צו ענטפֿערנען. דעןן האַז ניכט עקזיסירט איזט ניכטיג, אונד האַט אויך קיינע קראַפֿט, אונד עו קאָנן אַלואַ פֿאָן איהם ווערער איינע גוטע נאָך איינע באַוע ווירקינג אויזגעהען, דאָהער זאָגען וויר: גאָטט עקזיסט טירע. וויר זאָגען: ער איזט אייניג, אום איהם ניכטו בייאצולעגען, וואַז דעם ענטפֿעגענעוועטצטען בייאגעלעגט ווערדען קאָנן. צ. ב. פֿיעלהייט, טהיילונג, צוואַסמענעזכצונג, מאַנגעל אינד איבערפֿלוס, א. ד. ג. עכענאָז איזט עו מיט יעדעס גאָטע, דען וויר גאָטט בייאלעגען. עו געשיעהט דיעוען ניכט ווייל דיעוער גאָטע איהם ענטשפרעכע, זאָנדרען נור אום פֿאָן איהם אַללען צו ענטפֿערנען, וואַז מיט דעם געגענזאַטצע פֿער- בינדען ווערדען קאָנן. דיעוען איבערלעגע וואַהל.

נאָכדעם וויר נון אייניעהען, דאָס דאָן ניכטבעגרייפֿען זיינען ווענען, זיין וואָהרען ווענען בעווייזעט, וויזען וויר אויך, דאָס גאָטט ניכט נאָהע אָדער פֿערנע געדאָכט ווערדען קאָננע. זאָגען וויר אָבער ער קאָננע ניכט פֿערנע געדאָכט ווערדען, זאָ בעווייזט דיעוען זיינע איטמערואַהי דערנע נאָהע, אינד קאָנן ער ניכט נאָהע געדאָכט ווערדען, זאָ בע-

בתכלית הקורבה, ובאמרנו לא קרוב כלל, כי הוא בתכלית הרחוק; וזה
 היתרון שיש לכורא יתברך על הנבראים, אינו כיתרון שיש למכה על
 המוכה, כי היתרון שיש בין המכה והמוכה אינו כי אם בהכאה בלבד,
 וישתחף עמו בענינים רבים, כי ישתחפו בכריאה ובכח ובצורה ובמדות
 רבות ובמעשים רבים, ואחרי אשר השתחפו במעשים רבים, אין יתרון
 אמיתי לפועל על הפועל, כי היתרון האמיתי הוא כשלא ישחחף אחד
 מהם עם השני בשום דבר, או יהיה ראוי לו היתרון האמיתי, וזה יתרון
 האמיתי הוא יתרון הכורא יתברך עם הנברא, ר"ל שיהיה לא רחוק
 ולא קרוב, כי מדרך בטול השגת מציאתו, צריך לומר לא קרוב,
 ומדרך השגחתו בנבראים והנהגתו אחס, צריך לומר לא רחוק, אם
 כן הוא רחוק עד סוף תכלית כל מרחק, והוא קרוב עד לפני תכלית
 כל קורבה. ועל כן יש לנו לדעת, כי הוא קרוב אלינו ורואה אותנו ויודע
 ענינינו ומנהיג אותנו, ואין חנועה מחנועתינו כי אם על פיו וברשותו.
 וע"כ צריך כל האדם להאמין, כי הכורא יתברך חמיד לפניו וקרוב

וויזט דיעונו זיינע אייסערזטע ענטפערונגן. דער פֿאַרצוג, דען דער
 שאַפֿער פֿאַר דען געשאַפֿען האַט, איזט אַבער ניכט וויא דער
 פֿאַרצוג דען שלאַגענדען פֿאַר דעם געשלאַגענען, דענן דער שלאַגענדע
 האַט נור דאָן שלאַגען פֿאַראויז פֿאַר דעם געשלאַגענען, פֿיעלען אַנדע
 רע האַט ער אַבער מיט איהם געמיין; זיא זינד גלייך געשאַפֿען, האַט
 בען גלייכע קראַפֿטען, גלייכע בילדונג אונד זינד זיך גלייך אין פֿיעלען
 אייגענשאַפֿטען אונד פֿיעלען האַנדלונגען. דאָ זיא נון אין פֿיעלעם גלייך
 זינד, זאָ האַט אויך דער האַנדעלנדע פֿאַר דעם ליידענדען קיינען ווע
 זענטליכען פֿאַרצוג, דענן נור דאָרין בעשטעהט דער ווירקליכע פֿאַר
 צוג, ווענן דער איינע גאָר ניכטו מיט דעם אַנדערן געמיין האַט, אונד
 דאָן איזט דער ווירקליכע פֿאַרצוג דען שאַפֿערז פֿאַר דעם געשאַפֿע
 גאַסט איזט ניכט פֿערנע אונד ניכט נאָהע, דאָן הייסט אַבער, דאָ ווי
 זיך וועזען ניכט בענרייפֿען קאָנגען, זאָ קאָנגען וויר ניכט זאָגען ער זיין
 נאָהע, אינד דאָ וויר דענגאָך זיינע פֿאַרזעהונג געריכטעט זעהען אוי
 זיינע געשאַפֿע, אונד וויהען, דאָס ער זיא לייטעט, מיזען וויר זאָגען, ער זי
 ניכט פֿערנע; עז פֿינדעט אַלזאָ בייא איהם דיא אייסערזטע ענטפֿע
 נונג אינד דיא אייסערזטע נאָהע שטאַטט. דאָרום זאָלען וויר עז
 קענגען, דאָס ער אונד נאָהע איזט אונד אונד זיעהעט, אונזער טר
 קענגעט, אינו לייטעט, אונד דאָס קיינע אונזערער בעוועגונגען גע
 זיינען וויללען געשיעהט. דאָרום זאָלל אויך דער מענש גלייכען, דאָ

אלו וסופר כל צעריו ומדקדק מוצא שפתיו וכל תנועותיו ומחשבותיו, ואין לנו לחקור על הקצה האחר ולומר כי הוא רחוק מאוד ואינו משגיח בנו מפני שלא נשיג מציאותו, ולא שנשים זה הדבר לאות על תכלית חקו סמנו, אבל יש לבני אדם לחשב, כי כאשר קרב אליהם הבורא בשעת בריאתם ליש מאין ויתן להם חיים ושכל וחכמה, ויטריפם לחם חקם, כן הוא תמיד קרוב אליהם בתכלית הקרבה. ואולם אמרתי אין לחקור אל הקצה האחר, ולומר כי הוא רחוק, מפני כי שני הדרכים שוים, ואחד הוא שחאמר לא קרוב או לא רחוק, כי בשניהם תצדק, ואחר אשר בשניהם תצדק, בחר לך משניהם הצריך אליך אשר תצדק בו, ועל כן צריך שחאמר כי הוא קרוב אליך ומשגיח ושומר אותך וסופר כל ענינך, וע"כ תאמר כי אינו רחוק מפני הענינים האלה הצריכים לזה. ואחרי אשר התבאר שהוא לא רחוק ולא קרוב, יהיה כאלו אמרנו רחוק וקרוב; וע"כ נאמר כי הוא קרוב אל המעשים הטובים, כי ידבק

דער שאפפער שטעט פאר איהם אונד איהם נאהע זיין, דאס ער זיינע שריטטע צאהלע, אונד גענויא נימסט זיינע ווארטע, זיינע געדאנקען אונד בעוועגונגען. וויר דירפען ניכט פאם ענטגענעגעטעטען אויגע-דען, צו זאגען: גאטט איזט אונו פערנע, אצטעט ניכט אויף אונו, ווייל וויר איהן ניכט וואהרנעהמען קאנגען, אינד דירפען ריען ניכט אלו בעוויזן פיר זיינע פערנע ארשטטעללען; פיעלמעהר איזט צו בעדענקען, דאס, זאוויא נאטט נאהע סוס געוועזן זיין, אלו ער דיא מענשען איז ניכטו האט ווערדען לאזען, איהנען לעבען פערנונפוט אונד ווייזייט געגען בען אונד פיר איהרע טאגליכע בעדירפניסע געזארגט האט, זא איזט ער איהנען אויך פארט אין נאכטער נאהע. נור דארום האבע איך געזאגט: מאן דירפע ניכט פאם ענטגענעגעטעטען אויגעווען, צו וואהנען ער זיין פערנע, ווייל ביידע אנויכטען ריכטיג זיין, אב איך זאגע, נאטט איזט ניכט נאהע, אדער ער איזט ניכט פערנע; אונד דא ביידע ריכטיג זיין, זא מוסט דוא איממער דאן וואהלען, ווא דיר אנגעמווען איזט, אום אויך רעכטען וועג דרך צו לייטען. דארום מוסט דוא דענקען, נאטט איזט נאהע, ער בעאכטעט אונד בעהיטעט דרך, אונד צייכעט אלל דיין טהון אויך, אונד אין בעצוג אויף דיעזען מוסט דוא דענקען, ער איזט ניכט פערנע. האבען וויר נון ערוועוען, דאס נאטט ניכט נאהע אונד. ניכט פערנע איזט, זא הייסט דאן עבען זא פיעל אלו ער איזט נאהע אונד פערנע. וויר זאגען דאהער גאטט איזט נאהע דען גוטען האנדלונגען דערער, דיא איהם אנהאנגען, אונד האט אן איהנען וואהלגעפאללען, ווייל

אליו ורוצה בהם מדרך קרבתו בנו, אך מדרך רחוקו אין לו רצון ולא קורבה לדבר. ואל תרחיק מה שאנו אומרים, כי הוא קרוב ורחוק ביהר, ורוצה ואינו רוצה, כי מה שאחה מרחיק, לא תרחיקוהו אלא בעבור שבגוף נכרא לא יתחברו אלה ההפכים, כי המרחק והקורבה אשר בבוא אינם כהפכים אשר בכריות, כי אלה ההפכים הם בכריות, אך בכח הכורא אינם כן, ואין לך לסבור מן הנכרא ענין הכורא. וכאשר אין ראוי לומר, אחרי אשר כל פועל יעיד עליו פועליו, כן לא נאמר שהעולם יורה על הכורא יתברך בדרך הוראות הפועל על הפועל, אלא על הפך מענין ההוא. וכאשר כח הפועל הנמצא בפועל יעיד על מציאות הפועל וכחו ופועלתו והתחברותו אל הפועל ומשלו בו, כן נאמר כי כח הכורא לא ימצא בכורא כמציאות כח הפועל בפועל, אלא על ענין נעלם מזה, ולא ימצא בו כח הפועל ופועלתו והתחברותו אל הפועל אלא על דרך אחרת רחוקה ועמוקה מזאת.

ער איהנען נאָהע אױט; ער אױט אַכער אױך ענטפערנט, אונד עז קאָנן דאָהער וואָהלגעפאללען אונד נאָהע צו אױנער זאָכט ניכט אים געוואָהנ-ליכען זינגע געזאָגט ווערדען. עז מוס דױך אַכער ניכט בעפערעדען, וועגן וויר זאָגען, גאָטט אױט נאָהע אונד צוגלייך פֿערנע, ער וואָללע דאָ אונד וואָללע עז ניכט, דעגן וואָ בױא דױר פֿערנע אױט, אױט עז ניכט בױא איהם; דעגן נור ביים געשאַפֿענען קאָרפֿער קאָנגען דױעזע געגענוואַטצע ניכט צוגלייך שטאַמטפֿירען; בױא'ס שאַפֿער אַכער זינד דױעזע דינגע קױנע געגענוואַטצע, אונד וויר קאָנגען דורכאױז ניכט פֿאָן דעם געשאַפֿע אױף דען-שאַפֿער שלײסען. וועגן וויר אים אַללגע-מױנען זאָגען, דאָ ווערק צױגע אױף דען מױטער, זאָ קאָנגען וויר דױעזע ניכט אױף דיאועלכע ווױזע זאָגען, פֿאָן דער וועלט, דאָס זױא אױף דען שאַפֿער צױגע, זאָנדערן אױף אױנע גאַנץ אַנדערע אָרט. וועגן דיא קראַפֿט דען מױטערן, דיא זױך אין זױנעם ווערקע קונד ניכט, אױף דאָ דאָזױן דען מױטערן צױגט, אױף זױנע קראַפֿט אונד אױף זױן טהון, אונד דאָס ער אין בעצױהױנג צו זױנעם ווערקע שטעהע, אונד דאָס ער עז בעהעררשע, זאָ לאָסט זױך דױעזע ניכט פֿאָן דער קראַפֿט דען שאַפֿערן אין בעצוג צום געשאַפֿע אױף דיאועלכע ווױזע זאָגען. זאָנדערן אױף אױנע ערהאַבנערע ווױזע, אונד דיא פֿערבינדונג דען שאַפֿערן אונד געשאַפֿען אױט אױף אױנע אַנדערע אױט טױפֿערע אָרט.

השער הרביעי.

העבודה על דרך קצרה.

דע כי אופני העבודה ששה דברים, וכל אחד מהם כולל ענינים רבים, וכל מי שיוכל להכריח את עצמו ולהרגיל את יצרו ולשקוד עליהם זמן קצוב שקידה שמורה, חכמים בלבו אהבה הבורא יחברך ידבק בעבודתו. ואלה פקודיהם:

הראשון, שיתחבר אדם לאנשים שיערוהו לעבודה, כגון החכמים והחסידים והעניים והחולים והשרויים בצרות.

השני, לרחק מהפך כל אלה הנזכרים, והם, אנשי התענוג והעשירים והרשעים והכסילים והנעדרי השכל והנשים והאפיקורסין, כי חברת כל אלו ישחיתו האמונה ולא חתקים עמהם העבודה.

השלישי, לשום עליו לחק ללמד בכל יום מדברי רז"ל בפי יכלתו, כי הם יאירו פניו ויפתחו לו שערי החקוה, וכן לקרוא בתורת ה' בכל

פיערטער אַבשניט.

דער גאָטטעזדיענזט קורץ צוזאַממענגעפאַסט.

זעלז דינגע זינד דיא טריעכראָדער צום גאָטטעזדיענוטע, איין יעדען פֿאַן איהנען אויספֿאַסט וויעדער פֿיעלע געגענשאַטאַנדע. ווער זיך זעלכזם בעהעררשען אונד געוואַרענען קאָנן, שטענען איינע בעשטימטע צייט אונד מיט בעזאָנערער וואַצואַמקייט איהם צו אַבליענען, דער הייד אין ויין הערץ ברינגען דיא ליעבע צום שאַפֿער אונד זיינעם דיענוטע אַנהאַנגען. דיעז איזט איהרע אָרדנונג.

ערשטענען, דיאס מאַן זיך צו זאָלכען לייטען געזעללע, דיא דעם גאָטטעזדיענוטע אַנהאַנגען, צ. ב. ווייזע, פֿראַממע, אַרמע, קראַנקע אונד האַרט בעדראָנגטע. צווייטענען, זיך פֿאַן דען געגענוואַטצען דער פֿאַרי גענאַנטען צו ענטפֿערנען, וועלכע זינד: דיא נאָך וואַלחט שטרעבעני דען, רייכען, פֿרעפֿלער, טהאַרען, פֿערשטאַנדלאָזען, פֿרויען אונד פֿרייאַ דענקער; דענן דיא געזעללשאַפֿט אַללער דיעזער אונטערגראַכט דען גלויבען אונד עו ערהאַלט זיך דער גאָטטעזדיענוט ניכט מיט איהנען. דריטטענען, עו זיך צום געזעטצע צו מאַכען, יעדען טאַג דיא שריפֿטען אינזיערער לעהרער, זעליגען אַנדענקענען, נאָך זיינען קראַפֿטען צו שמודיענען, דענן דיעזע ערלייכטען איהן אונד אַפֿפֿנען איהם דיא טהאַרע דער האַפֿפֿנונג. עכענוואַ אין דער לעהרע גאָטטעזדיענען טאַג צו לעזען.

זום, שנאמר „והגית בו יומם ולילה,“ ולחסכל חמיד בחבורי הצדיקים,
כגון חבר החסיד רבי בחיי בן בקודה ז"ל, וזולתו מן הספרים והחבורים
אשר זכירוהו, ומשנתו יעירוהו, או שיהיה לו ספר כולל עניני העבודה
ויסתכל בו בכל יום.

הרביעי, לרחק מהסתכל בחכמות החיצונות, לכר מה שידע ויאמין
כי החחוק בו אמונתו. וצריך שילמוד בו במשפט ואל יעמיק בו, כי
אם יעמוק, האמונה מנגד עיניו ירחיק, ובחשבו כי ידו באמת תחויק,
ימצוא הבל וריק.

החמישי, להעביר על לבו בכל עת חמיד גמול הצדיקים ועונש הרשעים
וחרדת המות ומאורעות העולם ומכשוליו ומומיו וחרפותיו וקורותיו.

והששי, לדעת כל אופני העבודה וחקיה ותכונת כל ענין מעניניה ועניניו
חפלתו ועניני החנוניו ותעניתו ועסקיו והחבוננותו בסודות העולם; וזה החלק
הששי נחלק על הנפש ועל הגוף, קצתו יבא מכחות הנפש וקצתו יבא

רענן עו הייסט (יכזצ ט', י"ט.) „רוא זאללזם דיד דאמיט בעשאָפֿטיגען
טאָג אונד נאַכט,“ אונד שטעט דאָ אוינענמערק צו האַבען אויף דיא
ווערקע דער פֿראַממען, צ. ב. דאָ ווערק פֿאָן רבינו בחיי בן
בקודה, אונד נאָך אַנדערע, דיא דען מענשען שטעט אָן זיינע פֿפֿליכטען
עראינגערן אונד איהן פֿאָם זיננעזשלאַף ערוועקען זאללען; אָדער סאָן
האַבע איין ווערק, דאָ דאָ גאַנצע וועזען דען גאַטטעוּדיגעזען אומי
פֿאַסט, אונד דאָרין לעזע ער יעדען טאָג. פֿערטענ, זיך ניכט מיט
פֿרעמדען חיותשאַפֿטען צו בעשאַפֿטיגען, סאָן מיזטע דען פֿעט איבער
צייגט זיין, דאָס דאָרווך דער גלויבע בעפֿעזטיגט ווערדע, אונד אויך
דאָן נור אים געהאָריגען טאַטע. סאָן פֿערטיעפֿע זיך ניכט צו זעהר
דאָרין, זאָנט ווירד דער גלויבע זיך צו זעהר ענטפֿערנען אונד וואָהרענד
סאָן גלויבט, סאָן בעשטאַרקע זיך אין דער וואָהרהייט, פֿירעט סאָן
ניכטיגע אונד לעערע. פֿינפטענ, דיא בעלאָהנונג דער פֿראַממען אונד
דיא שטראַפֿע דער פֿרעפֿלער שטעט אים הערצען צו האַבען, זאָ היא
דיא שרעקניזע דען טאָדען אונד דיא סאַנניכפֿאַלטיגען שיקקזאַלע אונד
וועזעלפֿאַללע דען לעבענן אים זאלגעמיינען אונד איינצעלענע. זעכזענע
צו בענרייפֿען זאללע אַרמען דען גאַטטעוּדיגעזען, אונד זיינע געזעטצע
דאָ בעמען אונד פֿאַוטען, אונד דיא וועלטגעדיימיזע צו ערפֿאַרשען
דיעזען זעכזען איזט געטהיילט צווישען זעלע אונד קאַרפֿער. טהיילו
קאַסטט עו פֿאָן דען קראַפֿטען דער זעלע, טהיילו פֿאָן דען קאַרפֿערי

מכחות הגוף. והחילה נזכיר כחות הנפש ואחר כך כחות הגוף. ואומר, כי מכחות הנפש היא האמונה, וצריך אדם להשתמש באמונה כפי מה שאני זוכר. צריך להאמין אמונה שלימה בייחוד האל יחברך ובמציאותו ובאלוהותו ובקדמותו ובחכמתו וכיכלתו, ולהאמין בתורה ובכל הכתוב בה ובכל עניניה אשר לא יקבלם השכל ואל ישים העין עליהם, כי אם על קוצר שכלו מלבוא עד תכונתם. וצריך להאמין בנביאים ובנבואתם ולהאמין בחכמים ובכל דבריהם, וביום הדין ובחשובו ועונשו וגמולו ובתחיית המתים ובגאולה, ולא יאמן בחכמת הרשעים והאפיקורסין וחכמתם ותעוועויהם. ומכחות הנפש האהבה. צריך להשתמש בה כפי הראוי. צריך לאהוב האל יחברך אהבה גדולה גמורה ולא לתקוה ולא לחועלת, וצריך לאהוב החורה, ולאהוב בכל יגיעה בהשגת רצונו, ולאהוב החכמים וכל דבריהם, ולאהוב כל אהבי הבורא יחברך, ולאהוב

ליבען קראפטען. וויר ערוואָהנען צוערזט דער זעעלענקראַפֿטע אונד דאָן דער קאָרפּערליכען.

אויז דען זעעלענקראַפֿטען קאָמט דער גלויבע, אונד דער מענש מוס דען גלויבענו זיך בעדיענען, וויא איד דיר ערוואָהנען ווערדע. ער מוס פֿאלקאָממען גלויבען אָן דיא איינהייט גאָטטען, אָן זיין דאָזיק, זיינע גאָטטליכקייט, זיינע פרעעקזיסטענו, זיינע וויזוהייט אונד אַללמאַכ־טיגקייט. ער מוס גלויבען אָן דיא לעהרע גאָטטען אונד וואָן דאָרין שטעהט, אין אַללען איינזעלנהייטען, זעלבזט וועגן דער פֿערשטאָנד דיא ניכט בעגרייפֿען קאָנן. ער מעזע דיא שולד דען ניכטבעגרייפֿענו ניכט דען גאָטטליכען דינגען, זאָנרערן דער שוואַכע זיינען פֿערשטאָנדען ביא, דער ויא ניכט צו ערגרינדען פֿערמאָגן. ער מוס אויך גלויבען אָן דיא וויזוואָנגען דער פֿראַפֿעטען, אונד אָן דיא וואָרטע אונזערער וויזען, אָן איינען איינזטיגען געריכטזשאַג, אונד דאָס מאָן רעכענשאַפֿט אַכצולעגען האַכע, אונד שטראַפֿע אָרער בעלָהונג ערהאַלטע; אָן דאָן ווערדעראיפֿלעבען דער סאָרטען, אונד אָן דיא ערלאָונג. מאָן דאָרף אַבער ניכט גלויבען אָן דיא וויזוהייט דער פֿרעפֿלער אונד עפיקוראָער אונד אָן איהרע איררטהימער. אונטער דען זעעלענקראַפֿטען איזט איד דיא ליעבע, דיא ער געהאָריג אָנווענדען מוס. מאָן מוס גאָטליך גאָסט ליעבען מיט אונבעגראַנצטער וואָהרהאַפֿטער ליעבע, ניכט אויז נוצען אָרער דער האַפֿפֿונג וועגען. מאָן מוס ליעבען דיא לעהרע גאָטטען, אונד ען מוס דיא מיהע אַנגענעהם זיין, דיא מאָן זיך גיכט, זיינען וויללען צו ערפֿאָוען. מאָן מוס ליעבען דיא וויזען אונד איהרע

העניים והגרים, ושלא לאהוב אויבי השלום, ושלא לאהוב המעשים
 הרעים ותענוגי העולם, כי אם במשפט ובמישור, ושלא יאהב כל
 החכמות והמעשים הרעים המשחיתים את עבודת האל יתברך והמרחיקים
 מעבודתו יתברך. ומכחות הנפש הבטחון. וצריך להשתמש בו כראוי.
 וזהו פירושו; צריך לכטוח באל ובדרכיו ובנחמותיו, ולכטוח כי יש שכר
 לפעולתו וכי יש תקוה לאחריתו, ואל יבטיח בכלעדי האל יתברך ולא בעשרו
 ולא בחייו ולא בכחו ובצדקתו ולא בדברי המסיתים אותו. ומכחות הנפש
 הרצון. צריך להשתמש בו כראוי, וצריך לקבל עליו ברצון כל הבא
 מאלהיו, ואל יקוץ בחוכחתו, ושיקבל עליו מוסר הוריו ברצון ומוסר
 רבותיו ולשום כל רצונו רצון אלהיו. ומכחות הנפש הענוה. צריך
 להשתמש בה כראוי שיהיה עניו עם כל אדם ושפל וצנוע בלכתו ושבתו
 דבריו וחפלתו ולהתחבר לעניים ואל תיקר נפשו בעיניו. ומכחות הנפש

והארטע, אונד אללע דיא גאטט ליעבען, אויך דיא ארמען אונד פראמי
 מען; מאן דארף אכער ניכט ליעבען דיא פיינדע גאטטען, ניכט באזע
 האנדלונגען, אויך ניכט געניזע דיעער וועלט, אלז נור אים געהאריגען
 מאַסע. מאן דארף ניכט זאלעע האנדלונגען ליעבען, דיא דעם גאטטען
 דענאטע ענטגעגען אונד דאפאן ענטפערנען.

צו דען זעעלענקראפטען געהאָרט אויך דאָ פֿערטרויען, אינד
 דיעז אױס אויף פֿאָלגענדע וויזע אַנצווענדען. מאָן מוס פֿערטרויען אויף
 גאָטט אונד זיינע וועגע אונד זיינע טראָזונגען; פֿערטרויען, דאָס דיא
 האַנדלונגען בעלאָהנט ווערדען אונד איינע האַפֿטונג אונזרער צוקינפֿט
 בליהע. מאָן דארף אַכער אויף ניכט אױסער גאָטט פֿערטרויען. ניכט
 אויף ריכטהום, אויף לעבען, אויף קראַפֿט אונד פֿראַמטיגקייט, אונד
 ניכט אויף דיא וואָרטע דער פֿערפֿיהרער.

צו דען זעעלענקראַפֿטען געהאָרט אויך דער פֿריינדליכע וויללע,
 דען מאָן צו געברויכען האַט, אַללעז וואָ פֿאָן גאָטט קאָמט פֿריינד-
 ליך אויפֿצונעהמען, אונד גענען זיינע שטראַפֿע ניכט צו טוררען; דאָס
 מאָן דיא צורעכטוויזונג דער עלטערן אונד לעהרער פֿריינדליך אָננעה-
 מע, אונד דאָס מאָן דען אייגענע וויללען דעם וויללען גאָטטען אונטערארדנע.
 צו דען זעעלענקראַפֿטען געהאָרט אויך דיא בעשיידענהייט. מאָן
 מוס נאָמליך בעשיידען זיין גענען יעדען, העראַבלאָזענד אונד דעמיטהיג
 אים וואַנטעל אונד טהון, אין וואָרטען אונד אים געבעטע. מאָן מוס
 זיך צו דען אַרמען געזעללען אונד זיך ניכט צו האָן האַלטען.

אויך געהאָרט דאָס דיא שאַטהאַפֿטיגקייט, נאָמליך זיך וועגען

הבושת. צריך להתכייש מחטאיו וצריך להתכייש מאלהיו ולשאח עיניו אליו, בוכרו טנוף מעשיו ומזמותיו ותועבותיו, ושיהיה בעיניו שפל מאוד ונכנע ומתכייש. ומכוח הנפש הקנאה. צריך שיקנא בחסידים, ויחר מהם בבעלי השובה, ויחר מהם בצעירים ממנו לימים השוקדים מנעוריהם בעבודת השם יחברך, וצריך לקנא בעניים אשר אין להם מחיה רגע ועם כל חסרונם ודלוחם לא יתראו מעבודת האל יחברך. וצריך לקנא באומות העולם ועובדי ע"ז המענים נפשוחם בכל מיני עינוי, הנסגרים במסגר והולכים באפסי ארץ מהלך חדש לחורב ביום ולקרח בלילה ויוציאו ממונם בהבל וריק. והנה מה שיעשו הפחאים והשוטים עובדי ע"ז על אחת כמה וכמה מה יש לעשות העובר לארון העולם והלא יצטרך לקנא בהם ולעשות כפלי כפלים כפי יכלתו. ומכוח הנפש המתשבה. צריך להשתמש בה כראוי, ולחשוב מה היה ראשיתו ומה תהיה אחריתו, ולחשוב בגדולת הבורא יחברך ובנפלאותיו וכיצירת שמים

זינער זינרען פֿאַר גאַטס צו שאַמען, זיינע אייגען צו איהם צו ער
העבען, וועגן מאָן געדענקט דאָ אונזירדיגע אונד פֿעראַכטייאַונג-
וירדיגע דער אייגען האַנדלונגען אונד געדאַנקען, דאַמיט מאָן זיך
דאָרויך גערניגע אַכטע, דעמיטהיג אונד שאַמהאַפט זיין.

פֿערנער געהאַרט אויך צו דען זעלענקראַפֿטען דער אייפֿער,
דאַס מאָן נאַמליך דען פֿראַממען נאַכאַייפֿערע, בעוואַנדערן דען כּוּספֿער-
טיגען, אונד אַם מיינטען דערייניגען, דיא פֿאָן יונער אויף שטעמט
דעם גאַטטעדיענטע אַבלאַגען. מאָן מוס נאַכאַייפֿערן דען אַרמען,
דיא ניכט פֿיר דען גאַטטען אויגענבליק פֿערזאָרגט זינר, אונד
בייא אַלל איהרעם מאַנגעל אונד איהרער אַרמוטה דאָך פֿאַם גאַטטע
דיענטע ניכט אַבלאַזוען. מאָן מוס אויך נאַכאַייפֿערן דען גאַטצעדיענערן,
דיא זיך פֿייניגען אונד גייסלען, אין קלאָזטערליכער איינזאַמקייט לעבען
אַדער ווייטע ריזען אונטערנעהמען, ניכט שיינענר דען טאַגען היטצע
אונד דער נאַכטע קאַלטע, אונד דיא פֿיר אייטלען טאַנד איהר פֿערמאָגען
אויגעבען. וועגן נון דיא אַלבערנען טהאַריכטען גאַטצעדיענער זאָ
איהרעם דיענטע נאַכאַממען, וואָצו איזט ערזט דערייניגע פֿערי
פֿפֿליכטעט, דער דעם וועלטענהערן דיענט, מוס ער איהנען ניכט נאַכֿ
אייפֿערן אינר זיינע קראַפֿטע דאַפּפֿעלט אַנשטרענגען?

פֿערנער געהאַרט צו דען זעלענקראַפֿטען דאָ דענקפֿערמאָגען.
דער מענש מוס בעדענקען וואָ זיין אַנפֿאַנג וואָר, אונד וואָ זיין ענדע זיין
ווינר, מאָן מוס בעדענקען דיא גראַסע גאַטטען, דיא וועלטשאַפֿונג

וארץ, ולחשב כיצירת גופו, ולדקדק כל החסדים אשר גומלו האל יתברך
 מיום היותו, ולחשוב כי העולם אבד והכל הכל ולחשב במעמד הדין
 ומכחות הנפש היראה. צריך שיירא מאלהיו ומחרון אפו ומהוריו ומרבותיו
 שנאמר את יי אלהיך תירא, וממקדש השם, ושיירא ממהפכות הזמן
 ומן החלואות הבאות על האדם, ושיירא מיום המות, ושיירא מן עונותיו, ושיירא
 שמא לא יזכה לראות פני אלהיו. ומכחות הנפש או מץ הלב. צריך להיות
 אמיץ לב בעבודה האל יתברך, ואל ישמע למסיתים ולא למכריחים
 אותו לעווב עבודה האל יתברך, ושימסור נפשו למות, ולא יפחד מן
 המות בעבור עבודת האל יתברך. ומכחות הנפש הרחמנות. צריך
 לרחם על העניים והמרודים והחולים, והכסילים, אשר אין להם מורא
 ושירחם על אנשי ביתו ועל עבדיו ועל נפשו ויזילנה מרדה שחת.
 ומכחות הנפש האכזריות. צריך שיהיה אכזרי וקשה למסיתים ומדיחים.

זינע וואינדער אונד דאס ער אונז ערשאַפֿען. מאן זאָלל וואָהל בעי
 דענקען זאלע וואָהלטהאַטען דיא גאָטט ערצייגט האָט, פֿאן דעם טאַגע
 דער געבורט, אונד זאָלל איבערלעבן. באַס דיא העלט פֿערגאַנגליך
 אונד זאלען אייטעל זיין, אונד דאָס מאַן איינזטרעכענשאַפֿט אַבלעגען מיזע.
 אויך דיא פֿורכט געהאַרט צו דען זעלענקראַפֿטען. מאַן מוס זיך
 פֿירכטען פֿאַר גאָטט אונד זינעם אונזיללען, פֿאַר זינען עלטערן אונד
 לעהרערן, וו. ע. ה. (דנריס י', כ'). „דען עוינען דינען גאָטט זאָללזט
 דזא עהרפֿירכטען.“ מאַן מוס עהרפֿירכטען דיאיעניגען, דיא גאָטטען
 נאַמען הייליגען. מאַן מוס פֿירכטען דיא אומוואָלצונגען דער צייט, אינר
 דיא אונפֿאַללע, דיא דען מענשען טרעפֿען קאַנגען. מאַן מוס פֿירכט
 מען דען שטערבעמאַן אונד דיא זינדען, אונד דאָס מאַן פֿיעלליכט ניכט
 דאָ גליק ערלאַנגע, דאָ אַנמליטן גאָטטען צו שויען.

צו דען זעלענקראַפֿטען געהאַרט הערצענופֿעזטיגקייט. מאַן
 מוס פֿעזט זיין אים גאָטטעוידענוט, אונד ניכט געהאַר געבען דען פֿער
 פֿיהרער, דיא אונז אַכהאַלטען וואָללען פֿאַם גאָטטעוידענוטע. מאַן מוס
 דאָ לעבען אַפֿפֿערן אונד דען טאָד ניכט שיען, ווענו עז דעם גאָטטעויד
 דיענוטע גילט. צו דען זעלענקראַפֿטען געהאַרט באַרמהערציגקייט.
 מאַן מוס באַרמהערציג זיין געגען אַרמע, בעדראַנגטע, קראַנקע אונד
 טהאַרען, דיא קיינען פֿיהרער האַבען. מאַן מוס באַרמהערציג זיין
 געגען דיא היזגענאַזען אונד דיענער, אונד געגען דיא אייגע זעלען,
 אום זיא פֿאַר פֿערדערבען צו רעטטען. אויך דיא אַרטהערציגקייט
 געהאַרט צו דען זעלענקראַפֿטען. מאַן מוס האַרט זיין געגען פֿער

ושלא יחמול על הרשעים שנאמר „לא החמול ולא תכסה עליו“. ומכחות הנפש הנדבחה. צריך להתנדב בעבודתו בהונו ובכחו ובגופו ובנפשו לאל, ולהתנדב לעניים בהונו ולמרודים בעצתו. ומכחות הנפש החכמה. צריך ללמוד דברי תורה ודברי חכמים, ואל יתעסק בחכמות רעות המבטלות העבודה, ולדעת סוד הבורא יתברך וסוד המצות וסוד העבודה ודברי החכמים. ואחרי אשר זכרנו כחות הנפש וסוד העבודה ודברי החכמים, אשר הוא לכוון אותם ולישרם, נזכיר מעשה הגוף. ואומר, כי מאברי הגוף הם האזניים. צריך להשתמש בהם כאשר אומר, צריך לשמוע קול רכותיו והוריו, ולהאזין לדברי תורה ולדברי חכמים הקדושים, ולשמוע שועת המרודים, ולאטום אזנו משמוע נבלות וליצנות ומשמוע לכל מי שיסיתנו וידיחנו. ומאברי הגוף העיניים. צריך להשתמש בהם כראוי, צריך להיות עוצם עיניו מראות ברע ומראות עבירה, ואל

פיהרער, אונבאָרמהערציגעגען פֿרעפֿלער, דענן עוהייסט (דנריס יג, ט'). „דוא זאָלזט דיך זיין ניכט ערבאָרמען אונד איהן ניכט פֿערהיימליכען.“ פֿערנער געהאָרט דאָז דיא פֿרייאַגע ביג קייט. מאַן מוס פֿרייאַגעביג זיין אים גאָטטעזדיענטע מיט זיינעם פֿערמאָגען, מיט זיינען קראַפֿטען, מיט לייב אונד זעלע, געגען גאָטט, מיט פֿערמאָגען געגען אַרמע, אונד מיט ראַטה געגען בעדראָנגטע. אויך דיא ווייזהייט געהאָרט צו דען זעלענקראַפֿטען. מאַן מוס שטודיערען דיא לעהרע גאָטטען אונד דיא האָרטע דער הייזען אונד מוס זיך ניכט בעשאַפֿטיגען מיט פֿערדערבליכען וויזענשאַפֿטען, דיא דען גאָטטעזדיענטע שטאַרען. מאַן מוס זוכען צו ערקענען דאָז געהיימע וועזען גאָטטען, זיינער געזעטצע אונד זיינען דיענטען.

נאָדעס וויר נח ערוואָהנט דיא זעלענקראַפֿטע, דען גאָטטעזדיענטע אונד דיא האָרטע דער וויזען, דיא דיעזען דיענטען בעשטיממען אונד פֿעזשטעללען, האָללען חיר אויך דיא קאָרפֿערליכען קראַפֿטע ערוואָהנען אונד זאָגען:

אונטער דען קאָרפֿערליכען זינד דיא אָהרען צו געברויכען, אום לעהרען אונד עלטערן צו געהאָרבען, אום אויפֿצומערקען, אויף דיא האָרטע דער לעהרע אונד דער פֿראַממען וויזען, אונד צו ערהאָרען דאָז פֿלעהען דער בעדראָנגטען; אָבער דיא אָהרען צו פֿערשטאָפֿען אונד ניכט צו האָרען אונזיכטיגקייטען, שפּאַטטערייען, אונד דיא שטיממע דער פֿערהרער. דיא אויגען זאָלל מאַן פֿערשליעסען, אים ניכט באַזען אונד זינדהאָפֿטען צו זעהען; מאַן זאָלל ניכט דיא גאַנצע נאַכט

וישן כל הלילה, וצריך שיהיו עיניו סגורות בשעת החפילה, וישים טוטפת
 בין עיניו, וישא עיניו לשמים, ויבין כל יצירות האל יחברך, ויתכונן חמדי
 בהורה השם יחברך. ומאברי הגוף הפה. צריך להשמר מהשבועות
 והאלות ודברי נבלות, ומלחרף ומלגרף ומלספר מום האדם, ומלקרוא
 חכמות רעות, ומלאכול ומלשחות דבר איסור, ושיחענה ברוב ימיו, ויהיו
 דברי פיו במישור, וילמוד לכסילים ויוכיח לרשעים וינחם אבלים ויתן עצה
 לנבלים. ומאברי הגוף הידים. צריך להשתמש בהן בעסקיו כראוי;
 צריך להזהר טאנאה וגניבה ועשק וגזל ומלהויק אדם ומעשות מלאכה
 רמיה או מעשה מטונף, ושלא יגע בטומאה, ולפחות יד לעניים, ולהזהר
 מעשות מלאכות אסורות. ומאברי הגוף הרגלים. צריך להשתמש בהם
 במישור; צריך להתהלך בדרכי האלהים, וללכת לצרכי מצוה ולצרכי
 עניים ולבקר חולים וללוח מחים וללכת לבית החפילה ערב ובוקר וצהריים,
 ולברוח מאנשי רשע ומאשה רעה. ומאברי האדם הגוף בכללם, צריך

שלאפען, מאן זאלל זיא געשלאָזען האַכען ביא'ם בעטען, מאן זאלל
 דיא חפילין צווישען דענועלכען האַכען, אונד זאלל זיא צור בע-
 טראַכטונג געגען דען היממעל ערהעכען, דאָס מאָן דיא גאַטמליכע געז-
 בילדע בעגרייפֿע, אונד שטעט אײנצורדינגען זוכען אין דיא לעהרע
 גאַטטען. דער טונד זאלל זיך היטען פֿאַר פֿלוצען אונד שוואַרען, זאלל
 ניכט שאַנדליכען שפרעכען, ניכט לאַזערן, ניכט פֿאַן דען פֿעהלעך
 אַנדערער ערצאָהלען, ניכט פֿערדערכליכע וויזענשאַפֿטען לעזען, זאלל
 ניכט אונרעכטען געניעסען, אונד פֿיעל פֿאַזטען. דען טונדען וואַרען
 זאללען וואַהר זײַן. מאָן זאלל דען טהאַרען בעלעהרען, דען זינדער
 צורעכטוויזען, דיא טרויערנדען טראַזטען, אונד דעם פֿערצאָגטען דאָס
 טהען. דיא האַנדע זאלל מאָן אים געשאַפֿטע אויף רעדליכע וויזען
 געברויכען, מאָן זאלל ניכט איבערפֿאַרטהיילען, ניכט שטעהלען ניכט
 רויבען אונד ניכט פֿאַרענטהאַלטען. ניאַמאַנדען אין שאַדען ברינגען
 קיין בעטריגערישען אָדער העראַבווירדיגענדען געשאַפֿט דאָמיט טהון
 ניכט אונרינגען בעריהרען, אונד קינע פֿערבאַטענע אַרכייטען טהון;
 זיא זאללען אַכער דען אַרמען שטעט געאַפֿנעט זײַן. דיא פֿיסע
 זינד צו געברויכען, אום אין גאַטטען וועגען צו וואַנדעלן, זינע געכאַטע
 צו פֿאַללציעהען, דען אַרמען בייאצושטעהען, קראַנקע צו בעזוכען, לײַ-
 כען צו בעגלייטען, אין דאָ געבעטהוין צו געהען, אַבענדן, מאַרגענן
 אונד מיטטאָג, כאַזען מענשען אונד פֿערפֿיהרישען פֿרויען צו ענטפֿליען
 הען. דען גאַנצען קאַרפֿער זאלל ענדליך דער מענש אויף חיר-

להשחמש בו כראוי ויהיו כל עסקיו טהורים, ושלא יענג גופו יותר מדאי, רק הכל במשפט.

השער החמישי.

בעמודי העבודה והם חמשה ואלו הן: השכל והאהבה והיראה והחכמה והאמונה.

דע כי השכל הרבו לדבר עליו הפילוסופים ולחלק אותו ולהודיע ההפרש אשר בין השכל והמשכיל והמושכל; כי יש מהם אומרים כי הכל אחד, ויש אומרים כי אינו אחד אלא שלשה, וזה אין לנו חועלת בו ולא היוק, אך החועלת אשר יש לנו להבין וללמוד, שנדע שהשכל הוא פרי הנפש כאשר התפוח פרי האילן. והתפוח צריך לעבודה רבה

דיגע ווייע געברויכען; זיין מהון זיין אונד דעם פֿערנניגען ניכט צו זעהר ערגעכען, זאָנערן אַללעו זיין נאָך געהאַריגער אָרדנונג.

פֿינפֿטער אַבשניטט.

פֿאָן דען זיילען דעו גאָטטעזדיענוטעו, וועלכע פֿאָלגענדיג דע פֿינף זינד: דיא פֿערנונפֿט, דיא לייעכע, דיא עהרפֿורכט, דיא ווייזיהייט אונד דער גלויבע.*

דיא פֿילאָזאָפֿען האָבען פֿיעלעז איבער דיא פֿערנונפֿט געזאָגט, זיא צו צערלעגען אונד צו אינטערשיידען, צווישען פֿערנונפֿט, אינטעלליגענץ אונד פֿערנונפֿטערקעננטניס. מאַנכע זאָגען, עז זיין דיעזעז אַללעז נור איינו, אינד אַנדערע זאָגען, עז זיען דרייא פֿערשיעדענע זאַכען, דיעזעז אונטערזוכונג אָבער שאַרעט אונד ניטצט אונז ניכט. דאָז אָבער איזט אונז פֿאָן נוצען, צו בעגרייפֿען אונד צו וויזען, דאָס דיא פֿערנונפֿט דיא פֿרוכט דער זעלע זיין, וזיא דער אָפֿפֿעל דיא פֿרוכט דעו בויםען. דער אָפֿפֿעל בעדראַף פֿיעלער אַרבייט פֿאָן זייטען דעו פֿפֿלאַנצערן, וועגן

(* וועגן עז מין דעסן לוייטען חכמיטט הייסט, דער גאָטטעזדיענוט בעי רוחעט חוין דרייא זיילען חוכר לוחר, ערוטעני, דאָס דאָז הערן ריין זיין, לוייטעני, דאָס נאָך גלויבע, מוֹלע: חויטער גאָטט זיין מוֹלעגעהאַפֿט, חוכר דרייטעני, דאָס גאָטט מוֹלען פֿאָלקוואַיטען זיין, נאָ ויכר חויטער דיעזען דרייטען זיילען דאָס גרונדבעדיגניגעזע פֿערטעזערען, דיא דעסן גאָטטעזדיענוטע פֿערן געהען וויזען, היער חכער ספֿיריט דער פֿערטעזער פֿערן דען זיילען דעז גאָטטעזדיענוטע זעלבוט.

מבעליו, לשמור האילן ולחפור ולעדור ולהשקותו בכל עת, ולנקותו מן
הצמחים הרעים, וכפי טוב השמירה יהיה טוב הפרי, כן צריך האדם
להרגיל נפשו במדות טובות ובחכמה ובמוסר ובנסיונות החדושים ובקורות
העולם, וכשירגיל נפשו בכל אלה, אז ישלם שכלה אשר בכח ויצא
אל הפועל, וכאשר יצא השכל אל הפועל מן הכח באלה הדברים,
אז יקרא האדם שלם, כמו האומן, בהיותו בקי ויהיו לו כלים נאים,
אז תשלם אומנתו, ואז יוכל להשיג כל חפציו, וישיג כבוד מן השרים
וחועלת מבני אדם; וכן המשכיל, כשיהיה לו שכל שלם, אז ישיג
כבוד מאלהיו וימצא חן בעיניו ובעיני בני אדם; כי בהיות השכל שלם,
גורם לאדם שיהיה עובד אלהיו ואוהב אותו וירא ממנו, כי יראת האל
יחברך ואהבתו ועבודתו, מכח השכל יצאו שלשתו, כאשר יצא הנחלים,
אף על פי שהם רבים, ממקום אחד. וע"כ כל אהבה ויראה והכמה
אשר תהיה מבלי שכל אין לה שורש ולא סוד.

ער געדייהען זאלל. דער בים מוס בעדיטעט אונד אומגראכען, בע-
פייכטעט אונד שטעטז גערייניגט ווערדען פאן שאדליכען איזווילכען
אונד יע בעזער ער בעאכטעט ווירד, דעזטאָ בעזער געדייהט דיא
פֿורכט. זאָ מוס אויך דער מענש זיך געוואָהנען אָן גוטע אייגענשאַפֿ-
טען, אָן ווייזהייט אונד זיטטענלעהרע, אָן דיא זיך אָפֿט ערנייערטען פֿרי-
פֿונגען אונד אָן וועלטליכע צופֿאללע. ווענן ער זיך אָן אַללעו דייעזען גע-
וואָהנט, דיאָן ווירד דיא אין זיינען קראַפֿטען ליעגענרע פֿערנונפֿט פֿאַללקאָמ-
מען אונד קאָנן צור טהאַט איבערגעהען, אונד ווענן דייעזען געשיעהט,
ווירד אויך דער מענש פֿאַללקאָממען גענאַנגט, גלייך איינעם מייזטער,
דער, ווענן ער געשיקט איזט אונד שאָנען געראַטהע פֿערפֿערטיגט,
זיינע פֿאַללקאָממען מייזטערשאַפֿט צייגט אונד דאָרוך זיינען צוועקק
עררייכט, נאָמליך עהרע פֿאָן פֿירזטען אונד נוטצען פֿאָן דען מענשען,
זאָ דער פֿערנינפֿטיגע, ווענן זיינע פֿערנונפֿט פֿאַללקאָממען, ערלאָנגט
ער עהרע פֿאָן גאָטט אונד פֿינדעט גנאָדע בייא גאָטט אונד מענשען.
דענן דיא פֿאַללקאָממען פֿערנונפֿט מאַכט, דאָס דער מענש גאָטט
דיענעט, איהן ליעכעט אונד עהרפֿירכטעט. דענן גאָטטעפֿורכט, ליעכע
צו איהם אונד זיינעם דייענטע פֿליעסען אַללע דרייא איז דער פֿערנונפֿט,
וויא פֿיעלע פֿליזע איינען אורשפרונג האַבען. דאָרום ווענן ליעכע,
פֿורכט אונד ווייזהייט ניכט איז דער פֿערנונפֿט פֿליעסען, האַבען דיא
וועדער גרונד נאָך ווארצעל.

הגנני מבאר לך שלשתן היטיב. כי כאשר תתבונן בהפרש אשר בין אהבת חסד דעת ובין אהבת בעל שכל, יתבאר לך, כי אהבת השוטה איננה אהבה, אלא מחשבה עוברת, והמשכיל ישכיל למי יאהב ואיך יאהב. וכן בשומך לבך להפרש, אשר בין יראת השוטה לאדוניו ויראת המשכיל, חכיר, כי יראת השוטה היא שגעון, ויראת המשכיל, מפני שמכיר ערך אדוניו ואימתו וכחו, וכי חובה עליו לעבוד אותו ולראא אותו, מפני אשר הוא ברשותו ויטיב לו. וכן כאשר חשית לבך להפרש, אשר בין חכמת השוטה לחכמת המשכיל, חרע כי חכמת השוטה הוללת ואין לה פרי, וחכמת המשכיל שכל ומוסר ויש לה פרי, והוא רצון האל וחכמה, ויודע מה שיצטרך לעשות בחכמתו ושכלו, אבל השוטה כשירצה בחכמתו לרעה מה יצטרך לעשות, הגבר עליו ההוללת, ותאבד מחשבתו, כמי שיש לו עין חולה וחלושה, ושירצה להביט לאור החמה, ותחשך

איך ויילל נון דיעוע דרייא ערקלאָרען. ווען מאָן דען אונטערשיעד צווישען דער ליעבע דען אונפֿערניפֿטיגען אונד דען פֿערשטאַנדיגען אונטערזוכט, ווירד מאָן פֿינדען, דאַס דיא ליעבע דען ערזטערן גאַר קיינע ליעבע איזט, זאָגערן נור איין פֿאַראַיבערגעהענדער געדאַנקע, דער פֿערניפֿטיגע אַבער איבערלעגט, ווען ער ליעבט אונד וויא ער ליעבט. עבענזאָ ווען מאָן בעטראַכטעט דען אונטערשיעד צווישען דער פֿורכט דען פֿערניפֿטיגען אונד דער פֿורכט דען אונפֿערניפֿטיגען פֿאַר זינעם העררו, ווירד מאָן ערקעננען, דאַס דיא פֿורכט דען ערזטערן נור וואָהניזן זייא; דיא פֿורכט דען פֿערניפֿטיגען אַבער ענטשטעהט, ווייל ער ערקעננט דען ווערטה זיינעז העררו, זיינע פֿורכטבאַרקייט אונד קראַפֿט, אונד דאַס עז דאָהער פֿפֿליכט זייא, איהם צו דיענען אונד איהן צו פֿירכטען, ווייל ער אין זיינער געוואַלט איזט אונד איהם וואָהל טהון קאַן. עבענזאָ ווען מאָן איבערלעגט דען אונטערשיעד צווישען דער וויזיהייט דען טהאַרען אונד דען פֿערניפֿטיגען, זאָ ווירד מאָן ערקעננען, דאַס דיא וויזיהייט דען טהאַרען טהאַרהייט זייא אונד קיינע פֿריכטע ברינגט; דיא וויזיהייט דען פֿערניפֿטיגען אַבער איזט וויזיהייט אונד זיטטענז לעהרע אונד ברינגט פֿריכטע — דען וויללען גאַטטען צו פֿאַללציעהען. ער ערקעננט, וואָ ער אין זיינער וויזיהייט אונד פֿערניפֿט צו טהון האַבע; דער טהאַר אַבער, ווען ער מיט זיינער וויזיהייט וויזען ווילל, וואָ ער צו טהון האַבע, איבערמאַנט איהן דיא טהאַרהייט אונד זיין געדאַנקע געהט פֿערלאָרען. ער גלייכט איינעם מענשען, דער איין שוואַכע קראַנקען אויגע האַט, אונד ווילל נון אין דאַ זאָננענליכט שויען

עינו וילך בחושך ולא יראה מה שהוא צריך לראות, ומי שעינו בריאה,
יוכל להסתכל באור ולראות כל עסקיו ולדעת איך יעשה ואיך ישמור
בהם, א"כ הנה יתיישב בדעתך, כי השכל הוא יסוד לשלשה עמודי
האמונה, שהם היראה והאהבה והחכמה. ועתה אנו צריכים
לפרש כל אחד מאלו השלשה, ונתחיל מהם האהבה, ונאמר, כי
ענין האהבה הוא כח מחביר בין האהוב ובין האהוב.

ודע כי האהבה נחלקת לשלשה חלקים; האחד, אהבה שתהיה
לחועלת וחקוה, והשני אהבת חברת וריעות, והשלישי אהבת המדות
הטובות אשר באהוב, וזאת היא אהבה הנכונה והאמיתית; ועוד יש
בה כח, כי לא תחלף ולא תשתנה לעד, בעבור כי האהבה נשואה
וקשורה במדות האהוב ואי אפשר לה להשתנות, אלא אם ישתנו מדות
האהוב הנושאים אותה. ואין כוונתנו לזכור המדות אשר ישחנו, כי אם
המדות הקיימות, והם מדות הבורא יתברך, כי כאשר יאהב האדם לאיש

דא ויירד זיין אייגע דונקעל אונד ער געהט אין פֿינטערניס, אונד
זיעהט ניכט מעהר וואָז ער צו זעהען האָט. דערייעניגע אָבער, דעזען
אויגע געזינד איזט, קאָנן אין דאָז ליכט שויען אונד זיין טהון זעהען,
אונד צו וויזען וויא ער עו טהוע, אונד וויא ער זיך היטע. היעראוין
קאָננט דא אײַנזעהען, דאָס דיא פֿערנופֿט דער גרונד איזט פֿיר דיא
דרייא זיילען דעו גלויבענע, נאָמליך פֿירכט, ליעבע אונד ווייהייט. נון
מיוזען וויר יעדעו דיעזער דרייא ערקלאָרען אונד פֿאָנגען מיט דער
ליעבע אָן אונד זאָגען: דאָס דאָז וועזען דער ליעבע איינע פֿער
אייגענדרע קראַפֿט האָט, צווישען דעם ליעבערען אונד געליעכטען.

וויזען, דאָס דיא ליעבע געטהיילט ווירד אין דרייאערלייא אַרמען,
דיא ערזטע איזט, דיא ליעבע וועלכע טטצען אונד האָפֿנונג ברינגט;
דיא צווייטע: פֿריינדשאַפֿטליכע אונד געזעלשאַפֿטליכע ליעבע; דיא
דריטטע: דיא ליעבע צו דען גוטען אייגענשאַפֿטען דעו געליעכטען,
אונד דיעזעו איזט דיא רעכטע אונד וואָהרהאַפֿטע ליעבע; זיא האָט
נאָמליך דיא קראַפֿט, דאָס זיא ניכט וועכזעלט אונד זיך עוויגליך ניכט
אַנדערט, ווייל זיא געקניפֿט איזט אָן דיא אייגענשאַפֿטען דעו געליעכט
טען, אונד קאָנן זיך אונטאָגליך אַנדערן, וועגן זיך ניכט אויך דיא איי
גענשאַפֿטען דעו געליעכטען אַנדערן, דיא זיא הערפֿאַרברייגען. עו איזט
ניכט אונזרע אָבזיכט, דיא אייגענשאַפֿטען צו ערוואָהנען, דיא זיך אַנדערן,
זאָנדרען דיא אייגענען, וועלכע כלייבען, נאָמליך דיא אייגענשאַפֿטען נאָטטען.
דעגן וועגן איין מענש דען אַנדערן ליעכט, זינען פֿערשטאַנדען, זיינער

אחד בעבור שכלו וחכמתו ומוסרו וענותנותו ושאר מדותיו הטובות, היה זאת האהבה נכונה ולא השתנה לעולם, מפני שלא השתנה הסבה הגורמת לאהבת האוהב, וע"כ אומר, כי זאת היא אהבה הנכונה התמימה, כשיאהב האדם לאלהיו בעבור גבורתו ובעבור כי הוא בורא הכל, ובעבור כי הוא חנון ורחום אך אפים ושאר מדות הטובות, לא המוש לעולם זאת האהבה, כי לא ימושו מדות הבורא יתעלה ולא ישתנו לעולם. ומכל שלשה חלקי האהבה אשר זכרנו לא יתקיים כי אם זה החלק, והוא עמוד העבודה, והשנים האחרים לא יתקיימו, כי אין בהם עקר ככל אוהב ואהוב.

דע כי האהבה תתחבר משני חלקים, האחד ממדות האוהב, והשני ממדות האהוב, וכפי טעם מדות האהוב תהיה תוקף אהבתו במדות הטובות אשר באוהבו. ועתה אפרש מדות האוהב, ואופר, כי מדות האוהב הם השכל הטוב והנפש הזכה הצחה, וכשיהיה באוהב קצת מאלו המדות יהיה נמשך לאהוב לכל איש אשר נמצא בו כמדות האלה,

חיייהים אונד זיטטען, זיינער דעמוטה אָדער אַנדערער גוטען אייגענשאַפֿט־טען וועגען, זאָ איזט דאָ איינע פֿעזטע אַנוואַנדערלכאַרע ליעבע, ווייל זיך אויך דיא אַרוואַלע ניכט אַנדערט, דיא דיא ליעבע הערפֿאַרגעבראַכט האַט, אונד דאַרום איזט דאָן אויך דיא דעכטע פֿעזטע ליעבע. וועגן דער מענש גאַטט ליעבט וועגען זיינער אַללמאַכט, ווייל ער אַללעו געשאַפֿען האַט, ווייל ער גנאָדיג, באַרמהערציג אונד לאַנגמיטהיג איזט, אונד וועגען זיינער אַנדערן גוטען אייגענשאַפֿטען, דיא ניא אויפֿהאַרען, זאָ ווירד אויך דאַרום דיעזע ליעבע צו איהם ניא אויפֿהאַרען. פֿאַן דען דרייא ערוואַהנטען אַרטען דער ליעבע איזט דאָהער קיינע בעשטאַנדיג אַלז נר דיעזע, אונד דיעזע איזט דיא זיילע דעו גאַטטעזרענוטעו. דיא אַנדערן ביידען אַרטען זינד ניכט בלייבענד, דעגן זיא וואורצעלן ניכט אַם ליעבענדען אונד געליעבטען.

וויזע אויך, דאָס דיא ליעבע צוזאַמענגעזעטצט איזט איז דען איי־גענשאַפֿטען דעו ליעבענדען אונד געליעבטען אונד נאָך דעם גראַדע דער אייגענשאַפֿטען דעו ליעבענדען איזט דיא שטאַרקע דער ליעבע צו דען גוטען אייגענשאַפֿטען דעו געליעבטען: איך ערקלאַרע נודיא אייגענ־שאַפֿטען דעו ליעבענדען אונד זאָגע: דאָס דיעזע זינד: דיא רעכטע פֿערנופֿט אונד דיא ריינע זעעלע, אונד האַט דער ליעבענדע איינע טהייל דיעזער אייגענשאַפֿטען, זאָ ציעהען זיא איהן אָן, יערען צו ליעבעו, דער אויך דיעזע אייגענשאַפֿטען בעזיטצט, ווייל אַללעו זיך צו דעם

בעבור כי כל מין יסוד אל מינו וירחק מהפכו, ובעבור זה ימשוך כל איש בעל שכל ונפש נקיה לאהבת האל, בעבור כי הבורא הם בו המדות הישרות והטובות הכלליות האמיתיות; ועל כן כשימשוך האדם לעבודתו היא לאות כי יש בו ממדות הבורא יתברך וע"כ ימשוך אחריו, כאשר ימשוך המשכיל לחברת המשכילים וכל חכם לחברת החכמים וכל כסיל לחברת הכסילים והנער לחברת הנערים והזקן לחברת הזקנים וכל איש לחברת חבירו ועוף השמים למינו. וע"כ כשתראה אדם מתרחק מעבודת האל יתברך, דע כי אין בו ממדות האל כלום אלא הפכם, וע"כ ירחק מהם, כי אלו יהיה בו שכל או קדושה או המימות או יושר, נדע כי אלו המדות הם מרות הבורא יתברך, וכשיהיה לאדם מהם שמץ דבר ימשכהו לכו לאלהיו כאשר חמשוך נפש החכמה גוף האדם למעלה והעמידה אוחו בקומה זקופה, מפני שהיא נמשכת למקום השכל אשר היא ממנו, וכאשר חמשוך נפש הבהמה לארץ עד אשר כפפה אותה.

גליכ־ארטיגען הינציעהט אינר זיך פֿאָן דעם ענטגענגעגעזעצטען ענט־פֿערנט. אונר דאַרום פֿיהלט זיך דער פֿערנינפֿטיגע מיט ריינער זעעלע הינעצאָגען, גאַטט צו לעבען, ווייל אין דעם שאַפֿער זיך אַללע גוטע אונר וואַהרהאַפֿטע אייגענשאַפֿטען אים אַללגעמינען פֿעראייניגען. וועגן זיך דער מענש דאָהער גערראַנגט פֿיהלט, גאַטט צו דיענען, זאָ אַיזט דאָ איין בעוויה, דאָס אויך ער פֿאָן דיענען גאַטטליכען אייגענשאַפֿטען בעזיטצע, אונר זיך דאַרום צו איהם הינעצאָגען פֿיהלט, וויא זיך דער וויזע צו דער געזעלשאַפֿט דער וויזע, דער טהאַר אַכער צו דער געזעלשאַפֿט דער טהאַרען, דער קנאַכע צו דער קנאַכען, דער אַלטע צו דען אַלטען, אונר יעדער צו זיינעגלייכען, וויא דער פֿאָגעל צו זיינער אַרט, הינעצאָגען פֿיהלט. וועגן דוא דאָהער אינען מענשען זיעהעזט, דער זיך פֿאָס גאַטטעזיענזעטע ענטפֿערנט, זאָ קאַנגוט דוא שליעסען, דאָס ער פֿאָן דען אייגענשאַפֿטען גאַטטען קיינע האַכע, זאָגן דערן דיא ענטגענגעגעזעצטען, אונר דאַרום ענטפֿערנע ריך פֿאָן איהם. דעגן בעזאָסע ער פֿערנופֿט, הייליגקייט, פֿראַמטיגקייט אָדער רעדליכ־קייט, זאָ ווירדען איהן דיעזע, דאָ זיא גאַטטליכע אייגענשאַפֿטען זינר, צו גאַטט הינציעהען, וויא דיא וויזיהייטזעעלע דען מענשליכען קאַרפֿער אין דיא האַע ציעהעט אונר איהן אויפֿרעכט שטעללט, ווייל זיא זיך הינעצאָגען פֿיהלט נאָך דעם אורשפֿונג דער פֿערנופֿט, איז דעם אויך זיא געוואַרדען; דאָ טהיער זיך אַכער צור ערדע געצאָגען פֿיהלט

והלכה בקומה כפופה, מפני נפשה אשר היא מן העפר והיא נמשכת
 לשרשה, וע"כ נדע כי השכל הטוב אשר באדם הוא יעירוהו לבקש
 חוספות על מדותיו והנפש הזכה אשר לו כראי מוצק מגלה לו
 מה שנעלם מסודות אלהיו, כי בהיות הנפש למושה זכה, יראה האדם
 ממנה אל הכורא יחברך ואחרותו ומציאותו ושאר כחותיו המושגים בשכלו,
 כאשר יראה האדם כראי מוצק מה שנעלם ממנו, ואם לא חתהיה הנפש זכה
 וצחה לא יוכל לראות התעלומות מבלעדה, כי המף אפל, וגם לא יוכל
 הרואה לראות מה שיהיה לאחריו אם לא יהיה הראי זך ודק שיעבור
 בו הראות, וע"כ בהיות זכה יעבור בו ראות השכל ותראה מה שלאחריה.
 ואין אחרי הנפש כי אם הכורא יחברך, וע"כ אמרתי, כי בהיות לאדם
 שתי אלה המדות, והם שכל טוב ונפש זכה, חתעורר מן האדם אהבה
 גמורה לכורא יחברך, וכאשר האהבה הגמורה באל יחברך, הצמח מן
 האהבה ההיא היראה, כי אנו רואים כל מי שיארב לאדם אחד בעבור

אינר געבייגט געהט, ווייל עז אויז דעם שטייבע שטאַממט אינר צו
 זיינעם אורשפרינגע היגעצאָגען ווירד.

אויז דעם געוואַנטען קאָנגען וויר ענטנעהמען, דאָס דיא פֿערנינפֿט
 דעז מענשען איהן אַנרענט, זיינע גוטע אייגענשאַפטען מעהר צו פֿער-
 פֿאַללקאַממען; אונר זיינע ריינע זעעלע, דיא דעם שפיענעל גלייכט,
 ענטרעקסט איהם, וואָז איהם פֿאָן דען געהיימניווען גאַטטען פֿערבאָרגען
 וואָר. דעןן דאָ דיא זעעלע ריין אונר גלאַנצענר איוט, זאָ קאַן דער
 מענש אויז איהר גאַטט ערקענגען, זיינע איינהייט אינר עקזיסטענץ,
 אינר זיינע איבריגען קראַפטע, דיא דורך דיא פֿערנינפֿט וואָהרנענאַמי
 מען ווערדען קאָנגען, וויא דער מענש דורך איינען שפיענעל זעהען קאַן,
 וואָז איהם זאָנט פֿערבאָרגען בליעבע. איוט דיא זעעלע אַבער ניכט
 ריין, זאָ קאַן ער דאָז ניכט זעהען, וואָז איהם אָהנע זיא פֿערבאָרגען
 איוט, דאָ דער קאַרפֿער פֿינטער איוט; אויך קאַן מאַן אים שפיענעל,
 ווען ער ניכט ריין אונר קלאַר איוט, אום דאָז בילד אויפֿצונעהמען,
 ניכט זעהען, וואָז הינטער איהם געשיעהט, אונר דאָרום ווען דיא
 זעעלע ריין איוט, קאַן דאָז גייזטיגע אויגע דורך זיא זעהען, וואָז הינטער
 דערזעלבען איוט, אונר דאָז איוט דער שאַפֿפֿער. דאָרום זאָנטע
 איך אויך, ווען דער מענש דיעזע בידען אייגענשאַפטען, נאָמליך
 קלאַרע פֿירנינפֿט אונר איינע ריינע זעעלע בעזיטצט, זאָ ערוועקטו אין
 איהם איינע וואָהרע ליעבע צים שאַפֿפֿער, אונר אויז דיעזער ענטי-
 שטעהט דאָן אויך דיא עהרפֿורכט; דען וויר זעהען, ווען יעמאַנר

סדות הטובות שיש בו, תהיה האהבה עול על צוארו ותכנעוהו לבקש רצון האהוב ולא ימצא מנוחה רק בעת יגיעתו בעסק האהוב, ותמחוץ לחכו היגיעה יותר מהמנוחה, ובעת יעשה האהוב לאהוב דבר אשר ייטיב בעיניו, אז חיקר נפש האהוב בעיניו, מפני אשר יכול למצוא חן בעיני אהובו לעשות דבר אשר ייטב בעיניו, ואם יזדמן לו דבר חטא או שגגה או יעשה דבר אשר לא ייטב לאהובו, יהיה האהוב משתומם ונכלם, ויחגב, כאשר יחגבו העם הנכלמים, וזה הדבר מכה האהבה אשר היא כעול ברזל עליו להכניע האהוב לאהוב, כאשר אמר הכתוב „כי עוה כמות אהבה וגו'". ואחרי אשר האהוב תכניעוהו האהבה לאהובו לבא בכפל רצונו, יש לנו לפרש מדוע יש באהבה הכח הזה, ונאמר, כי אהבת האהוב לאהובו תהיה בשביל המדות הטובות אשר באהוב ונפש האהוב גם כן יש לה קצת מדות טובות, וע"כ זה המעט אשר יש באהוב סמדות הטובות ימשכוהו הרבה כאשר ימשוך כל מין אל

איינען מענשען וועגען זייער גוטען אייגענשאַפֿטען ליעכט, זאָ ווירד איהם דיעזע ליעכע צום שפּאַרן אונד טרייבט איהן אַן, דאַ וואָהלגע-פּאַללען דען געליעכטען צו ערלאַנגען, אינד ער פֿינדעט קיינע רוהע אַלז עבען אין דער בעמיהונג פֿיר דען דיענוט דען פֿריינדען, אונד דיעזע מיהע איזט איהם זיסער דאַן אַלז רוהע. אונד קאַן דער פֿריינד עטוואָ סדון, וואָ זיינעם פֿריינדע וואָהלגעפּאַללט, זאָ ווירד איהם זיינע פּערזאָן דאַדורך נור טהיירער, ווייל ער דאַדורך זיין וואָהלגעפּאַללען ערלאַנגט; בעגעהט ער אַבער אויז פּערזעהען אָדער איררטהום אירגענד איינע האַנדלונג, דיא דעם פֿריינדע מיספּאַללט, זאָ איזט ער דאַדורך ערשאַקקען אונד בעשאַמט, אונד ער שלייכט פּערשטאָהלען דאַפּאַן וויא יעדער, דער זיך איינער האַנדלונג צו שאַמען האַט. דיעזע ענט-שטעהט אויז דער מאַכט דער פֿריינדשאַפֿט, דיא געוואַלטזאַם דען פֿריינד דעם פֿריינדע אונטעראַרדנעט, וויא עז אויך אין דער ה. ש. הייסט (זיר הזיכיס ח', ו'). „שטאַרק וויא דער טאַד איזט דיא ליעכע." נאַכדעם וויר נון געציגט האַכען, וויא ליעכע דען פֿריינד דעם פֿריינדע אונטעראַרדנעט אונד איהן אַנטרייבט זיינען וויללען צו פּאַללעציעהען, וואָללען וויר אויך ערקלאַרען, וואָהער דיעזע קראַפֿט שטאַממט, אינד זאַגען: דיא ליעכע ענטשטעהט דורך דאַן ערקעננען דער גוטען איי-גענשאַפֿטען דען געליעכטען, אונד דאַ דער ליעכענדע אויך איינען טהייל דיעער גוטען אייגענשאַפֿטען בעזיסט, זאָ ציעהען איהן דיעזע דיך צום געליעכטען, ווייל זיך יעדען צו זיינער אָרט הינגעצאַגען פֿיהלט.

מינו, והוא לאות על בעל נפש נדיבה שהוא נמשך לכל דבר נכבד, וזאת היא האהבה. אבל ההכנעה אשר באוהב להשלים רצון האוהב הוא מפני שיכיר האוהב יתרון האוהב עליו, כאשר יכיר התלמיד יתרון רבו והעבד יתרון אדוניו וע"כ יכנע לאוהבו בהכירו יתרונו עליו. וזה הדבר יראת האוהב לאוהב, כאשר ירא העבד מאדוניו והתלמיד מרבו מפני היתרון אשר לו עליו, ועוד שיקוה חמד ללמוד ממדות הרב ומחכמתו וממוסרו, ואלה המדות יכריחו שיהיה אוהב ירא מאוהבו. אם כן הנה נתבאר כי מן האהבה חצא היראה, כי כאשר נאמר כי האהבה והאוהב אפשר שיהיו מבני אדם מצויים, כן נוכל על הדרך הזאת לדעת כי על הענין הזה היא אהבת אדם לכורא. ואם יאמר אומר אין להמשיל אהבת הנברא לאהבת הכורא יתברך, נאמר, כי אנחנו ברואים והאהבה אשר ירגיל האדם בכורא, אף על פי שיש הפרש בין האוהב הנברא ובין האוהב הכורא, אין הפרש בין הכח הנאהבת בכורא

אינע עדלע זעלע גיכט זיך דאָהער אויך דאָרויך צו ערקענען, ווען זיא זיך צו דעם עהרוויירדיגען היגעצאָגען פֿיהלט. עז אינטערצאָרדנעט זיך אָבער דער ליעבענדע דעם וויללען דעז געליעכטען, וויל ער דעזען פֿאַרציגע ערקעננט, וויא דער שילער דען פֿאַרצוג דעז לעהרערז, דער קנעכט דעז דעז העררן; עבענזאָ ענטשטעהט דיא עהרפֿורכט פֿאַר דעם געליעכטען, וויא דיא פֿורכט דעז קנעכטען פֿאַר דעם העררן, דיא דעז שילערז פֿאַר דעם לעהרער, העגען זינער איבערלעגענהייט, אונד וויל מאַן האַפֿעט עטוואַז פֿאַן דען אייגענשאַפֿטען דעז לעהרערז, פֿאַן זינער וויזוהייט אינד ויטטענלעהרע צו לערנען. וויר האַכען נון געציניגט, וויא אזו ליעבע עהרפֿורכט ענטשטעהט. זאָ וויא אָבער דיא ליעבע צום געליעכטען בייא דען מענשען שטאַטטפֿירעט, זאָ קאַנן אויף דיעזע וויזע אויך דיא ליעבע דער מענשען צום שאַפֿער זיין. וואַללטע אָבער יעמאַנד איינזענדען: עז זייא דיא ליעבע דעז געשאַפֿען אונד דיא דעז שאַפֿערז ניכט צו פֿערגלייכען, זאָ ערווידערן וויר: וויר זינד ערשאַפֿט פֿען, וויא עז אויך דיא ליעבע איזט, דיא וויר צו גאַטט ציינען; אונד אָבגלייך עז איין אונטערשיעד איזט צווישען דעם ליעבענדען געשאַפֿט אונד דעם געליעכטען שאַפֿער, זאָ איזט דאָך דיא קראַפֿט דער ליעבע איינע אונד דיעזעלכע; גאַטט פֿערלאַנגט אויך נור דאָז מאַגליכע פֿאַן אונד אונד רעכנעט אונד דיעז אַן, אַלז ליעכטען וויר איהן, זאָ וויא עז איהם געביהרטע. דאָזעלכע פֿערהאַלטניגס פֿירעט בייא דער וואַהלטהאַטיגקייט שטאַטט, דיא וויר דאָך נור אין דעם גראַדע, איבען

וכן כח האהבת הגבירא כי היא אחת, ועל כן לא יבקש ממנו הכורא
יחברך כי אם יכלחנו ויהיה חשוב בעיניו כאלו אהבנוהו כפי הראוי לו.
וצא וראה העדקה שאנו נוחנים לכורא יחברך, כי לא נוכל לעשות לכבודו
אלא כפי מה שנוכל לעזור איש לאחיו ואיש לרעהו והכורא יקבל אותו כאלו
עשינו לפי הראוי לו. ואחרי אשר ביארנו כי האהבה היא סבת היראה
ושניהם עמודי האמונה, נפרש ענין החכמה, ונאמר כי החכמה היא
צריכה להיחתה באהבה, כי כל אהב אם לא יהיה לו חכמה לא יכיר
מדות האהוב אשר זכרנו ולא יכיר שכלו וחכמתו ושאר מדותיו החמודות,
וכאשר לא ידע מדותיו כן לא ידע לאהוב אותו, כי כח הסכלות המבטלת
לדעת מדת החמודת האהוב, היא תבטל אהבת האהב כאשר אמרנו,
כי הבטיל אין אהבתו אהבה, ואם כן הנה נודע, כי לא תשלם האהבה
כי אם בחכמה ודעת, וכפי מה שיחסר לו מן הדעת השלמה, תהיה
חסרון אהבתו באהובו, אשר מדותיו חמודות ושלמות. אבל אהבת האהב
למי שיש לו מעט מן המדות החמודות תספיק לו קצת מן האהבה

קאנגען, ויא עז איין מענטש געגען וייגען נעבענמענטשען פערטאג, אונד
דענגאך ניממט זיא גאטט אויף, אלו האַטטען וויר זיא גאַנץ זיינער
ווירדיג געאיכט.

נאַכדעם וויר נון ערקלאָרט, דאַס ליעבע עהרפֿורכט ערצייגט, אונד
ביידע שטיממען דעז גלויבענו זינד, וואָללען וויר אויך פֿאָן דער ווייז
הייט שפרעכען; דענן אויך זיא מוס דער ליעבענדע בעזיטצען, ווייל
ער זאָנט ניכט דיא גוטען אייגענשאַפֿטען אונד גיזימיגען פֿאַהיגקייטען
דעז געליעכטען ערקעננען קאָנן, אונד אָהנע דיעזע צו ערקעננען, קאָנן
ער איהן אויך ניכט ליעבען; דענן דיא טהאָרהייט, דיא איהן פֿאָן
דעם ערקעננען דערזעלבען אַבהאַלט, צערשטאַרט אויך דיא ליעבע,
זווא וויר שאָן זאָגטען, דאַס דיא ליעבע דעז טהאָרען ניכט דיא רעכטע
ליעבע זיא. עז קאָנן אַלואַ דיא ליעבע נור פֿאַללקאָממען ווערדען דורך
וויזיהייט אונד ערקעננטניס, אונד געהען דיעזע אַב, זאָ קאָנן אויך דיא
ליעבע צום פֿריינדע, דער דיעזע אייגענשאַפֿטען פֿאַללקאָממען בעזיטצען,
נור מאַנגעלהאַפֿט זיין. פֿרייליך אום יעמאַנדען צו ליעבען, דער פֿאָן
דיעזען אייגענשאַפֿטען נור וועניג בעזיטצען, ברויכט מאַן זעלכום אויך
נור וועניגען דאַפֿאָן צו האַבען, דאַן איזט אַבער ניכטו פֿאַללקאָממען
דאַ, ווערער דיא ליעבע נאָך דער ליעבענדע, נאָך דער געליעכטע;
וויר וואָללען אַבער ניכט פֿאָן דעם מאַנגעלהאַפֿטען, זאָנדערן פֿאָן דעם
פֿאַללקאָממען שפרעכען.

וקצת חכמה, ולא תקרא זאת אהבה שלמה, לא אהב שלם ולא אהוב שלם. ואין דברינו על החסר, כי אם על השלם והתמים. ואחרי אשר נדע כי שלשה אלה הם נקשרים זה עם זה ולא נשלים אחד מהם בלתי האחרים, וכי יסוד שלשתן, רוצה לומר, האהבה והיראה והחכמה היא עבודת הבורא יחברך באמונה בלי חונף, על כן נצטרך לומר, כי יסוד עבודת הבורא יחברך הוא האמונה, אף על פי שהעבודה והאמונה מוצאם מן השלשה אשר זכרנו ולא חמצא העבודה כי אם באמונה, וכן לא חמצא אמונה כי אם בעבודה, וכל א' מהם דבק בחבירו. והנה אגלה לך סוד גדול בעבודת הבורא יחברך, ואומר, כי יש לה שלשה מעלות, האחת שפלה, והשנית למעלה ממנה, והשלישית למעלה ממנה עליונה. והמעלה השפלה, היא הלימוד והבינה תסיונות העולם ואורך הימים. והנה אלה ארבעה עמודים אשר בהם יקנה האדם השכל, והיא המעלה השפלה, ומן המעלה הזאת יעלה האדם למעלת האהבה והיראה והחכמה והם כשלשה עמודים. ובעבור כי הענפים רבים והעקר ימעט, עד אשר יגיע לאחד, וכל אשר ירחיקו הענפים מן האילן ירכו

נאדרעם וויר נון איבערצינגט זינר, דאָס דיעזע דרייא מיט איינאָנער פֿערבונדען זינר, אונד איינען אָהנע דאָן אַנרע ניכט פֿאַללקאָממען איזט, אונד דאָס דאָן גרונדזעזען אַללער דרייא, נאָמליך דער ליעבע, וויזוהייט אונד עהרפֿורכט, דער גאָטטעודיענוט מיט טרייע אָהנע היי כֵּעלייא איזט; מיוזען וויר אייך אַנגעהמען, דאָס דאָן גרונדזעזען דען גאָטטעודיענוטע דער גלויבע איזט, אונגעאַכטעט דאָס גאָטטעודיענוט אונד גלויבע אויז דיעזען דרייען ענטשפרינגען, אונד גאָטטעודיענוט אָהנע גלויבען, אונד דיעזער אָהגע גאָטטעודיענוט ניכט געטראָפֿען ווירד, אונד איינע מיט דעם אַנרען צוואַממענהאַנגט.

נון ווילל אייך דיר איין טיעפֿען געהיימנים פֿאָס גאָטטעודיענוטע אָפֿענבאַרען, דאָס דערזעלבע נאָמליך דרייא אַכשטופֿונגען האָט; איינע ניעדערע, איינע האָהערע אונד איינע האָכטע. דיא ניעדערטע שטופֿע איזט דאָן לערנען, בעגרייפֿען, דיא פֿערזוכונגען דער וועלט אונד לאַנגעזע לעבען. דיעזע זינר פֿיער זיילען, וואָדורך זיך דער מענש דיא פֿערנופֿט ערווירכט. דורך דיעזע ניעדערטע שטופֿע ערהעכט זיך דער מענש צו דער שטופֿע דער ליעבע, עהרפֿורכט אונד וויזוהייט, דיעזע זינר נון דרייא זיילען. וויא אַכער אייז שטאַמם פֿיעלע צווייגע האָט, דיא יע ווייטער פֿאָס שטאַממע דעזוטאָ מערה, אונד יע נאָהער, אום זאָ וועניגער ווערדען, זאָ דיא געשאַפֿע:

וכל אשר יקרבו ימעטו, כן הכרואים, כל אשר ירחיקו מן הכורא יחברך ירבו מיניהם ועניניהם, וכל אשר יקרבו ימעטו, עד שיגיעו לאחד. ע"כ יהיו עמודי המעלה השפלה ארבעה עמודים. השנייה אשר עליה, שלשה, ואלה השלשה כשיחנהג האדם בהן כראוי. יעלה בהם אל המעלה השלישית, והיא האמונה והעכידה, והם שני עמודים, ומאלה השנים יעלה האדם להדבק בהבונה העליונה, אשר היא אחת, והיא השגת רצון האל יחברך ולהדבק בו. ושום לכך וראה איך יתחיל האדם לעלות ממעלות רבות אל מעלות מעוטות עד אשר יגיע אל האחד ושם יעמוד כי אין אחרי האחד המושכל דבר. ואחרי אשר הגענו עד התכלית, אשר היא כוונת עובר האוהב, נאמר עתה מה תהיה תועלת הבאה מכל זה. ונאמר, כי התועלת הכללית הבאה מעבודת הכורא יחברך ואהבתו, הוא שיאהב הכורא לאדם העובר אותו, כאשר אמר, "מאשר

יעמדהר זיא זיך פאם שאַפּפּער ענטפּערנען, דעזאָ מעהר זינד איהרע אַרטען אונד דעזאָ פּערשיערנער אים איהר וועזען, אונד יע נאָהער זיא דעמזעלכען קאָממען, דעזאָ גערינגער איוט דיא פּערשיערנעהייט, זאָ דאָס זיא איינו ווערדען. דאָרום האָט דיא ניערערומע שטופּע פּיער זיילען; דיא צווייטע דאָרוי הערפּאָרגעהערדע שטופּע האָט אַכער נור דרייא אונד ווערדען דיעזע דרייא געהאָריג אַנגעווענדעט, זאָ קאָממען מאַן דאָרויך צור דריטטען שטופּע, דאָן איוט דער גלויבע אונד אייגענטי ליכע גאָטטעזדיענוט. דיעזע זינד נור צווייא זיילען, אונד פּאָן דיעזען קאָן זיך דער מענש ערהעכען, דער האָזטען פּערגונפּט אַנצאָ האָנגען, דיא נור איינו איוט, נאָמליך דען וויללען גאָטטעז צו ערפּאָזי. זען אונד איהם אַנצוהאָנגען.

זאָ נימם עז נון צי הערצען, אים איינצוזהען, וויא עז דער מענש אַנפּאָנגען מוס, פּאָן פּיעלען שטופּען צו דען וועניגען צו געלאַנגען, ביז ער צו דעם אייגען קאָממען, וואָ ער שטעהען בלייבט, דאָ עז ניכט האָהערען גיבט, אַלז דיעזע צו בעגרייפּערע איינהייט. נאָכדעם וויר נון צו דעם ענרעוולטאָט געקאָממען זינד, וועלכע דען אייגענטליכען גאָטטעזדיענוט דען ליעבענדען בעאָזוכטיגט, וואָללען וויר אויך דען דאָרוי ענטשטעהערדען נוטצען אַנגעכען. דער אַללגעמיינע נוטצען נאָמליך, דער איוט דעם גאָטטעזדיענוטע אונד דער ליעבע צו גאָטט ענטשטעהט, איוט, דאָס גאָטט דען מענשען, דער איהם דיענעט, ליעבט, וויא עז אין דער שריפּט הייסט (יעזיכ מ"ג, ד'). ווייל דוא ווערסט

יקרה בעני נכבדת ואני אהבתיך", וכתיב, "ואהבך וברכך והרכיך". עתה יש לנו לחקור על אהבת הכורא יתברך לאדם היאך היא ומה היא. ונאמר, כי הכסילים והפתאים לא יספיק להם בשכר עבודתם לאל אהבה אותם, עד אשר יתן להם אהות וראיות, כי ישיגו טובה גדולה והנאה רבה, ואם תאמר להם כי לא ינתן להם דבר אחר לבר מאהבת האל בהם, לא יספיק להם, ויחשבו אהבתו כאהבת בני אדם, אשר אם לא יהיה עם האהבה תועלת אחרת או הנאה לא יספיק לאדם אהבתם. והנני מפרש לך כי אין תועלת גדולה כאהבת הכורא לאדם, וכאהבת האל בו לא יצטרך לגמול אחר, ואין לו לבקש ולשאול אם חתקים נפשו אחרי מותו ואם לאו, כי באהבת הכורא נכלל כל הגמול הטוב. בידוע שיש לו להאמין, כי כשימות אדם במעשים טובים ומתנהג בחסידות, כי הכורא יתברך יאהבנו, ומאחר אשר יאהבנו, זהו הגמול שאין למעלה ממנו, כי אחר אשר יאהבנו, אין ספק שתן לו גמול טוב

כיזט אין מיינען אויגען, ווירט דוא געעהרט אונר איד לעבע דיק". פערנער (דכיים ז', יג.) "איד ווערדע דיק לעבען אינד דיק וענגען אונר פערמעהרען". נון האכען וויר צו אונמערזווען וויא דיא לעבע גאטטען צום מענשען איזט אונר דאז זיא איזט, אונר זאגען: דען טהארען אונר אונפערניפטיגען איזט עז ניכט גענוג, דאס גאטט זיא פיר איהרען דיענט לעבעט, זאנדערן זיא וואללען אויך זיכטבארע בעווייזע דאפאן, אינדעם זיא גליקק אונר גענוס צו ערלאנגען ווינשען, אונר זאגוט דוא איהנען: דאס איהנען ניכטו דאפיר ווירד אלו דיא לעבע גאטטען, זא געניגט איהנען דאז ניכט, אונר זיא אכטען זיינע לעבע, וויא דיא לעבע איינען מענשען, דיא איהנען פאן קיינעם ווערטה איזט, וועגן ניכט דאמיט פארטהייל אונר נוטצען פערבונדען זינד. ען ערקלארע איד אבער, דאס עז קיינען האהערן געוויגן געכעו קאנו, אלו דיא לעבע גאטטען צום מענשען אונר דאס עז אויסער דיעוער גאטטען לעבע קיינער אונר אונרען בעלאהונג בעדירפע. מאן כרויכט גאר ניכט צו אונר מערוזכען, אב עז אין פארטלעבען דער זעלע נאך דעם טארע דען לייבען געבע אדער ניכט, דעגן דיא לעבע גאטטען אימשליעסט יעדע בעלאהונג. דער גלויבע שטעהט פעוט, דאס גאטט דען מענשען, וועלי כער טונענדהאפט געלעכט אונר מיט גוטען האנדלונגען געשטארבען איזט, לעכט, אונר דיעוע לעבע איזט דיא האכזומע בעלאהונג, דעגן דא ער איהן לעכט, איזט ניכט צו בעצויפעלן, דאס ער איהם זיינע האנדלונגען בעלאהנען ווערדע, אונר וויר האכען דאז, וויא" ניכט

על מעשה ואין לנו לחקור איך יהיה הגמול הטוב; אבל יש באדם תאוה גדולה וסכלות, לא יספיק להם הכבוד הגדול הזה, ויחקרו אם נהיה לנפשותם קיום, אחרי הפרדה מן הגוף, או אם יאבדו, כאלו נודע להם דרכי העולם הבא, וכי כל הראוים לעולם הבא אנו יודעים על איזה דרך יהיה גמולם, וזה אי אפשר לדעתו, רק אם נהיה מלאכים ונחלק בין החיות הקודש, או היינו יודעים דרך גמול הנפשות וחי העולם הבא היאך הם. אך על משכיל מלה כוללת לדעת, כי יש גמול לעולם הבא על כל מעשה, וכי יש על הרשעים עונש, ועל היושן שכר, אך אין לנו לחקור על דרך עונש והשכר איך הוא, ואם יפצל האדם לחקור מה יהיה אחרי המות, יוכל להבין ולהאמין כי יש גמול אחרי המות מעשרים מופתים.

האחד, מחנוך ואליהו, אשר לקחם הבורא יתברך, וידענו באמת כי לא יחיים גוף בלא מזונו, ואחרי אשר יחסרו המזון נדע כי נמס

צו אונטערזוכען. עו ליענט אַבער אים מענשען דאַן טהאַריכטע שטרעבען, זיך מיט דיעזער גראַסען עהרע ניכט צו בענגיגען, אונד צו פאַרשען אַב דיא זעעלע פאַרטלעכע, נאַכרעם זיא פאַם קאַרפער געטרעננט איזט, אָדער אַב זיא פערניכטעט ווירד. זיא פאַרשען דאַרנאָך, אַלז וואָרע איהנען דיא אַרט אינד ווייזע דער קינפטיגען וועלט בעקאַננט, אונד אַלז וועגן וויר וויסטען, וויא דיאיעניגען, דיא דער קינפטיגען וועלט ווירדיג זינד, בעלאָהנט ווערדען; דאָ וויר דיעזען דאָך נור דאַן וויזען קאַננטען, וועגן וויר דען ענגעלן גלייך וואָרען אונד אונטער דען היססעלישען וואַנדעלטען. דעם ווייזען אַבער געניגע דער בעגריף, דאַס עז איינע פער געלטונג גיבט אויף אַללע האַנדלונגען, דאַס דער פּרעפּלער בעשטראַפּט דער רעדליכע בעלאָהנט ווירד; וויא אַבער שטראַפּע אונד בעלאָהנט זייא, האַכען וויר ניכט צו אונטערזוכען. דרינגט דער מענש אַבער אים אין דיא אונטערזוכונג, וואַזנאָך דעם טאָדע זיין ווירד, זאָ קאַנן ער זיך דורך צוואַנציג כעווייזע צו דער איבערצייגונג ברינגען, דאַס עז איינע איינטיגע פּערגעלטונג נאָך דעם טאָדע געבען מוס.

דער I. בעווייס איזט פאַן חנוך אונד אליהו, דיא גאַטט וועגען נאַטען האַט. דאָ וויר נון וויזען, דאַס זיך דער קאַרפער ניכט אָהנע שפייזע ערהאַלטען קאַנן, דיעזע איהנען אַבער פּעהלטע, זאָ מוס זיך דער קאַרפער אין דער האָהערן אַטמאָזפּאָרע אויפגעלאָזט האַכען, עז

גופם וניתך באויר העליון ונשארה נפשותם והם כמלאכים, ואם כן נרע
כי נפשו הצדיקים יהיו כנפשות האלה.
השני, משה רבינו עליו השלום, אשר הוא מבחר ברואי
הבורא נרע כי מעלהו היחה נכבדה בחייו וכן במותו, ואם מעלתו
נכבדה במותו, נרע כי נשמתו יש לה יתרון על כל הנשמות ואינה
אובדת, כי כאשר בחייו עלה לשמים, והראהו הבורא יתברך סודותיו,
כאשר אמר, „בכל ביתי נאמן הוא“ כן יכריחנו השכל להאמין, כי לא
אבדה נפשו במותו, כי אם אבדה לא יהיה לו יתרון על זולתו, ואחרי
אשר דבר השם עמו, נרע כי כח דברו עמו ישאיר לו יתרון אחרי
הפרדה מן הגוף, כמה שידוע ההפרש אשר בינה ובין נפשות שאר
הברואים, אשר לא דבר האל עמם, אם כן זהו גמולה הטוב; וכאשר
עלחה נפשו במותו לשיבה עליונה ולא אבדה, כן תעלזנה נפשות
הצדיקים איש איש כפי עבודתו וצדקתו.

כליעב נור איהרע זעעלע איבריג, אונד זיא וואַרען דען ענגעלן גלייך; דאַרוין
קאַנגען וויר שליעסען, דאַס דיא זעעלען דער פֿראַממען וויא דיעזע ווערדען.
(2) פֿאַן סאַזען, דעם אווערזאָהלעטען דער ערשאַפֿענען, וויזען וויר,
דאַס ער איינע האָהע, עהרווירדיגע שמופֿע ביא זיינעם לעכען אונד
אויך ביא זיינעם סאַדע עררייכט האַטמע, דאַרום מוס אויך זיינע זעעלע
איינען פֿאַרצוג האַבען פֿאַר אַללען אַנדערן, אונד קאַנג ניכט דער
פֿערניכטונג פרייז געגעבען וואַרדען זיין. דען וויא ער ביא זיינעם
לעכען צום היממעל שטיעג, אונד גאַטט איהם דאַ זיינע געהיימניזע
אַפֿענבאַרטע, זאָ וו. ע. ה. (כמדנר י"כ, ז'.) „ער איזט אין מיינעם
גאַנצען הויזע בעוואַהרט“, זאָ מיזען וויר פֿאַלגעריכטיג גלויבען, דאַס
זיינע זעעלע ניכט פֿערניכטעט וואורדע דורך דען סאַד, דען וואַרע
דיעזען דער פֿאַלל, זאָ האַטמע ער קיינען פֿאַרצוג פֿאַר אַנדערן. דאַ אַבער
גאַטט מיט איהם געשפראַכען, זאָ קאַנגען וויר וויזען, דאַס קראַפֿט דיעזע;
שפּרעכען איהם אויך נאָך דעם סאַדע איין פֿאַרצוג געבליעכען זיין
מיזען, וואַדורך דער אונטערשיעד ערקאַנטט ווערדע, צווישען זיינער
זעעלע אונד דען זעעלען אַנדערער געשאַפֿענען, מיט דענען גאַטט
ניכט געשפראַכען, אונד דיעזען איזט איהרע בעל־אָהונג. אונד וויא
זיא נאָך זיינעם סאַדע זיך צום היממעל ערהאַב אונד ניכט פֿערניכטעט
וואורדע, זאָ ווערדען אויך דיא זעעלען אַללער פֿראַממען, יע נאָך דעם
גראַדע איהרען פֿערדיענטען אונד איהרער פֿראַסמיקייט, זיך דער
עויגען זעליגקייט ערפֿרייען.

השלישי, כי אנו רואים הנפש משיג הרחוק והקרוב אשר בסוף העולם, כאשר השיג מה שיהיה לפניו ולאחריה, ואחרי אשר משגת הדברים הרחוקים, נכיר כי היא מרופפת עליהם וכלם נכללים בתוכה, ועל כן חשיגם, ואנו רואים נפש החכם כי חשיג כל הגלגלים ומרחביהם ותכונתם, ואחרי אשר היא משגת אותם, נדע כי היא מרופפת עליהם וכלם נכללים בתוכה, ואם כן הרבר, נדע, כי היא עליונה מהם, ואם היא עליונה מהם נדע, כי מקימה למעלה מהם, וע"כ בעת המות תשג למקום שהוא אשר היתה משוטטת שם בהיוחה בגוף.

הרביעי, אנו רואים הבהמה בקומה כפופה והאדם בקומה זקופה ומוזה נבין כי נפש הבהמה היא מן העפר והיא נמשכת אל יסודה ועל כן היא כפופה גיות הבהמה לארץ, ונפש האדם נמשכת למעלה ועל כן תעמידהו בקומה זקופה, ונדע מזה כי תפצר לעלות ליסודה אך לא הוכל מפני שהוא קשורה בגוף, אם כן נאמר כי בעת שתוכל ליפרד מן הגוף תעלה למעלה.

(3) זעהען וויר, דאָס דיא וועלע דאָו ענטפערנטע גלייך דעם נאָהוּ צו בעגרייפֿען פֿערמאָג, זעלכונט וואָו אַם ענרע דער וועלט איז; וויר זיא אויך בעגרייפֿט, וואָו פֿאַר איהר וואָר אינד וואָו נאָך איהר ווירד. דאָ זיא נון דיעזע ענטפערנטע דינגע בעגרייפֿט, זאָ קאַנגען דאָרויז ענטנעהמען, דאָס זיא איבער איהנען שוועכט אינד זיא אַלל אומפֿאַזט, דענן נור דאָרויך בעגרייפֿט זיא זיא. יא וויר זעהען, דאָס דעו וויווען זעלע אַללע געשטירנע, איהרע ריימע אונד וואַנדלונגע בעגרייפֿט, זיא מוס אַלזאָ איבער דיעזען שטעהען אינד זיא אומפֿאַזט אונד מוס אַלזאָ אויך ערהאַכנער זיין אַלו זיא. איזט זיא אַבער ער האַכנער, זאָ איזט זיא אויך האַהערן אורשפרונג, אונד זיא ווירד דאָ רום אויך נאָך דעם טאָדע צו יענעם ריימע צוריקקעהרען, וואָ זיא זיך וואַהרענד איהרען אויפֿענטהאַלטען אים קאַרפֿער בעווענטע.

(4) דאָ דאָו טהיער געכייגט דער מענטש אַבער אויפֿרעכט געהט, בעווייזט אונד דיעזען, דאָס דאָו טהיער נור פֿאַן דער ערדע שטאַמט אינד זיך דאָרום צו איהר הינכייגט, וואַהרענד זיך דיא מענשליכע זעלע צור האַהע הינגעצאָגען פֿיהלעט אינד דאָרום דען קאַרפֿער אויפֿרעכט ערהאַלט; נור איהרע פֿערבינדונג מיט דעם קאַרפֿער האַלט זיא נאָ פֿאַן איהרעם שטרעבען אַב, זיך צו איהרעם אורשפרונגע צו ערהעבען זיך אַב אַבער דיעזע אויפֿהאַרט, ערהעכט זיא זיך גען היממעל.

החמישי, הגוף מחוכר מארבע יסודות, אש ומים ורוח ועפר, והחלכו כלם ועמדו יחד בעוד החיות בגוף, אך במוחו ישוב כל חלק אל יסודו, העפר לעפר, והרוח לרוח, והאש לאש, והמים למים, והנשמה למקים הנשמות, כי הנשמה אצולה ולקוחה מכוחות העליונות, כי הבורא יתברך חברה מארבע יסודות סכח מציאותו וחיותו וחכמתו ואחרותו, ומכל ארבע האלה נחברה הנפש, וכאשר תפרד מן הגוף יקרה לה מה שיקרה לגוף, ישוּבו ארבע יסודותיה איש אל מקומו, ישוב המציאות ליסודו, והחיים ליסודם, והחכמה ליסודה, ויסוד כל האלה הארבעה הוא במקום העליון. למעלה מהגלגלים, על כן חשוב שם, ולא נאמר, כי נפרדו כוחותיה בעלוחה שם, אך המקום אחד ואלה הארבע יסודות הם אלהים בלי נפרדים, כי העצם הנושא אותם הוא אחד.

הששי, כי הגוף כמו הפחילה, אשר תקרח אש מהאנן לחדליק אחת, ונקשרה בו הנשמה כמו הנר בפחילה, וכאשר יכבה, אור הנר יעלה למעלה, ויעוף האש ליסודו ותשאר הפחילה ביסודה אשר ממנה

5) דער קאַרפּער איז צוזאַמענגעזעצט אויף פֿיער עלעמענטען: פֿיער, וואַזער, לופט און אַרדע, דיאָ, זאָ לאַנגע דער קאַרפּער לעבט, צוזאַמענגעהאַלטען ווערדען, מיט דעם טאַדע אַבער ווערדער אין איהרע אַרשטאַפֿע איבערנעהן. עבענזאָ ווירד אַלודאַנן דיאָ זעלע צו דעם דעם דער זעלען צוריקקעהרען. דענן דיאָ זעלע איז אויף אַלודאַנן איהרער קראַפֿטע, פֿאַן גאַט צוזאַמענגעזעצט אויף פֿערפֿאַכען זינדוועזען: אויז דער קראַפֿט זיינער עקזיסטענץ, זיינען לעבענן, זיינער וויזוהייט אונד איינהייט. טרעננט זיאָ זיך פֿאַן דעם קאַרפּער, זאָ קעהט עז איהר וויאָ דיעזעם, יעדע דער פֿיער בעשטאַנדטהיילען קעהרט ווערדער אַן איהרע שטעללע צוריקק. דאָ אַבער דער אורשפרונג דער-זעלבען אים האַכטען רוימע איבער דען געשטירנען איז, זאָ קעהרט דיאָ זעלע דאָרטען צוריקק. וויר זאָגען אַבער ניכט, דאָס איהרע קראַפֿטע אַלודאַנן געטרעננט ווערדען, ווענן זיאָ זיך ערהעבט, דענן דער רויס איז איינער אונד איהרע פֿיער בעשטאַנדטהיילע זינד נור איינען אונד אונטהיילבאַר, דענן דאָ וועזען, דאָ זיאָ ערהאַלט, איז יאָ אויך נור איינען.

6) דער קאַרפּער גלייכט דעם דאָכטע, דען מאַן מיט פֿיער אויז דעם שטיינע ענטזינדעט, דיאָ זעלע פֿערכינדעט זיך מיט איהם וויאָ דאָ ליכט מיט דעם דאָכטע. ווענן דאָ ליכט פֿערלאָשט ציעהט עז זיך אין דיאָ האַדע צו זיינעם אורשפרונגע, דער דאָכט אַבער בלייבט צו

לקחה. ואם תאמר מה היחה הנשמה קודם היחה בגוף, נשאלך מה היה הנר קודם שידבק בפחילה? ויהיה החשובה: כי שלהבת הנר באה או בבתל עומדת בכת, ולא יצאה לידי מעשה עד אשר קדחת אורה בידך ויצאה ונקשרה בפחילה, והיחה הפחילה כמו הגוף והשמן כמו המזון, ונרע כי אחרי אשר ככתה שלהבת, הנר חשוב ליסודה לגלגל האש, כי גלגל האש היה סבה ונתן כח באבנים או בברזל וע"כ יצאה האש מהם.

השביעי, העולם נברא בעבור עבודת האל יתברך, ולא יוכל לעבוד עבודה האל יתברך, כי אין בו כח להבין ולדעת ולהכיר, לא תהיה הנפש מן השמים לא ידעה אותו ולא הכירתהו, כמי ראה את המלך ולא נלמד במעמד משרתיו ולא יהיה מן העבדים הנצבים עליו, לא יתאוה אליו ולא יכסוף לחבורתו ולא יכירנה. ואחר שהנפש חבין גדולת הבורא יתברך, נרע כי מן השמים היא אצולה ועל כן החפצר לשוב למעלה.

ריקקי, בייא דעם שטאָפּע, דעם ער ענטנאָממען. פֿראַגוט דאָ אַבער וואָ וואָר דיא זעעלע בעפֿאַר זיא אים קאַרפּער וואָר? זאָ פֿראַגע דאָ דאָן וויעדער, וואָ וואָר דאָ ליכט עהע עז מיט דעם דאָכטע פֿעל בונדען וואָר? דיא אַנטוואָרט איזט, דאָס דיא קראַפֿט ציר פֿלאַמט שאַן אים שטיינע אָדער אייזען וואָר, זיא קאָם אַבער ניכט צור ווידע ליכטייט, ביז דאָ זיא הורך דייע האַנד ענטצינדעזט אונד מיט דאָכטע פֿערבינדעזט. דער דאָכט איזט אַלואָ דער קאַרפֿער, דאָ דיא נאָהרונג, אונד נאָכרעם דיא פֿלאַממע ערלאַשען, געהט זיא וויעדער צו איהרעם אורשפרונגע צוריקק, דער דעם שטיין אונד אייזען דיא קראַפֿט פֿערליעה, דאָס זיא פֿייער געכען.

(7) דיא וועלט איזט דעו גאָטטעווייזנעזטע וועגען געשאַפֿען, דער קאַרפּער קאָנן דייעזען דייעזוט ניכט פֿערזעהען, ווייל ער ניכטו בענרייט אונד איינזעהען קאָנן. שטאַממע דיא זעעלע ניכט פֿאָם היממעל ווירדע אויך זיא ניכטו ערקענען אונד איינזעהען, גלייך דעמייעניגט דער ניא איינען קאָניג געזעהען, אונד דאָ פֿערהאַלטניס ויינער דייעזע ניכט קעננט, איין זאָלכער האָט קיינע זעהנוכט נאָך איהם אונד קי פֿערלאַנגען צו ויינער געוועלשאַפֿט, ווייל ער איהן ניכט קעננט. דאָ אַבער דיא זעעלע דיא גראַסע גאָטטעו צו בענרייפֿען פֿערמאָג, דאָ מוס זיא פֿאָם היממעל אויזגעפֿלאַזען זיין, אונד דאָרום דראַנגט זיא, דאָרטוין צוריקקצוקעהרען.

השמיני, כי נפש הנביא לא חוכה למעלת הנבואה עד אשר יהיה זכה ועליונה מאוד, נמשכת בכל כח לדברים עליונים, וע"כ היא קרובה אל הכורא יתברך, ואין בינה ובין הנבואה מסך אל הכורא יתברך לרוב גבהות מחשבותיה, ואחרי אשר כל כך היא גבוה הנפש הנביא, ובעודנה כגוף תוכל להגביה ולהתחבר עם האישים העליונים, נדע, כי כפלים תעלה בהפרדה מן הגוף, כי הגוף יעצרנה לעלות בכל יכולתה, כאשר העוף אשר קוצצו כנפיו לא יכול, לעוף בכל יכלתו עד אשר יצמחו כנפיו. והכח המחביר בינם בעודנה כגוף, הכח ההוא יחביר ביניהם אחרי הפרדה ויהיה עליה יותר נקל, וכמו כן נפשות החסידים והחכמים, ורז"ל אמרו חכם עדיף מנביא.

החשיעי, כי כל עגול יעמוד על נקודתו האמצעית, והוא עמוד העגול, ע"כ נמשל גלגל השכל המסובב על כל העולם ועל כל הגלגלים כמו גלגל עגול, ונקודתו אמצעית העולם, ונקודת העולם בני אדם,

8) דיא זעעלע דעו פראָפעטען ערלאַנגט ניכט דיא שטופע דער פראָפעצייִהונג ביו זיא ריין אונד ערהאַבען איזט, אונד זיך מיט אַללען קראָפעטען נור צו האָהערן דינגען הינגעצאָגען פֿיהלט, אונד דאַרום גאַטט נאָהע איזט; אונד עז איזט צווישען איהר אונד דער פראָפעצייִהונג קיינע שידעיוואַנד מעהר געגען גאַטט, אָב דער האָהע איהרעז געדאַנקעני שוואונגעז. ווענן נון דיא זעעלע דעו פראָפעטען שאַן האָהרענד איהרעז אויפֿענטהאַלטז אים קאַרפֿער זיך זאָ האָך צו שווינגען פֿערמאַג, אום זיך מיט האָהערן וועזען אין פֿערבינדונג צו זעטצען, אום זאָ פֿיעלפֿאַכער פֿערמאַג זיא דיעזען נאָך דער טרענונג פֿאַם קאַרפֿער, דער זיא אָבֿֿ האַלט, איהרע גאַנצע קראַפֿט צו ענטפֿאַלטען, דעם פֿאַגעל גלייך, דעם דיא פֿליגעל געשניטטען, זיינע גאַנצע פֿלוגקראַפֿט ניכט אַנווענדען קאַנו, ביו איהם דיעזע וויעדער געוואָזען זינד. דיאועלכע קראַפֿט, דיא זיא שאַן בייא איהרעם אויפֿענטהאַלט אים קאַרפֿער מיט דעם האָהערן פֿערבינדעט, טהוט דיעזען נאָך דעם טאַדע אום זאָ לייכטער; עכעז זאָ איזט עז מיט דען זעעלען דער פֿראַממען אונד וויזען, וויא שאַן אונרע לעהרער זאָנטען: איין וויזער איזט מעהר אַלז איין פראָפעטה.

9) יעדער רונדע קאַרפֿער רוהעט אויף זיינעם מיטטעלפּונקטע, דער זיין שטיטפּונקט איזט. וויר פֿערגלייכען נון דען פֿערשטאַנד, דער דיא גאַנצע וועלט אונד אַללע געשטירנע אומגיכט, צו איינעם רונדען קאַרי פֿער, דעזען מיטטעלפּונקט דיא וועלט איזט. דער מיטטעלפּונקט דער וועלט אַכער זינד דיא מענשען, אונד דער מיטטעלפּונקט דיעזער, איהרע

ונקודת בני אדם הנשמות אשר בהם, כי הם עמוד העולם ועליהם יעמוד
כי בעבורם נברא ונראה, כי כל נקודה שלא חאבד לא יאבד עגולו
וכשתאבד הנקודה יאבד העגול, כי היא יסודו ועיקרו והיה עמוד והעג
נשען עליה, ואחרי שאי אפשר שיאבד גלגל השכל, נדע, כי לא חאב
נקודתו, והם הנשמות, וזה אות על קיים הנשמות.

העשירי, דע כי הכורא יחברך קיים, וכל העוכרים אוחו והיגע
למצוא רצונו, אם לא ימצאו אי אפשר שיגיעו לריק, בעבור כי הכור
יחברך לא נחמוין בכריאת עולמו כי אם לעבודתו, ואם אין להם נמו
בעולם הזה אי אפשר שלא יהיה להם גמול אחרי המות, ואם אין לה
גמול אחרי המות, יש דבר שמעכב גמולם, ואנו יודעים כי אין לבור
יחברך דבר מעכבו, כי לא ברא עולמו כי אם לעבודתו, ואלה אשר
עבדו אוחו לא היה להם שכר גמולם ולא הנאה, וע"כ נדע ונאמין ל
גמולם אחרי המות.

האחד עשר, מצאנו הכתיב אומר, "ובחרת בחיים למען תחיה"

זעלעו, דענו זיא זינד דער שטיטצפונקט דער וועלט, דיא אויף איהן
רוהעט אונד אום דערענטויללען זיא געשאַפֿען וואורדע. וויר זעהן
דאס זאָ לאַנגע דער מיטטעלפונקט ניכט פֿערניכטעט ווירד, געהט
אויך דער רונדע קאָרפּער ניכט צו גרונדע, געהעט אַבער דער מיטטע
פונקט צו גרונדע, דאָן פֿאָלגט אויך דער קאָרפּער, ווייל ער זיך דאַר
שטיטצעט. דאָ נון דער פֿערשטאַנד ניכט פֿערניכטעט ווערדען קע
זאָ קאַנן אויך זיין שטיטצעפונקט, נאָמליך דיא זעלען, ניכט פֿערניכט
ווערדען. דאָן איזט איין בעווייז פֿיר דאָן פֿאַרטלעכען דער זעלע
10) דער שאַפֿער לעבט עוויגליך. דיאיעניגען, דיא איהם די
אונד זיך בעמיהען זיין וואָהלגעפֿאללען צו ערלאַנגען, קאַנגען, ווענן
דיעזען אויך יעטצט ניכט ערלאַנגען, דאָך ניכט אומזאָנט געשטרע
האַבען, דאָ נאָכט דיא וועלט דאָך נור זיינען דיענטען וועגען געש
פֿען האָט. האַבען זיא נון קיינע בעלאָהנונג אייף דיזער וועלט,
סוס זיא איהנען אין דער אַנדערן וועלט ווערדען, עז מיינט דענן
גענר עטוואָן איהרע בעלאָהנונג פֿערהינדערן, וואָן בייא נאָכט
שטאַטט פֿינדעט. וויר מייזען דאָהער גלויבען, ווענן דיאיעניגען,
איהם דיענטען, קיינע בעלאָהנונג אונד קיינען ניטצען האַטטען,
איהנען דיא בעלאָהנונג נאָך דעם טאָדע ווערדע.

11) הייסט עז אין דער שריפֿט (דברים ל', י"ט.), "דוא זאללזט ר
לעכען ערוואָהלען, דאָמיט דוא לעבעזט אונד דינע נאָכקאָממע

אחה זורעך", ואמר,, למען החיוק וחייח ורביח" ואמר,, למען יאריכון ימיד", ואנו רואים כי הרשעים כמו בן יחיו כמו הצדיקים ויותר מהם ינעמו בטובו.

השנים עשר, אנחנו מוצאים כמה קהלות נהרגו על יחוד השם ונשרפו ואבדו עולמם וכל טובם על ייחוד השם, ואנו רואים אם איש יענה נפשו על אהבת המלך בשר ודם או יסכן עצמו למוח, כי המלך יגמלהו כל טוב, וכל שכן הכורא שלא יגמול גמול טוב למי שימסור עצמו עליו ושלח יתן לו שכר טוב, זה שקר שאי אפשר להיות.

השלשה עשר, החכמה והדעת לא תאבד, אך היא קיימת לנצח, ואם תאבד מן היודע הנברא, לא תאבד מן היודע הכורא יחברך, ידעה היא כח העליונה קיימת לא ישלוט בה הפסד, כי היא כמו גלגל מסובכת על הכל, ולא ישיגנה הפסד ולא יגע אליה, ואחרי אשר לא תאבד, נאמר, כי כל דבר נשמר בעוד שהוא שמור לא יאבד,

פֶּרְנָנֶר (דנריס ל', ע"ז),,, דָּאִמִּיט רוא לעבעזט אונד ריך פֶּרְמֶהרעוּט". אונד דָּאָנן (דנריס ו', ח').,, דָּאִמִּיט רוא לָאָנְנֶע לעבעזט". וויר זעהען אָבער דיא פֶּרְפֶּלֶר לעבען נאָ גוט אָלן דיא פֶּרְאָסמען, יא זיא גע׳ ניעמען דען איריִשען גליקען נאָך מעהר*).

12) פֶּיעֶלֶע געמיינרען ערליטטען דען מאַרטירערטאָד אויז אָנִי האַנגליכקייט אָן דיא איינהייט גאָטמען, אינד אָפּפֶּרֶטען זאָמיט איהר דאָזיין מיט אָללען גליקקוגיסערן דעם איינהייטסגלויבען. לידעט אָבער יעמאַנד אויז לעבע צו איינעם מענשליכען קאָניגע אונד גיכט זיך פֶּיר איהן דעם טאָדע פֶּריין, זאָ ווירד איהם דיעוער געוויס אָללע מאַגליכען וואָהלטהאָטען ערצייגען, אום זאָ מעהר ווירד דיעוען דער שאַפּפֶּר טהון. עז איזט דאָהער איינע אָבואָלוטע אונמאָגליכקייט, דאָס גאָטט דיאיעניגען, דיא איהר לעבען פֶּיר איהן אָפּפֶּערן, גיכט בעלֶאָהנע.

13) ווייזוהייט אונד ערקעננטנים קאָננען ניא אויפֶּהאָרען, זאָנדערן בלייבען אין עוויגקייט. געהען זיא אייך דעם ערקעננענרען געשאַפּפֶּע פֶּערלֶאָרען, זאָ איזט עז דאָך ביים ערקעננענרען שאַפּפֶּער אונמאָגליך. דיא ערקעננטנים איזט איינע האָהערע עוויגע קראַפֶּט, איבער וועלכע פֶּערניכטונג קיינע מאַכט האָט, דענן זיא גלייכעט איינעם אָללען אייט קרויענרען ראָדע אונד פֶּערניכטונג קאָנן זיא טרעפֶּען. פֶּערנער קאָנן יעדע זאָכע, דיא געהיטעט ווערדען קאָנן, וואָהרענד זיא געהיטעט ווירד, גיכט פֶּערניכטעט ווערדען; דיא זעלע אָנער בעהיטעט זיך עבען

* עז חום מוּזן דען פֶּרְטוּויען דיח בעלֶאָהנע נאָך דענן טאָדע זענרען.

והנפש שומרת עצמה בדעת, שהיא יודעת עצמו וכוללת אותה, ועל כן לא חאבד, כי היא יודעת והיא ידוע והיא הדעה, כאשר השכל והמשכיל והמושכל כח אחר. ואחרי אשר החבאר כי הנפש היא הדעת, לא חאבד, כי הדעה לא חאבד.

הארבעה עשר, המלאכים הם כחות ואין להם לא גוף ולא צורה אבל ראויים ללבוש בצורתם מעשה צורה, יש מהם אשר יראה על צורת אריה ואחר על צורה חיה ואופן, ויש מהם על צורת אדם, והיא היקרה בעיניהם, כי זאת הצורה אשר נראה בה מלך הכבוד, כאשר אמר „דמות הכסא דמות כמראה אדם“ וע”כ אמר „נעשה אדם בצלמנו כדמותינו“ כלומר בצורה הנכבדת אצלנו, אשר היה מבחר כל הצורות למלאכים המחראים לבני אדם, וזוה נלמוד כי צורת האדם היא העליונה כי היא צורת הדעת והחכמה, וע”כ כל נפש אשר צורתה צורת אדם, בה כח ימשכנה אל מעלה המלאכים, אם לא יודמן מונע ממעשים רעים.

ועלכזה דורך ערקענטנים, דען זיא ערקענט זיך זעלכזט אונד פֿאַסט דיא ערקענטנים. זיא איזט ערקענטער, דאָז ערקאַנטע דיא ערקענטנים, וויא אינטעלליגענץ, פֿערנונפֿט אונד דאָז ערקענט ניספֿערמאַנען איינע קראַפֿט איזט. דאָ נון דיא זעלע ציגליך ערקענטנים איזט אונד דיעזע ניכט פֿערניכטעט ווערדען קאַנן, זאָ עז איך דיא זעלע ניכט ווערדען.

14) דיא ענגעל זינד קראַפֿטע, אָהנע קאַרפֿער אונד געשטאַלט צונעהמען. סאַנכע ציינען זיך אין געשטאַלט איינע לאָזען, אַנדערע דער געשטאַלט איינער חיה, אָדער איינע אופֿן, אונד מאַכט אין געשטאַלט דער מענשען, וועלכע אַלז דיא ווירדיגוטע גילט, אין דער פֿראַפֿעטישען וויזיאָן גאַטט זיך אין דיעזער געשטאַלט געצייט וו. ע. ה. (יחזקל ח', כ"ו). „אונד דיא געשטאַלט אויף דעם טהר גליך דער איינע מענשען“, אונד דאַרום הייסט עז אויך (נלשית כ"ו), „וויר וואָללען איינע מענשען מאַכען נאָך אונזערם עבענבילד אונד אונזער אָהנליכקייט“, ד. ה. אין דער אונד ווירדיגוטען געשטאַלט דיא אויך דיא ענגעל אַם לעבזסען וואָהלען, ווען זיא זיך דעם מענשען זיכטבאַר סאַכען וואָללען. דאַרויז זעהען וויר, דאַס דיא מענשליכע געשטאַלט דיא ערהאַבענטע איזט, דען זיא איזט דיא געשטאַלט דען ערקענטנים אונד וויזהייט. עז מוס אַלזאָ יעדע זעלע אין מענשליכען געשטאַלט דיא קראַפֿט בעזיטצען, זיך צו דען ענגעלן הינצוציעהען, ווען זיא ניכט דורך באָזע האַנדלונגען דאַפֿאָן אַבגעהאַלטען ווירד.

החמשה עשר, אמר הכתוב, „ויוצר יי אלהים את האדם עפר מן הארמה“, והנה זכר לך בריאות הגוף מן העפר ולא זכר בנפש בריאה, אבל אמר „ויפח באפיו נשמת חיים“ ונבין ממלת ויפח כי לקחה ממנו ולא בראה, רק אצל חלק מחלקי כבודו ונתן אותו כאדם, כאשר אצל מן הרוח אשר אצל על משה רבינו עליו השלום ונתן על שבעים איש הוקנים; וזוה נדע כי הנפש מן השמים והגוף מן הארץ, שם תעלה בצאתו, אם תהיה זכה, וכן אמר שלמה המלך עליו השלום „והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה“. ומלת תשוב היא מעידה, כי תשוב אל המקום אשר באה משם, והיתה שם קודם זה, כאשר ישוב העפר אל יסודו, אשר היה משם.

הששה עשר, כח הדעת יהיה מהשכל, ומשניהם יבא הדבור, וכח המדברת היא האלהיה, וכשנפרדה הנפש מהגוף בכח הדבור אשר בה, חגיע אל המעלה העליונה.

השבעה עשר, נפשות הן שלשה, עליונות ושפלות ואמצעיות, העליונות,

15) דיא ה. ש. זאגט (ברלית. נ', ז'), „גאטט בילדעטע דען מענשען אויז שטויב פאן דער ערדע“. ווארויז דער קארפער געשאפען, איזט היער ערוואהנט, פאן דער זעלע אבער שטעהט ניכט, דאס זיא געשאפען ווארדע, זאנדערן עו הייסט (זס), „גאטט בליעס אין זיינע גאזע לעבענדיגען אדעם“. דארויז איזט צו ענטנעהמען, דאס גאטט דיא זעלע פאן זיך גענאָממען האַכע, זיא איזט איין אויפלוס זיינער זעלכות, אבער ניכטו געשאפענען, גלייכוויא גאטט פאָס גייזטע משה'ז גאָהם אונד דען זיעבענציג אלטעזטען גאָב. וויר זעהען היערזוי, דאָס דיא זעלע פאָס היממעל, דער קארפער פאן דער ערדע איזט, אונד דאָהין ווירד דיא זעלע אויך, וועגן זיא ריין איזט, צוריקקעהרען. זאָ זאָגטע אויך שלמה (קסל' י"ב, ז'), „אונד דער גייזט קעהרט וויעדער צוריק צו גאטט, דער איהן גענעבען.“ דאָ וואָרט צוריקקעהרען צייגט, דאָס דיעז דער אָרט זייא, וואָ דיא זעלע שאָן פֿריהער געוועזען, אונד וואָהער זיא געקאָממען איזט; וויא דער שטויב אויך וויעדער צו זיינעם אורשפרונגע, וואָהער ער געקאָממען, צוריקקעהרט.

16) דיא ערקעגננניסקראַפֿט קאָמט פאן דער פֿערנונפֿט, אונד פאן ביידען דאָן שפרעכפֿערמאָגען; דיעזעז איזט גאָטטליך. וועגן זיך נון דיא זעלע פאָס קארפער טרעננט, ווירד זיא דורך דאָן שפרעכ־פֿערמאָגען צור האַכזטען שטיפֿע געלאָנגען.

17) עז גיבט דרייא זעלענשטופֿען, איינע האַכזטע, איינע ניעדערע

נשמות המלאכים, והשפלות נפשות הבהמות, והאמצעיות גפשות בני אדם. וכידוע כשיחברו שני הפכים, יתחבר מהם כח שלישי אשר איננו אחר משני הפכים, אבל הוא עשוי מהם, כגון אם תערב מדה מדכש עם מדה מלענה, יהיה לו טעם שלישי, לא מר ולא מחוק, ואם יגבר מעט המרירות יהיה נוטה אל הלענה, ואם יגבר המתיקות, יהיה נוטה אל הרבש, וכן כל אמצעי כשיגבר עליו אחד משני הפכים יהיה נוטה אליו. והאדם מחובר משני הפכים, מנפש מרומת וגויה רוממת ויתחבר מהם כח שלישי, ואם יגברו עליה כחות הגוף, תהיה נוטה למטה ואם יגברו עליה כחות הנפש, תהיה נוטה למעלה עליונה, וזה לך האות על קיום נפש החסיד בעלוחה למעלה, אף על פי כי נפש האדם בינונית, בין נפשות המלאכים ובין נפשות הבהמות, ואם תעשה כמעשה הבהמות, תהיה כנפש הבהמות וגמולה כגמולה, ואם תעשה כמעשה המלאכים

אונד איינע מיטטלערע. דיא זעלע דער ענגעל איזט פאן דער האַכסטען שטופע; דיא זעלע (לעבען) דער טהיערע פאן דער ניעדערשטען אונד דיא זעלע דער מענשען פאן דער מיטטלערן שטופע. ווען זיך צווייא געגענוואַטצע פֿערבירען, ענטשטע העט דאָרזי בעקאָנטליך איין דריטע טען, דאָ, אונגעפֿאַטעט פֿאן איהנען ענטשטאָנדען, דאָך דיעזען ביידען ניכט גלייכט. צ. ב. מישעט מאָן איינע מאָס האָניג מיט איינע מאָס וועהרמוטה, זאָ ענטשטעהט דאָרזי עטוואָ, דאָ ניכט ביטטערל ניכט זיסע איזט. איזט דאָ ביטטערע אַכער עטוואָ פֿאָרהעררשענדי גייגט ען זיך צום ווערמוטה, איזט ען דאָ זיסע, נייגט ען זיך צום האָניג זאָ בייא יערעם מיטטעלרינגע, ווען איינע דער צווייא געגענוואַטצע פֿאָרהעררשענדי ווירד, נייגט ען זיך צו דעמזעלבען הין. דער מענטש איזט אויך אויז צווייא געגענוואַטצען צוואַסמענגעוועטצט, אויז דעם איר דישען קאָרפּער אונד דער היממלישען זעלע, דיא צוואַסמען דעם מענשען איזטאָכען. ווירד נון דאָן קאָרפּערליכע פֿאָרהעררשענדי, זאָ נייגט ער זיך צור ערדע, ווערדען דיא זעלענקראַפֿטע פֿאָרהעררשענדי, שטרעכט ער צור האַכסטען שטופּע. דיעזען איזט איין בעווייז פֿיל דאָן פֿאָרטלעכען דער זעלע דען פֿראַסמען, אינדעם זיא זיך ערהעכט אַכגלייך דיא מענשליכע זעלע אין דער מיטטע שטעהט צווישען דען זעלען דער ענגעל אונד דער דער טהיערע. ווען זיא דען טהיערע שען טריעכען פֿאָלגט, זאָ איזט זיא דען טהיערען גלייך אונד האַט מיט איהנען גלייכען לאָאָס, ווען זיא אַכער גלייך דען ענגעלן לעכט, זאָ

ההיקה בהם. וידענו כי המלאכים לא ימותו, וכן הנפש אשר היא בהם לא חמות, וע"ז אמר דוד המלך עליו השלום, "נמשל כבהמות נדמו", ואחר כן אמר, כי לא חמות נפשו, באמרו, "אך אלהים יפרה נפשי מיד שאול" ואין כוונתו על מיחת גופו, כי הנה הוא אומר, "כי יקחני סלה" רצה לומר, בעת יציאתי מן העולם הזה יפרה נפשי מן חמות ואל חמות חמות נפש הרשע.

השמונה עשר, אנו רואים כי הנפש יש לה דעת ללמוד כל אשר בעולם, ויש לה דעת אחרת עליונה מזו, אשר בה חרע עצמה וחרע ידיעתה, וזו היא הדעת הדעת, וברעת הזאת היא קרובה אל הבורא יחברך, כי האדם בשעת לידתו הוא כבהמה, וכאשר יקנה דעת יהיה לו מעלה על הבהמה, ואם יפליג ברעת ובחכמה, חרחק מרחק גדול מן הבהמה ותעלה נפשו למעלה עליונה, מפני שהיא חושבת בדברים עליונים, וע"כ היא עליונה מאוד. ואם תחשק לחשוב בעניני הבורא

וירד זיא וויא דיעוע. דא וויר נון איבערצייגט זינד, דאס דיא ענגעל ניכט שטערבען, זא שטירבט אויך דיא זעעלע ניכט, דיא איהנען גלייכט. דארויף זאגטע אויך דער קאניג דוד (תמלים ע"ט, כ"ט). "גלייך דען מהיערען פאָהרט ער דאָהין": אונד דאָן זאָגט ער וויעדער, דאָס זיינע זעעלע ניכט שטירבט, אינדעם ער שפּריכט (ס"ו י"ו), "גאָטט ווירד ערלאָזען מיינע זעעלע פֿאַן דער האַללע." ער מיינט היער געוויס ניכט דען קאָרפּערליכען טאָד, דען דאָפֿאָן זאָגט ער (ס"ו), "ער ווירד מיך נעהמען סלה." ער מיינט אַלזאָ, ווען איך אויז דער וועלט געהע, ווירד ער מיינע זעעלע פֿאַן דעם טאָרע ערלאָזען, דאָס וואַ ניכט שטערע בע וויא דיא זעעלע דען פֿרעפֿלערן.

18) דיא זעעלע האָט דאָן ערקעננטניספֿערמאָגען, אַללעו איז דער וועלט צו ערלערנען; זיא האָט אַבער נאָך איינע האָהערע ערקעננטניס, וואָרויך זיא זיך זעלבסט ערקעננט אונד זיך דיעוער זעלבסטערקעננטניס בעוואוסט איזט; עז איזט דיעוען דאָן זעלבסטבעוואוסטזיין, אונד דאָרויך איזט זיא דעם שאַפֿפֿער נאָהע. דען דער מענש איזט בייא דער געז מרט דעם פֿעיהע גלייך, ווען ער זיך אַבער ערקעננטניס ערווירבט, זא ערלאָנגט ער איינע פֿאַרצוג פֿאַר דעמועלכען, אונד יע מעהר ער זיין וויזען אונד זיינע וויזהייט ערווייטערט, דעזאָ מעהר ענטפֿערנט ער זיך פֿאַם מהיערע אונד זיינע זעעלע ערלאָנגט איינע האָהערע שטופֿע, ווייל זיא איבער האָהערע דינגע צו דענקען פֿערמאָגן. דענקט זיא איבער דאָן גאָטטליכע וועוען, ווירד איהרע שטופֿע נאָך האָהער, אונד דיעוע האָהע

יתברך, חוסיף מעלה, ואם הויה יודעת עצמה, חכפיל מעלחה כמה פעמים, כי ברעהה עצמה ידעה הדעות כלם, כי כל הדעת נכללה בחוך הנפש, וע"כ כשחעלה, תקרב מאוד לאל ותרחק מן המות, כי המות לא ישלוט אלא על גויות הקרובות אליו, אבל על כוחות הרחוקות ממנו אין לו שלטון עליהם. ועוד כי הנפש אדם בשכלוחה וחכמתה חכיר יוצרה, ואחרי אשר תחכר אליו והיא עודנו בגוף, כן גרע כי תחכר אליו אחרי יציאתה מן הגוף בלי ספק.

החשעה עשר, דע, כי פעולת האדם נחלקים לשני חלקים, חלק בהמי, שהוא המאכל והמשתה והבעילה והחנעות, וחלק מלאכי, והוא השכל והחכמה והיושר והדבור, אם כן נראה כי זה החלק הוא ברשות הנפש, אם חרצה להיות מן המלאכים תוכל, ואם תמשוך למעשה הבהמות חיה כהם, א"כ גרע כי נפש החסידה לא תמות.

וירד נאך פערדאפפעלט דורך זעלבזערקעננטים. דעגן דיא זעעלע, וועגן זיא זיך זעלבזט ערקעננט, ערקעננט אויך אללעז אנדרע, דעגן אללע ערקעננטים איזט אין דער זעעלע ענסהאלטען. עמערה זיא זיך אלזא ערהעכט, דעזאָ מעהר נאָהערט זיא זיך גאָטט אונד ענטפערנט זיך פֿאָם טאָרע, דעגן דיעזער קאָגן נור דיא קאָרפער אומפֿאַה זען, דיא איהם פֿערוואַנדט, אָבער איבער דיא איהם ענטפֿערנטען קראַפֿטע האָט ער קיינע מאַכט. פֿערנער, דאָ דיא מענשליכע זעעלע דורך איינזיכט אונד ווייהייט גאָטט ערקעננט אונד מיט איהם אין פֿערבינדונג שטעהט, זעלבזט דאָ זיא נאָך אים קאָרפער איזט, זאָ ווירד זיא זיך אָהנע צווייפֿעל אויך נאָך דער טרעננונג פֿאָם קאָרפער מיט איהם פֿערבינדען.

(19) דיא מענשליכע האַנדלונגען זינד צווייאַפֿאָך: סהיערישע, וויא עזען, טרינקען, ליעכעזגענטס, בעוועגונג; אונד גייזטיגע, פֿערמיטטעלזט דער פֿערנפֿאַט, ווייהייט אונד שפראַכע. דער צווייטע סהייל ליעגט אלזאָ אין דער געוואַלט דער זעעלע אונד עז איזט איהר איבערלאַזען, אָב זיא דען ענגעלן גלייך זיין, אָדער זיך צו דעם סהיערישען העראַב ציעהען לאַזען חילל. דאָדורך קאָנען וויר איבערצייגט זיין, דאָס דיא פֿראַממע זעעלע ניכט שטורבט.

השער הששי.

כפירוש הדברים המסייעים על עבודת האל יתברך
והמעכבים אותה.

דע כי כל מי שיתעסק בעבודת האל יתברך צריך שידע כי העבודה היא כמו הרפואה, כי כח עבירות אשר כנפשות כמו החליים אשר בגוף, ותיקון מעשים הרעים הוא כמו הרפואה, אשר חחקן מזג הגוף וחסיר הליחות הרעות עד אשר יהיה בריא. והרפואה היא משני דברים, מהרככות רפואה מדברים מועילים, וממנוע את החולה מדברים המוסיפים בחליו, וכן חקון המעשים הרעים הוא להסיר חרעים לעשות הטובים, ועל כן נזכר עתה העניינים העוזרים על העבודה ומניין הדברים המבטלים העבודה ותיקון כל אחד.

דע, כי עבודת הבורא יתברך יש עניינים רבים המבטלים אותה, והם, התאוה, והכעס, והחנופה, והעצלות, והעוזה, ומאורעות העולם,

זעזוע אכזביטמ.

פֶּאָן דער ערקלאָרונג דעריעניגען דינגע, דיא צום
גאָטטעוֹדיענזמע בייאטראַגען אונד דיא דאָפֶּאָן
אַבהאַלטען.

ווער זיך מיט דעם גאָטטעוֹדיענזמע בעשאַפֿטיגט, מוס פֶּאָר אַללעם
איינזעהען, דאָס דיעזער איינער אַרצנייא גלייך איזט; דען אויך דיא
גייזטיגען קראַפֿטע קאָננען קראַנקהאַפֿט זיין, וויא דיא קאָרפֿערליכען.
דאָז פֿערבעזוערן דער שלעכטען האַנדלונגען איזט וויא אַרצנייא, דיא
דיא זאָפֿטע אים קאָרפֿער אינו גלייכגעזיכט ברונגט אונד דיא פֿערדאָרבענען
אויזשיידעט, דאָס דער מענש געזונד ווערע. דיא קראַפֿט דער היילמיט-
טעל אַבער איזט דאָפֿפעלטער אַרם, דיא געזונדהייט צו פֿערבעזוערן,
אונד דען קראַנקהייטשושטאָף צו פֿערמינדערן. זאָ מוס אויך דאָז לאַזטער
געהיילט ווערען, דורך דאָז ענטפֿערנען דען באַזען אונד אויאַיכונג דען
גוטען. וויר ערוואָהנען דאָהער דיאיעניגען דינגע, דיא דען גאָטטעוֹ-
דיענט שטיטצען, אונד דיאיעניגען דיא איהן שטאַרען, אונד וויא
דיעזע פֿערבעזוערט ווערען קאָננען.

וויזע, דאָס דער גאָטטעוֹדיענזם דורך פֿיעלע דינגע געשטאַרט ווירד,
וויא דורך וואַללוזט, צאָרן, שמייכעלייא, פֿוילהייט,
פֿרעכֿהייט, וועלטליכע צופֿאַללע, געזעללשאַפֿט דער

וחברת מתי רשעים, ורוע האמונה, ולעג הלועגים, והחכמות הרעות והפחיתות, והקנאה, ולקוץ בעבודה מפני שלא יראה שכרה, והכיליות, ושלא יאמין ביום הדין. והנני מפרש כל אחד מאלו העניינים, ואומר, בתחלה, החאזה דאי ראש ושורש לכל המעשים הרעים, וכשיתן אדם רשות לתאוה, לא ישאר מעשה מן המעשים הרעים אשר לא יעשה אחס. והחאזה היא מצויה בעשרה דברים, במאכל, ובמשחה, ובשינה, בנשים, בעושר, ובשררה, ובעסקים, ובמלבוש, ובמרכב, ובתענוג הגוף ובשאר מיניהם, ועל כן צריך אדם לכבוש אותה ולרפא זה החולי, כי כל חולי לא יתרפא אלא ברפואה אשר היא כנגדו, כאדם שיש לו קדחת חמה יתרפא ברפואות קרות, ואם הוא חולי קר יתרפא ברפואות חמות, ועם הרפואות צריך לשמור מכל דבר מוסף חליו, וכן אנו צריכים לדעת החאזה וכחה וכל ענינה, ונעשה לה רפואה הפך ממנה. ואני אומר, כי כח החאזה חקים מכל אחד מעשרה דברים אשר זכרנו,

באזען אונד אירגלייביגען, דורך שפאטט, פער-ער-בי-ליבע וויזיהייט, טהארהייט, נייה, אַבנייגונג צום דיענדי-טע, וייל מאַנדען לאָהן גיט אינויעהעט, דורך גייטק, אונד וועגן מאַן אַן דען איינזטיגען געריכטאָג זיצט גלויבט. נון וייל איך יעדען דיעזער געגענשטאַנדע בעזאָנדער ערקלאָרען אינד זאָגע: דיא וואַללוזט איזט דאָ הויפט אינד דיא ווארצעל אַללער באַזען האַנדלונגען, אונד וועגן איחר דער מענש דען ציגעל לאָזט, זא איזט ער אז אַללען שלעכטען האַנדלונגען פאַהיג. בייא צעהן דיני גען מאַכט זיך דיא וואַללוזט געלטענד: ביים עווען, טרינקען אונד שלאָפען, בייא פֿרויען, ביים רייכטהום, בייא דער הערשאַפֿט, אין געשאַפֿטען, קליידונג, רייטען, און קאַרפּערליכען פֿערניגונגען אונד אין אַנדערן אַרטען. דאָרום מוס זיא דער מענש אונטערדריקען, אים דיעזע קראַנקהייט צו היילען. וויא אַבער קיינע קראַנקהייט געהיילט ווערדען קאָן, אַלז דורך דאָ ענטגעגענעזעטצטע מיטטעל, צ. ב. וועגן דער מענש אַם היטציגען פֿיעבער ליידעט, ווירד ער דורך קיהלענדע מיטטעל געהיילט, אונד איזט ען איין קאַלטען פֿיעבער, דורך היטציגע אַרצייען, אונד דאָן מוס ער נאָך בעזאָנדער פֿאָר אַללעם, דאָ ויינע קראַנקהייט פֿערשטאַרקען קאַנטע, געהיטעט ווערדען; עכענואַ מיווען וויר דיא וואַללוזט, איהרע קראַפֿטע אינד איהר גאַנצען וועזען קענען לערנען אום דאָ ענטגעגענעזעטצטע מיטטעל אַנטווערען צו קאַנגען. איך געהטע זון אַן, דאָס דיא וואַללוזט, דורך איינען דער געדאַכטען צעהן געגענע-

ונאמר, כי הפך האוח המאכל והמשחה הוא ברוכב ההעניות ולהמעט רוב האכילה והשתיה, והפך האוח הנשים חברת מתי יושר וחכמים והפך האוח העושר להתחבר לעניים ולמרודים, והפך השררה להתחבר לשפלים ולנמוכים, והפך רוב העסקים לחשוב במוח, אשר תשובות וחכמה כל העסקים וכל המעשים, והפך האוח המלכוש שק ואפר, ותחת האוח המרכבה ללכת רגלי חמיד ולהכניע לבו, והפך האוח העדן להרחיק המעדנים. וכל הרוצה לרפא חולי התאווה ירגיל נפשו באלה הדברים, ואם תהיה התאווה חזקה עליו, יעבור על לבו, כי במוחו יעזוב הכל, וטוב שיעזבונו ברצון נפשו כדי להשיג רצון האל יחברך, משיעזבונו בעל כרחו וימצא חרון האל יחברך. ואם יתחיל להתעסק בזה ויראה כי התאווה תתקפהו, צריך להרגיל נפשו בכל אחת מעט מעט, ויוסיף בכל יום ובכל שבוע, וכאשר יקוץ בהם אל יתייאש, וידע כי אחרי

שטאָנרען ענטשטעהט, אונד זאָגע דאָהער, דער גענענזאָמץ רעו האָנ־ געו צום עווען אונד טרינקען, בעשטעהט אים פֿאַזטען, אין דער מאָסיג־ קייט; דיא ליידענשאַפֿט צו פֿרויען היילט דיא געוועללשאַפֿט דער טי־ גענדהאַפֿטען מאָנעל אונד הייזען; דען האָנג צום רייכטהום, דאָ צו זאָמענוויין מיט אַרמען אונד בערראַנגטען; דאָ שטרעבען נאָך הערר־ שאַפֿט, דיא געוועללשאַפֿט דער ניעדריגען אונד געכייגטען, אונד דאָן שטרעבען נאָך געשאַפֿטען, דאָן דענקען אָן דען טאָר, דער אַללע גע־ שאַפֿטע אונד אַללע טהון ענדיגט. אום דען האָנג דער פֿוטצוזכט צו טאָרטען, קליידע מאָן זיך אין זאָקק אינד אַשע; אונד האָט מאָן האָנג צופֿר רייטען, זאָ געהע מאָן שטעט צו פֿום אונד דעמיטהיגע דאָן הערן; אונד אום דעם האָנג צום וואָהללעכען צו ענטגעהען, ענטפֿערנע מאָן קאָזליכע שפּייען.

ווער זיך פֿאָן ליידענשאַפֿטען היילען ווילל, זאָלל זיך אָן דיעזע ענט־ געענעזעטצטען דינגע געוואָהנען, אונד ווירד איהם דיא ליידענשאַפֿט צו שטאַרק, זאָ זאָלל ער נור בערענקען, דאָס ער דאָך אים טאָדע אַללעו פֿערלאַזען מוס, עו אַלזאָ בעווער זיין, ער געבע עו מיט פֿרייעם וויללען אויף, אום גאָטטעו וואָהלגעפֿאַללען צו ערלאַנגען, אַלז דאָס ער עו דאָנן ווירער זינגען וויללען פֿערלאַזען מוס אינד גאָטטעו מיספֿאַלי־ לען איהן טרעפֿע. פֿאַנגט ער מיט דער בעווערונג אָן, אינד מערקט ער, דאָס איהן דיא ליידענשאַפֿט איבערמאַנגט, זאָ זאָלל ער נאָך אונד נאָך זיין צו בעקאָמפֿען בעגינגען אונד זאָלל יעדען מאָן אונד יעדע וואָלע דאָנן עטוואָ ווייטער געהען; ווירד עו איהם איבערדרויזן, געבע ער

אשר יעמוד על רשעתו ימים, או יכיר הרעות אשר עשה, כי הכעים
 אלהיו מתחילו דבר ולא הוציאו לאור. ועל כן בהעביר כל זה על
 לבו, מיד יחזיר וינחם על רעתו. ואם ירצה להרגיל נפשו, אל יכביר
 עליה כחחלה, אך ישים עליה עול המצות מעט מעט, כפי אשר הוכל
 לסבול ולא חכול, וזה המעט אשר יחזיק בו, ישבע לבל יניחנו ואל
 ירף ממנו כפי חצי שעה, ואחרי אשר ידע כי ישקוד עליה ולא יחסור
 ממנה, אפשר שיוסיף בה. וכאשר ירצה אדם לעשות דברים העוזרים
 אותו על עבודה הבורא יתברך צריך שיזכור יום המות ודין אלהיו וענישו,
 וצריך שיזכור חיי עולם הבא, מנוחה הצדיקים ונועם גמולו עמם, אם ישמור
 חק אלהיו. וצריך שיקנא ברשעים החוזרים בחשובה, בראותו, כי הוא
 משכיל מכלם וזכו למעלה גדולה והוא שמא לא יזכה. וצריך לחשוב,
 כי בעת הצרות והחלואות או יכנע לכבו הערל וישוב לאלהיו בעל כרחו,
 ועל כן טוב לו לשוב בעודו במרחב, ואל ידמה לרשעים הפתאים, כי

עו דאך ניכט אויף אונד בערענקע, דאס, בלועבע ער בייא ווינער באך
 זען געוואהנהייט איינע צייטלאנג שטעהען, איהם געוויס דערען שאר
 ליכטיג קלאר, אונד איינזעהען ווערדע, דאס ער גאטט ערצירנע, ווען
 ער איינע גוטע זאכע בעגינט אונד זיא ניכט פאללפיהרט. נימסט ער
 נון דיעזען אללעז צו הערצען, זא ווירד ער זיין אונרעכט גלייך בערייען.
 וויל ער זיך צור טונענד געוואהנען, זא מוס ער זיכז ניכט גלייך אס
 אנפאנגע שווער מאכען, זאנרערן זאלל זיך נאך אונד נאך אן דאס
 געכאטע גאטטען, נאך זיינען קראפטען געוואהנען, דאמיט ער ניכט ער
 מירע. אן דיעזעס וועניגען זאלל ער אכער פעזט האלטען אונד שווער
 רען, קיינען אויגענבליק דאפאן אכצולאזען, אונד ווען ער זיך זיען
 פעזטיגקייט בעוואוסט אייט, דאן קאן ער אימער וויטער געהען.
 ווילל מאן עטואו טהון, דאן ציט גאטטעוודיענטע ערהעבט, זא זאלל
 מאן דענקען אן דען טאדעוואג, אן גאטטעו געריכט, אונד אן דאן
 קינפטיגע לעבען; אן דיא רהע דער פראממען, אינד אן דיא בעלאה
 נונ, ווען מאן גאטטעו געכאטע האלט. מאן זאלל אויך דיא באזען.
 דיא בוסע טהון, בעניידען, אונד גערענקען, דאס זיא דיא ווייזעווען
 זינד אונד איינע האהע שטופע עררייכען ווערדען, דיא מאן פיעללייכט
 זעלכט ניכט ערלאנגט. מאן זאלל אויך בערענקען, דאס צור צייט
 דער נאטה אונד דראנגאלע, דאן פערשטאקקטע הערץ געדעהמיטהיגט
 ווירד, אונד מיט געוואלט צו גאטט צוריקקעהט, אונד עו אלזא בעד-
 זער ויא, צו איהם צוריקקעהרען, ווען דאן הערץ נאך פרייא איזט

צריך לדעת, כי ההפרש אשר בין הרשע הפוחה והרשע המשכיל, כי הרשע הפוחה לא יעשה תשובה אלא בעת רעחו, והרשע המשכיל יקדים מעשים טובים בטרם תבא אליו הרעה, כדי שיהיו לו למנוס ולעזרה בעהות בצרה. ואין כוונתי באמרי „משכיל“ לחכמים ולמכנינים בכל חכמה רעה ובכל עסקים רעים ובדרך ארץ, רק המשכיל הוא מי שיראה האחרונה, ויכירם בטרם בואם, וידע סוף העולם ויחשוב אחריתו.

המדה השנית, היא הכעס, הוא מן המדות הרעות אשר ישחיתו העבודה, כי כל מי שיש לו כעס לא יתישב העבודה בלבו בעת כעסו ולא ישים אל לבו לכל מה שיעשה, רק ירבה שבועות ויחלל שם שמים ויהרוג לרעהו ויזיק לחברו, ואפשר בעלות חרון אפו ילך ויעבוד ע"א או יהרג נפשו, ועל כן לא יבטח אדם בעבודתו אם לא יוכל לכבוש כעסו. ורפואות הכעס היא שנדע מה הם הכחות אשר יערוו הכעס, ונהפך אותם. ונאמר, כי כח הכעס יהיה ממיעוט יישוב הדעה, ומסכלות הכועס, ומחסרון חברת החכמים והמשכילים, אשר יזרוהו לכבוש כעסו,

דאמיט מאן ניכט דען טהאריכטען פֿרעפֿלערן גלייכע. דענן דיעועזן איזט דער אינטערשיער צווישען דעם טהאריכטען אונד ווייעזן פֿרעפֿלער, יענער טהוט נור בוסע אים אונגליקקע, דיעוער אכער איכט שאן פֿאַר הער גוטע האַנדלונגען, דאמיט דיעועז איהם צור צופֿלוכט אונד הילפֿע זיען צור צייט דער נאַטה. איך פֿערשטעהע אכער אונטער ווייעז ניכט מענשען, דיא קלוג אונד פֿערנינפֿטיג זינד אין פֿערדערכליכער ווייענשאַפֿט, אין באַזען האַנדלונגען אונד וועלטליכען דינגען, זאָנדרען דער איזט ווייעז, דער דאָ ענדע בעדענקט אונד עז פֿאַראַזיז זעהט, עהע עז נאָך דאָ איזט, דער אַלזאָ דאָ ענדע דיעוער וועלט אונד זיין אייגענעז בעדענקט.

דיא 2טע דער באַזען אייגענשאַפֿטען, דיא פֿאַם גאָטטעורדיענוטע אַבהאַלטען, איזט דער צאָרן. דענן וואָהרענד דעז צאָרנעז פֿערמאַג דער גאָטטעורדיענוט ניכט פֿעזט אים הערצען צו פֿוסען; מאַן ווייס אַלודאַנן ניכט וואָז מאַן טהוט, מאַן שוואַרט, ענטווייהעט דען נאַמען גאָטטען, שאַדעט זיינעם נאַכזעטיג, אונד ברינגט איהן זאָגאַר אומז לעבן. יא אים צאָרנע דיענט מאַן זאָגאַר גאָטצען אונד בענעהט זעלבזט מאַרד. ווענן מאַן דאָהער זיינעז צאָרנעז ניכט מייזטער ווערדען קאַני, זאָ קאַנן מאַן ניכט מיט זיכערהייט גאָטט דיענען. אום מיסטעל גענען דען צאָרן אַנצווענדען, מייזען וויר פֿאַר אַללעם דיא אורזאַכען קענען לערנען, דיא איהן הערפֿאַרבריינגען. דיעועז זינד; מאַנגעל אָן איבערלעי.

ומרוב התחברותו. אל הכסילים והרשעים, ומפני אשר לא יכיר כמה מדה מגונה יש בכעס, ולא יכיר כמה מדות טובות יש בשכל וארך אף, כי כל מארך אף, לעולם לא יתחרט, ולא יצטרך לעשות דבר אשר כל שמעו יחסרהו, רק כל מעשיו בשונה ונחת, כאשר אמר, "טוב ארך אפים מגבור ומישל ברוחו מלזכר עיר". ודע, כי החכמים והחסידים בתחלת הנאי עבודתם יקחו לנפשם זה התנאי לכבוש כעסם ולא יכעסו ולא ישטמו, אך לבם רחב לקבל מעשה אדם אם טוב ואם רע, ואם יזיק להם אדם נבזה, תיקר נפשם מלהלל כבודם עמו ולהשיב לו גמולו, ואם יזיק להם אדם נכבד, יסבלו דבריו ויחאפקו. וע"כ ברצות עובדי אלהים להסיר כעס מלבם, הוא צריך להרגיל נפשו בהכנעת קושי לבו, וישכע לכל יכעוס, וישים בין עיניו זכרון מעלתו, וכי הוא עפר ואפר. ואז יכנע לכבו, ואם יזיק לו אדם, ירחיקו במענה רק, או ישים הדמי

גונג אונד אן אומגאנג מיט וויזען אינד פֿערניפֿטיגען, דיא דען צאָרן
 צו אונטערדריקקען לעהרען, טהאָרהייט אונד אומגאנג מיט טהאָרען
 אונד באַזאָפֿטע, אונד טאַנגעל אן אייניכט, וויא האַסליך דער צאָרן
 אונד וויא פֿיעל גוטע אייגענשאַפֿטען דער פֿערשטאַנדיגע אונד דען
 לאַנגמיטהיגע בעזיטצט. דען דער לאַנגמיטהיגע ברויכט ניכט צו בעי
 רייען, אונד ער טהוט ניכט, דיא מאַן פֿעהלעהאַפֿט פֿינדען ווירכי
 זאַנדערן אַלל זיין טהון איזט מיט רוהע אונד איבערלענגע, וו. ע. ה
 (טזלי י"ה, ל"ב), דער לאַנגמיטהיגע איזט בעזוער אַלז איין העלד, איז
 ווער זיך זעלבסט בעהעררשט, בעזוער אַלז איין שטאַדטעבעזוינגער.
 בייא דען פֿראַסמען אונד וויזען איזט עז דיא ערוסע בעדינגים
 גאַטטעזדיענוטע, דען פֿעזטען פֿאַרזאַטץ צו פֿאַזען, דען צאָרן צו
 טערדריקקען אונד נייעמאַנד צו האַזען; זיא נעהמען פֿאַן דען מענשען
 אַללעז אן, עז וויא גוט אָדער באַזע, אונד שאַדעט איהנען אויך איין
 ניעדריגער מענש, זאָ פֿיהלען זיא זיך צו ערהאַבען, אום זיך צו ענט
 ווירדיגען, אונד גלייכען מיט גלייכעם צו פֿערגעלטען. אונד קאַמסט
 איהנען זעלבזט שאַדען פֿאַן איינעם עהרבאַרען, זאָ ערטראַגען זיא עז אונד
 האַלטען זיך צוריקק. ווען דיאָהער דער גאַטטעזדיענער זיך פֿאַם צאָרן
 ענטהאַלטען ווילל, מום ער זיך געוואָהנען, זיין הערץ צו דעמיטהיגען
 אונד עז וויא איהם הייליג וויא איהר, זיך ניכט צו ערציינען. ער זאָלל
 זאָוואָהל זיינע ווירדע, אַלז אויך דאַם ער נור שטייב אונד אַשע איזט
 שמעטט אייגענעקט זיין, וואָדורך זיין הערץ געדעמיטהיגט ווירד. בעי
 ליידיגונגען זאָלל ער דורך זאַנפֿטע וואַרטע צוריקקווייזען, אָדער גאַנצ

יִסָּן לַפּוֹי, וַיַּחֲשׁוּב כִּי לֹא יִקְרָא הַמְּשָׁכִיל מְשָׁכִיל, אִם לֹא יִהְיֶה מוֹשֵׁל בְּרוּחוֹ. וְכַשִּׁיבִיא נַפְשׁוֹ בְּמַסּוּרַת כְּרִית וּשְׁבוּעָה לְכָל יַעֲקֹב יָמִים מִסְפָּר, יִדְוֶה לוֹ כְּמוֹ הַרְפּוּאָה מְרַה בְּלַעֲנָה, אֲשֶׁר יִדַּע, כִּי חֲמַנְעוּהוּ מִמַּחְלָה קִשָּׁה וְעוֹה, וְנִשְׁבַּע לְאַכּוֹל חֲמִיד מִמֶּנָּה. וְכַשִּׁיעֶשֶׂה זֶה הִדְבָּר אֲפִילוּ שְׁנֵי חֲדָשִׁים, וַיִּרְאֶה כָּל מִינֵי הַכַּעֲס אֲשֶׁר עִבְרוּ עָלָיו, וְסָבַר הַכֹּל בְּסָבַר פְּנִים יְפוּת, יִכִּיר בְּעַצְמוֹ כִּי הוּא גְבוּר וּמְשָׁכִיל.

הַמְּדָה הַשְּׁלִישִׁית, הַחֲנוּפָה. זֹאת הִיא מִן הַמְּדוֹת הַרְעוּת, אֲשֶׁר לֹא הַתְּקִיִּים כֹּה עֹבְדוֹת הָאֵל יַחֲבִיב; כִּי כָל אִישׁ חָנוּף יוֹסִיף בְּעֹבְדוֹתוֹ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמּוֹ, וּבְהִיּוֹתוֹ לְבָרוּ יַחֲלִיפָנָה אוֹ יִגְרַע מִמֶּנָּה, כֹּאֲלוֹ עֹבְדוֹתוֹ לְבְנֵי אָדָם וְלֹא לְבוֹרָא, וְזֶה יִקְרָא מִשְׁתָּף, כִּי יַחֲבִיר בְּעֹבְדוֹתוֹ בֵּין כְּנֵי אָדָם וּבֵין הַבוֹרָא עֹבְדוֹתוֹ לְשִׁנְיָהֶם, וְעַכְשָׁנָה הַכּוֹחַ וְהוֹדֵיר, לֹא חָגְרוּ מִפְּנֵי אִישׁ, וְרַפּוּאוֹת הַמְּדָה הַזֹּאת, לְחָשׁוּב בְּלָבוֹ, כִּי כָל הַיְגִיעָה תִּהְיֶה לְרִיק וְאֵין לוֹ מִיַּגִּיעָתוֹ שָׂכָר, כִּי אִם חָרוֹן הַבוֹרָא; כִּי הַבוֹרָא יִכִּיר,

לִיעוּ שְׁמִילֵשׁוּיִיגֵעֵן עֲנִסְגַּעֲנִעֲנִעֲטַצֵּעֵן אֹנֵד בְּעִדְעִנְקֵעֵן, דָּאָס נִיעַמְאָנֵד וַיִּזְעַן גַּעֲנָאֲנֵט וְעִרְדֵּעֵן קָאָנֵן, וְעֵנֵן עַר נִיכְט וְעִלְכוֹטְבֵּהֶעֶרְשׁוֹנֵג בַּעֲיָ זִיסְט. וְעֵנֵן עַר עַן זִיךְ-נֵן צוֹם פֿעֲטַעֵן פֿאַרְזַאָטְסֵן מְאָכְט, אִינֵע בַּעֲיָ שְׁטִימְטַע צִיט זִיךְ נִיכְט צוֹ עִרְצִירְעֵן, זָאָ וַיִּירֵד אִיהֶם דִּיעוּעֵן וּוְאָהֵל אַנְפֿאַנגֵן זַעֲהֵר שׁוועֵר וְעִרְדֵּעֵן; וַיִּיא אַכְעֵר דַּעֵר מַעֲנֵשׁ אִינֵע בִּיטְרַע אַרְצֵנִיא וַיִּיא גַּעוּוְאָהֵלִיכֵע קָאָט צוֹ גַּעֲהַטֵּעֵן פֿפֿלֵעֵט, וְעֵנֵן זִיא אִיהֶם מִיטְטַעֵל גַּעֲנֵעֵן שׁוועֵרַע קְרָאֲנְקֵהִיט אִיזֵט, זָאָ וַיִּירֵד עַר אֹיךְ הִיעֵר אִינֵי זַעֲהֵעֵן, וְעֵנֵן עַר נוֹר עֵרוֹט אִינֵיגַע מְאָנְטַע אַלְלַע גַּעֲלַעֲנַהִיטֵעֵן צוֹם צַאָרְנַע מִיט רוּהַע אָן זִיךְ הָאָט פֿאַראַיְבֵּרְצִיעֵהֵעֵן זַעֲהֵעֵן, וַיִּיא עַר דָּאָ דוֹרְךְ צוֹם הַעֲלֵדֵעֵן אֹנֵד וַיִּזְעַן גַּעוּוְאָרְדֵּעֵן אִיזֵט.

דִּיא 8 מַע אִיגַעֲנֵשׁאַפֿט (דִּיא דַּעֵן גְאָטְטַעוֹדִיעֵנֵט שְׁטאַרְט) אִיזֵט דִּיא הִיכֵעֵלִיא, בִּיאַ דַּעֵר דַּעֵר גְאָטְטַעוֹדִיעֵנֵט גְאָר נִיכְט כַּעֲשְׁטַעֲהֵעֵן קָאָנֵן. דַּעֵנֵן דַּעֵר הִיכֵלַעֵר צִיגֵט זִיךְ אַפֿפֿעֵנְטִלִיךְ אוֹיסֵרְאַרְדֵּעֵנְטִלִיךְ פֿרָאָמֵס, אַכְעֵר אַלְלִיֵן, אִיזֵט עַר גְאָנְץ אַנְדֵּרֵז, אַדַּעֵר וְעֵנִיגֵעֵר פֿרָאָמֵס, אַלֵן וּוְאַרַע זִיֵן גְאָטְטַעוֹדִיעֵנֵט נוֹר דַּעֵר מַעֲנֵשׁעֵן אֹנֵד נִיכְט גְאָטְטַעֵן וְעֵנֵעֵן, אֹנֵד שְׁטַעֲלֵט אַלֵאָ נְאָךְ יַעֲמָאֵד נַעֲבַעֵן גְאָטְט, דָּאָ זִינֵע פֿרָאָמְטֵהִיט עֲבַעֲנֵזָאָ דַּעֵר מַעֲנֵשׁעֵן אַלֵן גְאָטְטַעֵן וְעֵנֵעֵן אִיזֵט. דָּאָרוֹם בַּעֲפִיעֵהֵלֵט אֹיךְ דִּיא שְׁרִיפֿט (דְּנִיִּס ח', י"ז), „אִיהֵר וְאָלְלֵט אִיךְ פֿאַר נִיעַמְאָנֵד פִֿרְכֵּטֵעֵן“. מְאָן בַּעֲקָמְפֿט דִּיעוּעֵן אִיגַעֲנֵשׁאַפֿט, וְעֵנֵן מְאָן בְּעִדְעִנְקֵט, דָּאָס אַלְלַע מִיַּהַע אוֹמְאָנֵט אִיזֵט, אֹנֵד מְאָן קִינֵע בַּעֲלֵאָהֲנוֹג דָּאָפִֿיר צוֹ עִוְאַרְטֵעֵן הָאָט, זָאָנְדֵּרֵן נוֹר דַּעֵן אֹנוּוִלְלַעֵן דַּעֵן שְׁאַפֿפֿעֵרֵז, וַיִּיל

כי עבודתו היא להראות לבני אדם ואין לכורא חלק בה, ועל כן חפלתו חדיה
 לחטאה. ועוד כי כל חנף הוא כסיל, בעבור שיעלה על לבו, כי כאשר
 יוכל לרמות לבני אדם, כן ירמה האל, וזה יהיה מסכלות גמורה, ועל
 כן צריך לדעת, כי טוב הוא שיגלה רשעו בגלוי משיעלימהו מבני אדם
 כדי לרמותם ולמען יקראו חסיד ואם המדה הזאת חדיה בעובר אלהים
 צריך להרגיל נפשו בהפכה, וישים על נפשו נדר, לכל יוסף על עבודת
 לעיני בני אדם, אלא מה שידע כי לא יחסיר ממנו בסתר, ואם יוכל
 לחקו זו המידה או ידע כי ישיג רצון האל.

המדה הרביעית, העזות. דע, כי מדה העזות חבט
 העבודה כמ"שה, גם בוש לא יבושו גם הכלם לא ידעו ומי
 יכלם מבני אדם ממעשיו, לא תדבק בו העבודה, כי הכחוב אומר
 עם י' ועם אנשים, וכל מי שיהיה עניו לכורא יהיה עניו לכל
 א"כ נאמר שכל מעוז פניו לבני אדם מעוז פניו לכורא, ועל
 צריך אדם להכניע יצרו במדה הזאת ולזכור הרעה שיש בה ושיקט

ער אינועיהם, דאם זיינע פראַמטיקייט נור צום שיינע פאָר
 מענשען איזט, אונד גאָטט קיינען טהייל דאָראַן האָבע, אונד זעלסט
 זיין געבעט דאָרום צור זינדע ווירד. דער היילער איזט אַבער
 איין טהאָר, ווייל ער גלויבט, ער קאָננע גאָטט עכען זאָ וויא דיא מען
 שען טיישען, אונד דאָן איזט איינע וואָהרע טהאָרהייט; ער זאָללסט
 פיעלמעהר וויזען, דאָס עז בעזער וויא, זיך אָפּפּענטליך צו צייגען, ווי
 מאַן איזט, אַלז זיך פאָר דען מענשען צו פּערשטעללען, אום זיא
 בעטריגען, אונד דאָמיט מאַן איהן איינע פראָממען נענע. ווער זיא
 גאָטט וואָהרהאָפּט דיענען זיילל, מוס דאָן ענטגעגענעזעטצטע
 אונד זיך פאָרנעהמען, אָפּפּענטליך ניכט מעהר צו טהון, אַלז וויא זיא
 אויך אים געהיים טהון ווירדע, אונד קאָנן ער דיעזען פּעהלער פּערבט
 זערן, ווירד ער דאָן זאָהלגעפּאללען גאָטטען ערלאַנגען.

דיא 4טע אייגענשאַפּט איזט דיא פּרעכיהייט, דענן דיעזע הינדערט
 אַם מייזטען דען גאָטטעודיענוט, וו. ע. ה. (ירמיהו, ט"ו.), זיא שאַמט
 זיך ניכט, נאָך קעננען זיא דאָן ערראַטהען. ווער זיך אַבער זיינען
 באַזען האַנדלונגען ניכט שאַמט, דער קאָנן גאָטט ניכט דיענען, דען
 ע. ה. (זמול ח' כ', כ"ו.), גוט זיין מיט גאָטט אונד מענשען, אונד
 ווער געגען גאָטט בעשיידען איזט, ווירד עז אויך געגען מענשען זען
 ווער אַבער פּרעך געגען מענשען איזט, איזט עז אויך געגען גאָטט
 דאָרום זאָלל מאַן דיעזען לאַזטער בעזאָהמען, אונד דאָן איבעל דען

נענוים בראותו אותם ובשמעו תהילהם מלשון כל איש. וכאשר ירצה להסיר זאת המדה, ירגיל להכניע נפשו ולהתכייש מכל בני אדם, וילך בקומה כפופה ועיניו לארץ ויזכור כי העזות ישחית כל עבודתו.

המדה החמישית, העצלות היא מדה רעה חבטל העבודה; כי כל אדם עצל לא יתעצל להשלים חנאיה. ודע כי העצלות חבא מן הסכלות, ומחולשת הלב, וממעוט הדעת, מפני שלא ידע מה חועלת הבאה עליו מעבודת האל והעלה, וממעוט קנאותו בורחים המתעסקים בעבודה; וע"כ צריך כל משכיל להזהר ממנה ולבקש תחבולות להסיר אותה. ויקנא בתכירי היגיעים יומם ולילה בעבודת האל, כי כל מי שלא יהיה זרוז לא ישגי חועלת, וכל מתרפה כמלאכתו ישחיתנה, כאשר אמר, „גם מתרפה כמלאכתו אח הוא לבעל משחית“.

המדה הששית, הקורות והתלאות הבאות על בני אדם,

פאן בעדענקען. מאן זאלל דיא בעשיידנען צום מוטער נעהמען, דען רען לאך מאן אויז יעדעם מונדע האָרט. אום זיך פאן דיעזעם פעהלער פרייא צו מאַלען, געוויינלעך מאן זיך צור דעמוטה, אונד פּרעטע שיפּטערן אויף אונד בעדענקען, דאָס פּרעכהייט יעדען גאָטטעוידענוט פּערניכטעט.

דיא פּטע אייגענשאַפּט, דיא דעם גאָטטעוידענוטע ענטפּענען איזט, איזט דיא פּויליהייט. דען דער פּוילע טהום ניכטו פּאָללקאָמטען, וויל ער צו טראָגע איזט, אַללע איינצעלנהייטען צו בעאַפּטען. דיא פּויליהייט אָבער ענטשטעהט איז טהאָרהייט, הערצעמשהאָבע אונד מאַנגעל אָן איינזיכט; דען דער פּוילע זיעהט דען נוטצען ניכט איין, דער פּאָם גאָטטעוידענוטע קאָמט, אונד האָט קיינען אייפּער, דענען גאָט צואַהמען, דיא מיט אייפּער דעם גאָטטעוידענוטע אָבליענען. דאָהער זאָלל זיך דער ווייזע פּאָר דער פּויליהייט היטען, אונד זאָלל אַללע מיט טעל אַנווענדען, זיא צו ענטפּערנען. ער זאָלל זיך איין בייאשפּיעל נעהמען אָן אַנדערן, דיא אונאַבלאָזיג אים גאָטטעוידענוטע טהאָר שיג זינד; דען אָהנע בעהאַררליכקייט ערלאַנגט מאן דען נוטצען ניכט, אונד ווער לאָזיג איזט אין זיינעם טהון, פּערדירכט ען, וו. ע. ה. (טזלי י"ח, י"ט), „ווער לאָזיג איזט אין זיינער אַרבייט, דער איזט איין ברודער צום פּערדערבער“.

6) האַלטען פּאָם גאָטטעוידענוטע אָב, צופּאָללינג קייטען, גליקקליכע אונד אונגליקקליכע עראייגניזען, ווען מאן

בגן חידושים רעים או טובים, או שיהיה במצוה או יעלה למעלה גדולה, או ירוחז הון, או שיקהוהו בשבי, או יאבד לו ממון, או יחלה. הוא או אחד מבני ביתו או יהיה גולה מארצו, או חבוש בבית הסוהר, או ימות אחד מאוהביו, כל אלה החידושים ורבים כהם יטרידו לב בני אדם מעבודת האל וישכיחוהו אותה ויסרוהו מלבו; אך בעת הזאת ידע ויבחין שכל כל משכיל, החזק הוא הרפה, כי אם יהיה חזק ואמונתו קצת לא יוכלו כל החידושים להסיר מעבודתו, כאשר לא יוכלו כל הרחוקות החזקות לעקור ההר הגדול ולהמישו ממקומו, כן השכל החזק והאמונה העיקרית לא ימשוה כל אלה המאורעות. וצריך האדם ליהיה בעת הזאת וידע כי על זה התנאי בא בכרית עם אלהיו. ואחרי אשר התנה על נפשו לעבוד אותה, צריך להשלים נדרו ולקיים אמרו, וצריך לו להכין לב חזק ואמיץ לקבל המאורעות, ויחשוב בהם כטרם באו, ימחנינם בכל יום ובכל שעה ובכל חודש, ויאמר בלבו אם לא יבוא היום מאורעות יבואו למחר ואם לא יבואו למחר יבואו לאחר מחר.

נאמליך אינטער באַטמאָניקייט געלאַנגט. אַיער הַאָדע עהרענשטעללע ערהאַלט, גראַסעו פֿערמאָנען ערוויבט אָדער פֿערליערט, מאָנגעראַטע אין געפֿאַנגענשאַפט, חירד געלכום קראַנק, אָדער איינער דער פֿאַמיליע, סאָן מוס אויז דעם פֿאַטערלאַנדע וואַנדערט, אָדער עז שטירבט איין פֿריינד. אַללע דייעזע עראַינגיגע נעהמען דאָ מענשליכע הערץ אין אַנטפֿרונג אונד ענטפֿערנען פֿאַם נאַטטעזדיעניטע. יעדאָך מוס בייא וואַלפען נעם לעגענהייטען הער פֿערשטאַנד איינע יעדען פֿערטנפֿטענען, ער וויל שטאַרק אָדער שוואַך, איינזעהען, דאַס, ווענן ער שטאַנדדאָלט אַתּ זיין גלויבע האַהרהאַפֿט אַפֿט, אַללע דייעזע עראַינגיגע איהן ניכט פֿאַם נאַטטעזדיעניטע אַההאַלטען קאַננען. דענן זאָ וויל אַללע שטאַרקען זוינדע קיינען בערג ענטוואַרצעלן אונד פֿערריקקען קאַננען, זאָ קאַם דער שטאַרקע גיחם אונד דער סיעף וואַרצעלנדע גלויבע דורך זאָלכע צופֿאַלליגקייטען ניכט צום זוייפען געבראַכט ווערדען. סאָן מוס זיך בייא וואַלכען געלעגענהייטען בעוואַנדערן הישען אונד בעדענקען, דאַס סאָן זעלכום אויף זאָלכע בעדינגיגע איינען בונד מיט זיינעם נאַטטע גע- שלאַחען, אונד דעם בנהנדע טרייא בלייבען מוס. ער מוס זיין הערץ פֿאַרבערייטען, שטאַרק אונד פֿעזט צו זיין, אום דייעזע וועכטלפֿאַללע צו ערטראַגען, יאָ ער זאָלל דאַרפֿן רענקען, בעפֿאַר זיא קאַסמען, אַתּ זיא טאַגליך אונד שטינדליך ערהאַרטען, בעדענקענר, ווענן זיא הייטני ניכט קאַסמען, דאַס וויל מאַרנען קאַסמען קאַננען. טהוט ער דייעזע

וכשיעשה זה ויהיה עיניו ולבו בהם, כשיבאו המאורעות לא יטרידוהו ולא ישכיחוהו העבודה כי ימצאוהו מוזמן לקבל אותם; וזה מעשה הצדיק, כי יחשוב וידע כי העולם נזה התלאות, וע"כ עיניו ולבו בהם בכל רגע, וע"כ לא יטרידוהו כשיבואו, ולא יחרידוהו, אך יחרידו למי שהוא בטוח בעולם, ויאמר כי לא חבוא עליו צרה וכי שלוחו תעמוד לו, וע"כ כשיבא עליו הפך מאשר חשב, יחריד, ותאבד דעתו ואמונתו ועבודתו. וצריך למשכיל לשמור נפשו חמיד ואל יכטיח בטובת העולם רגע, רק ידע כי התלאות מוזמנות לבא ובוה יצליח וחתקיים עבודתו.

המדה השביעית, חברת מתי רשע. דע, כי זאת המדה השחית כל העבודה, ואף על פי שיהיה העובד שלם בכל מדותיו, אם יתחבר לאנשי רשע השחית עבודתו. ואלה פירושם. אם יתחבר למלכים, ימשיכוהו לגאווה ולבקש שררה; ואם יתחבר לנערים, ימשיכוהו לתענוגים; ואם יתחבר לנשים, ימשיכוהו למעשה זמה; ואם יתחבר לאפיקורסים, ישחיתו אמונתו; ואם יתחבר לכסילים, יאבד חכמתו ושכלו וישכח חק

וא' ווערדען איהן דיעזע שטאלצע פֿאַרבערייטעט פֿינרען, אונד איהן פֿאַם גאַטטעוֹדיעננסע וועדער אַכהאַלטען נאָך שטאַרען. זאָ דער פֿראַמ־מע. ער ווײַס, דאַס דיעזע וועלט דיא וואָרונג דער מיהועליגקייטען אײַזט, דאַרזום אײַזט ער איהרער געוואָרטנט אונד ערשרעקקט ניכט, וועגן זיא אײַנרעדעפֿען. ווער אַבער אויף דיא וועלט פֿערטרויעט אונד גלויבט, דאַס גאַטא איהן ניכט טרעפֿען קאַננע אונד דאַס זיין גליקק בע־שטאַנדיג וייא, דער פֿערליערט דען פֿערשטאַנדיג, וועגן איהן אונגליקק טרײַפֿט אונד זיין גלויבע, זיינע פֿראַסמיגקייט וינד דאַהין. דער וויזע היטע זיך דאַהער, פֿערטרויע קיינען אויגענבליקק אויף ערדענגליקק, בערענקע פֿיעלסעדה, וויא שגעלל דיא אונגליקק העראַנברייכט, דאַן זינד ער גליקקליך אונד זיינע פֿראַסמיגקייט בעשטאַנדיג זיין.

ד' דיא געוועללשאַפֿט מיט אונווירדיגען. דיעזע טאַדעט אַללע פֿראַסמיגקייט; וועגן מאַן אויך זאָנט אין אַללען גוטען אײַגענשאַפֿט־טען פֿאַלקאָסמען אײַזט, זאָ וינד דעננאָך דער גאַטטעוֹדיעננסע דורך דען אומנאַנג מיט איהנען צערשטאַרט, דעגן דער אומנאַנג מיט פֿאַר־נעהמען, פֿערלײטעט צום שטאַלצע אונד צור העררשוועט, מיט יונגען לייטען צור וואַללוט, מיט פֿרויען צור אויזשווייפֿינג; געוועללט מאַן זיך צו פֿרייאַלענקערן, וינד דער גלויבע אונטערנאַבען, בייא נאַררען געהט פֿערשטאַנד אונד וויזוהייט צו גרונדע, אונד מאַן פֿערגיסט גאַטטעז געײַ *

אלהיו וימשך אחרי מעשיהם; ואם יתחבר לעושי אונאה וגזל, חמשייתו
 נפשו אליהם לאט, ולא ידע כי בנפשו הוא; ואם יתחבר לשוטים,
 ישתטה עמם; ואם יתחבר לגרועים ונבזים, ילמד מעשה בזוים, וע"כ
 צריך לרחק תמיד מכל אלה החברים, ולדעת כי כפי רחוק מהם כן תהיה
 קרבתו אל הבורא, וכפי קרבתו אליהם כן ירחק מהבורא; ואם לא ידע
 איך יפרד מהם, כי גבר עליו היצר, יתחבר להפכם, ואז יכיר מומם,
 ובהכירו מומם, אז יוכל להתרחק מהם, כי אם יתחבר אל המלכים ולא
 יוכל להפרד מהם, יתחבר לזקנים ואז ישמע דבריהם ושכלם; לעניים
 ולמרודים, ואז ימאס הנאות וגובה הלב ואז אפשר לרחוק מהם בלאט
 וכשירצה לרחוק מחברת הנערים ולא יוכל להתפרד מהם, יתחבר
 לזקנים, ואז ישמע דבריהם ושכלם וחידותם ויכיר הכבוד אשר יש
 בחברת הזקנים והישישים והפרש אשר ישיג בחברת הזקנים, בין חברתם
 וחברת הנערים. ואם יתחבר לנשים ולא יוכל להפרד מהם, יתחבר
 לאנשי יישוב ושכל, ואז יכיר החמדות אשר בהם, אשר הם הפך מענינו

ועטין, אינדם מאן איהנען נאכדעמט. האלט מאן זיך צו האכ - אונד
 ריכטיגען, זא ווירד מאן אונדערמערקט צו איהנען הינגעצאנגען
 אונד מאן מערקט ניכט, דאס עז אים - דיא ועלע געשעהען איזט
 מיט דען מהאָרען ווירד מאן טהאָריכט אונד געטין מיט דען געמיינען.
 דאָהער זאלל מאן זיך פאָן אללען דיעזען ענטפערנען אונד בערענקען
 יע ענטפערנטער פאָן דיעזען, דעוטאָ נאָהער צו גאָט, אונד יע נאָהער
 דיעזען, דעוטאָ ענטפערנטער פאָן גאָט. איזט אָבער דיא ליידענשאַפֿט
 זא שטאַרק, דאָס מאן זיך פאָן איהנען ניכט לאָזרייסען קאָנן, זא גי
 ועללע מאן זיך צו איהרען געגענוואַסען, דאָרוד - הערדיען דיא פֿעהלען
 דער ערוטערן בעמערקבאַר, אונד מאן ווירד זיך דאָן לייכט פאָן איהרען
 צוריקציעהען קאָנען. איזט מאן אז דיא געוועללשאַפֿט דער גראָס
 געוואָהנט, זא געוועללע מאן זיך צו אַרבעטן אונד בערראַנגטען, איזט
 מאן ווירד שטאַלץ אונד האַכמוטה פֿעראַכטען לערנען אונד זיך נאָ
 אינד נאָך דאָפֿאָן ענטפערנען. ווילל מאן זיך פאָן דער געוועללשאַפֿט
 דער יוגענד ענטפערנען, זא ווילע מאן דיא דער אַלטען, אונד מאן
 ווירד איהרע קלוגע אונד ווייזע וואַרטע האָרען אונד איינזעהען, וויל
 מאן חרד זאָלע געוועללשאַפֿט צור עהרע געלאַנגט, אונד וועלכען
 אונטערשיעד עז איזט צווישען דיעזער געוועללשאַפֿט אונד דער פֿאָן
 טהאָרען אונד קנאָבען. אים זיך דער געוועללשאַפֿט דער פֿרדיען
 צו ענטוואָהנען, געוועללע מאן זיך צו געזעטצטען, פֿערשטאָנדיגען מאַנערן

הגשים; ואם יתחבר לאפיקורסים והשתיתו אמונתו, יתחבר לחמימים
החסידים המופלגים בחכמה, והם יוחרו באוחות וכמופלים על בטל
דעת האפיקורסים; ואם יתחבר לכסילים ולא יוכל להפרד מהם, יתחבר
למשכילים; ואם יתחבר לעושי אונאה וגול ולא יוכל להפרד מהם, יתחבר
לאנשי אמונה ואז יראה איך הם נוהרים; ואם יתחבר לגרועים ולא
יוכל להפרד מהם, יתחבר לנכבדים ויקרים וילמד מעשיהם.

המדה השמינית, רוע האמונה. מי שאין בו אמונה מה מאוד
קשה למצוא לו רפואה ולמכתו תעלה, אם האלהים ביראתו לא ירחיק
ויהפך לו לב אחר ויסיר לב האבן מבשרו ויפקדו בפקודת רחמים,
כי אין סבה לחקונו, ואם ישימו לפניו כל עניני המוסר וההוכחות, הכל
הוא לו לאין ויחשבוהו ללעג, והוא כמו דחולי אשר אין לו רפואה,
וככלי חרס הנשבר אשר אין לו תקנה, וע"כ צריך אדם לשמור אמונתו.
זהמדה תחשיעית, לעג הלועגים וחרפת המחרפים. אין
לאדם ליכנס לעבודה האל, עד ישיח עליו לכל ישיח לכו ללעג הלועגים

מאן וירד דאן לייכט אן איהרער אַנגענעהמען אונטערהאַלטונג, וועלכע
יענער דער פרויען ענטגענעגעטצט איזט, געשמאַקט פֿירדען. ווען
דער גלויבע דורך דען אומגאַנג מיט פֿרייאַרענקערן אונטערגראַכען
וואַרדען, זאָ ווירד ער דורך דען אומגאַנג מיט וואַהרהאַפֿט פֿראַקסמען
אונד וויזען, דיא איהן פֿאַן דער ניכטיגען מיינונג דער פֿרייאַרענקער
איבערצייגען, וועדער ערשטאַרקען. שטאַטט דען אומגאַנגען מיט סתּאָ
רען, געהע סאָן מיט וויזען אום, שטאַטט מיט האַבֿי אונד ריכטיג
טיגען, מיט בעוואַהרמען רעדליכען אינד זעהע וויא זיא זיך (פֿאַר איבער
פֿאַרטהיילונג) אין אַלס נעהמען. שטאַטט מיט אונזירדיגען, געהע סאָן
מיט וואַרדיגען מאַננערן אום אונד לערנע איהרע האַנדלונגוויזע.

8. דער אונגלויבע, ווער קיינען גלויבען האַפֿט, קאָן שווער גע
היילט ווערדען, ווען ניכט גאַטט ויינען אונגלויבען פֿערדראַנגט אונד זיך
הערך פֿערוואַנדעלט אונד זיך זייער ערכאַרמונגפֿאַלל אַנגיממט, דען
זאָנט איזט קיינע רעטטונג. ווירדע סאָן איהם נאָך זאָ פֿעל מאַראַל
אונד ויסטענלעךרע פֿרעדיגען, פֿערגעבען, ער ווירד ער דאַריבער
שפֿאַטטען. ער גלייכט איינער אונהיילכאַרען קראַנקהייט, איינעם
אירדענען געראַטה, דאָן איינמאַל צערבראַכען, ניכט וועדער גאַנץ
געמאַכט ווערדען קאָן. דאַרום בעוואַהרע דער מענש ויינען גלויבען.

9. שפֿאַטט אונד לאַזטערונג. ווענדעט סאָן זיך צור פֿראַקמיני
קייט, זאָ געהעט סאָן זיך פֿאַר אַללעם פֿעט פֿאַר, ניכט אויף שפֿאַטט

עליו וחרפתם. ואם יאמרו עליו כי הוא חנף וגונב דעה הברואת, אין לו לשום לבו לדבריהם, ויחשב, כי אלו ישימו כל בני אדם לכם ללעג הלועגים וחרפת המחרפים, לא היה אדם עושה שום טובה או מצוה ולא חסד, כי לא ימלט אדם מלשון הפריצים, כאשר אמר, „שחו בשמים פתחם ולשונם תהלך בארץ“ וכמה לועגים אשר לעגם מקנאה וחרפתם מפני שיכירו היתרון ולא ישיגוהו, ובעבור זה חרפוהו; ועל כן צריך אדם שיחזיק בעבודת האל יחברך, לידע, כי לא יחרפוהו כי אם שני אנשים, או כסיל או משכיל, ואם כסיל, אין ראוי לחוש לדבריו, ואם הוא משכיל, המשכיל לא יחרף אדם על עסק נכון, אלא אם תהיה קנאה, מפני שאין בו המדה ההיא.

המדה העשירי, החכמות. יש חכמות משחיתים האמונה, כגון חכמות החיצוניות, וחכמות האפיקורסים וחכמות הפילוספיה, וכל אלה אין צריך לעובד אלהים לשקוד עליהם, רק ירחק מהם בכל כחו, כי בטרם שישגי בהם תועלת, יאבד אמונתו, ודמה למי שאבד חפץ בשכיל.

אנד לאזטערונג צו אַכטען: יא מאן מאַגע אויך פֿאַן איהם זאָגען, עס זיין איין היילער, וואָללע נור דיא מענשען בעטרגען, ער דאַרף זיך דאַרפֿן ניכט קעהרען, אנד בערענקע, ווען מאן אויף שפּאַטט אונד לאַזטערונג אַכטען וואָללע, זא ווירדע ניא דאָ נטע געשעהען; דען נעמאנד קאָן דער צונגע דער פֿערליימונג ענטגעהען, ו. ע. ה. (תכלית ע"ג, ט"ו), „זיא אַכטען איהרען מונד געגען דען היממעל, איהרע צאָגען ערגעהט זיך אויף דער ערדע.“ וויא פֿיעלע שפּאַטטען איין נייד אונד לאַזטערן, וויל זיא דען פֿאַרצוג דען אַנדערן ערקענען אונד איהן ניכט צו עררייכען פֿערמאָגען. דאַרום זאָלל מאן פֿעזט זיין אים גאַטטען דיענוטע אונד ערקענען, דאַס דער שפּאַטטער ענטגעדער איין טהאָט אַדער איין וויזער איזט; איזט ער איין טהאָר, זאָ פֿערדיענט ער קיינע בעאַכטונג, איזט ער אַכער איין וויזער, זאָ שפּאַטטען ער געוויס ניכט איבער דאָ וואָו רעכט איזט, ער מיסטע ען דען איין נייד טהון, וויל ער דיעזע נטע אייגענשאַפט ניכט בעזימטע.

10. פֿערדער בליכע ווייזיהייט. ען ניכט אינע פֿיר דען גלויבן געפֿאָהרליכע ווייזיהייט, וויא דיא עקטערנען וויזענשאַפטען, אַדער דיא ווייזיהייט דער פֿרייאַדענקער אונד פֿילאָזאָפֿען. מיט זאָלכער וויזענשאַפט זאָלל זיך דער גאַטטעוויזער ניכט בעשאַפֿטגען, זאָנדערן זיך מיט אַללער קראַפֿט דאַפֿן ענטפֿערנען; דען עהע ער פֿאַן איהר נטען צעקען ווירד, אירד ער זיינען גלויבען פֿערלאָרען האַבען. ער איזט

אחר ולא השיג השני. וכמה חכמים בעיניהם חשבו כי עלו למרחם
החכמה, חושבים כי עלו ועמדו בסוד גדול ועלימוהו טוולחם, ולא
ידעו כי רחוק מן האמונה, ולא יכדו הדבר, כמו הכריא אשר הרגיל
במאכלים רעים לאהבתו בתענוגים, ונשחת בנין אבריו והרכבת גופו
ונשחטו פניו והוא לא ירגיש ויחשב עצמו כריא, והוא קרוב למוח. וכאשר
יתחבר לאפיקורס, חשהת אמונתו מעט מעט והוא לא ירגיש, כן המתעסק
בחכמת הפילוסופיא, תרחיקו מעט מעט והוא לא ידע. אך כנה
הפילוסופיא וחכונתה היא, לדעת ייחוד השם, וכשידענו אז יעברנו, אבל
חכמת הפילוסופיא היא כמו הים הגדול, וידמה הרוצה להתעסק בו
כמי שיוצא לבוא בחוף הים, כשיאמרו לו, במצולחו יש פנינים ואבנים
יקרוח, ורבים יהרגו נפשם על הדבר זה, כי ישוהו בחוף המים וישוטטו
לבקש ולא ימצאו. וחכמת הפילוסופיא יש לה בתחלה דברים והקדמות
משבשים האמונה, ולא יבטח כל הגכנס בה, שחאבר אמונתו אם לא
יהיה לו מלמד בקי וחסיד שיוצרו ושמרהו מן המקומות אשר תחלש

אהגליך דעם, דער איין געראטה פערלערט, וואהרענד ער איין אַני
דערעו זוכט, אונד דאך דאן אַנדערע ניכט פֿינדעט. פֿיעלע, דיא זיך
פֿיר ווייע האַלטען, גלויבען, דאָס זיא דיא האַהע דער וויזיהייט ער
שטיענען, געהיימיניזע ענטדעקט האַטטען, דיא זיא פֿאַר אַנדערן פֿער
באַרען האַלטען, אונד מערקען ניכט, דאָס זיא זיך דאָדורך פֿאַם
גלויבען ענטפֿערנט האַבען, וויא איין געזונדער, דער זיך אַן שאַרלכע
שפּייען, דיא ווינעם גימען שמעקקען, געוואַהנט האַט, אונד זיין קאַרפּער
אונד ווינע גליעדער זינד שאַן דאָפֿאַן צערייטטעט, פֿעראַנדערט שאַן זיין
געזיכט; יא ער איזט שאַן דעם טאַזע נאַהע, אונד ער מערקט ער ניכט,
גלויבט זיך געזונד; עכען זא ווירד דורך דיא געזעלשאַפֿט דען פֿרייאַ
דענקערז דער גלויבע נאך אונד נאך פֿערדיאַרבען אונד טאַן מערקט
ער ניכט. אונד ענטפֿערנט דאָן שטודיאום דער פֿילאָזאָפֿיע נאך אונד
נאך פֿאַם גלויבען אונד טאַן ווירד ער ניכט געוואַהר. אונד איזט אונד
וועזן אונד אַבזיכט דער פֿילאָזאָפֿיע אַן זיך, דיא איינהייט גאַטטען צו
ערקעננען, אונד, ווען ערקאַנט, גאַטט צו דיענען, זא גלייכט דאך
דיעזע וויזענשאַפֿט דעם גראַסען מעערע, אין דאן זיך יעמאַנד שטייט
אונד דאַריין הערום שווימט, אום פערלען אונד ווערטפֿאַללע שטיינע
הערויפֿצוהאַלען, אונד דאַכיא אומקאַממט; דען דיא פֿילאָזאָפֿיע פֿאַנגט
מיט זאַלבען לעהרען אַן, דיא דען גלויבען פֿערזויררען, אונד טאַן איזט
ניכט זיכער, איהן דאַכיא ניכט גאַנץ צו פֿערליערען; טאַן מיסטע דען

אמונתו, ואז ימלט האדם ממכשולות הפילוסופיא ושיג התועלת אשר
הוא מבקש, אבל בשיקרא לבדו ספרי הפילוסופיא או יקראם עם רב
חכם שאינו חסיד גמור, אין ספק כי חשחה אמונתו ויפסיד יותר ממה
שיריחה. זה הכלל הוא עמוד לכל ירא יי וע"כ צריך לזהר בו.

והמדה האחד עשר, הקנאה. כשיראה העובר אנשים רבים
פוחזים ממנו מתעסקים בעסקי העולם והשיגו בכבוד, יקנא בהם וישוכ
לבקש מעלתם, ויאמר בנפשו: הנה אלה השיגו לזה הכבוד מפני שבקשוהו
ואני אלו אבקשהו אמצאהו. וצריך למשכיל להשמר מואת המדה.

והמדה השנים עשר, הפחיות, כי עובר אלהים בראותו אנשים
עובדי האל, כי עזבו עבודתם ושבו לעסקי העולם והלכו אחרי האותיות
ואמר, הנה פלוני עוב עבודתו אעשה כן גם אני, וזה תכלית הפחיות.

והמדה השלשה עשר, כי יקוץ אדם כשלא יראה שכר
עבודתו. יש אנשים מתעסקים בעבודה וכאשר יבא עליהם צער יבטרו

איינען פראַסמען, געשיקטען לעהרער האַכען, דער, פֿאַר דען דעם
גלויבען געפֿאַהרליכען קליספען וואַרנט אונד שיטצעט. גור דאָרד קאָן
מאָן פֿאַר דען אירוזענען דער פֿילאָזאָפֿיע בעוואַהרט ווערדען אונד דען
געזכטען נוטצען ערלאַנגען. ליעזט מאָן אַבער פֿילאָזאָפֿישע שריפטען
אַלליין, אָדער בייא איינעם לעהרער דער ניכט שטרענג פֿראַסם איזט,
זאָ געהט דער גלויבע אָהנע צווייפֿעל צו גרונדע, אונד מאָן פֿערליערט
מעהר אַלו מאָן געווינגט. דיען איזט איינע אַללגעמיינע דעגעל פֿיט
דען גאַטטעוֹפֿירכטיגען, דיא ער צו בעאַכטען האַט.

11. דער נייד. ווען דער גאַטטעוֹפֿירענער פֿעלע מענשען זיעהט
דיא וועניגער ונד אַלו ער, אונד זיך מיט וועלטליכען געשאַפֿטען אַז
געבען אונד דאָרד עהרע ערווערבען, ווירד ער זיא בעניידען אונד
נאָך גלייכעם אַנזעהען שטרעבען, אונד דענקען, זיא האַכען דיעזע עהרע
ערוואַרבען, וויל זיא דאַנאָך שטרעכטען, ווען איד דאַנאָך שטרעכט
וועידע איד איד זיא ערלאַנגען. דער וויזע מוס זיך דאָפֿאַר היטען.

12. דיא סהאָרהייט. ווען מאָן נאָמליך מענשען זיעהט, דיא
פֿאַם גאַטטעוֹפֿירענוטע אַכליעסען, אום וועלטליכען געשאַפֿטען אונד איהרע
געלזטען נאַכזוגעהען, אונד מאָן ווילל איהנען נאַכאַהמען, דאָן איזט
דיא פֿאַללענדעטע סהאָרהייט.

13. דיא אַבנייגונג פֿאַן דעם גאַטטעוֹפֿירענוטע, ווען
מאָן ניכט גלייך דען לאָהן דער פֿראַסטינקייט זיעהט. ע
גיבט מענשען דיא פֿראַסם זיער, אונד ווען איהגען איין אונגליק צו

על שדקתם ועל חפלתם, וכאשר יראו כי לא תועיל יקחו בה, כ שכן אם יראה דרך רשעים צלחה והוא עומד בצער, אז יתקצף, וזו החרון בין המשכיל והכסיל, כי הכסיל יעשה הרבר הזה, אך המשכיל לא יעשה, ומשכיל כי עבודתו כאן ועדקתו כאפס, ומי יתן שיהיה בה די להנצל מעונש אלהיו ואל יבקש עליה בעה"ז.

והמדה הארבעה עשר, הכילויות או הרומה לו מרוע הגפש וחסרון זכותה. ואולם זכרנו זאת המדה ממדות רוע הגפש בין שאר מדותיה, מפני שנראה, כי כשתהיה הגפש נדיבה נכללים בה רוב המדות הטובות, אם כן נהפך זאת המדה ונאמר, אם יהיה אדם כלי אין זאת המדה הרעה בו לכרה רק אחרת מלבד אלה וזאת עלתה על כלנה; וע"כ אומר, כי המדה הזאת תשחית העבודה, כי כל מי שיהיה כלי לא יעשה צדקה בעתה ולא יעזור אביון כי אם בעל כרחו, וכל מצוה אשר יכיר בה תועלת, יעשנה במשפט, ואם יכיר בה אפילו הפסד מעט מהונו, יקל בה ויבוא ראיות עליה עד שיתירנה ויעשה בה חרטת

שטאָסט, פֿערלאַזען זיא זיך אויף איהרע פֿראַממניקייט, ווירד איהנען אַבער ניכט געהאַלפֿען, זאָ ווערדען זיא איבערדריווג; נאַכמעהר אַבער ווענן זיא זעהען, דאַס עז דען פֿרעפֿלעך וואָהלגעהט, אינר זיא, (דיא פֿראַממען) אים אונגליקקע בלייבען. דאָרין אונטערשיידעט זיך אַבער אויך דער קלוגע פֿאַן דעם טראַרען, דענן דער ווייזע בערענקט אין דיעזעם פֿאַללע, וויא אונבערדייטענר זיין פֿערדיענוט, וויא ניכטיג זיינע פֿראַממיג קייט זיא, מאַכטען זיא נור געניגען, איהן פֿאַר דעם איינוסגען שטראַפֿע. ריכטע זיינען גאַטטען צו רעטטען, אויף דיעזער וועלט פֿערלאַנגט ער ניכט ווייטער.

14. דער גייטץ אונר דערגלייכען. דיעזער ריהרט פֿאַן פֿערדאָרבער זעעלע, אָדער פֿאַם מאַנגעל איהרער ריינהייט הער. וויר ערוואָהנען דיעזען לאַזטער אונטער דען אַנדערן, ווייל וויר זעהען, דאַס אינע פֿרייא געכיגע זעעלע נאָך פֿיעלע אַנדערע גוטע אייגענשאַפֿטען אין זיך איינש שליעסט; זאָ איזט אויך אומגעקעהרט דער גייטץ ניעמאלו אַלליין, זאָנדערן עז זינר נאָך אַנדערע לאַזטער מיט פֿערבונדען, נור איזט דיעזער פֿאַרי העררשענר, אונר דאָרום איזט דיעזען לאַזטער דעם גאַטטעוידענוטע הינדערליך, דענן דער גייטציגע איבט ניכט וואָהלטהאַטינקייט צור רעכטען צייט, הילפֿט דען אַרמען ניכט, ווענן ער ניכט מוס; איין געבאָט בייא דעם ער נוטצען זיעהט, דאָז איבט ער רעכט אוין, זיעהט ער אַבער דען גערינגוטען שצדען דאָכייא, זאָ אַכטעט ער עז גערטיג, אונר ווכט

ופשרה, כגון אם יקנה כבש וישחטנה ונמצא טרפה ויוכל להביא הלכות
 וראיות להכשיר אותה, יעשה, וכן אם יכנס עליו שבת וידמן לו עסק
 שאם לא יעשנו יאבד לו ממון, וביא ראיות כי הוא מותר לעשותו וישים
 ראיותו, „אשר יעשה אותם האדם וחי בהם“, וכל זה יבא מכת הכילות,
 וע"כ אי אפשר לכילי להיות עובר אלהים בשביל רוע לבבו ועינו,
 אשר בשביל פחשה יחיר כל איסור, וכל שכן בינו לבין עצמו, כי
 לא ישמור לא איסור ולא היתר כלל בדבר תועלת, ע"כ צריך לעובר
 אלהים לבל ילכוד במוקש הכילות, כי ירמה אלהיו בחלק שפתיו,
 ויראה לו תכלית החסידות, וכשזדמן לו שום תועלת או ריוח על
 מנת שיתיר איסור או יאסור המותר יעשה, וכן כשזדמן לו אכזר
 ממו, לא יניח עצה ותחבולה אשר לא יעשה כדי להציל הנוג. והכסיל
 ההוא לא ימלט נפשו; וע"כ צריך לכילי להסיר עצתו מן המדה הזאת
 ואל יסמוך עבודת אלהיו בעבור סחיר נבזה וגרוע, כי כל מי שישמור

אויפליכטע, אום זיך דאפאן צו בעפרייען, צ. ב. קויפט ער איין לאמס
 צום שלאכטען אונד פינדעם, דאס עז אנערלויבט שום עוונד זיין, זי
 זכט ער שיינגרינדע, אום עז זיך דאך צו ערלויבען. עבענוא ווען נאך
 דעם אייגטריט דעז וואכבאט, איהם איין געשאפט פארפאללט, וועלכע
 ווען ער זיך איהם ענטציעהט, שארען כריגט, זא בעווייזט ער, דאס
 דיא אויפזיחונג ערלויבט זיין, ווייל עז הייסט (ויקרא י"ח, ה'). „דאס
 דער מענש דיא געכאפטע האלטע אונד דאבייא לעכע.“ (*). אללעז דיעזע
 קאמט פאם גייטצע. דער גייטציגע קאנן אלא גאטט ניכט וואהרהאפט
 דיענען, ווענען זיינען באזען הערצענע, דען ער ערלויבט זיך אללעז
 ווענען איינען פלענניגן; בעואנדערז ווען עז ניעמאנד ערפאדערט, וויכט
 ער געוויס אויף ערלויבטען אונד אנערלויבטען ניכט צאטען, וואכאל עז
 איהם נור נוטצען שאפט. דער גאטמעזפירכטיגע מוס זיך אלא פאך
 דען שלינגען דעז גייטצען בעוואהרען, דען ער ווירדע זאנט גאטט מיט
 זיינען הייכלערישען ליפפען בעטריגען, נור דען שיין דער פראמטיקייט און
 נעהמען אבער קאמט איהם. נוטצען דאבייא, זא ווירד איהן קיין געזעטן
 הינדערן; אונד קאמט ער אין געלדערלחט. זא ווענדעט ער אללע
 מיטטעל אינד ראנקע אן, זיין געלד צו רעטטען, זיינע זעעלע אבער
 ווירד איין וואלכער טהאר ניכט צו עררעטטען זוכען. דאהער בעשטרעכע זיך
 דער גייטציגע דיעזען לאזטער אכזולענען, אונד פערקויפט ניכט דען
 גאטטעוודיענט ניערערן געווינגוטען האלבער; דען ווילל מאן דיא גע

(* ריח געכאפטע דירפטען מיהט קמויך זיין וויכער נמהרונג (זעבען) ניכט טהרגן.

שמות אלהיו לא ישית לכו לאבוד ממון עליה וכן לא ישמח בחולת
 שחבוא בחלול המצות, וזה הנקרא ירא יי'.
 אמר המחבר, אחר אשר ביארנו עיקרי העבודה ועמודיה וענינים
 המשחיתים אותה, צריך לבאר כל ענין מעניני העבודה, ונזכיר בתחלה
 שמות ואחר כן נפרש אותם כפי יכלתנו.
 האחד, בהרגל אדם נפשו למצות ולעבודה האל יתברך,
 ולבאר כל סודות ההרגל ופי' דרכי התפילה, איך הם, וסדר עניני
 ופרישתו איך יהיה.

השני, לעשות אדם תשובה על חטא נעוריו.
 השלישי, ללמוד תלמוד תורה ודברי רז"ל ודברי אלהים.
 הרביעי, להזהר כפי כחו מדברים המשחיתים העבודה.
 החמישי, לקרוא כל נוראות הכורא ונפלאותיו אשר
 עשה עם חסידיו, כגון נפלאות מצרים והים והמדבר ומעשה מגילת

באמע גאטטעו האלטען, מוס מאן געלדשאדען ניכט בעריקזיכטיגען, אונד
 דארף זיך דען געווינען ניכט פרייזען דען מאן דירד דאז איבערטערעטען
 דער געזעטצע ערהאלט. נור זא ווירד מאן גאטטעופירכטיג גענאנגט.
 נאכדעם איך נון דיא הויפטרגעלן דען גאטטעווינעטען, זיינע ווילען
 אונד דיא דינגע דיא דאסאן אקבעלשען ערוואהנט, ווילל איך יעדען
 איינצעלנע דען גאטטעווינעטען ערקלארען. איך געבע זערויפ בלאז
 דיא נאמען אן אונד דאנן וועררע איך ען נאך מיינען קראפטען אויף
 איינאנדער זעמען.

1. מאן געוואהנע זיך אן דיא געכאטע גאטטעו אונד אן זיינען דיענוט
 אונד זוכע אללע געהיימניזע דער געכרייכע צו ערגריעדען. דאנן דיא
 ערקלארונג דער געכעטע, דאן וועזען דען מענשען אונד זיינע ענט-
 האלטזאמקיים.

2. דער מענש טהוע ביסע איף דיא זינדען זיינער יונגענד;
 3. שטודירען פלייסג דיא ה. ש. אונד דיא שריפטען אונזערער לעהרער;
 4. היסע זיך נאך קראפטען פאז יענען דינגען, דיא דען גאטטעו-
 דיענוט שטארען;

5. לעזע אללע ערהאכענע וואונדער דען שאפפער, דיא ער פיר
 זיינע פראכטען אייזגעאיכט, צ. ב. דיא וואונדער אין עגיפטען, ביים
 מעערע, אין דער וויזטע, אדער דיא געשיכטע אסתר'ז אונד נאך אן-

אסתר חולחם, ולקראו כמו כן דברי גוראוחיו תנו. ואפו על עתה,
בגן אשר קרה לקרח ולערוה.
הששי, להשמר בחחלתו לבל ישגה וישבת, וענין חפלתו

איך חיה.
השביעי, בענין העניחו איך יהיה.
השמיני, להסחיר עניני עבודתו מבני אדם ולהעלימם
כפי יכלתו.
החשיעי, לשום להרנל עבודתו זמן זאו יוכל לשקוד
עליה.

העשירי, לחלק שעות היום והלילה ולסדרם.
האחד עשר, לסדר לענינו סחורותיו ועסקיו ואומנותיו.
השנים עשר, להתעסק בצרכי עניים ולהחזיק בידו
מרזלים.
השלשה עשר, לבקר תמיד בית הקברות כי אז נכנע לכמו
הערל ולעמוד על חולים בשעת מרחן ואז יכיר כי הכל הבל.

דערעי. דאנן אויך דיא פֿורכטבארען בעגעבענהייטען, גאָטטען מאַכט אונד
זיינען אונזיללען נענען דיא, דיא איהן פֿערלאַזען, צ. ב. וואָז קרח
אונד זיינען אַנהאַנג געטראָפֿלען האָט.

6. מאָן געהמע זיך פֿריהצייטיג שאָן פֿאַר איררען אונד פֿערגעזען
אין אַכט. וויא מאָן בעטען זאָלל.
7. וויא דאָז פֿאַזטען זיין זאָלל.

8. מאָן זוכע דיא פֿראַמטינקייט ניכט צור שוויא צו טראַגען, פֿיעלי
מעהר זיא מאַגליכזט צו פֿערהיימליכען;

9. איינע בעשטיממע צייט צום גאָטטעווענזענע פֿעזט צו זעטצען,
דאָסיט מאָן איהם בעזער אַבליענען קאָננען;

10. זיינע בעשאַפֿטיגונג אין רען טאַג אונד גאָטטשטונדען נאָך
אַרדנונג איינצומהיילען;

11. זיינע געשאַפֿטע, האַנדירונגען אונד זיינען בעטריעב צו אַרדינען;
12. פֿיר דיא בעריפֿטיגע רער אַרמען צו זאָרנען אונד בעדראַנגטע

צו אונטערשטיצען;
13. פֿלייסיג בעגראַכנישטשאַטטע צו בעשענען, אום דאָז הערץ צו

רעמיטהינען; ביים הינשיידען רער קראַנקען געגענוואָרטיג צו זיין, וואָרדך
מאָן דיא ניכטינקייט רעו לעכענו איינזיעהט;

הארבע עשר, לסדר טאכליווססקיו וחענונו וסרככו
בשפט.

החמישי עשר, להתחנן ככל תפלה מחפלותיו להצילו
סיצר הרע עד יום סוחר.

הששי עשר, אם יהיה לו בנים איך ירגילם זאיך ילמדו
סנערוחם.

השבעה עשר, לקחת אשה אם הוא פנוי:

השמונה עשר, לשום כוונתו בעבודתו לאהבת האל.
וארבת האל השלם בד' דברים, להתחבר עם החסידים החכמים, ולרחוק
מחברת הרשעים והכסילים, ולהתעסק בדברי ר"ל ובכל ספר מן הספרים
הקדושים, ולרחק מחכמות חיצוניות. וכשירגיל אדם באלה הד' עליו
נאמר „עושה אלה לא ימוט לעולם“.

האחד, בהרגל העבודה ודרכיה. דע כי כל הרוצה לעבוד
את אלהיו עבודה גמורה בלב שלם, לא ישיגה כי אם ברוב השקידה
באורך הימים ברוב ההרגל, ושלא יקוץ בה. ודע כי עובד אלהים

14. עזען, פרוקע אונד פריגניגונען נאך געהאריגעם מאַסע
אינצור־שטען;

15. אין יערעם געבעט גאָטט אום שטאַרקע גענען דיא ליידעני-
שאַפט אַנצופלעהען.

16. וויא סאָן קינדער-ערציעהען אונד אונטער־ר־שטען זאָלל פאָן זיגענד אָן.

17. זיך איינע פרויא צו געהמען.

18. גאָטט נור אויז ליעבע צו דיענען. דיא ליעבע צו גאָטט אָבער

זייד דורך פיער דינגע פאָללקאָממען, נאָמליך: דורך געזעלשאַפט דער

פראָממען וויזען אונד דורך דאָן ענטפערנען פאָן פּרעפלערן אונד

שפּאַרען, דיך דאָן בעשאַפּטיגען מיט דען שריפּטען אונזערער לעהרער

אונד מיט דען הייליגען ביכער, אונד דורך דאָן ענטפערנען פאָן דען דיא

תּעליגיאָן ענטפערטדעמען וויזענשאַפּטען. ווער זיך אָן דיעזע פיער רעי-

געלן האַלט, פאָן דעם הייסט ער (תּכליס ט"ו, כ'). „ווער דיעזען טדוט

זייד ניא וואַנקען.“

ווי האַכען געזאָגט, דאָן ערוסע זייא, זיך אָן דען גאָטטעוידענוט

אונד דעזען וועגע צו געזאָהנען. ווער גאָטט וואַהרהאָפט מיט פאָללי-

קאָממעם הערצען דיענען ווילל, דער ווירד דיען ניכט קאָנען, ווען ער

ניכט לאַנגע צייט, אָהנע אינטערלאַס, זיך דאָראָן געוואַהגט אונד ניא

דעזעלבען איבערדרייגן ווירד. דער גאָטטעוידענער ווירד אָם אַנפאַנג

ימצא טורח גדול בתחילת עבודתו, וטעם גדול באחרית עבודתו, וכן כל מעשה אשר יעשה אדם ימצא יגיעה בראשונה ויסור ככרות היגיעה באחרונה. וע"כ הרוצה לקבל עליו עול העבודה צריך לחשוב בכל הנאותיה, ולהסתכל בהם חמיד, וירגיל עצמו בראשונה לעשות המעשים הקלים ואל יטריח על עצמו, אבל כל אשר ילך יוסיף כאשר אמר „והיה להם דבר יי צו לצו צו לקו לקו זעיר שם” וגומר. ובראותו כי יוסיף יותר מאשר יוכל לסבול, יקל מעט ממנו לבל תקיץ הנפש בו פתאים, ואחרי אשר יקל ממנו ויעברו עליו ימים ישוב לקדמותו. והנני זוכר לך דמיון בהרגל דרכי העבודה לבל חכבר עליו, בגן אדם הרוצה לענות נפשו בצומות ואין מנהגו לסבול תעניות, ע"כ צריך בראשונה להתענות יום אחד בחודש ויחיל בימי הקור, כי הימים קצרים וגופו חזק ולא יזיק לו החום, ויעמוד על זה המנהג ימים ואחר כך יוסיף מעט, והיה תעניתו בימי החום לא בימי הקיץ, ואחרי כן יוסיף מעט להתענות בימי הקיץ. ואם יצטרך להתענות יום בכל שבוע,

צוואר גראסע מיהע האבען, אבער אם ענדע דארין איינען זעלענענס
פֿינדען, זאָ וויא יעדען אַנדערע געשאַפֿט אַם אַנפֿאַנגע מיהעפֿאַלל אונד
אַם ענדע לייכט ווירד. ווער אַלזאָ זיך דעם גאַטטעדיענזטע אינטער,
ציעהען ווילל, דענקע בעשטאַנדיג אָן דעזען אַנגענעהמען ענדע. אַם
אַנפֿאַנגע געוואָהנע מאָן זיך אָן דיא לייכטערן דינגע, אונד מאַכע עז זיך
ניכט גלייך צו שווער, זאָנדערן זאָכע נאָך אונד נאָך ווייטער צו קאָמי
סען, וו. ע. ה. (זעיה כ"ח, י"ג). „זאָ וויא איהנען דיאן וואָרט גאַטטען,
געכאַט אָן געכאַט, געכאַט אָן געכאַט, מאַאָס אָן מאַאָס, מאַאָס אָן
מאַאָס; היער איין וועניג דאַרט איין וועניג.” ער לאַזע ליעכער עסזאָן
אים דיענוטע נאָך, וועגן ער זעהעט, דאַס ער איהם צו שווער ווירד,
דאַמט ער איהם ניכט צווידער ווערדע, אונד וועגן ער איינע צייטלאַנג
זאַכגעלאַזען, זאָ קעהרע ער זייערע צום פֿריהערן מאַאָסע צוריקק.
פֿיישפֿיעלווייזע הילל איך נון אַנפֿיהרען, וויא מאָן זיך אָן דיא פֿראַמטיג
קייט געוואָהנען קאַנגע, דאַס זיא ניכט צו שווער פֿאַללע. ווילל זיך יע-
מאַנד צ. ב. אַנו פֿאַזטען געוואָהנע, וואָראָן ער פֿריהער ניכט געוואָהנט
וואָר, זאָ פֿאַנגע ער אָן, איינמאַל דען מאַנאַט צו פֿאַזטען, אונד צוואָר
אים זינטער, וואָ דיא מאַגע קירן זינד, דער קאַרפֿער אַכער שטאַרק,
אונד דיא היטצע איהם ניכט שאַדעט. האָט ער דיעזען אייניגע צייט
געטהאָן, קאַנן ער עז שאָן אין וואָרסערן מאַגען וואָגען, אַכער נאָך
ניכט אים זאַמבער, שפֿאַטער קאַנן ער עז אויך אים זאַמבער פֿערוויכען.

ידע כי היגיעה שזממול יהיה בפעם הראשונה ושנייה, וקצת היגיעה חשאר
 בשלושה ובארבע, ומעט מהעיר ממנה חשאר בחמישית וכששית, וכשיתחיל
 להכניס בשביעית לא ייגע בה שום יגיעה כלל. ובראותו כי יקוץ וייגע
 מעניתו או בענין עבודתו, יעביר על לבו כל הטובות והתועלות אשר
 לו מן העבודה ההיא, וההחזק אשר ירחיק מעצמו בה, וידע כי הצום
 יביע הלב. וצריך לכל הרוצה ללמוד ההרגל, שידע כי כל עובד עמדה
 ומתעסק בשום מעשה או ייגע עצמו בדברים כבדים צריך בראשונה
 לחשוב בטובה הבאה עליו בעשותו אותה וברעה הבאה עליו אם לא
 עשנה. וכפי גדל הטובה הבאה עליו כן תהיה רוב האותו לעשותו,
 אם ידע כי חבא אליו הנאה גדולה ממנו, חקל בעיני היגיעה אשר
 ימצא בה, כגון שכר עובד אדמה, אם יחננו לו מחיר גדול בשביל שמתאו
 כמחיר הרב אשר ימצא ממנו, לא יקוץ בה ולא ימאסנה. אך הנעם
 לו יגיעתו. ואולם יש אנשים אומרים כי לא תעדיב היגיעה והעבודה
 לעובד אלא אחרי אורך ימים בעבודתו, ואז יכיר הטוב והרע, וידע
 כי יש לו גמול עליו, ואז יוכל לשקוד על עבודתו ולא יקוץ בה, אך

כל ער דאנן ערע וזאב ייגען סאג פאזען, זא זאלל ער בערעני
 דאס עז איהם נור דאז ערוטע אונד צווייטע מאל זא הארט אג-
 קאממעט, דאז דרויטטע אונד פיערטע מאל ווירד עז איהם שאן לייכטער,
 זע שפאטער פיהלט ער גאר ניכט דאפאן. זא גלמע איהם דאז פאזען
 זער זאנט עטווא אים גאטטעדיענטע צוהידער ווערדען אדער איהן
 ערדען, זא זאלל ער דען נוסצען אונד דאז גוטע דאפאן בערענקען,
 ער וויא עז איהן פאר שארען בעוואהרט, וויא דאז פאזען צ. ב.
 פון הערץ דעמיסהיגט. זער זך אן עטווא געוואהגען ווילל, זאלל בעי
 זענקען, דאס ווער אירגענד איין געשאפט פערריכטעט, אדער זך מיט
 שיעריגען דיגען אכמיהפט, דער מוס גלייך אגפאנגז דען פארטהיל
 זער טהאטיגקייט אונד דען גאטטהיל זינער אונטהאטיגקייט פאר אויגען
 זענען; יע גראסער דער נוסצען, דעומא גראסער זינע עמוזיקייט אונד
 לייכט דינקט איהן דיא ארבייט ביא האפפענדעם געווינן. בעצאהלט מאן
 צ. ב. דען ארבייטער זעהר גוט, זא ווירד איהם דיא ארבייט ווענען דער
 שידע דען גראסען פערדיענטען ניכט צוהידער זיין, זאנדרען זינע מידע
 איהם איהם זאגאר אנגענעהם. נון זאגען פיעלע, דאז אנגענעהמע דען
 גאטטעדיענטען קאממע ערוט, נאכדעם מאן זיך לאנגע צייט דאמיט בעי
 שאפטונג אונד דאנן ערוט ערקענגען מאן דאז גיטע אינר באזע, אונד זעהק
 איהן דאס דער פלייס בעלצהנט ווערדע אונד נור אלדאנן אירדע מאן

בהתחלת דכּוּ כעבודה יקוּץ כח וימאסנה פעמים רבות ויניחנה; ועל כן אישׁוב עליהם ואומר, כי לא ידבּק אדם כעבודה אלא בארבעה דברים. אחרי דעתו גמולו ממנה, ואחרי עמדו בה שנים רבות, ואחרי קנותו שכל טוב, ואחרי דעתו סוד התאוה והפכה בכל המעשים, כי כל מחיל לַעֲשׂוֹת שׁוּם מַעֲשֶׂה אִם יִהְיֶה לוֹ בַּמַּעֲשֶׂה הַהוּא שׁוּם הַנָּאֵה, הַכֵּס בְּלִבּוֹ הַתְּאוּוֹה, כִּי כֵן כָּל מַעֲשֶׂה שֵׁשׁ בּוֹ שׁוּם הַנָּאֵה לִיכֵס בְּלִבּוֹ הַתְּאוּוֹה. רַאשׁוֹנָה, וְאַחֲרָיו כֵּן חֲסוֹר וְחֲכִנּוּס בְּלִבּוֹ הַשְּׂנֵאָה, וְלִקְצֵי יָמִים חֲסוֹר, וְכֵן יִתְחַלְפוּ חֲמִיד, יִסוֹר הָאֶחָד וַיֵּבֵא הַשְּׂנִי, אִךְ אִם תְּהִיָּה הַנָּאֵה הַנֶּאֱחָז הַעֲבוֹד כַּעֲבוֹדָתוֹ גְּדוּלָה וַיֵּשׁ לוֹ שְׂכָל, תַּעֲמוֹד הַתְּאוּוֹה יָמִים רַבִּים וְהַשְּׂנֵאָה יָמִים מִסְפָּר, וְאִם לֹא יִהְיֶה לוֹ שְׂכָל טוֹב וְאִין לוֹ כַּעֲבוֹדָתוֹ הַנָּאֵה גְּדוּלָה, אִם יָבֵא עֲלָיו מִמְנֵה הַנָּאֵה מִצַּד אֶחָד וּמֵהוּמָה מִצַּד אֶחָד, תַּעֲמוֹד הַתְּאוּוֹה יָמִים מוֹעֲטִים וְהַשְּׂנֵאָה תֹארוּךְ יָמִים. וְכַאֲשֶׁר יִתְחַלְפוּ פַעֲמִים רַבּוֹת, אִם יִתְחַדְּשׁוּ לְאָדָם חֲדוּשִׁים טוֹבִים כַּעֲבוֹדָתוֹ, אִז חוֹסֵף הַתְּאוּוֹה וְתַגְדֵּל, וְאִם יִתְחַדְּשׁוּ דְבָרִים רַעִים, חוֹסֵף הַשְּׂנֵאָה, וְאִם לֹא תִתְחַדֵּשׁ כַּעֲבוֹדָה דְּבָר, יִהְיוּ שְׂנֵיָהֶם שׁוֹן עַד יָבֵא הַשְּׂכָל וַיִּכְרַע בִּינְהֶם, כִּי אִם יִהְיֶה הַשְּׂכָל

אִיהֶם אֶהְנֶע אִיבַעֲרֵרוּם אֶבְלִיעֵנּוּ קֶאֱנֵנּוּ, אֶבַעַר אִם אֶנְפְּאָנֵנּוּ עֲנִטְצִיעֵהֶע
מֵאֵן זִיד אִיהֶם אֶפְט אִונֵד פֶּעֶרְלֵאָזֵע אִיהֶן. דִּיעֵזֵע אֶנְטוֹאָרְטֵע אִיד, עֵז קֶאֱנֵנּוּ
נִיעֲמֵאָנֵד אִייעֶם דִּיעֵנֹטֵע וְהֵאֶרְהֵאֶפְט אֶנְהֵאָנֵנּוּ, אֶלֹ דוּרְך פִּיעַר דִּינֵנּוּ.
נֶאָמְלִיד: נֶאֶכְרַעֶם מֵאֵן דִּיא כַּעֲלֵאָהֲנוּג דִּיאֶפִיר אִינִינִיעֵהֶם, זִיד פִּיעֵלֵע
יֵאֶדַרַע דִּיאִמִּים כַּעֲשֶׂאֶפְטִימֵט, פֶּעֶרֶשְׂטֵאָנֵד עֵרוּאָרְכֵעֵן אִונֵד עֵנְדִלִיד נֶאֶכְרַעֶם
מֵאֵן דִּיעַ גְּרוּנֵד דַּעַר לִיעֵבַע אִונֵד אֶכְנִינִינֵג צו אִינֵער זֶאָעֵ אִינִנֵעוּעֵהֶע
וּזַעֵנֵן מֵאֵן אִירֵנֵעֵנֵד אִינֵע זֶאָעֵ אֶנְפְּאָנֵנּוּ, וְהֵאָפְּאָן מֵאֵן נוֹטְצֵעֵן עֵרוּאָרְטֵעֵם.
זֶאָ הֵאָט מֵאֵן לִיעֵבַע דִּיאָעוּ, שְׂפֶאָטֵער קֶאָנֵן אֶבַעַר אֶכְנִינִינֵג אִינִסֵרֵעֵעֵן
וּזַעֵלְכֵע אֶבַעַר וְוִיעֵדֵער דַּעַר נִינֵג פֶּלֶאָטֵץ מֵאָכֵט, אִונֵד זֶאָ וּזַעֵכֵעֵלֵן זִיא
שְׂטֵעֵטוּ. הֵאָט מֵאֵן אֶבַעַר פֶּאָן זִינֵער אֶרְבִּיט גְּרֶאָסֵעֵן נוֹטְצֵעֵן אִונֵד
פֶּעֶרֶשְׂטֵאָנֵד (דִּיעוּ צו וִוִירְדִיגֵעוּ), זֶאָ הֵאָלֵט דִּיא לִיעֵכֵע לֶאָנֵנֵע אִן אִונֵד
דִּיא אֶכְנִינִינֵג גֵעֵנֵעֵן דִּיא זֶאָעֵ וְוִאָר נֵר קוּרְץ; אִיזֵט מֵאֵן אִונְפֶּעֶרִי
שְׂטֵאָנֵדִיג אִונֵד דִּיא אֶרְבִּיט בְּרִינֵט קִינֵעֵן גְּרֶאָסֵעֵן נוֹטְצֵעֵן, אָדַעַר זִיא
בְּרִינֵט אִינֵערִיטוּ נוֹטְצֵעֵן אֶנְדֵרֵעֵרוּיטוּ אֶבַעַר אִונְרוּהֵע, זֶאָ וִוִירְדִיגֵעֵן דִּיא
לִיעֵכֵע נִיכֵט לֶאָנֵנֵע אֶנְהֵאָלֵטֵעוּ, דִּיא אֶכְנִינִינֵג אֶבַעַר לֶאָנֵנֵע. אֶפְט
זַעֵכֵעֵלֵן זִיא אִוִיד דֶּאָדוּרְך, וּזַעֵנֵן זִיד נִייע פֶּאָרְטֵחִיילֵע, אָדַעַר אִונְפֶּאָרִי
הַעֲרַעוּעֵהֶענֵע נֶאֶכְטֵהִיילֵע דוּרְך דִּיא אֶרְבִּיט צִינֵעוּ, אִים עֵרוֹטֵעֵן פֶּאָלֵל
וִוִירְדִיגֵעֵן דִּיא לִיעֵכֵע שְׂטֵאָרְקֵער, אִים אֶנְדֵרֵעֵן פֶּאָלֵל נִימֵטֵט דִּיא אֶכְנִינִינֵג
צִיבֵעֵרְהֶעֶנֵד, אִונֵד בְּלִיכֵט דִּיא זֶאָעֵ גְלִיך, זֶאָ בְּלִיכֵעֵן אִוִיד לִיעֵכֵע

טוב, תחזוק התאווה כשכיל ההנאות הבאות ממנה, ואם תחלש האהבה
 תחזק השנאה, ותלך הלך וגדל ותחמעט האהבה בכל יום. ואחרי אשר
 גלית סוד האהבה והשנאה, נאמר, כי צריך לבעל העבודה להכיר
 בתחלת עבודתו כי האהבה והשנאה נלחמים שניהם, פעם יגבר האחד
 ופעם יגבר השני, ועל כן אין צריך בתחלת עבודתו להיות חושש אם
 יקוץ בה, כי זה משפט האהבה בתחלתה. כי תגיע לתכלית ידוע ותחזק,
 ואחר כן תשוב ותחזק ותתחדש כנשר, ואחר כן אם תחלש האהבה
 ותכבד השנאה אל יהי נואש מן העבודה, רק ידע כי לקץ ימים תחלף,
 אלא אם האדם נבער מדעת. ולא יכיר ההנאות שיש בעבודת הכורא,
 או יאריכו ימי השנאה וימעטו ימי האהבה, וכל אשר תלך תחזק
 השנאה; ועל כן צריך למשכיל בתחלת עבודתו להרגיל נפשו בלאט
 לכל יקוץ בעבודה, כי בהגם האהבה בלב לעשות דבר מצוה צריך
 למתור לעשותה, ובראותו כי תמעט האהבה ותתחיל השנאה, יש אנשים

אחד אכניינוג גליך, בז דער פֿערשטאָנר ענטשיידעט, אונר דורך
 צעריקקויכטיגונג דער פֿאַרשטאַלע דיא ליבע ערשטאַרקט.
 גאַרעם וויר נון דיא וועזען דער לעבע אונר דער אַכניינוג נעצייגט
 זאָגען, זאָ זאָגען וויר, דיא דער גאַטטעוודיענער שאָן אַם אַנפֿאַנגע
 גערענקען מיזע, דיא ליבע אונר אַכניינוג אין איהם קאַמפֿען ווער-
 יען, אונר באַלד ריעזע באַלד יענע שטאַרקער זיין ווירד, אונר ער
 טויכט דיאָהער ניכט בעזאָרגט צו זיין, ווען איהם אַנפֿאַנגו איך דער
 אַטטעוודיענוט לאָזטיג ווערען זאָלמע, דען דיעס איוט דער וועכעל-
 זאָג דער לעבע, דיא ערריכט איינען בעשטיממען גראָד אונר ניממט
 אַלדאָנג אַב, קאַממט אַכער שפּאַטער מיט ערנייערטער קראַפֿט ווערער.
 זאָלמע שפּאַטער נאָך דיא ליבע שוואַך אונר דיא אַכניינוג
 שוואַך ווערדען, זאָ געבע ער עו ניכט פֿערלאָרען, זאָנדערן דענקע,
 אַם עו שפּאַטער ווערער וועכעלעט. נור דער טהאָר, דער דען פֿער-
 רענוט ניכט איינצוהען פֿערמאַג, דער איוו דעם גאַטטעוודיענוטע
 עמשפּרינגט, נור בייא ריעעם ווירד דיא אַכניינוג לאָנגע אַנהאַלטען
 זאָ דיא ליבע נור קורץ זיין. דער פֿערשטאַנדיגע זאָלל זיך דיאָהער
 ער נאָך אונר נאָך אַן דען גאַטטעוודיענוט געוואָהנען, דיאָמיט ער וויער
 ניכט איבערררייזיג ווערדע; אונר ווען סאָן ליבע געפֿאַסט האָט צו
 ווערענר איינער גוטען זאָכע, זאָלל סאָן זיא שנעלל טהון, אונר זיעהט
 סאָן דיא ליבע נאָלפֿאַסט אונר דיא אַכניינוג קאַממט, זאָ זוכט

חכמי לבב יטריחו על גפשמ ולא יניחוהו להקל מעליהם עד אשר חסור השנאה, ויש אנשי סכל לא יוכלו לשבר שנאחם ויקוצו במעשה ההוא ויניחוהו עד אשר יאבד מרשוחם, ואלו יחזיקו במקצתו ולא יניחו הכל לא יאבד מהם. ועל כן צריך למשכיל, בראותו כי הכנס השנאה בלבו ויקוץ בעבודה, לבל יניח כל המעשה, ואל יאמר אניה הכל עתה ואחרי כן אחזור אליה, כי אם יניח הכל יאבד מידו, ואם יחזיק ממנו כמקצתו לא יאבד, כגון מי שנגזר אבר מאבריו, אם נגזר כל האבר מן הגוף אין לו תקנה ואין לו רפואה, ואם נשארה אבר מעורה בגוף יש לו תקנה ויחזור לקדמותו כשירפאהו. וכן יש לבעל העבודה לעשות בכל עניני עבודתו, כגון הצומות, שאם יתחיל להתענות ימים מספר ואחרי כן יקוץ בהם, אל ימנע עצמו מן הכל, רק יתענה יום אחד בשבוע או אפילו יום אחד בחודש, וכן אם יחזיק להתפלל ויקוץ בחפלה, יתפלל ימים בשבוע או פעם אחת ביום. ואם יתחיל ללמוד ויקוץ בה, יקרא מעט בכל שבוע. ודע כי לא יקוץ אדם בשום מעשה דק בהחללתו,

דער ווייזע פאָם גאָטטעוודיענוטע און עסאָן נאָכצולאָזען, ביז דיא אַבִּי נייגונג איבערזאונדען איזט. דער טהאַריכטע אָבער קאָנן דיא אַבנייגונג ניכט איבערזינדען, דיא זאָלע ווירד איהם צוידען אונד ענטפעהט איהם גאַנץ. האַטטע ער אָבער נור איינע טהייל דאָפאָן פֿענט גען האַלטען, זאָ וואָרע איהם ניכט דיא גאַנצע זאָלע ענטפאָנען. דאָהער זאָלל דער ווייזע ניכט דענקען, וועגן ער אַבנייגונג וואָהרניכט, און ווילל דיא זאָלע יעטצט גאַנץ פֿאָהרען לאָזען, אונד שפּאַטער וויעדער אויפֿנעהמען, דען אַלוראָנן ווירדע ער דאָ גאַנצע פֿערלערען, וואָהרענ, וועגן ער איינע טהייל פֿעוטהאַלט, ער ניכט דאָ גאַנצע פֿערלערעט. וועגן צ. כ. יעמאַנרעם איין גליעד אָבעשניטטען זוערדען זאָללעט, אונד דאָ גליעד ווירד גאַנץ אָבעשניטטען, זאָ קאָנן עז ניא מעהר דאָראָן געזעצט ווערדען, בלייבט עז אָבער טהיילווייזע נאָך דאָראָן קאָנן עז וויעדער געהיילט ווערדען. זאָ זאָלל מאָן עז מיט יעדעס איינצעלנען טהיילע דען גאָטטעוודיענוטען מאַכען. האַט יעמאַנד איינע ציטל־אַנג געפֿאַטעט אונד ער ערמידעט, זאָ וואָרע ער ניכט גאַנץ אויף, זאָנ דערן פֿאַזטע איינמאַל איין דער וואָלע, אָדער איינמאַל אים סאָנאַטע; ווירד איהם דאָ פֿיעלע בעטען לאָזטיג, זאָ בעטע ער זעלטנער; ווירד איהם דאָ לערנען צוויידער, זאָ לערנע ער נור עטוואָן אין יעדער וואָלע. איבערהויפט איזט נור דער אַנפֿאַנג איינער זאָלע שוועריג; האַט מאָן זיך אָבער איינמאַל דאָראָן געוואָהנט, זאָ ווירד זיא צור דענעל אונד מאָן

וכשיאריך בו ימים ושנים יהיה לו הכל מנהג, ותרבק בו נפשו, ואף על פי שיש בו טורח גדול, כי כן נראה כל המרגיל עצמו לאכול דבר שלא אכל מימיו או דבר אשר ימאסנו או דבר טר, אם יתנהג בו ימים, או לא יכבד עליו ויהיה לו כמנהג וידבק בנפשו, ועל כן אומר, כי המרגיל נפשו בעבודה אל יתחיל בענייני קשים כי אם בעניינים קלים, ואם לא יוכל לעשותם אף על פי שהם קלים, יעשה קצתם, וכל אשר ילך יוסיף עליהם, ובראותו כי תקוץ נפשו ימנע מהם ויעשה קצתם, ואל יניח הכל כמו שפירשתי. והעניינים הקלים הם, כגון החפלה ושאלת שלום, ולעזור לעניים כפי יכולתו, ולבקר חולים, וללוח ממים. אך העניינים הכבדים, כגון להחנות בצומות, ולהמנע מכל האוה כשיודמן לו, ולהשמר מן האונאה, והגזל, והשכועה, והכעס, והקנאה, ולאסור מותר ולהתיר אסור. יש לאדם לחנך נפשו ולהרגילה כאשר ירניל האב לבנו ללמד אותו דרך ארץ, כי הוא צריך בראשונה ללמד לו העסקים הקלים אשר אין בהם טרח ולא יגיעה, וכל אשר ילך יוסיף עליהם, ואז לא יקוץ בהם הבן; אך אם בתחלה ילמדוהו העסקים

האנגט דאראן, ווען זיא איד נאך זא פֿיעלע מיהע מאַכט. געניעסט
זעמאנד איינע שפייזע, דיא ער ניא גענעזוען, דיא ביטער שמעקסט
אדער איהם צוויידער איוט, זא ווירד זיא איהם נאך לאַנגעם גענוס
זיא זיינע געוואהנליכע קאָפּ. אים גאָטסעוידענישע זאָלל מאַן דאָהער
מיט דען לייכטערן פֿליכטגעכאָטען אַנפֿאַנגען, קאָנן מאַן איד דיעזען
ניכט נאָכקאָממען, זא איבע מאַן גור איינען טהייל דאָסאָן אונד פֿאָהרע
נאך אונד נאך ווייטער. פֿיהלט מאַן זיך וויעדער ערמידעט, זא לאַזע מאַן
זיעדער אים עפּזאָז נאך, ציעהע זיך אָבער ניא גאַנץ פֿאַן איהנען צוריקק.
דיא לייכטערן פֿליכטגעכאָטען זינד: בעטען, פֿריירליכעו בעגריסען,
אונטערשטיצונג דער אַרמען, קראַנקענבעזוך אונד לייכענבעגלייטונג;
זיא שווערערען: דאָז פֿאַזטען, דיא בעצאָהמונג דער ליידענשאַפֿטען,
זענן מאַן איהנען צו פֿראָהנען געלעגענהייט האָט, זיך צו היטען פֿאַר
איבערפֿאַרטהיילונג, רויב, צאָר, נייד אונד שוואַרען, אונד דאָס מאַן ניכט
ערלויבטען פֿערביעטע אונד פֿערבאָטענען ערלויכע. — דער מענש מוס
זיך העראַנבילדען אונד ערציעהען וזיא דער פֿאַכער זיינען זאָהן אינטער-
ריכטעט; ער לעהרט איהן דיא לייכטערן געגענשטאַנדע, דיא איהן ניכט
ערטידען צוערזט אונד פֿאַהרט זא שטיפֿענווייזע פֿאַרמ' פינגע ער אָבער
מיט דעם שווערען אָן, זא ווירד ער אים איינגאַנג שאַן ערמידען אונד
נאך ניכט ווייטער קאָממען.

הכבדים, יקוץ בהם ויהיה לו סיבה למאוס הכל ולא ישוב אליו. ועל כן אין דבר אשר יוכל המשכיל לכבוש בו יצרו כמו שזיכור לנפש הטובה וההנאות שיש בעבודת האל והרעות הבאות למי שלא יעשנה. ואם תאמר כי יש אנשים אשר לא ישמעו ולא יכנעו מדעתם בשמעם המדות האל וחוכחותיהם, דע כי האנשים ההם אין לו לחלק בהם ולא כהפלתם, וראוי להעלים עיני מהם ומן חפלתם, ועליהם נאמר „אם ישמעו ואם יחדלו“. וכבר זכרתי לך, בכל עת נלחם היצר עם השכל, ועל כן בכל עסק מעסקי האדם, אם תעלה מלחמה בין שניהם, ואם תראה האדם הולך בעסקיו בדרך מישור, דע כי השכל גבר על היצר והכניעו; על כן אנו צריכין (חייבין) בכל עסק לעזור לשכל במלחמתו, כי השכל והיצר הם שני גבורים נלהמים, אך היצר מפני אכזריותו וקושי טבעו ומפני נעימות השכל ודקות טבעו, היצר חקיף מן השכל, ולפעמים יהיו שווים בבח, ואם יעזור האדם לאחד מהם יהיה חלש ונרף, ועל

דער פֿערניגפֿטיגע קאָנז זיינע ליידענשאַפֿטען ניכט בעזער בעצורניגען, אַלז ווען ער דען נוטצען דען גאַטטעוידענטען אונד דען נאַכטהייל דער פֿערנאַכלאָזיגונג זיך פֿאַר דיא זעעלע פֿיהרע. מיט דעניעניגען אַבער, בייא דענען דיעזע מיטטעל ניכט אַנשלאָגען אונד אַללע צו רעכטווייגונג שפּודלאָז פֿאַראיבערגעהען, זאָלל מאַן גאַר קיינע געמיינשאַפֿט מאַכען אונד אַן איהרעם געבעטע קיינען טהייל האַבען וואָללען, אונד אויף זיא איהט צווענדבאַר (יחזקאל ב', ס'). „אַב זיא געהאַרבען אָדער עז אונטערלאָזען.“

איך האַבע שאַן ערוואָהנט, דאַס דיא ליידענשאַפֿט שטעטט מיט דער פֿערנונפֿט אים קאַמפֿע איזט, אונד ווען דאָהער בייא אירגענד איינער מענשליכען האַנדלונג דיעזער קאַמפֿע ענטשטעהט, אונד מאַן זעהט, דאַס דער מענש אויף גראַדעס וועגע וואַנדעלט, זאָ קאָנן מאַן דאַרויז ערוזעהען, דאַס דיא פֿערנונפֿט איבער דיא ליידענשאַפֿט הערר געוואָרדען אונד זיא בעזיענט האַט. וויר מיווען דאָהער איממער דער פֿערנונפֿט אין איהרעם קאַמפֿע צו הילפֿע קאַממען. פֿערנונפֿט אונד ליידענשאַפֿט זינד צווייא קאַמפֿענדע העלדען, אַלליין דיא ליידענשאַפֿט איזט דורך איהרע שטרענגע אונד האַרטנאַקקיקייט שטאַרקער אַלז דיא שוואַכע פֿערנונפֿט; מאַנכמאַל אַבער האַבען זיא גלייכע קראַפֿט, אונד ווען דער מענש זיך אַלודאַן אויף איינע זייטע היננױנט, ווירד דיא אַנדערע שוואַך אונד פֿערשווירדעט; דאָהער זאָללען וויר שטעטט דער פֿערנונפֿט העלפֿען.

כן אנו צריכין לעזור לשכל אחרי אשר שניהם שוים, ועל זה נאמר,
 "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת המוות", הוא השכל, "ואת
 המות ואת הרע", הוא היצר הרע, והודיענו כי כח זה כח זה, ועל כן
 ציננו לעזור לשכל כאשר אמר, "ובחרת בחיים", ועל כן אמרו רז"ל
 הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, מפני שמלחמת היצר והשכל הם
 שוין, ונתן הבורא יתברך רשות לאדם להמשיך אחר מי שירצה משניהם,
 אבל אם ימצא האדם חן בעיני הבורא, כשירצה להמשיך אחר היצר
 ולעזור אותו, ידמנו לו מונעים או מעכבים או דברים מטרדים ולא
 יניחנו הבורא לעזור ליצר. והבורא יעשה כזה לאדם בעבור חסדי
 אבותיו, או בעבור אשר יכיר לכו כי הוא נאמן, או בעבור כי יכיר, כי
 באחרונה יהיה חסיד גמור ויהיה מן הזוכים לראות פני הבורא ומן
 הקרובים אליו, וכשיכיר הבורא מה שעתיד להיות, ירצה שיהיה נקי
 בעת שישוב מדרכו הרעה ויהיה קדוש, ועל כן אנו אומרים בחפלת
 "השיבנו אבינו לתורתך", כי נתפלל לבל ידמן לנו שטן מעכב אותנו.

ועתה זיא בידע גלייך זינר, אין דיעוער בעציעהונג הייסט עו (זכרים
 ל', ט"ו.) "זיעה אדך לעזר דיר הייסט פאר דאז לעבען אונד דאז
 טען" דאז איזט דיא פערנונפֿט; "אונד דען טאָר אונד דאז באַוע",
 דאז איזט דיא ליידענשאַפֿט. היער ווירד אונז געזאָגט, דאָס דיא קראַפֿטע
 בידער גלייך זינר, אונד דאָרס אונז בעפֿאהלען, דער פֿערנונפֿט בייא.
 צושטעהען, וו. ע. ה. (סס י"ט.) "אונד דיא זאָללזט דאז לעבען
 ערוואַהלען." דאָהער זאָגען אונזרע לעהרער: "אַללעז איזט פֿאָן גאָטט,
 זיך ניכט דיא גאָטטעוּפֿורכט"; ווייל דער קאָמפֿי דער ליידענשאַפֿט
 טיט דער פֿערנונפֿט גלייך איזט, אונד גאָטט דעס מענשען דען פֿרייען
 זיללען גענעכען האָט, זיך הינצוניגען, וואָהין ער ווילל. האָט דער מענש
 זאָדע פֿאָה גאָטט געפֿונדען, אונד ער ווילל זיך צור ליידענשאַפֿט
 העבייגען, זאָ שיקקט איהם גאָטט הינערניזען אין דען וועג, דיא איהן
 אַהאַלטען, דער ליידענשאַפֿט צו הילפֿע צו קאָממען. דיעז געשיעהט
 טאַגמאַל דער פֿראַממיגקייט זיינער פֿאַרפֿאהרען וויללען, אָדער ווייל
 גאָטט ווייס, דאָס ער אים הערצען וואַהרהאַפֿט פֿראַמם איזט, אָדער
 איזט גאָך וואַהרהאַפֿט פֿראַמם ווערדען אונד פֿאָן יענען זיין ווירד, דיא
 זאָ גליקק האַבען, גאָטטעוּאַנטליטן צו שויען אונד איהם נאָחע צו זיין.
 אונד דאָ גאָטט דיא צוקונפֿט קעננט, זאָ ווילל ער, דאָס ער דאָנן, ווען
 ער זיך בעזערט, נאָך אונשולדיג אונד הייליג זייא. דאָרום בעטען וויר
 זיך, "ברייגע אונז פֿאַטער ווערער צו דייער לעהרע צוריקק". וואָס

ואשר אין להם חן בעיני האל לעשות טוב, יניחם הבורא ללכת כשרירות לבם, ועלוה נאמר, "ואתה הסיבות את לבם אחורנית", וע"כ כשירצה אחד מהם לשוב מרשעתו, ויכיר הבורא כי לא ישוב בלב שלם, יודמן לו הדברים המונעים ומטרידים אוהו כמו שנאמר, "כי הבאו לראות פני" וגו. וזהו פירוש, "הסיבות את לבם", כי הרשעים בעשותם עבירה לא יודמן להם מונע, כדי שתצא רשעתם שכלב לידי מעשה, כאשר אמר, "למען חפוש את בית ישראל", ועל כן אמר הנביא עליו השלום, "למה התענו י"י מדרכיך", וכן הוא אומר, "אל נא תמאסנו", פן יודמנו לנו מאורעות, תכמו אותנו מעבוד אותך. וצריך לבעל העבודה בחשבו לעשות מצוה ויציאתה לאור מהרה, יש לו להכיר כי מצא חן בעיני אלהיו וכי הבורא אוהב אוהו, וכשירצה לעשות עבירה ויודמנו לו דברים מטרידים ולא השלים, ורע כי מצא חן בעיני אלהיו, כמו שאמר דוד עליו השלום

וויר ביטטען, דאס אונז קיין הינדערניס אויפֿשטאסען מאָנע. ווער אַבער ניכט גנאָדע פֿאַר גאָטט געפֿונדען האָט, דען לאָסט גאָטט נאָך דעם דינקעל זיינען הערצענו וואַנדעלן אַנד פֿאַן דיעזעס הייסט עז (מלכים ט' י"ח, ל"ז). „דוא האָט איהר הערץ ריקקוואַרטס געווענדעט.“ אונד ווילל דאָהער איין וואַלכער זיינען באַזען וואַנדעל פֿערלאַזען, גאָטט זיעהט אַבער איין, דאָס ער עז ניכט מיט פֿאַללאַקאָממען הערצען טהען, זאָ פֿינדעט ער הינטערניזען, דיא איהן דאָפֿאַן אַבהאַלטען, זאָ ו. ע. ה. (יזעיה ט' י"ב). „ווען זיא קאָממען, פֿאַר מיר צו ערשיינען, ווער פֿערלאַנגט דיעזען פֿאַן אידען.“ אונד דאָז איזט אויך דיא ערקלאַרונג דער שטעללע, „דוא האָט איהר הערץ ריקקוואַרטס געווענדעט.“ דען ווען דיא באַזען עסחאָז אַנגרעכטען טהען וואַללען, זאָ ווערדען זיא דאָראַן ניכט געהינדערט, דאָמיס איהר באַזען וויללע צור שיהאַט ווערדען, וו. ע. ה. (יחזקאל י"ד, ט'). „אום דאָז הויז ישׂראל צו פֿאַזען בייא איהרעם הערצען,“ אונד דאָרום זאָגט אויך דער פֿראָפֿעט (יזעיה י"ג, י"ז). „וואַרום לאָסט דוא עזיגער אזנו אַכאירען פֿאַן דיינעם וועגע.“ אונד זאָ הייסט עז אויך, „פֿעראַכטע אונז דאָך ניכט,“ דען עז קאָננטען אינו הינטערניזען צושטאַסען, דיא אונז פֿאַן דיינעם דיענוטע אַבהאַלטען.

ווען זיך דער גאָטטעווענדער פֿאַרניממט, אירגענד איינע גוטע וואַנדלונג צו טהען אונד ער פֿיהרט זיא שנעלל אַויג, קאָנן ער דאָרויז ערקעננען, דאָס ער גנאָדע פֿאַר גאָטט געפֿונדען האָט אונד דאָס גאָטט איהן ליעבע; ווילל ער איינע זינדע כענעהען אונד ער ווירד דאָפֿאַן אַכגעהאַלטען, זאָ קאָנן ער אויך דאָרויך וויזען, דאָס ער גנאָדע פֿאַר גאָטט געפֿונדען, ויא דוד שפּראַך

וה' ה' אשר מנעני מהרע אוחק". ויש לנמלט מן העבירה להכיר כי הבורא בחר בעבודתו ובתפלתו ועל כן ישמרו מהתעסק במעשים מטונפים כדי שיהא נקי וקדוש לעבוד אלהיו, ובעבור זה צריך כל אדם לעזור לשכל, ובדבר הזה יגבר השכל על היצר. ויש לאדם בעשותו עבירה ויתגבר עליו היצר עד עשותו חפצו, הוא חייב להנחם אחר עשייתה ודאג וישחומם, ואם יעשה כן יהיה לאות עליו כי ייטיב מעשיו ברחב הימים. וכשיתעצב אדם באחד משלשה עתים יש תקוה לאחריתו להטיב מעשיו; האחד, טרם עשותו העבירה, והשני בעוד עשותו העבירה, והשלישי, אחרי עשותו אותו. ואשר ינחם טרם עשותו אותה הוא טוב מכלם, ואשר ינחם אחרי עשותו אותה הוא רע מכלם, וזה ידמה למי שינחם ויעשה חשוכה בשעת מיתתו ולא זכר אלהיו בעת בריאותו ובכשתו בשלותו, ועל כן אין בה תועלת. — השם יצילנו משאק היצר, וישר דרכינו, ויעזרנו להטיב מעשינו בזה ובכא וכן ידי רצון.

(מחולף כ"ה ל"ד.) ,,זא וואהר גאטט לעכט, דער מיך אכגעהאלטען, דיר באזען צו טהון." ווער פאר איינער זינדע בעוואהרט ווארדע, זאלל ערקענגען, דאס גאנצע זינדע וואס ער זינדעט זיך מיט אים געבעטע וואהל געפאללען האבע, אונד דאס ער איהן פאר שלעכטען האנדלונגען דארום בעוואהרטע, דאמיט ער ריין אונד הייליג זיין, גאטט צו דיענען. דאָהער זאלל יעדער דער פערנעפט העלפען, דאמיט זיא דיא ליידענשאפט בעזענען. ווירד יעמאנד פאן זיינער ליידענשאפט הינגעריזען אונד צור זינדע פערלייטעט, זא זאלל ער נאך פאללבראכטער טהאט זיא שמערצלדיך אונד אויפריכטיג צו בערייען זוכען; טהוט ער דיענען, זא איזט ער אין צייטען, דאס ער שפאטער זיך בעזערן ווירד. וועגן יעמאנד בעטריבט איזט אין איינער דער דרייא צייטען, זא איזט פיר זייע בעזערנג האפפונג דא. דיעזע דרייא צייטען זינד: בעפאר ער איינע זינדע טענהט, וואהרענד ער זיא בענעהט, אונד וועגן ער זיא בעגאנגען האט. דאז בעזעט איזט, וועגן ער דיא זינדע שאן בערייעט, עדע ער זיא נאך בעגאנגען האט, דאן שליסטעט, וועגן ער זיא ערזט בערייעט, טאדעס ער זיא שאן געהאן האט, דעגן ער גלייבט דעם, דער זיך בעזערט פאר זיינעם טאדע, אונד זאן זיינען שאפפער אין דער צייט, ווא זע ער געזונד אונד גליקליך וואר, ניכט געדאכט האט, דאָהער אויך דיא בעזערונג ניכט פיעל ניטעט. — גאטט בעוואהרע אונד פאר דעם וויטהען דער ליידענשאפט, עכנע אונורע ווענע, אונד העלפע איזט נוסען צו טהון, יעטעט אונד אין דער צוקונפט; דיען מאגע זיך וויללע זיך.

השער השביעי.

בענייני התשובה וכל הדברים התלויין בה והנלוים אליה מסדר התפילה וענייני הפרישות.

דע בני, כי כאשר חולי הגוף בא מהשתנות ממסך התערובות, אם בהוספה אם בגרעון, או בשינוי בהם, והתוספת הוא כגון שירכה הדם בגוף והתעורר חליים קשים, או שתרבה המרה האדומה או השחורה ותעורר חליים משונים, או שתרבה הליחה הלבנה ותעורר כמו כן חליים; וכאשר התוספות תעורר חליים, כן החסרון יעורר חליים אחרים הפך הראשונים. גם כל אחד מאלה התערובות כשימור בקו המישור ושנה בהם שינוי רע יעורר חליים, כגון הדם כשיהיה שרוף וישחנה להיות שחור. וגם אף על פי שלא יחסר ולא יוסיף יעורר חליים. וכן כל אחד כשיוסיף על חקו בין בכמותו בין באיכותו יעורר חליים; על כן צריך לגוף בעת יעוררו עליו חליים באחת מאלו הסיבות שלשה, או במקרה אחר וולתו, כגון הבאה או שריפת אש או ביגיעת הגוף

זיעבענטער אבשימט.

פֿאָן דער כּוּסע אונד וואָס דאָס פֿאָן אַבּהאַנגט אונד דאָמיט פֿערבונדען איזט. פֿאָן דער אָרדנונג דעו געבעטען אונד פֿאָן דער ענטהאַלטזאַמקייט.

זייען מיין זאָהן, דאָס דיא קאָרפּערליכען קראַנקהייטען דורך דיא פֿעראַנדערונג דער פֿערמישטען זאָפֿטע ענטשטעהען, דורך איהרע ציי אָדער אַבנאָהמע, אָדער דורך דיא פֿערוואַנדלונג איהרער קראַפֿטע. וועגן זיך ז. ב. דיא בלוט, דיא גאַללע, אָדער דיא זייען זאָפֿטע אים מענשליכען קאָרפּער פֿערמעהרען, זאָ ענטשטעהען דאָרויז שווערע אונד פֿערשידענאַרטיגע קראַנקהייטען. וויא אַבער דייעו קראַנקהייטען דורך דיא צונאָהמע דער זאָפֿטע ענטשטעהען, זאָ ענטשטעהען אונד דער אַבנאָהמע דער זאָפֿטע דיא ענטגעגענעוועטע ציטען קראַנקהייטען. יא וועגן אונד דיא זאָפֿטע אים רעכמען פֿערהאַלטניס דאָ זינד, זיא פֿערוואַנדלען זיך אַבער איהן אירנעג איינע ווייע, ז. ב. דיא בלוט ווירד שוואַרץ, זאָ ענטשטעהען אונד קראַנקהייטען, אונד זאָ האָט יעדע קראַנקהייט אַפֿע אָדער קראַנקהייטען פֿעראַנדערונג דער זאָפֿטע קראַנקהייטען צור פֿאַלגע. וועגן דאָסער דער קאָרפּער דורך איינע דער דרייא אַנגעגעבענע אורזאַכען, אָדער דורך איינע אָדער צוּפֿאַלל, ז. ב. דורך שטאַס, כראַנד אָדער

וחסמה לו, ראוי למהר לרפאת המחלה בטרם יתגל ומוסיף החולי. וכפי
 חוספות כחו תחלש כח הגוף ויחקכץ על האדם החק ויאבר, לפיכך
 אמרנו שצריך לכל משכיל כשירגש חולי בגופו למהר לרפאתו. וכאשר
 אמרנו כי חליים יתעוררו בגוף, כן יש לנפש משנוי הכחות או משנוי
 האיכות או משניהם כאחד או ממקרה אחר. וחולי הגוף הוא חילוף
 מרגו כשיחלשו פעולותיו הטבעיות או ישתנו בזה יודע החולי; וכל עוד
 זהות פעולות הגוף הטבעיות הולכות לתומם זנוהגות על מנהגם ולא
 חבטל דבר. מהם ולא ישתנה, נאמר, כי לא יקרא האדם חולה. והנה
 לך ראיות כמה שנבדיל בין החולי והבריאות, ועל כן נאמר כי לנפש
 עצמה כמו כן חליים רעים יבואו מהסבות והם הדרגשים וכל אחר
 מהם יחליאנה, בין שיוסיף הדבר המחליא באיכותו בין שיחסר ויודע
 חולי הנשמה בשעה שישתנו פעולותיה הגפשיות או יחבטל אחד מהם,
 ועל כן צריך לרפא אותה ולהראות הדרך אשר בה יוכל לחקן עניניה.
 ונאמר, בידוע כי כל דבר פועל לא יהיה פועל כי אם לזולתו, כי לא
 יתכן להיות אבר מאברי הגוף מכה ומוכה ולא הפה אוכל ונאכל ולא

אבערמאסינע אָנשטערענגע צוּקראַנקאָן. מוס פּאָן שנעלל צור היילונג
 איילען, בעפּאָר דיא קראַנקהייט צו זעהר צוּנימסט, דענן יעמעהר זיא
 צוּנימסט, דעוּטאָ שוואַכער ווירד דער קאַרפּער אונר ער געהעט צו גרונרע.
 דאָהער מוס דער מענש, וועגן ער קראַנקהייט פֿערשפירט, שנעלל
 רעטטונג אָנווענדען. ווּיא דיא קאַרפּערליכען קראַנקהייטען, ענטשטעהען
 אויך דיא זעלענקראַנקהייטען, וועגן דיא קראַפֿטען, דערען קאָאליטאָט,
 אָדער ביידע צוגלייך זיך אָנרערן, אָדער דורך זאָנוטיגע צופּאָללע פֿער-
 אָרערט ווערדען. וויר ערקענגען דאָו קראַנקוויין דעוּ קאַרפּער, וועגן ויינע
 געוואָהנליכען פֿערריכטונגען געשוואַכט ווערדען, אָדער זיך גאַנץ אָנרערן,
 פּאָלאָנגע דער קאַרפּער אָבער ויינע געוואָהנליכען פֿערריכטונגען פּאָלל-
 שטאַנדיג אונר אין אָרדונג פּאָללציעהעט, איזט ער געוונר. אויך דיא
 זעלע האַט קראַנקהייטען, דיא אויז דען געפּיהלען ענטשטעהען. יעדען
 געפּיהל קאָגן דורך צו- אָדער אַבנאָהמע דיא זעלע ערקראַנקען מאַכען,
 אונר אויך דיא זעלענקראַנקהייטען ווערדען וואָהרגענאָממען, וועגן דיא
 ווירקונגען דער זעלע זיך אָנרערן, אָדער איינע ווירקונג גאַנץ אויפֿהאַרט;
 אַלדאָגן מוס מאָן היילמיטטעל אָנווענדען, וואָדורך זיא ווערער אין
 אָרדונג צו ברינגען איזט.

עו איזט בעקאָנט, דאָס יעדען ווירקענדע איין אָכעקט האַבען מוס,
 דען עו קאָגן צ. ג. איין גליעד דעוּ קאַרפּער ונכט שלאָגענע אַנדער

העין ראתה וטראה ולא היד בונה ונבנה ולא הנר חזק ומדליק, אבל
 :ושועל זולתי הפועל, ואי אפשר להיות הפועל והפעול דבר אחר, זולתי
 הגשמה לבדה, כי היא יודעת כל דברים היודעים ויודעת עצמה, אם
 כן היא יודעת עצמה וידוע לעצמה.

דע כי בעלי הפועל הם שלשה, הנברא הוא ידוע ואינו ידוע, פעול
 ואינו פועל, והנכורא יודע ואינו ידוע מברואו, והשלישי הנשמה
 אשר היא בינונית בין הכורא ובין הנברא וקבלה מכח הכורא להיות
 יודעת ומכח הנברא להיות ידועה, והכח אשר בה היא יודעת, העיד
 כי לא חמת כלל, מפני שהיא פועלה הכל ואין לה פועל, ועל כן לא
 פעל בה המות פעולה. והכח אשר בה היא ידועה, העיד כי חמות,
 מפני שהיא פועלה לדבר אחר, וע"כ נאמר כי יש בה שני כחות, כת
 יודעת וכח ידועה, כשהנברא אחר אין בה לשני, כי הוא הפכה; וע"כ

פאן זך ועלבוט געשלאַגען צוגלייך זיין; דער סונד קאָגן ניכט צוגלייך
 עזענד אונד גענעזען ווערדענד, דאָ אַויגע ניכט צוגלייך זעהענד אונד
 געזעהען ווערדענד, דיא האַנד ניכט ברענד אונד געכייט ווערדענד,
 דאָ ליכט ניכט צינדענד אונד אַנגעצינדעט ווערדענד צוגלייך זיין; דאָ
 זביעקט מוס אַלזאָ איבערהויפט פאָן דעם אָבעקט געטרעגנט אינד
 ביידע קאָנגע ניכט אייגע אונד דאָזעלכע זיין. נור דיא זעלע מאַכט
 היער איינע איזנאָהמע, דען זיא ערקענגעט אַללע ערקענגענדע אונד
 ערקענגעט זיך זעלבוט.

עז גיבט דרייערלייא ווירקענדע זעזען: דאָ געשאַפּענע, דאָ
 איזט דאָ ערקאָנגט ווערדענדע אָבער ניכט ערקענגענדע, דאָ ערשאַפּענע
 אָבער ניכט שאַפּענדע; דער שאַפּער, דיעו איזט דאָ ערקענגענדע
 אָבער ניכט ערקאָנגט ווערדענדע — פאָן זיינע געשאַפּען, אונד ענדליך
 איין דריטטע, דיא זעלע, דאָ מיטטעלוועזען צווישען שאַפּער אונד
 געשאַפּף; דורך דיא קראַפט דעו שאַפּערן איזט זיא ערקענגענד אונד
 דורך דיא דעו געשאַפּענען ערקאָנגט ווערדענד. איהרע ערקענגענדע
 קראַפט בעזייט איהרע אונטערבליכקייט, ווייל זיא ווירקענד איזט, אָבער
 ניכט אַויף זיא ווירקט, דאָהער האַט אַויך דער טאָד קיינע געוואַלט
 איבער זיא; דאָ זיא אָבער אַויך ערקאָנגט ווירד, זאָ בעזייט דיעו, דאָס
 זיא, ווייל עטוואָ אַויסער איהר אַויף זיא ווירקט, שטערבליך איזט. זיא
 האַט אַלזאָ צווייא קראַפטע, איינע ערקענגענדע אונד ערקאָנגט ווערד
 דענדע, אונד ווייל דיעזע ענטגעגענעזעטע זינד, זאָ מוס איינע קראַפט
 צוריקטעטע, זענן דיא אַנדערע פאָרהעררשט. דיא קראַפט דעו ער-

נאמר כי הכח הידועה היא הסכלות, כעבור כי דאדעים הם המסתמח
 והמסוים והנבראים. ולא תהיה ידועה הנפש אלא ברבר שסכלה קודם
 לה, וע"כ גשגב הבורא מלשלוט בו הכח הידועה, כי אלו יהיה יודע
 יהיה הוא ידוע; ואחרי אשר הנפש יש בה אלה הכחות, נאמר, כי
 אם חגבר בה כח הידועה, לדעת דרכי האל יחכרך ועניניו והדברים
 הטובים בעיניו, לא שתהיה הנפש יודעת אותו רק דרכיו ומדותיו והמעשה
 הטוב בעיניו, וחכביר אליהם להיות יודעת קצת מעניני ברואיו ומסודות
 בריאתם, זאת הנפש לא תמזה כלל; אך אם תחלש ואת הכח תהיה בה אולת;
 תידע כי זאת הנפש חמות כאשר חמות נפש הבהמה, ועל כן לא
 נאמר: כי נפש החכם כשיהיה רשע היא נקראת נפש יודעת, כי אם
 תחנתינו לחכמות הזרות כי אם אל החכמות הישרות, אשר ילמד אדם
 מהם דרכי האל, לזה יקרא חכם, וזאת תחיה ולא חמות נפשו כלל.
 ועוד אומר, אחרי אשר התבאר כי הנפש היא פועלת בעצמה וכוולתה,

קאננט ווערדענו איזט אבער איינע מאנגעלעאפטע, דען זיא האט דיעזע
 מיט דען מעטאללען, געוואכען אונד אנדערן ערשאפטען געמיין. דאז
 ערקענען דער זעלע פאסט איינע נישט ווען פאראייג אונד
 גרום איזט גאטט צו ערהאבען, אים איהם דיא קראפט דען ער
 קענען בייאזעלען. דען ווארע ער איין ערקענענדרע, זא ווירדע
 ער אויך איין צוערקענענדרע זיך.

דא נח דיא זעלע ביידע קראפטע בעזיטצט, זא זאגען וויר, דאס,
 ווען דיא ערקענענדרע קראפט דערזעלבען שטארק ווירד אונד גאטטען
 זענע ערקענענט, זיין טהון אונד דאז וואז איהם וואהלגעפאללט, (דען
 גאטט זעלכזט קאנן דיא נישט ערקענען, זאנערן זיינע ווענע, אייגענע
 שאפטען אונד וואז איהם וואהלגעפאללט) אונד פינט נאך דאז שטרעכען
 זינצו, סהילווידע דאז וועזן אונד דיא געהייסנים דער שאפטונג קענען
 א לערנען, דיעזע זעלע איהם אנשטערבליך. ווירד אבער דיעזע קראפט
 שוואך אין דערזעלבען, זא איזט זיא טראריכט אינד שטערבליך, ווא
 דאז סהיערישע לעבען. וויר זאגען דארום אויך נישט, דאס דיא זעלע
 דען הייזען, ווען ער אויך פרעפעלט, איינע ערקענענדרע זעלע גע-
 טאננט ווערדע, דען וויר שפרעכען נישט פאן דער וויזיהייט אים אלל
 געטיינען, זאנערן נח פאן דער צום דעכטען פיהרענדרען וויזיהייט, ווא
 וויר סאן דיא זענע גאטטען ערקענען קאנן, דען נור דיעזע קאנן וויזע
 גענאנטט ווערדען, אונד דיעזע נור לעכט פארט אונד הארט ניא אויך.
 דא וויר זען ערקלארט האבען, דאס דיא זעלע אויך זיך אונד אויך

כי כאשר היא יודעת זולתה חרע נפשה וכל מה שתפעל בזולתה, אם לדעת זולתה או להודיע דעת לזולתה, כי תוכל לפעול לעצמה לדעת עצמה ולהודיענה הרעת. והנה יצא מדברינו, כי המשכיל כמו שילמד לאחרים יוכל ללמד לנפשו, ולא יצטרך לזולתו, כי הנפש היא המיסדה והמיסדה; ובשכיל שיש באדם הכח הזה שהוא יכול להזהיר נפשו. נתחייב לקבל עונש על הרע ושכר על הטוב מפני שיש לו כח להזהיר עצמו ואין צריך לזולתו, כי הבהמות לא יוכלו להזהיר לזולתם ולא להזהיר עצמם, וכן התינוקות וחסרי הרעת והחרש והאלם, על כן אין להם עונש, כי לא יוכלו להזהיר ואין להם שכר, מפני שלא יעשו בכונה מעשה ממעשה היושר. ובעבור שיש באדם כח להזהיר נפשות. נאמר, בי זה הכח הוא השומר אותו, וכשישגה השומר אותו עד אשר יאבד השומר, יענש השומר, וכן כשישגה הנפש היודעת ולא חשומר את עצמה עד שתאבד, נאמר, כי תאבד בעונה, ומלכד זה העונש על

אנדרע וירקע, דענן זיא ערקענגעט זיך זעלכוט, וויא זיא עטוואן אויסער זיך ערקענגעט, אינד וואו זיא איף אנדערע וירקעט, עז ויזא נן דאן אנדערע צו ערקענען, אדער איהם ערקעננטים בייאצוברינגען, וירקט זיא עכען זא איף זיך זעלכוט, ענטווערער זיך זעלכוט צו ער קענען אדער זיך ערקעננטים צו פערשאפטען — זא געהט דארויז הערפאר, דאס דער וויזע, וויא ער אנדערע בעלעהרט, אויך זיך זעלכוט בעלעהרען קאנו, אהנע איינען אנדערן דאצו נאטהוענדיג צו האבען, דענן דיא זעלע איזט בעגרינדענד אונד בעגרינדעט. ווייל נון דער מענש דאן פערמאגען בעזיטצט, זיך זעלכוט צו איבערוואכען, דאהער פערדיענט ער שטראפע פיר זיינע באזען אונד בעלאהונג פיר זיינע גוטען האנדלונגען; דאן טהיער אבער פערמאג ניכט אנדערע, נאך זיך זעלכוט צו איבער וואכען, עכענזא וועניג קינדער, אונפערניפטיגע, טויבע אונד שטוממע, דארום וינד זיא ניכט שטראפפאיהן, קאנען אבער אויך קיינען לאהן ערהאלטען, דא זעלכוט דאן רעכטע פאן איהנען ניכט מיט אכויכט געשעהען קאנו. דיעזען פערמאגען דער זעלכוט איבערוואכונג, דאן דער מענש בעזיטצט, איזט דיא איהן בעוואהרענדע קראפט. ווענן דער האכטער זיך פערפעהלט, אונד דאן בעוואכטע פערלארען געהט, זא ווירד ער בעשטראפט, עכענזא ווענן דיא ערקענגערע זעלע זיך פערפעהלט, אונד זיך ניכט זעלכוט היטעט אונד דאדורך צו גרונדע געהט, זא געהט זיא דורך איהרע אייגען שולד צו גרונדע אונד ווירד נאך אויסערדעם בעשטראפט, ווייל זיא זיך ניכט געהיטעט. זא הייסט ער

לא שמרה נפשו; זה מכואר כאשר אמר,, והצופה כי יראה חרב
 הזהיר את העם וחבא חרב ותקח נפש הוא רשע בעונו ימות ודמו
 הצופה אדרוש". ואחרי אשר הנפש תהיה השומרת והשמורה, אם
 תאבד בעונה, תוד מפני שהיא שומרת תענש, וזהו ביאר גדול
 העונש והגמול בעולם הבא.

ודע כי כח השמור לא תהיה לחסרי השכל כמו שאמרנו אלא לסי
 לו שכל, כי הבורא לא יתחבר כי אם לאנשי השכל, כאשר אמר
 אהכם ידעתי מכל משפחות האדמה" ועל כן אחרי אשר יתחבר
 ליהם יקריבם אליו, ועל כן יענש אותם ולא יענש הרשעים הרחוקים
 מן, כאשר אמר,, בקרובי אקדש". ואחרי אשר ביארנו זה העקר
 גדול נאמר, כי המעשים הרעים דומים לחללים כמו שזכרנו, כי בעת
 התעורבות. אם באיכותם אם בכמותם, ישחנה עמהם דם אשר
 קיום הגוף ומעמידו, וכהיות דם צלול וטוב יפרח הגוף ואיר

ד (יחזקאל ל"ג, ו').,, דער וואַכטער, ווען ער דאַו שווערט קאָממען
 דעם, אונד וואַרנט דאַו פּאָלק ניכט, אונד איינע זעעלע ווירד ווענגע-
 עט, זאָ איזט דיעווער ויגעט זינע אענען אימגעקאָממען, זיין בלוט
 ווערדע איך פּאָן דעם וואַכטער פּאַרדערן." דאָ נון דיא זעעלע
 בעוואַכענדע אונד בעוואַכטע איזט, זאָ קאַנן זיא נור דורך איינגע-
 גאָד צו גרונדע געהען, אונד הייל, וויל זיא איך בעוואַכען זאָלסטע,
 זיך נאָך בעשטראַפּט. דיעזען איזט איינע וויכטיגע ערקלאַרונג אין בע-
 קת דער שטראַפּע אונד בעלזאָהנונג אים קינפּטיגען לעבען.

זיזע איך, דאָס דיעזען פּערמאָגען דער זעלבוסאיבערוואַכונג נור
 פּערנינפּטיגען בעוויסצען, דען גאָטט פּערבינדעט זיך נור מיט
 פּערנינפּטיגען ו. ע. ה. (עמוס ג', נ').,, נור איך האַבע איך ער-
 אַגעט פּאָן אללען געשטעלטערן דער ערדע," אונד וויל ער זיך מיט
 פּערבינדעט, זאָ ברינגט ער זיא איך זיך נאָהע, אונד דאַרום
 אַפּאָט ער זיא, אַבער ניכט דיא פּרעפּלער, דיא איהם פּערנע זינע,
 ו. ע. ה. (ויקרא י', ג').,, דורך דיא מיר נאָהען ווילל איך געהייליגט
 זיך." נאָכדעם וויר דיעזען הויפטזאַטן אויפגעשטעלט האַבען, זאָגען
 זיא, דאָס דיא באַזען האַנדלונגען, זיא בערייטט ערוואַהנט, קראַנק-
 זיגען גלייכען, דיא ענטשטעהען, ווען זיך דיא זאָפּטע אים מענשען
 קאָנטיטאַטיף אָדער קואַליטאַטיף פּעראַנדערן, ווילל אַלוראַנן זיך איך
 זיא בלוט, דאַו דיא שטיטצע דען קאַרפּערן איזט אונד איהן ערזאָלט,
 פּאַנדערט. איזט דאַו בלוט העלל אונד געזונד, זאָ געדריהעט אונד בליהעט

וידא מעשע כמישור, וכשישחנה ירד ויחלוש, כי האברים מפני שאין
 זרים עלול במה יתחוקו, ועל כן הם חלושים ודלים, כי התערובות הרעות
 יתערבו בהם ודמם יהוא ישקה כל הגוף וירד הגוף מפני רוע הדם
 וישתגו פעולותיו, ועל כן אומר כי הנפש חחלה כמו הגוף. וחולי הנפש
 יבאו מחמש סבות. ממראה העינים, ושםע האזנים, ומלאכת
 הלשון והשפתים, ועסקי הידים, ותנועת הרגלים, ומלכך
 אלה החמשה הגלויים יש סבה אחרת פנימות מחערבת בנפש, והיא
 המחשבה, וממנה התעורר החאזה, אשר היא יסוד כל העבירות, אך
 המחשבה היא סו הנפש; ואלו לא יהיה לנפש גוף, לא היתה מחשבתה
 עכורה ורעה אלא זכה כנפשות המלאכים, ואולם מפני חכרתה לגוף
 היתה המחשבה גסה ועבה, והיתה מעורבת פעם מכחות עליונות ופעם
 מעניינים תחתונים, נרדמיון לזה כאלו אחד מהמלאכים הונח באדמה
 ונברא לגוף והיה כאחד ממנו. וצריך לנו לחשוב כי יש שני כחות

דער קארפער אונד זיינע פונקציאָנען זינד גערעגעלט. פֿעראַנדערט זיך
 אָבער דאָ בלוט, זאָ ניסמט דער קארפער אַב אונד ווירד שוואַך, דען דאָ
 דאָ בלוט אונריין איזט, זאָ איזט ניכטו דאָ, דאָ ריא גליערער קראַפֿט־
 טיגט; דאָ שלעכטען זאָסטע פֿערמישען זיך מיט זעס בלוטע אונד
 דיעזען פֿערדאָרבענע בלוט טראַנקט דען גאַנצען קארפער, דיעזען
 ניסמט היערדורך אַב אונד זיינע פונקציאָנען ווערדען געשוואַכט. דאָ
 זעלע קאַנן, וויא געזאַגט, ערקראַנקען גלייך דעם קארפער, אונד איהרע
 קראַנקהייטען ענטשטעהען אויז פֿיגף אורזאַלע: דורך דאָ געזיכט, געי
 האָר, דורך דאָ פֿערריכטונגען דער צתגע אונד דער ליפּטען, אָדער
 דורך דאָ בעוועגונגען דער האַרע אונד פֿיסע. אויסער דיעזען פֿיגף
 אויסערן אורזאַלען, איזט נאָך איינע אייבערע, דאָ אויף דאָ זעלע
 זירקט, אונד דאָ איזט דער געראַנקע; דען דורך איהן ווירד דאָ
 ליידענשאַפֿט עררעגט, דאָ דאָ אורזאַלע אַללער זינדען איזט. דער
 געדאַנקע אָבער ענטשטעהט אין דער זעלע; דאָסטע אָבער דאָ זעלע
 קיינען קארפער, זאָ ווירדע קיין באָזער געדאַנקען אין איהר ענטשטעהען.
 זאָנדערן זיא וואָרע ריין וויא דאָ זעלען דער ענגעל. נור דורך איהרע
 פֿערבינדונג מיט דעם קארפער ענטשטעהען געמיינע געדאַנקען, אונד
 זיא איזט דאָדורך צוזאַסמענעוועטצט, כאַלד אויז האָהערן קראַפֿטען, כאַלד
 אָיז גיעהריגען טריעכפֿעדערן, אָהגליך איינעם אויף דאָ ערדע געוועטע־
 פֿען אונד אין איינען קארפער אומגעוואַנדעלטען ענגעל, דער דאָנן גאַנץ
 אָיז גליכע. חיר מיוזען אַלזאָ בערענקען, דאָס צוויי קראַפֿטע מיט

לחמות זו עם זו, אחת נמשכת למעלה למעשים עליונים ואחת נמשכת לעינים תחתונים, כשני שוחפין אחד חכם ואחד כסיל, כשישחתפו בעצם אחד ויעשה כל אחד מהם עסקו בעסק ההוא, תראה עסק הכסיל משונה ונרעה ועסק החכם נחמד כליל יופי; ואם יתעסקו בעסק אחד אשר לא יחלק ולא יוכל כל אחד לעשות מעשיהו לברו כי אם מחבת שוחפו, תראה המלאכה ההיא מעורבת בין טוב ובין רע, אבל אם יהיה לאחד מהשוחפין כח ויתרון על השני תראה פעולתו יתור מפעולת חברו, אם יגבר הכסיל, יראה הגריעות והחסרון ורוע התיקון עבר במלאכה ההיא, ואם יחזק החכם, יראה במלאכה ההיא התיקון היושר והיופי גובר, על כן אומר כי כפי סת הנפש או הולשתה יראה מכחה המחשבה, ואם תהיה המחשבה נוטה לדברים עליונים, יהיו הפעולות הבאות מכחה נוטים לחסידות וליושר, יהיו פעולות ההרגשים החמשה אשר זכרנו נמשכות ליושר ולחסידות. ואלה חמשה ההרגשים הן כמו תועלת הגידין, אשר בחוכם ילך הרם להשקות כל איברי הגוף.

וינאנרעד שטרעטען, דאס איז דאס פֿירטע פֿיהלע זיך צו האָהערן בעשאַפֿטעטונגען גערענט, דיא אַנדערע צו גערירען, גלייך אַלס אונטערנאָהמען איין טאָר אונד איין וויינער צוואַממען איין געשאַפֿט, וואָרין אַכער יעדער גערענט פֿיר זיך אַרבייטעט, אַזאָ אַנדערע דיא אַרבייט דעו טהאַרען שלעכט, אַנד דיא דעו וויינען גלאַנצענד זיין. אַרבייטען כּיידע אַכער צוואַממען, וויידע אויך דער ערפֿאָלג האַלב גוט האַלב שלעכט זיין; האַט אַכער איינער דער אונטערנעמער מער מאַכט אונד איינפֿלוס אַלס דער אַנדערע, זאָ ווייד אַיך זיין טהון פֿאַר דעם דעו אַנדערן בעמערקבאַר. זינט דער טהאַר מאַכטיגער, זאָ צייגט זיך דיעזעו אין דער אַבנאָהמע זיך אים פֿירלחט, אַזאָ דער שלעכטע צושטאַנד דעו געשאַפֿטעו ניממט זיך אַיזט דער וויינע מאַכטיגער, זאָ מאַכט זיך דיעזעו בעמערקבאַר זיך אַרדנונג אונד גערענעלטען גאַנג, אונד דער וואָהלשטאַנד פֿער פֿערט זיך. זאָ צייגט זיך אויך נאָך דער קראַפֿט אָדער שוואַכע דער זעלע דער געדאַנקע. שטרעכט דער געדאַנקע נאָך האָרענעם, זאָ זינד אויך דיא האַנדלונגען, דיא איהם ענטשטאַממען, גוט אונד פֿעל אונד אויך דיא ווירקונגען דער געדאַכטען פֿינף זינע נינען זיך צום בעזערן אונד ערלערן.

דיא אַכער דיא אַדערן נאַטהוענדיג זינד, דאָמיט דורך זיא דאָו בלוז זיין צירקולאַציען קאַממע, זאָ זינד אויך דיא זינע דאָזי דאָ, דאָס פֿער.

וכן אלה הרגשות הם תועלת ילכו כם כחות המחשבה להשקות את
הנפש, ועל זה אמר „ולא תהוהו אחרי לבבכם“; וכן אמרו ר"ל: ליבא
ועינא תרי סרסורי דעבירה ניהוו. וכשיתערבו המעשים הרעים בנפש,
ישחיתו פעולותיה עד אשר יסורו ממנהגם, כאשר ישחיתו התערובות
מעשה הגוף, כן ישחיתו המחשבות הרעות מעשה הנפש. ומעשה הנפש
הוא הדעה והשכל והרבור והענוה והיראה והתקוה ושאר כחותיה
הטובים, וכשתתערב בה התאוה הרעה תשחיתם כולם, כאשר ישחיתו
התערובות מעשה הגוף כן תשחית תערובות התאוה מעשה הנשמה,
ועל כן אנו צריכים לרפאת זה החולי על דרך רפואות הגוף. ונאמר,
כאשר החולי הכא מתערבות צריך בתחלתו רפואות משלשלת, מטהרות
את הנגע מכפנים ואז תועיל הרפואה מבחוץ, כי אם תתן לו רפואה
או משיחה או תחבושת הנגע עומד בעיניו, לא תועיל הרפואה רק
להתחבר התערובות ותוסף על ההיזק, כמו שנאמר ונוסף גם הוא על
שונאינו; ועוד מה תוכל הרפואה לעשות מבחוץ והאורב יושב לו בחדרו,

מיטטעלזש איהרער דיא געדאנקענקראפטע דיא זעלע בעלעבען, אונד
דארום הייסט עז (נמדנר ט"ו, ל"ט.), „וואַנדעלט ניכט נאך אירען הער
צענוגעליזטען.“ זאָ זאָגען אונד אונזערע ווייזען: הערץ זינד אייגען זינד
דיא צווייא אונטערהאַנדלעך דער זינדע, באַזע האַנדלונגען אַכער
שטאַרען דיא רעגעלמאַסיגען פֿערריכטיגונגען דער זעלע, וויא פֿרעמד
אַרטיגע זאָפטע דיא פֿערריכטיגונגען דען קאַרפֿער. דיא פֿונקציאָנען דער
זעלע זינד: דיא ערקעננטניס, פֿערטונגס, שפּראַכע, דעמוטה, עהר
פֿירכט, האַפֿפֿונג אונד אַנדערע גוטע אייגענשאַפטען. מעגט זיך אַכער
דיא פֿערדערכליכע ליידענשאַפט דאַרונטער, זאָ פֿערדירכט זיא אַללעז וויא
פֿערדאַרבענע זאָפטע דען קאַרפֿער. זייר מחזען דאַהער דיא זעלענע
קראַנקהייטען אויף דיא זעלע ווייע וויא קאַרפֿערליכע קראַנקהייטען זי
היילען זוכען. ענטשטעהט אַכער איין קאַרפֿערליכען געברעכען דורך
פֿערדערכליכע זאָפטע, זאָ געברויכען זייר ערוט אַכפֿיהרענדע, דיא וואונדע
פֿאַן אייגען רייניגענדע מיטטעל, דאַן ערוט קאַן אונד איינע אייסערע
היילונג שטאַטט פֿינדען. דען ווירדע מאַן נור פֿלאַזוטער אונד זאַלכען
אַהגע אינגערע היילמיטטעל אַנווענדען וואַללען, זאָ ווירדע דאַז דיא
וואונדע נור שליכטער מאַכען, דען וואַ זאַללעטע איין אייסערען הייל-
מיטטעל בעווירקען, ווען דער פֿינד אים איינערן ליערט, אינד דאַן
פֿערשליכטערט, וואַ גוט געמאַכט ווערדען זאַלל; דורך זאַלכע ענטש
געגענעזעטעטע ווירקונגען נעהט דער קאַרפֿער זי נירנדע. נור ווען

וכפי אשר חתקן הוא יקלקל ויאכר הגוף בין מלחמות שניהם, וע"כ
 צריך לטהר הגוף, וכשהיה נקי אז חתעיל הרפואה, כמו היריעה המטונפת
 אם חרצה לצבוע אותה לא ידבק בה הצבע מפני הטינופים, עד ירחיצוה
 הטב ותהיה נקיה, וכפי שתהיה נקיה תקבל הצבע היטב, וכן הנפש
 כשנדיח ממנה חלאי המחשבה הרעה והחאוה הנגעלת, אז תדבק בה
 תח החשוכה כמו הבגד הרחוק, ועל זה אמר שלמה המלך ע"ה, "בכל
 עת יהיו בנדיך לבנים" רומז לנקיות הלב, כלומר תהיה כוונתך בכל
 עת, שתהיה לכך בר, ואז תוכל לקבל המעשים הטובים, וכן אמר
 בתשובה, "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל יי וירחמהו".
 ואומר, כי כשיחלה הגוף נקח רפואה שתהיה כנגד חולי הגוף, וכפי
 דיחוק החולי מקו המישור לצד אחר, יהיה חוק הרפואה לצד אחר,
 כגון אם בא על הגוף חמימות מעט, יתחן לרפואה קרה מעט; ואם תהיה
 חמימות רבה, תהיה קרירות הרפואה בתכלית החזק, כי לא ישוב החמימות

דער קארפער פאן שאדליכען מאטעריען גערייניגט איזט, קאנן היילונג
 איינטרעטען, גלייך וויא מאן איינע בעשמוטצטע ליינזאנד ניכט פאָר-
 בען קאנן, אָהנע זיא ערזט פֿאַס שמוסץ צו רייניגען, ווייל זיא זאגט
 דיא פֿאַרבע גאָר ניכט אַנניממט, יע ריינער זיא אַכער איזט, דעוסאַ
 בעזוער ניממט זיא דיא פֿאַרבע אָן. זאָ קאנן אויך נור דאָנן וואָהרע
 נוסע שטאַטס פֿינדען, וועגן וויי. ערזט פֿאַן דער זעלע קראַנקהאַטע
 געראַנקען אונד ענטוירדיגענדע ליידענשאַפט וועגעשפיהלט האַבען;
 דאָרום זאגט אויך דער קאַניג זאַלאַמאַן: (קהלת ט', ח'). "צו יעדער
 צייט זייען דייע קליידער ווייס", וואָמיט ער דיא הערצענווריינהייט
 אַנדייטעט. עז זיא נאָמליך צו יעדער צייט דיין שטרעבען, דאָ הערץ
 דיין צו האַלטען, דענן נור דאָנן קאָננען נוסע ווערקע דאָ פּלאַטץ
 פֿינדען. דאָרום הייסט עז אויך בייא דער בוסע (ישעי כ"ה, ז'). "דער
 אַנדער פֿערלאַזוע זיינען וואַנדעל, דער געוואַלטטהאַטיגע זיינע געראַנקען
 אונד קעהרע צוריקק צו דעם עוויגען אינד ער ווירד זיך זיינער ערבאַרמען."
 בייא קאָרפערליכען קראַנקהייטען נעהמען וויר דער קראַנקהייט ענטפֿ
 געגענעוועטצטע מיסטעל, אונד יע נאָך דעם פֿערהאַלטניזע דער אַב-
 ווייזונג פֿאַם נאָרמאַלען צושטאַנדע, מיווען דיא מיסטעל אויף דיא ענטפֿ
 געגענעוועטצטע ווייטע אַנגעווענדעטע ווערדען. איזט דער קאָרפער צ. ב. נור
 עמאָז ערהיטצט, זאָ גיכט מאן איהם איין וועניג קיהלענדע מיסטעל, אונד
 בייא גראַסערער היטצע גיכט מאן שטאַרקערע קיהלענדע מיסטעל, ווייל
 נור דאָרוך וועדער איינע גלייכהייט הערגעשטעללט ווערדען קאנן; זאָ

לקן המישור כי אם בקרירות שנקר אותו כפי דחקו מקו המישור, כן רפואות הנפש; אשר תפליג באהבת ממון, ירגיל האדם נפשו בעדקה ולהסיר התאוה והכצע, וזה יהיה בשמתחו כחלקו ושיזכור כי הכל יאבד, ושיחשוב כי המות יבואהו פחאום; ויתחבר להולים ויתכונן כמתים ויעמוד בבית הקברות ויכיר, כי מתו יהיה כאחד מהם. וכן רפואות הנפש מאהבת נשים, למאום אותן מיאום כפי אהבתו, ולזכור את מומם ומדותיהם הרעות, כי הם רשת לאדם, וכשכילם ישכח עבודת אלהים. וכן רפואות הנפש מהגאווה, יהיה בהצנע לכת; ואם חוליה ברשע וחונף, תהיה רפואתו באמונה וצדק. ובעשותו רפואה לאחת מאלה המדות או וולתם, ירגיל הנפש על הרפואה ימים רבים, כי הרפואה לא תסיר החולי ברגע אחד כי אם בימים רבים כשיחמיד אותה ויחדשנה בכל יום, וככה רפואות חולי הנפש. הנה לך דמיון, לרפא הגאווה ירגיל נפשו בשפלות הלב ובהצנע לכת ושאלת שלום לכל אדם ובשכועה לכל ידבר בגאווה, ואל יחנאה על עבדיו ולא על שפלים ממנו, ואם שמע הרפתו ממנו ידום,

אויך בייא דער זעלענהייטונג. לערעט יעמאנד אן צו גראַסער געלד-
גערדע, זאָ געוואָהנע ער זיך אַלמאָזען צו שפענדען אונד זיך פֿאַם
אייגעננוטיץ צו ענטפֿערנען, אינדעם ער געניגזאַמקייט אַנשטרעכט. ער
בעווע פֿלייסניג קראַנקע אונד דענקע דער פֿערשטאַרבענען, האַלטע זיך
אן גראַכשמאַטטען אויף, אונד בעדענקע, דאַס ער אַם סאַרגענדען טאַגע
לייכט גלייך איהנען זיין קאַנן אונד אַללע צוריקקלאָזען מוס; אום זיך
פֿאַן צו שטאַרקער ליעבע צו דען פֿרויען צו היילען, מוס ער זיא אויף
דיאזעלבע ווייע שיען, וויא ער זיא פֿאַרהיין געליעכט האַט, אונד פֿער-
געענוואָרטיגע זיך איהרע פֿעהלער אינד באַזע אייגענשאַפֿטען אונד
בעדענקע, דאַס זיא איין נעמץ פֿיר דען מענשען זינד, אונד סאַן דורך זיא
פֿאַם גאַטטעווענוטע אַכגעהאַלטען ווירד. סאַן גענעזט פֿאַם שטאַלצע,
דורך בעשיידנען לעבענוואָנטעל; איזט דיא זעלע קראַנק אן באַוהייט
אונד הייכעלייא, זאָ גענעזט זיא דורך וואָהרהייט אונד גערעכטיגקייט.
זאַלל דיא זעלע פֿאַן איינער דיעווער באַזען אייגענשאַפֿטען אָדער
פֿאַן איינער אַנדערן גענעזען, זאָ מוס סאַן לאַנגע צייט אַם היילמיטטעל
פֿעוטהאַלטען, דענן ניכט אויף איינמאַל ווירד איינע זאַלצע קראַנקהייט
געהיילט, זאָנדערן דורך טאַגליכע אונאַוועזענע טעמע איכונג. אום דען
האַכמוטה צו היילען געוואָהנע סאַן זיך אן דעמוטה אינד בעשיידענהייט,
דאַס סאַן יעדען גריסע, ניעמאַלו שטאַלץ שפרעכע, זיך זעלכוט איבער
זייע דיעינר אונד איבער זאַלצע, דיא ניעדערער שטעהען, ניכט ערהעבע;

ואם זיקתו יקבל ויכנע לאל, כי בכל זה חכנע הגאון ותמור, אך לא יום אחד ולא יומים, כי אם ימים רבים, וידור נדר לשקוד על זה זמן קצוב כמו שזכרנו. ואם יתגבר עליו היצר יום אחד, יתענה ויהן צדקה ויחזרה חטאו, ויוסיף על הזמן כדי שיהיה לו למשמרת בפעם שניה, וזהר פן ישלום בו היצר, ובוה ישקוד על המצוה עד שחשוב לו למגרה, כאשר אמר ההכנס: מנעורי הייתי עז פנים ולא נכלמתי מעשות כל רע, עד אשר קנאתי בחברי והרגלתי בענוה, ולא היחה סלבי כי אם בהכרח וכשבועה, וכאשר שקדתי עליה ימים וראיתי נעימותיה, חשקתי בה הדבקה נפשי אחריה ויצא שמי באנשי דורי, כי הייתי בחבלית הענוה. וכן אמר, כי החאוה מן ההליים הרעים הממיתים נפש האדם, ועל כן אנו צריכין לזכור כל הדברים אשר בהם תוכל הגאון להתבטל ואלה הם: כשיהיה רגיל ברוב אכילה ושתייה ובחברות הנשים, גם ברוב העושר והכבוד, גם ברוב השלוה וההשקט וברוב הפתיות ובחסרון השכל וברוב התענוגים וחברת החכמים והחסידים, גם בחברת אנשי

דאם מאן שווינע וועןן מאן כעליידרנג ווירד, אונד וועןן מאן שארען לידרעט, עז געדלדיג אננעהמע אונד דעמיטהיגע זיך פֿאַר גאַטט, דאָמיט דער האַכמוטה ווייכע. אונד ריעו ניכט נור איינען טאָג אָדער צוויי, אָנדערן לאַנגע צייט. ווירד מאן פֿאַן דער לידענשאַפֿט איינמאַל איבער-מאַננט, זאָ פֿאַזמע מאן, געבע אלסאָזען, בעקענע ויינע זינדע, אונד זעמע זיך איינע נייע פֿרויט, דאָמיט מאן זיך דאַן בעזוער היטע אונד זיך פֿאַר דער העררשאַפֿט דער לידענשאַפֿט בעוואַהרע, דאָרויך ווירד ענדליך דיא פֿפֿליכט צור געוואַהנהייט ווערדען, וויא דער ווייזע שפּריכט: פֿאַן יוגענד אָן וואַר איך פֿרעך, שאַמטע מיך ניכט יעדען לאַזטער צו בעגעהען, ביז איך ענדליך מיינען פֿריירען נאַכאייפֿערטע אונד מיך אָן דעמוטה געוואַהנטע אונד צוואַר, דורך ועלכזטאיבערווינדונג אונד אייר. אַלז איך מיך איינע צייטלאַנג דאַראַן געוואַהנטע אונד דערען אַנגענעהמען איינזאָה, געהאַנגן איך זיא ליעב אונד הינג איהר אָ, זאָ דאָס איך ענדליך דען רוף דער פֿאַללקאַממענען דעמוטה אונטער מיינען צייטגענאַזען ערהיעלט. זאָ זאָנטע ער אויך, דאָס דיא לידענ-שאַפֿט איינע דיא זעלע דעז מענשען טאַרענדע קראַנקהייט זייא, דאָרום מיסטען וויר אויך אַללע פֿיטטעל אַנווערען, וועלכע דיא לידענשאַפֿט ציעלן קאַנגען. איזט צ. ב. יעמאַנד אָן שלעממערייא, אָן געזעללשאַפֿט דער פֿרויען, אָן רייכטהום אונד איספּיגקייט, אָן געמאַצליכקייט, לייכטזין, פֿאַרהייט, וינגעזעניזע, אָדער אָן דען איזשליעסליכען אומאַנג כאַזער

בלעל ואנשי רשע, לפיכך חהיה הרפואה להמעט אדם מן ההרגל בדברים האלה, ויהיה מאכלו ושהייתו כמשפט ולא לשובע, ולא יאכל מאכלין חמין בתבלין, כי בזה תחלש האות המשגל, וימעט מחברת הנשים ומלשחוק עמהן ומלקרוא ספרי החשק, ויזכור כל מום שיש בהן, ובוה תחלש תאוהו, וכשירגיל בזה תחלש תאוה המשגל. וימעט מחברת העשירים והשרים, ובוה תחלש תאוה העושר והשררת; וימעט מעסקיו וסחורותיו ויזכור כל מום שיש בהן, ובוה תחלש תאוהו מן העולם ומעסקי תבל. וימעט מללבוש בגדים נאים ומלכת לבית המשתה ולטייל בגנים, ובוה תחלש תאוהו מהתענוגים; וימעט לאכול מינים רבים ממיני המטעמים והיין, וכשירגיל תחלש תאוה אכילה; וימעט מחברת אנשי רשע, וכשירגיל בזה תחלש תאוהו במעשיהם ובחכרתם. וכפי שצריך להמעט מן הדברים המגדילים התאוה, כן צריך להרבות בדברים המחלישים התאוה; וזה פירושם, אם תהיה תאוהו חזקה באהבת נשים, יכול לאכול רפואות קרות ויבשות ואז תמעט תאוהו בנשים, ויתענה ימים בשבוע וכיום תעניתו יאכל פת במים בלבד, ובוה תחלש מאוד תאוה האוכל; וירגיל ללכת לבתי המתים וישב שם עד שעה

אונד ניערערטראַכטיגער מענשען געוואָהנט, זאָ איזט דאָז היילמיטטעל, דאָס ער זיך דיעזען געוואָהנהייטען ענטציעהע; ער זייא דאָהער מאַסין אים עווען אונד טרינקען, אונד געניעסע — אום רען געשלעכטזופריעב צו שוואַכען — קיינע געווייזטען שפייזען, ענטציעהע זיך רעם ווייבליכען אומגאַנג אונד לעזע קיינע זינגענרייצענרען ביכער. ער ציעהע זיך פֿאַן דער געוועללשאַפט דער רייכען אונד פֿאַרנעהמען צוריקק, אום געלד אונד העררשכעניערדע צו אונטערדריקקען. ער בעדענקע דיא זאָרגען דער געשאַפטע אונד האַנדלע זעניגער, זאָ ווירד נאָך אונד נאָך זיינע נייגונג צום וועלטליכען טרייבען אויפֿהאַרען. ער קליידע זיך איינפֿאַך, בעזכע קיינע גאַומטמאָהלער אונד לוזטגאַרטען, זאָ האַרט זיינע גענוסזוכט אויף. ער ענטהאַלטע זיך רען וויינען אונד איפּסיגער שפייזען, זאָ ווירד זיינע ליעבע צום שוועלגען נאַכלאַזען. ער מיידע באַזע געוועללשאַפטען, זאָ ווירד ער דיא לוזט אָן איהרעם טהון פֿערליערען. זאָ וויא מאַן אַבער אַללעז, וואָ צור וואַללווט רייצט, מיידען מום, זאָ מום מאַן אויך דיא זעלבוט צו שוואַכען וזכען אונד צוואַר אויף פֿאַל גענדע וויזע: איזט מאַן רעם ליעבעזגענום צו זעהר ערגעבען, זאָ געניעזע מאַן נור קיהלענדע אונד מאַנערע שפייזען. אַפֿטערען פֿאַזטען אונד מאַנערע קאַזט שוואַכט דיא עוגיער. דורך רען בעזוך דער גראַבער

נחלה לבנו, וכוה החלש עד מאוד תאות העולם. וירגיל להחכר חמד לעניים ולמרודים ולחולים, וכוה החלש מאוד תאות העושר והכבוד וירגיל חמד לקרוא דברי אלהים ומראותיו ונפלאותיו, ויתכונן כאשר יקרא ויכיר מן הכחוב גבורת אלהיו וענשו ותעצומו ומשפטיו, וכוה תחלש אכזריות לבו וקשי ערפו ויפחד מאלהיו. וירגיל לקרוא דברי ח"ל, ללמוד דבריהם וחכמתם וסודותם, ויכיר וידע המצוה וכוה יכיר פתיות לבו ומסלותו ויפקחו עיניו. וירגיל להרבות חפלות וחסוננים בכל יום ובחצי הלילה, וכוה יקל מרשעו וזדונו. וירגיל להעביר על לבו כל ההנאות הבאות לו בסור התאוה הרעה; וירגיל להעביר על לבו חמד הרעות והמהומות אשר ימצאוהו כשירדוף אחר התאוה. וכאשר ירפא האדם על דרך הזאת חולי התאוה, כן על דרך זאת ירפא חולי הכעס. והענין הזה, שירגיל אדם נפשו בכל עניינים הממעטים את הכעס, ואלה שמות קצתם, כי האדם יגדל כעסו כשישחבש ענין מעניינו, או יבא לו היוק ממקום הטוב, או יאוש ממקום החקיה, או יאמרו דברים

שווידען דיא אירדישען געליטען; דורך דען אומגאנג מיט ארמען, בעי דראנגטען אונד קרענקען לערנט מאן רייכטהום אונד העררליכקייט פֿעראכטען. מאן לעזע פֿלייסיג דיא הייליגע שריפט אונד דענקע איבער דיא גאטטעזערשיינוגען אונד וואונדער נאך, זא ווירד מאן דיא גראסע אונד אללמאכט גאטטעז אונד זיין שטראפגעריכט ערקעגען, אונד הארט הערציגקייט אונד פֿערשטאקקטהייט ווערדען איז זיינעם הערצען זייכען אונד גאטטעזפֿורכט איינזיעהען. מאן שטודירע דיא שריפטען אונדערער וויזען, אום איהרע ווינהייט אונד געהיימניזע צי ערפֿארשען אונד דיא געכאפטע גאטטעז קעננען צו לערנען, זא ווירד מאן זיינע אייגענע טהארהייט אונד אלבערנהייט איינזעהען אונד זיינע אויגען ווערן דען זיך אפֿשנען. — מאן געוואהנע זיך טאגליך צו בעטען, דאגן ווירד פֿרעכהייט אונד באזהייט שווינדען. מאן בעדענקע ענדליך, וועלכע זעלענע לחט דאן בעצויינגען באזער בעגיערדען געוואהרט אונד וועלכען אונגליקק, וועלכע וויררען דאן פֿראהנען דער ליזטע צור פֿאלגע האט.

זא וויא נון דער מענש אויף דיעזע וויזע זיינע לידענשאפטען היילען קאגן, זא קאגן מאן זיך עבענזא פֿאם יאהצארן היילען, דורך אנווענדונג דער צארנבעזאנפֿטיגענדען מיטטעל. דער צארן ענטשטעחם אבער, וועגן איין געשאפט מיסלינגט, וועגן מאן שארען ערליידעט, ווא מאן נוטצען ערווארטעטע, וועגן איינע האפֿפֿונג צו ניכטע געווארדען, וועגן מאן איינע אנויכט פֿערטהידיגען הארט, דער מאן ענטגעגען איזט, וועגן

הפך רצונו, או ישוב נכלם ואדם בשאלתו, או כשירצה לחקן מעשה וישחת לו, או שיהיה כסול או פתי, כי אנו רואים החכם ימעט כעסו ויכול לכבוש כעסו. וכן כשיתחבר לאנשי רשע ופריצים; ככה נאמר, כי ימעט הכעס ברוב החכמה והשכל והכרת מתי מוסר, ולהמעט מהרבות המאכלים ולקרוא הדברים אשר יפחד בהם מאלהיו, ויחשב כי העולם כאין וכל עשרו וכל טובו. וע"כ לא יכעס כשיאבד חפצו או ישחבשו עסקיו. וכשיתנהג האדם כאלה הדברים חמיד, ימעט כעסו, וזהו רפואת הנשמה.

ודע, כי מלאכת רפואת הנשמה נחלקת לשני חלקים, חלק המחשבה וחלק המעשה, וצריך לרפא החלה חלק המחשבה ואחר כן חלק המעשה; כי כן חולי הגוף נחלקים לשני חלקים, חלק חוליים הפנימיים אשר בתוך הגוף, וחלק החוליים הגלויים; כמו כן לנפש, חוליים נעלמים כגון הקנאה והמשטמה והמרמה והחונף הכעס והחאווה, והחוליים הגלויים הגנבה והרכילות ולרבר נבלה והונות הרצחנות ומקח שוהד, ועל כן האדם צריך לבטל בחחלה הכחות אשר גמרו אלה השני חלקים, ואחר

אינע ביטע שנאדע אכבעווייעזען ווירד, ווען אינע אַרבייט פֿערדירכט. דעם צאָרנע זינד ענדליך אונטערזאָרפֿען ~~סדאָמען~~ אונטערשטאָג דינע (דען דער ווייז קאָנן ווינען צאָרן בעהעררשען) אונד דיאיעניגען, זעלכע זיך צו באַזען אונד לאַזטערהאַפֿטען געזעללען, הינעגען ווירד דער צאָרן געשטיללט דורך ווייזהייט אונד פֿערנונפֿט, דורך דיא געזעלשאַפֿט געזיטטעטער מענשען, דורך ענטראַלטאָמקייט, דורך דיא לעזען וואַלכער שריפֿטען, דיא גאַטטעזפורכט איינפֿלאַסען, אונד דיא ניכטיגקייט דער וועלט אונד איהרע גליקקזיטער דאַרטוון. אונד מאַן ווירד זיך דאַנן ניכט מעהר בעטריכען, ווען אונטערנעהמונגען מיסלינגען, ווינשע צו ניכטע וועררען. דורך דיעזע מיטטעל ווירד דער צאָרן פֿערמינדערט אונד דיא זעלע קאָנן גענעזען.

דיא זעלענהיילונג טהיילט זיך אין צווייאערלייא אַרטען, אין אידעען אונד האַנדלונגען. ערוט מוס דיא דענקקראַפֿט געזונדען, דאַנן ערוט קאָנגען דיא האַנדלונגען זיך בעזוערן. זאָ טהיילען זיך אויך דיא קראַנקהייטען אין צווייערלייא, אין אינגערליכע אונד אין אייסערליכע. אינגערע זעלענע קראַנקהייטען זינד: נייד, האַס, טרוג, הייכעלייא, אונמוטה אינד געניס-זכּט. אַפֿשענע זעלענקראַנקהייטען: דיעכשטאַהל, פֿערלייכדונג, אונזוכט שפרעכען, אויזשווייפֿונג, מאַרד אונד בעשטעכונג אַנגעהמען. מאַן מוס פֿאַר אַלעס דיא קראַפֿטע, דיא דיעזע קראַנקהייטען הערפֿאַרברייגען, אונד

כן לבטל חלק המחשבה ואחר כן חלק המעשה ולהרגיל הנפש ימים רבים בזה; וכשירגיל הנפש ימים רבים בזה, צריך שישקול נפשו לדעת אם הוא צדיק או רשע, וישים נפשו כמו לשון המשקל בין שני הכפות, ואם יראה אוחה כי נחלשה מאוד מן העבירות הקדמוניות ואינו נכסף להם כבחיילה והיא נכסף למעשים הטובים אשר החל ללמוד, ואמין וידע כי מצא חן בעיני אלהים ועלה זכרונו לטוב ונכלל לכת החסידים, ואם ירא כי עוד התאוה החזקה לא נחלש, ונכסף אליה עוד, והמעשים הטובים לא יכסוף אליהם, ידע כי לא מצא חן בעיני אלהיו ועוד לא נסחחו לו שערי חשובה, וע"כ ישחדל ויסיף עבודתו.

השער השמיני.

מענייני דעת יתברך.

כל הרוצה לעבוד הבורא יתברך צריך לדעת מה הוא ואו ידע

וירקזאם צו מאַכען אונד דאַןן דיא קראַנקען אידעען אונד דיא קראַנקי האַפּטען האַנדלונגען. און האַלען ווען נאָכדעם מאַן זיך איינע צייטלאַנג אַנו בעזוערע געוויאהנט האַט, מוס מאַן גלייכזאַם דיא זעעלע אַכוואַגען, אום צו וויזען, אַב מאַן זיך אונשולדיג אָדער שולדיג פֿיהלט, אינדעם מאַן זיא, גלייך דער צונגע צווישען כירעו וואַנשאַלען, בעטראַכטעט. זיעהט דער מענש איין, דאַס דיא זינדע איהרע אַנציעהוונגקראַפּט פֿערֿי לאַרען, דאַס ער זיך ניכט מעהר זאָ וויא פֿריהער דאַרנאָך זעהנט, זיך פֿיעלמעהר צום בעזוערן הינגעצאָגען פֿיהלט, דאַן קאַן ער איבערצייגט זיין, דאַס ער פֿאַר גאָטט גנאָדע געפֿונדען האַט, דאַס ער צום גוטען געדאַכט אונד צו דען פֿראַממען גערעכנעט ווירד. לאַסט אַבער דיא געֿוואַלטיגע ליידענשאַפּט ניכט נאָך, זעהנט ער זיך נאָך נאָך דער זינדע אונד ניכט נאָך דעם בעזוערן, דאַן האַט ער פֿאַר גאָטט קיינע גנאָדע געפֿונדען אונד נאָך זינד איהם דיא טהאַרע דער בוסע ניכט געאַפֿענעט; ער בעמיהע זיך דאָהער אונד פֿערדאַפּעלע זיינען אייפֿער אים גאָטטע ודיענוטע.

אַכטער אַבשניטט.

פֿאַן דער ערקעננטנים גאָטטען.

ווער גאָטט דיענען ווילל, מוס איהן וואַהרהאַפּט ערקעננען, אום אַז וויווען, ויאַ מאַן איהם דיענען; אונד ווער דאַז וואַדערע וועזען גאָטטען

לעברו; וכל הרוצה לדעת אמתח הכורא, יחשוב בלבו הכחות, אשר בהם יהיה נודע כל דבר נכרא, ובהיפך הדברים ההם יודע כי יש בורא על כל. ואומר כי הכחות אשר בו נודע לכל דבר, הוא מגדרו ומכמותו ומן איכותו ומן חבניתו. וגרר כל דבר הוא הגבול המסובב על מגבלו ומגבלו עליו, כאמרך, כל מדבר אדם וכל אדם מדבר, וכאמרך כל מספר זוג הוא נחלק בשוה וכל נחלק בשוה הוא מספר זוג; וכאמרך כל אוכל חי, וכל חי אוכל. והאיכות הוא כאמרך, איכות זאת הרפואה חמה או קרה. והכמות הוא כאמרך, כמות זה הממון כך וכך אלפים. ותכניתו כאמרך זאת התכנית משולש או מרובע. וכל אלה הכחות לא היו כי אם מכח הכריאה, אבל קודם הכריאה לא היו; והדמיון באלו על עשית חוף ים אוקיינוס דהיינוא (?) או מקוה מים, ותכנים אליו מימי הים ויהיה הגבול המסובב אל הרהיט ההוא כמו גבול הכריאה, והמים אשר כרהיט הוא דמיון לנבראים, והמים אשר בים דמיון לאשר הוא מחוץ לכריאה,

ערפאזען ווילל, מוס זיך דיא מערקמאלע קלאר מאכען, ווארוך יעדען געשאפפענע ערקאננט ווירד, אונד דורך אידרע גענענזאממע ווירד דער שאפפער ערקאננט. דיא מערקמאלע דער דינגע זינד: גאטטונג, קואנטיטיטאט, קואליטאט אונד פארם. צו איינערלייא גאטטונג געהארט אללען, וועלכען דאזועלכע מערקמאל האט אונד דעזען מערקמאל זאגלייך אויף דאזועלכע הינווייזט. צ. ב. אללען שפרעכענדע געהארט צום מענשען, אונד יעדער מענש קאנן שפרעכען; אדער יעדע גראדע צאהל לאסט זיך אין גלייכע טהיילע טהיילען, אונד וואו זיך גלייך טהיילען לאסט, איזט איינע גראדע צאהל; אדער אללען וואו איסט, איזט לעכענדיג, אונד וואו לעכט, איסט אויך. קואליטאט איזט צ. ב. וועגן מאן זאגט: דיעזע ארצייא איזט ערווארמענד אדער קיהלענד. קואנטיטאט, וועגן איך זאגע, דיעזע געלד איזט זא אונד זא פיעלע טויזענד. פארם צ. ב. וועגן מאן זאגט, דאז איזט איין דרייאעקק אדער פיערעקק. אללע דיעזע מערקמאלע זינד ערוט דורך דיא שאפפונג גען ווארדען, אונד ווארען ניכט פארהער, וואו מאן אויף פאלגענדע ווייזע בילדליך דארשטעלען קאנן. וועגן מאן אן דער קיטע דען אצעאנו איינען וואזוערכעהאלטער אנלענטע, אונד פאם מערע דאז וואזוער דיניין לייטעטע, זא ווירדע דיא גראנצע, דיא דען בעהאלטער אומגיכט, וויא דיא גראנצע דער שאפפונג אנצוהען זיין. דאז וואזוער אים בעה האלטער גלייכט דעם געשאפפענען, דאז וואזוער אים מערע אבער ווארע אלס אויסער דער שאפפונג צו בעטראכטען. דיא וואזוער אים

וחכל לחלוק ה'יהי' הוא לכמה חלקים. שתרצה ולרעה עמקו ורחבו, מפני שהוא מוגבל, אך המים אשר הם חוץ לגבול ההוא, לא תוכל לחלוק אותם, ולא לדעת עמקם, ולא תוכל לעשות בהם דבר מכל אשר עשית ברהיט, מפני שאין להם לא גבול ולא חכלית. והבורא הוא קודם הבריאה, אם כן הכמות והאיכות והגדר אינו בו, וע"כ לא יודע הבורא מהם; רק נאמר, אחרי אשר אלה הכחות לא נמצאו אלא אחרי הבריאה ולא היו קודם הבריאה, נאמר, כי הפכס יהיה קודם הבריאה, כי כל דבר יש לו הפך, כאשר יש לבורא יתכרך נברא והוא הפכו, וכל אחד מהם בחכלית הרחק מן האחר. ונאמר כי אלה הכחות או היו קודם בריאת עולם או לא היו; ואם תאמר כי היו, אין בין שעת הבריאה לשעת הקודמת לה הפרש, כי מה שהיה קודם הבריאה הוא היה אתרי. הבריאה, אם כן קודם הבריאה לא היו; ואם תאמר כי לא היו שם הפכס או אפיסתם, ואם היו הפכס או אפיסתם, כשנחקור עליו נמצא בו גבולים אשר יגבילו לנו מציאות הבורא ולא מהאוחות שהם מוכיחים

בעהאלטער קאָן סײַן אײַן פּײַלע בעלעכניגען טהײלע טהײלען, אונד קאָן זײַנע טײַפּע אונד ברייטע מעזען, עכען ווייל עו בעגראַנצט אײַזט, אַבער דיא וואַזער אױסער דײַזער גראַנצע קאָן מאַן ווערער טהײלען נאָך מעזען, אַדער זאָנט עטוואַ דאָמיט פּאַרנעהמען, וויא מיט יענעם אים בעהאלטער, עכען ווייל זיא אונבעגראַנצט זינד. עכען זאָ פּינדעט בייא דעם שאַפּפּער, דער פּאַר דער שאַפּפּונג וואַר, ווערער קואַנטיטאַט, קואַליטאַט נאָך גאַטטונג שטאַטט אונד ער קאָן אַלזאָ דורך דײַזע ניכט ערקאַננט ווערדען. ווייל נון דײַזע מערקמאַלע נור נאָך דער שאַפּפּונג וואַהרנענאַממען וואַרדען, זאָ מיזען וויר אַנגעהמען, דאָס פּאַר דער שאַפּפּונג דאָ ענטגענעגעזעצטע דאָ וואַר, דענן יעדע זאַכע האָט אײַהרען געגענוואַטן, זאָ וויא גאַטט דער געגענוואַטן פּאַס געשאַפּפּענען אײַזט; געגענוואַטע זינד אַבער דיא אַם וויי טעזען פּאַן אײַנאַנדער ענטפּערנטען פּונקטע. דײַזע מערקמאַלע וואַללען וויר אַלזאָ אַנגעהמען, וואַרען ענטוועדער פּאַר דער שאַפּפּונג דאָ אַדער ניכט. וואַרען זיא דאָ, זאָ וואַרען צווישען דער שאַפּפּונג אונד פּאַר דער שאַפּפּונג קיין אונטערשיעד, זיא מיזען אַלזאָ ניכט דאָ געוועזען זיין; וואַרען זיא אַבער ניכט דאָ, זאָ מוס דער געגענוואַטן דאָ געוועזען זיין, אונד וואַר דײַזער דאָ, זאָ מיזען וויר מערקמאַלע פּיר דאָ דאָזיין גאַטטען פּינדען, אַבער ניכט דורך פּאָזיטײַפע בעווייזע, זאָני

על מציאתו אלא מזולתם. ונאמר אלו יהיה אדם נברא עור ומחיותו לא ראה אור, אך יהיה חכם ומשכיל וידע כי יש בעולם אורה, ואינו משיג אותה ולא ידע על איזה ענין הוא או איזה חבנית היה, רק ידע כי היא הפך טמה ששיגי, כי בעיניו לא ישיג דבר אך בשכלו ידע כחות האור, ואעפ"י שילמדוהו אדם ויאמר לו כי יש אור, לא יוכל להודיעו מראהו, ואם יאמר לו כי השמש לבן זך ובהיר, לא יכיר מה הוא, כי לא ראה מימיו דבר לבן זך ובהיר; ואחרי אשר לא יוכל להכיר השמש, כי לא ראה דבר לבן זך ובהיר וצח, שהם מרות השמש וחאריו, לא יוכל להכיר השמש; ואלו היה יודע דבר לבן זך, מיד היה מכיר השמש אעפ"י שלא ראה אותו מימיו, ואם כן הנה נודע לך, כי חסרון ידיעתו השמש לא בא אליו אלא מחסרון הכרת חואריו, ואלו היה יודע חואריו היה יודע אותו מיד. וכן אנחנו נרע, כי כל דבר יש לו מהות הם חואריו ומן החוארים ההם ידע הדברים ההם, ומי שלא יכיר החוארים ולא ישיגם אי אפשר לו להשיג מהות הדבר, אם כן לא נשיג הבורא, מפני

דערן הורך נענאציאָנען. דענן איין בלינדגעכאַרנער מענש, דער נאָך ניא ליכט געזעהען האָט, יעראַך ווייזע אונד פֿערנינפֿטיג איזט, אונד ווייס, דאָס עז איינע ליכטמאַטעריע אין דער וועלט. ניכט, זך אַבער קיעע פֿאַרשטעללונג פֿאַן איהר מאַכען קאַנן, ווירדע נור וויזוען, דאָס דאָן ליכט דאָן ענטגענגעזעטעטע פֿאָן דעם איזט, וואָ ער וואָהר געהמען קאַנן; דענן ניכט מיט דען איינען, זאָנדרען נור מיט דעם פֿערשטאַנדע פֿערמאָג ער זיינע קראַפטע איינצוזעהען. ווירדע איהן אויך יעמאַנד בעלעהרען, דאָס דאָן ליכט זאָ זייא, זאָ קאַנטע ער איהם דיא פֿאַרבע דאָך ניכט בעגרייפֿליך מאַכען. אונד זאָנטע מאַן איהם אויך, דיא זאָננע זייא ווייס, ריין אונד גלאַנצענד, ער וויסטע ניכט וואָן דאָן איזט, ווייל ער ניא אָהנליכען וואָהרגענאָממען, אונד דאָ ער דיא אייגענשאַפֿטען דער זאָננע ניכט קעננט, קאַנן ער זיך אויך קיינען בעגריף פֿאַן איהר מאַכען. ווירדע ער אַבער וויזוען, וואָ ווייס, גלאַנצענד אונד ריין איזט, זאָ ווירדע ער איינען בעגריף פֿאַן דער זאָננע האַבען קאַננען, אונגעאַכטעט ער זיא ניכט געזעהען האָט. היערויז פֿאָלגט, דאָס ער נור דיאָרום דאָן וועזען דער זאָננע ניכט בעגרייפֿען קאַנן, ווייל ער אויך איהרע אייגענשאַפֿטען זיך ניכט פֿאַרשטעללען קאַנן; אונד זאָ מאַכען דיא אייגענשאַפֿטען איממער דאָן וועזען איינען יעדען געגעני שטאַנדען זיין, אונד דיעזער קאַנן נור פֿערמיטטעלזט זיינער אייגענשאַפֿטען בעגרייפֿען ווערדען; זיער אַלואָ דיא אייגענשאַפֿטען ניכט בעי

שלא נשיג כחותיו שהם כחוארים לנו בו. ואולם לא נשיג אותם, מפני שאין בינינו וכיניהם שום דמיון ושוחפות, בעבור שהיא כורא ואנו נבראים, ואין לו גוף ואנחנו בעלי גופים, והוא אחד ואנחנו רבים, והוא קיים ואנחנו אובדים, א"כ לא נוכל להשיגו, כי לא ישיג דבר לדבר אחר רק בקצת שוחפות ודמיון שיש בין העין והאורה, כי האורה היא לכנה וכהירה ויש בה אור נוצץ. ואלה הן כחות הם מצואים בשמש וכל מאור, ועל כן השיג העין האורה מפני זה השיתוף שביניהם; וכן היד לא השיג כי אם גוף כמות מפני שהיא גוף ויש ביניהם שוחפות; והשיג כל דבר הם וקר, מפני שיש בה כח ממוסכות מקרירות ומחום, בקרירות אשר השיג בה הקור, ובחסימות אשר בה השיג החום, וכן השיג כל דבר לח ויבש, מפני שיש בה שני אלה הכחות ממוסכות, ואינה לחה מאוד ולא יבשה, רק במישור, וע"כ בלחות השיג כל דבר לח, וביבשות כל דבר יבש; וכן הלשון השיג הדברים אשר בינו וכיניהם שוחפות ודמיון, כי הלשון לחה, וע"כ השיג כל דבר לח, ולא נאמר

גרייפֿט, בעגרייפֿט אויך דעווען וועוען ניכט. — וויר קאָננען אַלואַ דאָ רום גאָטס ניכט פֿאַנען. וויל וויר אויך זינען קראַפֿטע, דיא זינען איי גענשאַפֿטען אויזמאָען, ניכט בעגרייפֿען קאָננען, אוינד דיעזע פֿערמאָגען וויר ניכט צו בעגרייפֿען, וויל צווישען אונז אוינד איהנען גאָר קיינע אַהנליכקייט, קיינע געמינישאַפֿט שטאַטט פֿינדעט. דענן גאָטס איזט שאַפֿפֿער, וויר געשאַפֿען; גאָטס איזט אינקארפֿערליך, וויר קארפֿערליך; ער איזט איינע איינהייט, וויר איינע פֿיעלהייט; ער איזט עוויג, וויר פֿערגאָנגליך. וויר קאָננען אָבער איינען געגענשטאַנד נור דאָן בעגרייפֿען, וועגן אירגענד איינע אַהנליכקייט אָרער געמינישאַפֿט צווישען אונז אוינד דעמעלבען שטאַטט פֿינדעט. זאָ פֿערמאָג דאָ אַינע דאָ ליכט נור דאָרס האַהרצונעהמען, וויל עז אַהנליכקייט מיט דיעועם האָט, דענן דאָ ליכט איזט וויא דאָ איינע, ווייס, גלאַנצענד אוינד שטראַהל לענד, אוינד דיעזע אייגענשאַפֿטען בעזיסען אויך דיא זאָננע אוינד אַנז דערע לייכטענדע קאָרפֿער. דיא האַנד, וויל זיא קארפֿערליך איזט, פֿערז סאָג נור דאָ קארפֿערליכע וואַהרצונעהמען, זיא פֿערמאָג וואַרמע אוינד קאָלמע צו אונטערשיידען, דענן ביי דע זינד אויך אין איהר, אוינד עבען זאָ פֿיהלט זיא וואַ טראַקקען אָרער פֿייכט איזט, וויל זיא אויז טראַקקע נעם אוינד פֿייכטעם צוזאַמענגעזעטצט איזט, אוינד קאָן אַלואַ עטוואַ, דורך דאָ, וואַ זיא זעלכזט בעזיסען, האַהרנעהמען. עכענאָ פֿערמאָג דיא צונגע פֿייכטען וואַהרצונעהמען, וויל זיא זעלכזט פֿייכט איזט, אוינד

כי תשיג היבש, אך ישיג חסרון הלה, מן הצד הזה ישיג היבש; ותשיג הטעמים, מפני שהיא רוב הרים תשיג המתוק כי היא הרים, ולא נאמר שתשיג המר צוף רבש, רק תשיג חסרון המתקות כפי שיחפשט ויחלחלח במתיקותו ויחבקץ ויחגבבו במרירות; ותשיג טעם כל דשן ושמן, מפני שיש בה קצת שומן; ותשיג כל דבר חריף, מפני שיש בו היפך המתקות. וכן העין תשיג המראות ותשיג הצבעונים. ובתחלה תשיג המראה השחור, כי היא דמוינה; ותשיג הלבון, מפני שהיא מאורה, ותשיג האדום והירוק, מפני שהם מורכבים משני אלה. ואחרי שהתבאר כי מכל דבר לא תשיג כי אם דבר שיהיה ביניהם שותפות ודמיון, נדע כי אלו היינו משיגים תואר מתארי הבורא יתברך, היה בינינו וכן התואר ההוא שותפות ודמיון; ועוד אם היינו משיגים תואר מתארי האמתיים, היינו משיגים אוחו, כי אין והפרש בינו וכן כחותיו, והוצרכנו אז לומר שיש שותפות בינינו ובינו, אם כן האות האמיתי על היותו נשגב מהשגחינו,

ווען זיא אויך טראַקענע וואַהרנימט, זאָ געשיהט דאָן בלאָן דאָדורך, דאָס זיא דען מאַנגעל אָן פֿיליטיגקייט. וואַהרנימטט. עכענואָ פֿערטאָג דיא צונגע דורך איהרע בלוטטהיילע, דיא זיס זינד, זיסעו וואַהרצונערה, מען, אונד ביטטערעו נור דורך דען מאַנגעל אָן זיסגקייט. דענו דורך זיסעו דעהנט זיא זיך איוו אונד ווירד בעפֿייכטעט, דורך ביטטערעו אַכער ציעהט זיא זיך צוואַממען אונד ווירד טראַקען. זאָ אונטערשייט דעס זיא פֿעטטעו דורך איהרע פֿעטטהיילע, אונד שאַרפֿעו, ווייל עו דעס זיסען ענטגענעגעטעט איווט. זאָ נימטט אויך דאָן אויגע דיא פֿאַרבען אויף, דיא שוואַרצע, ווייל עו זעלכזש שוואַרץ איווט, דיא ווייסע, וועגען דעו אויגענליכטעו, ראַטה אונד גרין, ווייל זיא איוו דען פֿאַריגען צוואַממענעגעטעט זינד.

נאָכדעם נון ערקלאַרט וואַרדען איווט, דאָס וויר נור דאָן, וואָז מיט אונד אויגענעמינשאַפֿט האַט, ערפֿאַזוען קאָננען, זאָ פֿאַלגט דיאַ רויז, דאָס, ווען וויר אירגענד אויגע אויגענשאַפֿט גאַטטעו בעגרייפֿען קאָננען, זאָ מיסטע צווישען אונד אונד דיעזער אירגענד אויגע אָהגליכ־קייט שטאַטט פֿינדען; אונד קאָננען וויר אויגע זייער וועזענטליכען אויגענשאַפֿטען בעגרייפֿען, מיסטען וויר אויך גאַטט בעגרייפֿען, דען גאַטט איווט אויגע מיט זייען קראַפֿטען, אונד עו מיסטע דאָן אויך צווישען אונד אונד גאַטט אויגע נעמינשאַפֿט שטאַטט פֿינדען. עו איווט אַלזאָ דער וואַהרע בעווייז, דאָס ער דאַרום איכער אונדער פֿאַזונג פֿערטאָגען ערדאָבען איווט, ווייל צווישען זייען אונד אונדערן אויגענע

הוא מפני שאין שיתוף ודמיון בין מדותיו ובינינו, כי הוא בורא ואנחנו
מבואים, והוא אין לו תחלה וסוף ואנו יש לנו תחלה וסוף, והוא קיים
ואנחנו אובדים, א"כ אין דרך להשיגו. ואחרי אשר התבאר כי אין דרך
להשיגו, יהיה האות על מציאותו בהשגת מציאותו, כי העדר ידיעת
מציאותו יתחייב להיחתו נמצא, כאשר השגת מציאותו יתחייב לכל יהיה
נמצא, כי אלו נהיה משיגים אותו הריה מציאותו דומה למציאותינו
שהיא מקדית, והיא חולפת ואובדת, אם כן מציאותו הפך מציאותינו,
אם כן נאמר כי השגת מציאות היא מציאות האמיתית. ואחרי אשר
נתבאר כי נעדרה משכלינו מציאותו, נאמין כי הוא האות והמופת על
היותו נמצא; ואחרי אשר נשגבה ממנו חכמתו, נאמר כי האות הברור
על החכמה הנכונה אשר בו; וכן אחרי אשר נעלמה מכחינו ישותו,
נאמר כי הוא אות אמת על ישותו, כי חסרון השגתנו לכל אלה הכחות
הם לאות על המצאם כבורא, ואלו היינו משיגים אותם יהיה לאות על
היותם נעדרים, כי כל מה שאנו משיגים הוא נעדר; וכל מה שתשלט

שאטטען גאר קיינע געמיינשאפט אונד אהגליכקייט שטאטט פֿינרעט;
דענן: ער איזט שאטטער, וויר געשאפטע; ער אהגע אנטאנג אונד
אהגע ענדע, וויר האבען ביידעו; ער איזט עוויג, וויר פֿערגאנגליך, אונד
ויר קאנגען אלאף דאָ וועזען גאטטעו אין קיינער וויזע בעגרייפֿען. דאָ
ויר נון איהן זעלבזט ניכט בעגרייפֿען קאנגען, זאָ איזט דאָ ניכט
בעגרייפֿען זיין דער בעווייז פֿיר זיינע עקזיסטענץ. דען דיעזע ניכטבעי-
גרייפֿען קאנגען, בעווייזט גערארדע זיינע עקזיסטענץ, זאָ וויא עז דאָ גע-
גענטהייל בעווייזען ווירדע, ווענן וויר זיין וועזען בעגרייפֿען קאנגען,
דען אַלדראַן מיסטע זיין וועזען דעם אונזריגען גלייכען, וועלכען צו
פֿאָלליג אונד פֿערגאנגליך איזט. גאטטעו וועזען איזט אַלאָ דעם אונזריגען
גאנץ ענטגעגענעטעטש, אונד דאָ וואָהרע בעגרייפֿען איזט נור, דאָס
ויר זיינע עקזיסטענץ איינעהען; אונד דאָ וויר זיין וועזען מיט אונזרעם
פֿערשטאנדע ניכט בעגרייפֿען קאנגען, זאָ איזט דיעז דער בעזטע בע-
ווייז זיינער עקזיסטענץ. דאָ אונז אויך זיינע ווייזייט צו ערהאבען איזט,
אם זיא צו בעגרייפֿען, זאָ איזט דאָ עכענפֿאללו דער קלאַרטע בעווייז
פֿיר זיינע פֿאללקאממע אונד וואָהרע ווייזייט. אונד עכענזאָ איזט
דער בעווייז פֿיר זיין זיין, ווייל וויר עז ניכט ערפֿאָזען קאנגען; דען
דאָס אונזער פֿאָזונגפֿערמאָגען צו גערינג איזט, אום דאָ צו בעגרייפֿען,
בעווייזט, דאָס גאטט דיעזע קראַפטע בעווייזען, אונד קאנגען וויר זיא
בעגרייפֿען, זאָ וואָרען זיא פֿערגאנגליך, דען נור דאָ פֿערגאנגליכע

בו השגתינו הוא יוצא ליש מאין וסופה לחזור לאין והבורא הוא בתכלית המרחק מן הענין הזה. וכשנרצה לדעת מדת הכורא יתברך וכתותיו וחאריו, נאמר, כי הבורא הוא כלל הכל ואחרות והיינו כולל הארץ וכתותיו ומדותיו, אם כן אין צריך לנו לחקור אלא על מציאותו לכד, כי כשיחקור אדם על כללו של דבר וידע אותו אינו צריך לחקור על פרטיו הנכללים בחוכו, כי בדיעת הכלל ידע הפרטים, וכן הבורא אחר אשר אמרנו במלה כוללת, כי הוא אחר, אחרות אשר לא נשיגנו, נאמר כי האחרות היא כוללת מציאתו והכמתו וגבורתו וקיומו וכל כחותיו הראוים לו, והוצרכנו להאמין באחרותו מפני כחו לכל נאמין כי הוא נחלק או מרכב.

השער התשיעי.

בסימני רצון הכורא ובאשר יוכל אדם להכיר אם מצא חן בעיני אלהיו ואם קבל מעשיו.
דע שכל הרוצה להכיר אם אלהיו רוצה אותו, ישקול נפשו כאשר

אינד דאן אויז ניכטס ענטשטאנדענע קאנגען וויר בעגרייפען; גאטט אבער איזט דער דיאמעטראלע גענענוואטץ פאן דיעועס. וואללען וויר גאטט מיט זיינען אייגענשאפטען אונד קראפטען ערקענגען, זא קאנגען וויר גור זאגען, ער איזט דיא אללעז אומפאזענדע איינהייט, אונד דאן רין זינד זיינע קראפטע אונד אייגענשאפטען אייגענשאפטען. וויר האבען אלזא גור זיינע עקויזטענץ צו ערפארשען, דענן זאבאלד דער מענש דאן גאנצע איינער זאבע ערפארשט אונד ערקאנגט האט, זא ברייכט ער ניכט דאן איינצעלנע צו ערפארשען, דענן מיט דעם אללגעמינען ערקענגט ער אויך דאן איינצעלנע. וועגן וויר אלזא פאם שאפפער זאגען, דאס ער איינע ניכט צו בעגרייפענדע איינהייט זייא, זא אימשליעסט דיעוע איינ-הייט, זיינע עקויזטענץ, ווייהייט, אללמאכט אונד עוויגקייט, אונד אללע איהם צו צושרייבענדען קראפטען; אונד וויר מיווען זיינע איינהייט גלייכען, וויל דאדורך איינע טהיילבארקייט, אדער פיעלהייט אויגעשלאזען ווירד.

ניינטער אבשניט ט.

פאן דען צייכען דען וואהלגעפאללען גאטטע, אונד וויא דער מענש ערקענגען קאנג, אב ער פאר גאטט גנאדע געפונדען האט אונד זיינע האנדלונגען וואהלגעפאלליג אויפגענאממען ווערדען.
ווער ערקענגען ווילל אב גאטט איהם וואהלגעפאלליג זייא, דער

אמרנו בין הוכיח והעונות, ואם יראה כי נפשו נוטה לתאות הרעות
 לחדוף אחר העושר ולתאוות הנשים והכצע והגזל וההענוגים יותר
 מאשר היא נוטה לעבודת האל ולתפלה ולצדקות ולמעשים הטובים,
 ידע כי הוא רשע וכי האל אינו מקבל מעשיו. ואם היה נוטה למעשים
 הטובים יותר מאשר הוא נוטה לדברים הרעים, ידע כי עלה זכרונו
 לטובה. וכאשר ירצה האדם לעשות דבר מצוה ותודמן ותקרב לידו ולא
 תדמן לו דבר מעכב לו, ידע כי מצא חן בעיני אלהיו. ואם יראה כי
 נרצותו לעשות עבירה לא יודמן לו דבר מסרד או מעכב, ובעשותו
 דבר מצוה יודמנו לו דברים מעכבין ומטרדיין, ידע כי הכורא מואם בו
 אינו אוהב מעשיו, שנאמר „וכפרישכם כפיכם אעלים עיני מכם“.
 עוד כשיבואו על אדם יסורין וחליים וצרות או יגלה מארצו, ידע כי
 הכורא אוהב אותו ויסרהו כאשר ייסר איש את בנו. ואם יראה כי
 שקט ובטח בלא יסורין וחליים והוא עומד בשלחה ולא עברו עליו

אם בייא זך ותלכות זיינע פֿערדיענוטע אונד פֿערגעהונגען אַכוואַגען.
 יעהט ער איין, דאָס זיינע זעעלע זיך צו שאַרליכען לידענשאַפֿטען
 אַנזייגט, דאָס ער דעם ציכטיגטע, דער פֿרייענליכע, דעם געוויינע,
 דער ריכטליכט אונד דעם וואַהללעכען סעהר אַלו דעם גאָטטעזריענוטע,
 אָם געבעטע, דער וואַהלטהאַטיגקייט אונד אַנדערן גוטען האַנדלונגען
 געבען איזט, זאָ זיעהט ער ליכט איין, דאָס ער איין זיכער איזט,
 קומען האַנדלונגען גאָטט ניכט וואַהלגעפֿאַליג זיין קאָננען. איזט ער
 דער רען גוטען האַנדלונגען סעהר אַלו דען שלעכטען צוגעטהאָן, דאָן
 זען ער איבערצייגט זיין, דאָס גאָטט זיינער צום גוטען געדאַכטע. ווילל
 זיך מענש איין גוטען ווערק פֿערריכטען, אונד עז שטאַסט איהם קיין
 אַנדערניס דאַגעבן אויף, זאָ איזט דאָן אויך איין בעזייט, דאָס ער
 גאָטט גאַרע געפֿונדען. ווילל אַכער יעמאַנד איינע זינדע בעגעהען,
 זיך ער ווירד דורך ניכט אַכגעזאַלטען, בייא פֿאַללציעהונג איינער
 טען האַנדלונג אַכער, שטאַסט ער אויף הינדערניזע, דאָן זייא ער
 איבערצייגט, דאָס גאָטט איהן גערינג אַכטעט אונד זיינע האַנדלונגען
 ניכט ליעכט, וו. ע. ה. (זעיה ס', ט'ו.). „ברייטעט איהר אויך אירע
 האַרע אויז, איך ווענדע מיינע אויגען וועג“.
 וועגן פֿערנער רען מעני
 זען שמערצען, קראַנקהייטען, גאָטה טרעפֿפֿען, אַדער ער מוס אויז
 דער הימאַטה וואַנדערן, זאָ איזט דאָן איין בעווייז, דאָס גאָטט איהן
 ליעכט אונד איהן ציכטיגט, וויא דער פֿאַטער זיינען זאָהן ציכטיגט.
 פֿאַלט ער זיך אַכער רוהיג אונד זיכער, אַהנע שמערצען אונד קראַנק

נסיונות, ידע כי אין הבורא אודה אותו; ועוד בראותו לכבו קשה מעשות צדקה ומלהתענות ומלזכור יום הדין, וכראותו אנשים ימותו לא יעבור לבו יום המיתה, זה לאות גדול כי טח מראות עיניו, פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושכ ורפא לו. וכן כשתכא גזרה על אנשי עיר או על משפחה וימלט הוא ממנה, ידע כי הבורא אודהו והראה לו היתרון אשר בינו ובין האנשים האל. וכן כשיהיו אנשי עיר או משפחה כלם רשעים והולכים בשרירות לבם, וזה האיש נפקחו עיניו ויתעורר משנתו ולא פנה לאלה הרשעים ומהר לעשות חשוכה גמורה, זה לאות על רצון אלהיו וכי מצא בעיניו. וכן כשהיה מפליג במעשים רעים ועשה כל תועבות השם והכעים אלהיו ואחרי כן התעורר ועזב כל המעשים רעים ההם, ועזב הכל מלבו מכלי מורה כי אם ספחד אלהיו או מפני שהניחו ביראתו, זה לאות גדול על אהבת הבורא ויתברך וכי ימחול עליו בהסירו את לבו האבן מבשרו ונתן לו לב בשר

הייטען אינד לעכט גליקקליך אָהנע פֿערוזכונגען, דאַן קאַן ער מער־
קען, דאַס גאַטט איהן ניכט לעבט. פֿערנער: זעהט ער זיין הערץ
פֿערהאַרטעט אונד ניכט געניינט גוטען צו טהון, צו פֿאַזטען אונד אָן
דען טאַג דען גערײַט צו דענקען; אָדער זעהט ער מענשען שטערבען.
אָהנע דען אייגענען שטערבעטאָגען צו געדענקען, זאָ איזט דאָ אַן
בעוויון, „דאַס זיינע אויגען בעשטריכען זינד, דאַס ער ניכט זעהען, דען
ער קאַנטע מיט דען אויגען זעהען, מיט דען אָהרען האָרען, זיין הערץ
ען בעגרייפֿען, אונד ער צוריקקעהרען אונד געהיילט ווערדען.“ עבענאָז
ווען זיינע מיטבירגער אָדער זיינע פֿאַמיליע איין אונגליק טריפֿט.
ער אַכער ווירד גערעטטעט, זאָ ערקעננע ער, דאַס גאַטט איהן ליעכט
אונד איהם איינען פֿאַרצוג פֿאַר אַנדערן געציגט האָט. זינד זיינע מיט
בירגער, זיינע פֿאַמיליע לאָטערהאַפֿט, דאַס זיא נאָך דען הערצעני
אייגענדינקעל וואַנדעלן, איהם אַכער זינד דיא אויגען געאַפֿנעט, ער
איזט ערוואַכט פֿאַס זינגעןשלאָפֿע אונד ווענרעט זיך פֿאַן איהנען אַב־
כוסע צו טהון, זאָ בעוויוז דאָ דאָ וואַלגעפֿאַללען גאַטטען אונד
דאַס ער גנאָרע פֿאַר איהם געפֿונדען. אויך ווען איינער גאַנץ בעזאַני
דערן אין שלעכטעם טהון פֿערזענקט וואַר, דיא שאַנדליכזטען לאָטען
גאַטט צום טראַטצע בענייג, בעדענקט זיך אַכער אונד פֿערלאָסט.
אָהנע לעהרער אונד צורעכטוויוונגען, אויז איינגעס אַנטריבע אונד
אויז גאַטטעפֿורכט דעזע באָזען האַנדלונגען, זאָ צייגט דאָ פֿאַן דען
ליעכע גאַטטען, אונד דאַס ער זיך איכער איהן ערבאַרטטע, „אינדעם

ואת רוחו נתן בקרבו ואין טובה למעלה מזו. וכן כבא עליו חולי ויגיע
עד שערי מות ואחרי כן נמלט, הוא לאות על אהבת הבורא יתברך
וכי ימחול עליו וכי רצה להוזהירו למען יסור מרעתו; אך אם האדם
עושה נאצות ובא בימים ועודנו לא ישוב, רק מחזיק ברשעתו, וכל
אשר יבא בימים ויזקין ויסיפו להתחדש תאוותיו ויתחיל לבנות בתים
ולעשות סחורות רבות ולקבץ ממון מגזל יוחר ממה שעשה בימי בחורותיו,
זה לאות גדול כי הבורא מואס אותו וע"כ לא ייסרהו רק ישליחהו
בשרירות לבו כאשר אמר „ואשלחהו בשרירות לבם ילכו במועצותיהם“.
וכן בעשותו צדקה או דבר מצוה ויתחרט עליה, וכל שכן אם יהיה
במצוה ההיא יגיעה ויקוץ על עשותה אחרי עשותה, זה לאות גדול
כי אין לב אלהו עליו ולא ימצא חן בעיניו ויגיעו לריק. וכן בעשותו
העבירה וישלומנה, ישמח בה מאוד ולא יתחרט, רק תאוותו לעשות
שניה, זה לאות כי הבורא יתברך הסתיר פניו ממנו; אך אם יעשה

ער איהם זיין הערץ פֿאַן שטיין גענאָממען אונד איהם איין הערץ פֿאַן
פֿלייש געגעבען, אונד זיינען (גאָטטעו) גייט איהם איינגעהויבט; אונד
דיעזע איזט דאָ גראָטטע גלסק. ווירד יעמאָנד אויז איינער טאָדליכען
קראַנקהייט גערעטטעט, זאָ בעווייזט דאָ גאָטטעו לעכע, דאָס ער
זיך איבער איהן ערבאָרטטע, אונד איהן וואָרנען וואָללטע, דאָס ער פֿאָס
באָזען לאָזע. בענעהעט אָבער העב. מענשט שאַנדליכקייטען, אונד ער ווירד
אַלטער אונד בערייעט ניכט, זאָנדערן ווירד פֿעזטער נאָך אין זיינען
לאַזטער, יעמעהר ער אים אַלטער פֿאַרריקסט; ער פֿאַנגט אָן הייזער צו
בייען, געשאַפֿטען נאָכצוואַגען אונד גערויבטעו געלד אויפצוהייפֿען,
טעהר נאָך אַלו אין זיינער יוגענד; זאָ איזט דאָ אין זיכערער בעווייז,
דאָס איהן גאָטט פֿעראַבֿטעט, דאָרום ערוועקט ער איהן ניכט, ציבֿי-
שיגט איהן ניכט, זאָנדערן לאָסט איהן אים הערצענדינקעל וואָנדעלן,
ג. ע. ה. (תהלים פ"ט, י"ג.), „איך שיקצע זיא אין איהרעם הערצענען
דינקעל דאָהין, זיא מאַנען וואָנדעלן נאָך איהרען ראַטהשלאַגען“.
עבענואָ וועגן יעמאָנד וואָהלטהאַטען אוואַיבט, דיא גאָטטעוגעבאָטע
צופֿיללט, אָבער זיא נאָכהער בערייעט; בעוואָנדערן וועגן ער מיט מיהע
זיא פֿאַלצאָגען, אונד זיא דאַן איהם צוויידער ווערדען, זאָ בעווייזט
דאָ, דאָס גאָטט איהם ניכט צוגעטהאָן איזט, דאָס ער קיינע
גאָדע פֿאַר איהם געפֿונדען האָט אונד זיין בעמיהען וואָר אוואַנאָנט.
בענעהט יעמאָנד איינע זינדע אונד פֿרייעט זיך איהרער, בערייעט זיא
ניכט, זיא ווינשט איינע צווייטע צו בענעהען, זאָ בעווייזט דאָ, דאָס

שער העשירי.

בענייני התשובה.

דע כי התשובה הגמורה לרשע חטאתו מכל חטאתיו ויהיה ככן יומו, וכאשר הילוד נקי מכל חטא אבל אין לו שום זכות, כך הרשע בעשותו תשובה גמורה, הוא נקי מכל חטאתיו ונמלט מעונש הכזב, אך אין לו זכיות ולא יזכה למעלות הצדיקים הטהורים אשר מימיהם לא עשו עבירה, כאשר אי אפשר לשני אנשים ממשרתי המלך האחד נאמן, מיום היווחו לא ימצא בו ערות דבר, והשני קשר עליו והכעיסו ומרד בו ואח"כ נכנע אליו והכיר חטאו, כמו שמעי בן גרא בבאו מחנפל לפני דוד המלך ע"ה, בידוע, אע"פ שיחמול לו המלך לא תהיה מעלתו בעיניו כמעלת עבדו הנאמן. השכל יורנו, כי מנשה בן חזקיהו עשה תשובה אשר כמוה לא עשה איש והפליג נפשו בעיניו ובעבודת האל כל ימיו, לא הגיע למעלות מרע"ה ולא למעלות דוד מלך ישראל,

צעה נטער אבשניטט.

פאן דער בוסע.

וואהרהאפטע בוסע רייניגט דען פֿרעפֿלער פֿאן אלל זיינען זינדען אונד ער ווירד זיין איין נייאגעבארנע קינד; וויא אבער דיעזען צוואר ריין פֿאן זינדען איזט, אבער אויך קיינע פֿערדיענטע האַט, זאָ אויך דער בוסע טהוענדע זינדער, ער ווירד ריין פֿאן זינדען אונד ענטגעהט דער שטראַפֿע גאָטטען, אָבער ער האַט קיינע פֿערדיענטע אונד קאָנן ניכט דיא האָדע שטופֿע דער ריינע פֿראַממען ערלאַנגען, דיא ניא איינע זינדע בענאָנגען האָבען. זאָ וויא עו ניכט מאָגליך איזט, דאָס צווייא קאָנגליכע דיענער, וואָפֿאָן דער איינע אימסער טרייא וואָר אונד זיך ניא איינען פֿעהלער צו שולדען קאָממען ליעס, דער אַנדערע אָבער זיך אין פֿערשוואַרונג איינליעס, דעם קאָניג צווידער האַנדעלטע אונד איהן ערצירנטע, זיך אָבער נאָכהער דעמיטהוטע אונד זיינען פֿעהלער איינזאה, וויא צ. ב. ש מעון בן גרא, וועלכער דוד צו פֿיסען פֿיעל, אויף דערזעלבען שטופֿע שטעהען. אונד וועגן דער קאָניג אויך דעם צווייטען זיינע פֿערגעהינגען פֿערציהעט, זאָ קאָנן ער דאָך ניסמער בייא איהם, מיט דעם ערוטען, שמעטו טרייען דיענער אין גלייכער אַכטונג שטעהן. מנשה, חזקיהו זאָהן, דער בוסע געטהאָן וויא נאָך ניא איין מענש, אונד זיך זאָפֿארט זיין גאַנצען לעבען דעם דיענטע גאָטטען ווידמעטע, האַט נאָטירליך דאָך ניכט דיא שטופֿע פֿאן משה

אשר היה מנעוריו ירא אלהים. ומה שאמרו רז"ל, במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינן עומדים, אמרו הם אמת, כי בידוע שהצדיקים והכינונים יש לכל אחד מעלה אצל הבורא ברוך הוא זה למעלה מזה, וע"כ אמרו רז"ל כי במעלות בעלי תשובה לא יעמדו שם הצדיקים, כי אינו מקומם ואינם בכת בעלי תשובה אלא במקום אחר. ועוד פ"א, כי הבורא יעשה בשביל בעלי תשובה יותר ממה שיעשה בשביל הצדיקים, כאשר עשה בעבור אנשי ננוה וכאשר עשה בשביל אחאב והאריך לו אפו, וכל זה כדי להראות הבורא לרשעים אהבתו כבעלי תשובה, וזו היא ידו הפשוטה לשבים, למען ישוכו מרעחם ועל זה יעשה לפעמים לבעלי תשובה נסים, אשר לא יעשה בהם הצדיקים, ולא מפני שמעלת בעלי תשובה כמעלות הצדיקים, אך מפני שבעלי תשובה אם הבורא לא יקבל אותם ולא יראה אהבתו להם ישוכו מיד לרשעחם, אך הצדיק מפני שמכיר הבורא את לבבו ע"כ לא יגלה לו אהבתו, כי ידע הבורא הם לבבו וכי לא יתן חפלה לאלהים ולא יתקצף על דיניו, והמשל על

אָדער דורך עררײַכט, דיא פֿאָן יוגענד אויף גאָטטעפֿירכטיג וואָרען. ווען אויך אונזרע וויזען זאָגען, דאָס, וואָ דיא בוספֿערטיגען שטעהען, דיא וואָהרען פֿראָממען ניכט שטעהען קאָנען, זאָ איינע דענן אַללער דינגן ריכטיג, ווייל דיא קלאַזע דער פֿראָממען אונד מיטטעלמאָסיגען יעדע איינע אייגענע שטופֿע בייא גאָטט האָט, זאָ ווירד אין דיעזער שטעללע נור געזאָגט, דאָס דיא פֿראָממען מיט דען בוספֿערטיגען ניכט דיאזעלבע שטופֿע געמיין האָבען, ווייל זיא ניכט צו איינער קלאַזע גע- האָרען. דיעזע שטעללע וואָרע אויך צו ערקלאָרען, דאָס גאָטט פֿיר בוס- פֿערטיגע זיך נאָכזיכטיגער צייגע אַלז פֿיר דיא פֿראָממען, וויא ער צ. ב. דען איינוואָהנערן פֿאָן נינוה אונד אה אב זיינע צאָרן צוריקק היעלט, אונד צוואָר דאָרום, אום דען באָזען זיין וואָהלגעפֿאללען אָן דען בוספֿערטיגען צו צייגען. אונד דאָן איינע זיינע האָנד, דיא געגען דיא בוספֿערטיגען אויגעשטרעקט איינע, דאָמיט זיא פֿאָס לאַזטער אַבלאָזען. זאָ טהוט גאָטט מאַנכמאָל פֿיר בוספֿערטיגע וואָנער, דיא ער פֿיר פֿראָממע ניכט טהון ווירדע; ניכט אָבער ווייל יענע אויף גלייכער שטופֿע מיט דען פֿראָממען שטעהען, זאָנרערן ווייל, ווען גאָטט זיך דיעזער ניכט בעזאָגערן אָננימט אונד איהנען זיינע ליעבע צייגט, זיא לייכט וויעדער דעם לאַזטער פֿערפֿאללען. דער פֿראָממע אָבער, דעזען הערץ גאָטט קענען, דעם ברויכט ער זיינע ליעבע ניכט אַפֿענבאָרען, דען ער ווירדע אין זיינער פֿראָממיגקייט גאָטט ניכט אונווירדיגען ביימעזען, אונד

זה, כמלך שיש לו שני עבדים, האחד נאמן והשני חנף, והחנף הכעים למלך ועשה לו כל הרעות אשר יכול, והמלך קצף עליו והשליכו מעל פניו, ואחר כך חזר זה החנף לבקש רצון המלך והתנפל לרגליו והמלך חמל עליו וקבל אותו. ויום אחד בקש ממנו זה הנאמן שאלה והחנף בקש ממנו שאלה אהרת, וצוה המלך למלאת שאלת החנף ולא נתן שאלת הנאמן, בעבור אשר יכיר חמימות לב הנאמן וידע כי לא יחשוב עליו רעה ולא יחרף לבבו מאמונתו, והחנף מפני שידע, כי אם לא יתן שאלתו ישוב לקדמותו לרעתו ויחשוב על המלך רעה ברוע לבבו וינחם על עבודתו, ויאמר לחביריו אין ראוי לעבודת המלך כזה, כי חליתי פניו בדבר נקל ולא מלא שאלתי וכמה יוכל אדם לבטוח בו. וכן מדה הבורא עם בעלי תשובה. פירוש אחר והוא הנכון, כי יש בעלי תשובה אשר לכם נכון כלב הצדיקים ואלה הנקראים צדיקים, כי בתחלתם ישרים היו ושגו או נודמן להם עבירה וגבר עליהם היצר

איך ניכט איבער זיין שטראפגעריכט צירנען. וויר וואללען דיעזען דורך איין בייאשפיעל ערלייטערן. איין קאניג האט צווייא דיענער, דער איינע איזט וואהרהאפט טרייא, דער אנדערע איין שמיילער. דיענער ערצירנט נון איינמאל דען קאניג, אונד טהוט איהם אללעו סאגליכע באזע אונד דער קאניג יאגט איהן אין זיינעם צארנע פארט. נאך אייניגער צייט קאממט ער אבער זייערער, ביסטעט אום דען קאניגו גנאדע אונד ווירד וויערער אין דען קאניגו דיענוט אויפגענאממען. איינע טאג געו ביסטען ביידע דיענער דען קאניג אום איינע גנאדע; דער קאניג ערצייגט זיא דעם שמיילער, פערואגט זיא אבער דעם טרייען דיענער, דענן ער קעננט דען לעטצטערן טרייען הערץ אונד ווייס, דאס ער דאך ניכט געגען אייז אים זינגע האבען אונד זיינע טרייע ניכט נאכלאזען ווירדע. ערפיללט ער אבער דען שמיילערן ביסטע ניכט, זא ווירדע ער אין זיינען פריהערן אונגעהארטאם צריקפאללען אונד גענען דען קאניג באזע זינגען; שפראכע איך צו דען אנדערן דיענערן, מאן מיזע איינעם זאלבען קאניגע ניכט דיענען, דענן זעהט, איך פערלאנגטע נור איינע קלייניגקייט אונד ער געוואהרטע זיא ניכט; אינוואו קאנן מאן נאך אויף איהן פערטרוען? זא האנדעלט אויך גאטט גענען דיא בוספערטיגען. איינע אנדערע אונד וואהרע ערקלארונג איזט: עו גיבט בוספערטיגע, דערען הערץ זא גוט איזט וויא דאז דער גערעכטע, אונד דיעזע ווערן דען אויך גערעכט גענאנגט; עו זינד נאמליך זאלבע דיא אנפאנגט פראמט ווארען, אבער פאן איינער לידענשאפט איבערוואלטאגט, געזיג

ואח"כ שבו לקדמותם ולישרם ונכפלה צדקתם ועבודתם בעבור החטא אשר עשו, ואלה הם הנכבדים מהצדיקים, כי צדקתם כפלים מצדקת הצדיק אשר לא חטא, ועל אלה יש לומר במקום שבעלי חשבה עומדים אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד.

ודע כי החשבה יש לה שמונה עיתים אשר בהם יוכל אדם לעשותה; הראשון, חכף העשות העבירה, והשני, אחרי אשר יאריך ימים ברעהו, והשלישי, כשיאבדו תענוגיו ולא ישיגם, והרביעי, כשהיה חולי, והחמישי, כשהיה בצרה גדולה או במצור או ביד אויביו, הששי, כשימצא מוהיר ומורה, השביעי, בוקנותו וככלות כחו, השמיני, בשעה המות. ומבחר אלה העיתים העת הראשון אשר זכרנו, וזאת היא חשובת הצדיקים, אשר עליהם. נאמר: במקום שבעלי חשבה עומדין. ופחות מן העת הראשון הוא העת השני, כשיאריך ימים ברעתו ואח"כ התעורר ויקץ משנתו ויכיר כי הוא בחושך וימהר לטהר לבבו ולבנות אשר הרס.

דיגט, זאגליך אבער פאן דער זינדע אבליעזען אונד צו איהרער פריהערן פראמטיגקייט, גערעכטיגקייט אונד גאטטעווארלט וועגען דער בענאנגע-נען זינדע מיט פערדאפפלטעם אייפער צוריקקעהרטען, אונד דיעזע זינד דאן ווירדיגער נאך אלו דיא פראממען, דעןן איהרגע טוגענד איזט גראסער אלו דיא דען פראממען, דער ניא דיא זינדע געקאנט, אונד פאן דיעזען איזט צו זאגען, וואָ דיא בוספערטיגען שטעהען, קאממען דיא פראממען ניכט צו שטעהען.

וויזע אויך, דאָס עז אַכט פֿיר דיא בוסע געאיינגעטע צייטען גיבט: (1) גלייך נאָך דעם בעגעהען דער זינדע; (2) נאָכדעם מאָן אין דער זינדע אַלט נעוואָרדען; (3) וואָן דיא אַנגעהמליכקייטען דען לאַזטערן שווינדען אונד מאָן ניכט מעהר דאָצו גערייצט ווירד; (4) וואָן מאָן קראַנק איזט; (5) וואָן מאָן אין גראַסער נאָטה איזט, אין געפֿאָנגענשאַפט אָדער פֿינדעוואָנד; (6) וואָן מאָן איינען סאָהנער אָדער לעהרער פֿינדעט; (7) אים אַלטער, וואָן דיא קראַפֿטע שווינדען; (8) אין דער סאָרעזשטונדע. דיא בעזעט פֿאָן דיעזען ערוואָהגטען בוסצייטען איזט דיא ערוטע, אונד דאָן איזט דיא בוסע דער פֿראַממען, וואָפֿאָן געזאָגט ווירד, וואָ דיא בוספערטיגען שטעהען א. ז. ו. וועניגער גוט איזט שאָן דיא צווייטע צייט, נאָכדעם ער נאָמליך שאָן לאַנגע זיינען כאַזען וואָנדעל פֿאָרטגעוועטצט אונד ער-וואַכט דאָן איז ויינעם שלאַפע, ערקענגענד, דאָס ער אים פֿינטערן וואָר, אונד איילעט דאָן זיין הערץ צו רייניגען, אונד וויעדער אויפֿצו-בויען, וואָ ער אומגעריזען. נאָך גערינגער איזט דיא דריטע צייט,

ופחות מן העת השני, השלישי, כשהיה האדם בקוצר יד ולא יוכל להשיג חפציו, ישוב בכושה פנים, ועם כל זה יוכל אותו אלהים, אם תהיה עבודתו חמימה. הרביעי, בהיותו חולה, או יכנע או יתן צדקה ויחנן לכורא וידור נדר וכאשר יתרפא ישלים קצת ענייניו ולא בכלם, בכל זאת אם יעשה תשובה במהרה הוא מקובל. ופחות מזה כשיפול ביד אויביו, או ישוב לכורא מרוב הצרות אשר אפסוהו, וככל זאת אם חשוכו גמורה, תקובל. הששי, כשידמן לו איש חסיד יורהו בדרכי התשובה וירגילהו. השביעית, בהיות אדם בזקנותו ובכלות כחו וירצה להשיג תענוגיו אבל לא יוכל מפני כלות כחו ואז ישוב לכורא. ופחות מכלם כשיעשה אדם כל רעות שיוכל, ובעת הגיעו למוח יעשה תשובה, ובכל זאת אם היתה שלימה תקובל. זה הכלל, כי אין שעה בכל חיי האדם, אשר יעשה בה תשובה גמורה אשר לא תקובל תשובתו ותענה עתירתו, כי הכורא אינו כגברא שמנח לעולם וימור לנצח, כמו שנאמר

וואגן איהם דאס פערמאגען מאנגעלט זיינע געלויטע צו ערפיללען;
אבער אויך דאגן ניממט גאטט איהן אויף, וועגן זיין גאטטעוירקעניגס
פאללקאממען איוט. דיא פערטע צייט, וואגן מאן קראנק איזט, דיא
רעפליטהיגט מאן זיך, גיבט אלמאזען, פלעהט צו גאטט אונד טהוט גע-
ליבער. ערפיללט מאן דאגן בייא געוונדהייט דאן פערשפראכענע,
אדער פערפאללקאממען זיך אויך נור סהילויזיע, וועגן דיעוען מיט
וואהרער בוסע געשיעהט, זא ווירד זיא באלד אנגענאממען. גערינגער
נאך איזט דיא בוסע, וועגן מאן אין פיינדעוואגנד געפאללען, אינד צו
גאטט זיך ווענדעט אויז גראסער נאטה, דיא איהן אומגיכט; אבער
אויך דאגן ווירד אויפריכטיגע כווע אנגענאממען. דיא זעכטע צייט
איזט, וואגן איין פראמער מאגן איהן טריפפט, אונד איהן דיא ארט
דער בוסע לעהרט אונד איהן דאראן געוואהנט. דיא זעבענטע, וואגן
דער מענש אלט איזט, אונד עז איהם ניכט אן וויללען, אבער אן קראפט
פעהלט, זיינען ליידענשאפטען צו פראהגען אונד ער דאגן צו גאטט זיך וועג-
דעט. דיא גערינגוטע בוסע אבער איזט דיא, וועגן דער מענש אללע לאזער
איוועאיכט, אינד ער ערוט, וואגן דער טאד נאהעט, בוסע טהוט; אינד אויך
דיא נאך ווירד פאללקאממען בוסע אנגענאממען. איין אללגעמיינער גרוג-
זאמץ איזט, עז גיבט קיינע שטונדע אים מענשליכען לעכען, וואגן וואהרע בוסע
ניכט אנגענאממען, אינגיען פלעהען ניכט ערהארט ווירדע; רעגן גאטט
איזט ניכט רעם געשאפטע גלייך, דאן אויף עוויג פערלאסט, פיינדשאפט
אימסער בעוואהרט, זא וו. ע. ה. (ישעי' כז, ט"ז). „אך שטרייטע

„כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף“; ואומר „כי חסיד אני נאם יי לא אטור לעולם“, ועל זה אמר „דרשו יי בהמצאו“, כלומר בעיתים אשר ימצא בהם, ר"ל בעוד שהאדם חי. ודע כי העולם נברא מארבע יסודות, והם עמודי אדם והכל תלויין בהם: והם אש ומים רוח ועפר, וכאשר מאלו הגופות יתלכרו הגופות ויתערבו, כן החשובה עמוד העולם והכל תלויה בה והיא נעשית מארבעה דברים: שיעזוב החוטא הטאו עויבה גמורה, ושינחם על מה שעשה, ויעיד לפני בורא לכל ישוב לעשות מה שעשה, ושיחודה בשפתיו כל מה שעשה. והקודם לאלה הארבעה במעלה היא עויבת החטא, והיא כמו האש העולה למעלה ונפרדה ממקומה ולא חשוב לעולם; והשני, שינחם על אשר עשה ויחאבל על חטאיו כל ימיו ויחשוב בהם חמיד, כמו האויר המסוכב חמיד סביב לעולם; והשלישי, שיעיד לפני בוראו לכל ישוב לחטאיו, כמו המים הנגרים ארצה אשר לא יאספו; והרביעי, שיחודה חטאו

ניכט אויף עויג, צירנע ניכט איממער“; אונד פֿערנער הייסט עז (ימיה ג' י"ג). „דענן איך בין גיסיג שפריכט דער עויגע, איך בעוויאהרע פֿינדשאַפֿט ניכט אויף איממער“. דאָרום הייסט עז אויך (יטעיה ל"ה, ו'). „ערפֿאַרשעט דען עויגען, וואָנן ער צו פֿינדען איזט“, ד. ה. אין דען צייטען, וָאָ מאָן איהן נאָך פֿינדען קאָנן, וָאָ לאַנגע דער מענש נאָך לעכט. וויא דיא וועלט אויז פֿיער עלעמענטען, פֿייער, וואַוער, לופֿט אונד ערדע געשאַפֿען איזט, אויז דענען דער מענש אונד אַללע קאָרפֿער צוואַמ-מענגענעמעט זינד, וָאָ איזט אויך דיא בוסע איינע שמיטצענדע ויילע דער וועלט, אונד האַט אויך פֿיער בעשטאַנדטהיילע: דאָס דער זינדער נאָמליך דיא זינדע גאַנץ פֿערלאַזוע; דאָס ער דאָו געשעהענע בערייע, דאָס ער פֿאָר גאַטט בעצייגע, ניכט וויעדער צו ווינען פֿריהערן לאַזטערן צוריקקצוקעהרען אונד דאָס ער ענדליך איין בעקעננטנים ווינער זינדע אַבלענע. דאָו ערוטע דיעוער פֿיער, דאָו פֿערלאַזוען דער זינדע, גלייכט דעם פֿייער, דאָו זיך אין דיא האָהע העכט אונד זיך פֿאָן ווינעם אָרטע ענטפֿערנט, אונד ניא מעהר וויעדערקעהרט. דאָו צווייטע, דאָס ער ווינע זינדען בערייע אונד איהרערוועגען צייט לעכענו טרויער אונד שטעט דאָראַן דענקע, גלייכט דער לופֿט, דיא דיא וועלט אימ-מערפֿאַרט אומגיכט. דאָו דריטטע, דאָס ער בעצייגע פֿאַר גאַטט, ער וואַללע צו ווינען פֿריהערן זינדען ניכט מעהר צוריקקעהרען, גלייכט דעם וואַוער, דאָס דאָהיץ פֿליעסט אויף דער ערדע אונד ניכט מעהר געוואַממעלט ווערדען קאָנן. דאָו פֿיערטע, דאָס ער אין דעמוטה אונד

נהבנעת הנמש וישפיל עצמו ויכנע כעפר אשר הוא מדרך לכף רגלים, ודע כי כל העושה אלה הארבעה יודה גמולו ארבעה טובות, הראשון, שם טוב בעולם, והשני, כי ימלט מעונש הבורא, והשלישי, כי חמשך טובחו לזרעו אחריו, והרביעי, כי ימצא לעולם הבא גמולו הטוב ויזכה לראות פני הבורא יתברך.

ודע כי החשובה אשר יעשה אותה האדם, אל יחשוב כי חכף שינחם ויקבל עליו שלא ישוב לחטאו כי חכופר חטאתו, רק באורך ימי עבודתו הקובל חשוכחו, כי לא יכנע הלב ביום אחד ולא בשנים אלא בימים רבים, כאשר בן המלך חוטא למלך, אף על פי שהמלך חומל עליו וחושב לעשות לו טובה, לא יראה לו פנים יפות אלא אחרי ארך עליו עניו וצעקתו ובכייתו, כאשר עשה דוד המלך ע"ה לאבשלום אף על פי שנחרצה להשיבו לירושלים, עמד שני שנים לפני המלך לא ראה עד נכנע לכבו. וכן מנהג בעלי החובה להתחנן ימים רבים

צערקנירשונג זיינע זינדען בעקעננע, גלייכט דער ערדע, וואַרויף יערעך טריסט. ווער דיעזע פיער דינגע בעאַבאַכטעט, ווירד איינע פיערפאַכען לאָהן האַבען. 1. ערזאָלסט ער איינען גוטען נאַמען אין דער וועלט; 2. ווירד ער פאָן גאָטטען שטראַפּע בעפרייט; 3. געהט זיין גליקק אויך אויף זיינע קינדער איבער, אונד 4. ווירד איהם זיינע בעי לאָהנונג אים עוויגען לעבען, אונד בעזעליגט, גאָטטען העררליכקייט צו שויען.

וועגן דער מענש בוסע טרוט, זאָ זאָלל ער ניכט גלויבען, וועגן ער דיא בענאַנגענען זינדען בערייעט אונד זיך פאַרניממט, זיא ניכט מעהר צו טהון, דאָס זיא גלייך פערציעהען ווערדען; דעגן נור בייא פאַרמגע זעטצעטס גאָטטענדענוטע ווירד זיינע בוסע אַנגענאַממען, וויל דאָן מענשליכע הערץ זיך ניכט אין איינעם אָדער צווייא טאַגען דעמיטהיגט, זאָנדערן ערוט נאָך לאַנגער צייט. זאָ וויא וועגן איין פרינג געגען דען קאָניג זיך פערזינדיגט, אונד דיעזער ערבאַרמט זיך אויך זיינער אונד ווילל איהם גוט זיין, זאָ צייגט ער איהם דאָך קיין פריינדליכען געזיכט, ביז דיעזער ערוט לאַנגע דאָרום פלעהט אונד וויינט. וויא עז דוד מיט זיינעכ זאָהנע אבשלום מאַכטע, דען ער, אונגעאַכטעט ער איהם דיא ריקקעהר נאָך ירושלים געשטאַטטעטע, דאָך צווייא יאָהרע לאַנג ניכט פאַר זיך ליעס, ביז זיין הערץ גאַנג געדעהמיטהיגט וואַר. זאָ זייא אויך דיא ווייזע דער ביסערען, דאָס זיא לאַנגע צייט וויינען אונד פלעהען, אונד דאָן ערוט ווירד איהרע בוסע אַנגענאַממען, זאָ וו. ע. ה.

ולצעוק ואז חקובל חשובתו, כמו שנאמר „אלהי אקרא יומם ולא חענה ולילה ולא דומיה לי“; ואמר חבוקק הנביא. „עד אנא שועחי ולא תשמע“. והנה הנביאים אינם נענים כי אם אחרי רוב עניים ושועתם וצעקתם וחננתם, וכל שכן איש חוטא מחעולל ברמי עוניו. והסכה הגורמת לזה, נקיון הלב, כי הלב אף על פי שכוונתו נכונה צריך להכניעו ימים רבים בעבודה חזקה ובתענית, בצום ובכי, ואז יכנע הלב חערל ובעת יכנע אז יהיה נקי, וכאשר יהיה נקי אז יקבלהו הבורא, כמו שנאמר „לא לפניו חנף יבא“, ונאמר „מי יעלה בהר יי ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב“.

שער אחר עשר.

במעלות הצדיקים.

טרענו, כי הבורא אחד והנבראים רבים, וכל אשר ירחק הנבראים

(תהליס כ"ג, ג'). „מין גאטט רוף איך בייא טאג, דא צנטווארטעזט ניכט; דען נאכטו אונד איך האבע קינע רוהע“. אויך דער פראפעט חבוקק שפריכט (תהליס ס', ג'). „וויא לאנגע האבע איך געפלעהט אונד דא הארום ניכט.“ וועגן נון זעלבזט דא פראפעטען ניכט ער הארם ווארדען אלו נור נאך פיעלען ליידען אונד פלעהען, אום וויא פיעל מעהר דער זינדיגע מענש, דער זיך אין דעם לאזטערופפאהל וואלצט. היערדורך זאלל בעוואנדערן דא ריינהייט דען הערצענו בעצוועקט ווער דען, דען וועגן אויך דער וויללע גוט אחט, זא מוס מאן זיך דאך לאנגע דעמיטהיגען, דורך פלייסגען גאטטעוודיענוז, דורך פאזטען אינד וויי נען, דאמיט דא פערשטאקטהייט וויילע. נור נאך לאנגער דעמיטהיגען ווירד ען ריין, אונד דאגן נור נימסט גאטט ען אויף, דעגן ע. ה. (זיוג י"ג, ט"ז). „דער הייכלער קאמט ניכט פאר זיין אנטליטץ“, אונד פערנער הייסט ען (תהליס כ"ד, י"ג). „ווער דארף דען בערג דען העררן בעשטייגען, ווער דארף אן זיינעם הייליגען ארטע שטעהען? ווער ריינער האנדע, ריינע הערצען איזט.“

איילפטרע אבשניטט.

פאן דעם פארצוגע דער פראסטען.

וויר וויזען, דאס גאטט אינע איינהייט איזט אונד דער געשאפעט זינד פיעלע; יע ענטפערנטער דא געשאפעט פאן דעם שאפער

סן הכורא ירבו וכל אשר יקריבו ימעטו, כאשר הענפים רבים והעיקר אחד וכל אשר ירחקו הענפים מן העיקר ירבו וישתרגו וכל אשר יקריבו ימעטו. ודע כי הכרואים רבים, ולמעלה מכלם הנפש והשכל והמדע, ודם שלשה, ולמעלה מהם החפץ, ולמעלה ממנו התכונה הראשונה, והוא הכורא, וע"כ נמצאו הרשעים רבים כפי רחם מן הכורא יחברך והצדיקים מעטים מפני קרבתם לעיקר, וע"כ הבנחיים אמצעים, ובעבור זה צריך אדם להשתדל במעשה הצדיק ולהיות מהמעטים, כי כל אשר תמעט חברתם הוא לאות על מעלתם וקרבתם לכורא. ושים לבך לשער זה והבן אוחו.

שער שנים עשר.

בסודות העולם הבא.

העולם הבא הוא הוצה מהגלגלים הסובבים עלינו. והעולם הבא הוא רחב בלי קצוות, בלי אופל רק באורה גדולה, אשר לא תדמה לאור

שטעהו, דעוּטָא גרָאסער איהרע צָאהל, אונד יע נָאהר דעוּטָא קליינער; זאָ וויר דער שטאַם אינו איזט דיא צווייגע פֿיעלע, אונד יע ענטפֿערנטער דיא צווייגע פֿאָם שטאַמע, דעוּטָא מעהר ווערדען זיא אונד ברייטען זיך אית, אונד יע נָאהר דעמוזעלבען, דעוּטָא וועניגער. איבער דיא געשאַפֿע וואַלטען דיא זעעלע, דיא פֿערנונפֿט אונד דיא ערקעננטנים, אונד איבער דיעזע דרייא דער וויללע, אונד איבער דיעזען דיא ערוזטע אורזאָלע, דאָן איזט גאָט. דאָרום זינד דער באַזען פֿיעלע, וויל זיא פֿאָם שאַפֿער ענטפֿערנט זינד; דער גערעכטען וועניגע, וויל זיא דעמוזעלבען נָאהע זינד, אונד דיא מיטטעלמאַסיגען שטעהן אין דער מיטטע. דער מענש בעשטרעבע זיך דאָהער פֿראַסער ווערקע, אום פֿאָן דער גערינגען צָאהל צו זיין; זענן דיא קליינערע צָאהל בעווייזט איהרע האָהערע שטפֿע אונד גאָטטען נָאהע. איבערלעגע בעזאָנדערע דיעזען אַכשניטט.

צוואַלפֿטער אַכשניטט.

פֿאָן דען געהיימניזען דער קינפֿטיגען וועלט. דיא קינפֿטיגע וועלט איזט אויסערהאַלב דער אונד אומגעבערען וועלטקאָרפֿער אונד איזט אין אונענדליכער רוים, וואָ גור גייזטיגע וואַלטעט אונד וואָ גראַסען ליכט העררשט, דאָן מיט אונרעם ליכטע

הזה, ואין שם מעלה למטה. והגלגלים האלה הם מחיצה בין העולם הזה והעולם הבא. והעולם הזה דומה למערה במדבר תחת הארץ. וזאת המערה יחשוב השוכן בה, כי אין עולם אחר וזלחה מפני שלא ראה מה שיש בחוץ, ואלו יצא משם, היה רואה ארצות רחבות והשמים והים הגדול והמאורות והכוכבים, כן אדם בעולם הזה יחשוב כי אין עולם אחר, ואלו יצא ממנו, היה רואה רוחב העולם הבא ואת יקר תפארת גדולתו.

ודע כי הנשמה אצל אותה הבורא מכחו ונפח אותה בגוף האדם אחרי הביאה בעולם הזה בתוך הגלגלים האלה, כאשר יזכר הרח"ח בחוק הנאר, ועל כן כשחפרד מן הגוף, אם תהיה חסידה ונקייה, תשוב אל מקומה ותעבור מן הגלגלים ותצא לחוץ, כעוף הנחפש במצודה רעה. וכאשר ימלט ישוב אל קנו. אך אם הנשמה תהיה חוטאה, תהיה כמו העוף אשר אברתו קצוצה ולא יכול להתעופף והוא מקונן בעברי פי

ניכס פֿערגליכען ווערדען קאָנן, אונד זיא שטעהט אין קיינער בעציעהונג מיט דיעזער ערדע; דיא וועלטקארפער זינד איינע שיידעוואַנד צווישען דיעזער וועלט אונד דער קינפֿטיגען: דיעזע וועלט גלייכעט איינער האַהלע אין דער וויזטע אונטער דער ערדע, דערען בעוואַהנער גלויבט, ען געבע אויסער איהר קיינע וועלט, זייל ער ניכטו אויסער איהר נאָך געזעהען האַט; קאָמע ער אַבער הערויז, זאָ ווירדע ער גראַסע לאַנדער, היממעל אונד וועלטמעער, ליכטער אונד שטערנע זעהען; זאָ גלויבט דער מענש אויף דיעזער ערדע, ען גאָכע קיינע אַנדערע וועלט; קאָננטע ער אַבער אויז איהר הערוויזטערען, זאָ ווירדע ער דיא גראַסע דער קינפֿטיגען וועלט אונד איהרע הערליכקייט וואַהרנעהמען.

וויזע אויך, דיאס דער שאַפֿער דיא זעלע פֿאָן זיינער אייגענען קראַפֿט גענאָממען האַט אונד הויכטע זיא, נאָך איהרער פֿערזעטצונג אויף דיא וועלט, אין דען מענשליכען קאָרפער, וואָ זיא גלייך דער לופֿט אין איינעם שלייכע איינגעשלאָזען אייזט, אונד ערהעכט זיך דאָהער, פֿאָם קאָרפער געטרענגט, וועגן זיא פֿראַסם אינד ריין אייזט, איבער דיא וועלטיימע, אונד קעהרט צו איהרעם אורשפרונגע צוריקק, גלייך דעם פֿאָגעל, דער אין איינעם געפֿאָנגען, זאָבאלד ער דאָפֿאָן בעפֿרייעט ווירד, וויעדער זיינעם געווען צופֿליעגט. האַט זיך אַבער דיא זעלע פֿערגאָנגען, זאָ גלייכט זיא דעם פֿאָגעל, דעם דיא פֿליגעל אַכנעשניטען וואורדען אונד ניכט פֿליעגען קאָנן, אונד יאָסערנד זיינע שווינגען שלאָגט, ביז ער אין איינע טיעפע גרובע פֿאללט, אונד דיא

ונפל בחוך שוחה עמוקה ולא יוכל לצאת ממנה עד אשר נצמחו
 זרועיה ותוכל לעוף, כן הנפש החטאה, לא תוכל לעלות מפני כובד
 תענות אשר יכבדו עליה ולא ינחיה לעלות אל מקומה.
 ודע כי העולם הבא הוא מעמד נפשות הצדיקים, וזהו קרבנם
 לבורא כפי מעלתם; אך נפש הרשעים לא תצא מן העולם הזה עד
 אשר תענש ותטהר ואז תוכל לעלות אל מקומה כשירצה אלהיה. והנפשות
 העולות לעולם הבא, תהיה מלאכתם מלאכת המלאכים מעת הפרדם
 מן הגוף, עד אשר ירצה הבורא להשיבם לגווייתם ככתחילה, זה יהיה
 יצא תחיית המתים. וכאשר יגור על קצתם לשוב לגווייתם, יתחדש
 העולם הזה מפני חידוש אנשיו, ועל זה אמר, "הנני בורא שמים חדשים".
 אפשר כי כאשר יחדש הבורא הגויות אחרי הפרדם וכלותם, והנשמות
 אחרי עלותם, כן יחדש בשמים כח אשר אין בהם עתה, וכן יחדש
 תארן כח אחרת, כמו שיעשה המלך, ברצונו לעשות סעודה לאוהביו,
 יצוה לפנות להם ביתו ולהוציא כל מה שיש בו כדי לחדש אותו ולטוח

בליבט, ביו זינע פליגעל וויערער צום פלוגע טויגליך זינד; זא קאנן
 איך דיא זינדיגע געזעלען זיך איהרער זינדענשחערע, זיך ניכט צום
 רטע איהרען אורשפרונגען אויפשווינגען.

דיא קינפטיגע ועלט איזט דער אויפענטהאלט דער פראָממען ועלען,
 זא זיא זיך נאך איהרען שטופען גאָסט נאהערך זיפֿען, דיא ועלע
 דער פֿרעפלער אָבער קאָנן זיעזע וועלט ניכט פֿערלאָזען, ביז זיא זע
 שטראָפֿט אונד גערייניגט איזט, אונד דאָן ערום קאָנן זיא, ווען עז
 דער וויללע גאָטטען איזט, צו איהרעם אורשפרונגע זיך ערהעבען. דיא
 ועלען, דיא איינער קינפטיגען ועלט טהיילהאָפֿט ווערדען, האָבען,
 זאָאלד זיא פֿאָם קאָרפֿער געטרענגט זינד, ביז צור צייט דער אויפֿ-
 ערשטעוונג, וואָ גאָטט זיא צו איהרעם ערוסען קאָרפֿער צוריקק ברינגט,
 זענעלזופֿעריכטונגען; אונד ווען גאָטט איינעם טהייל דאָפֿאָן דאָן צו
 ריקקעהרען אין איהרע ערוסען קאָרפֿער בעפֿיהלט, דאָן ווירד דיא
 ועלט ערנייערט, ווייל אויך דיא מענשען ניא ערשטעהען, אונד דאָרום
 זיזט עז (ישיה ס"ב, י"ז), "איך שאָפֿע זייע היממעל", יאָ עז איזט
 מאָגליך, דאָס וויא גאָטט דיא קאָרפֿער, נאָך איהרעם פֿערפֿאלע אונד
 איהרער אויפֿלאָזונג, אונד דיא זעלע נאָך איהרער ערהעכונג, ערנייערט,
 ער אויך דעם היממעל אונד דער ערדע איינע זייע, יעמזט ניכט בע-
 זענענע קראָפֿט פֿערלייהען ווערדע. וויא איז קאָנאָ דער זינען פֿריינדען
 איינע גראָסע מאָלצייט געבען ווילל, ערום בעפֿיעהלט, מאָן זאָללע

אותו ולעשות בו שכיות חמרה לכבוד בעלי בריתו הבאים לסעודה. וזה העולם אשר יתחדש בעת תחיית המתים נקרא גם כן העולם הבא ויעמדו בו חסידי האל וקדושו בעד רצונו, לעמוד ולעבוד אותו ולהלל לשמו וללמדו חכמות חדשות וקדושות כחכמת הנביאות והדומה לה, ולא יהיו אוכלים ושותים, רק כאשר עמד חנוך ואליהו בלא אכילה ושתייה וכמשה רבינו עליו השלום, אשר עמד ארבעים יום בלא אכילה ושתייה, כי האכילה ושתייה היא תערובת רעה בגוף, ואי אפשר שיהיה אדם כחכלית החסידות וקדושה בעוד שהוא אוכל ושותה, כי האכילה והשתייה אינם לכרם, רק ימשכו אחריהם שאר התענוגים הרעים וימשכו אחרי התענוגים המתוקים ההנאות והחנופות, וכשתסיר האכילה והשתייה, יסורו כל אלה המעשים הרעים, ועל כן אמר הכתוב, „את רוחי אתן בקרבכם“. ואם יאמר אדם אי אפשר לגוף שיחזיק בלא אכילה ושתייה, נאמר לו כי ענייני הגאולה כולם יהיו על מעשה נם, כגון

דאז היו פאן אללעם דארין בעפיליכען ריימען, אום עז ניא הער-
צריכטען, אַנצושטרייען אונד צור עדרע זיינער בינדעזענאָזען, דיא
זיין גאַזטמאַהל בעזוכען, אויפֿו פראַכטפֿאַללזטע אומצוזאָנדעלן. דייעזע,
צור צייט דער איפֿערשטערהונג דער טאַרטען, ניא ערשטעדיגענרע ועלט,
וירד אָנך דיא קינפֿטיגע העלט גענאַננט, אָז גאַטטען הייליגע אונד
פראַטמע דורך זיינען וויללען אויפֿערשטעהען ווערדען, איהם צו דינענען
אינד זיינען נאַמען צו פרייען, אָז זיא נייע אונד הייליגע וויזיהייט,
וויא דיא וויזיהייט דער פראַפֿעציהונג אונד אָהנליכען, לערנען ווערדען;
וואַ זיא וועדער עזען נאָך טרינקען, אָנדערן גייטסיג דאַשטעהען וויא
חנוך אונד אליהו, אָהנע שפּייע אונד טראַנק, אונד וויא משה,
דער אָהנע זאָלכע, פֿיערציג טאַגע פֿאַר גאַטט געשטאַנדען. דענן
שפּייע אינד טראַנק זינד ניר שאַדליכע ביימישונגען אים קאַרפֿער,
אונד עז איזט אונטאַגליך, דאַס דער מענש פֿאַללקאַממע פראַטמעהייט
אונד הייליגקייט ערלאַנגעט, אָז לאַנגע ער איסט אונד טרינקט; דענן
דיעזע ציעהעט נאָך אַנדערע שאַדליכע האַלליכע נאָך זיך, אונד אום דייע-
זען פֿראַהנען צו קענגען, קאַממט מאַן צו איבערפֿאַרטעהיילונג אונד הייעלייא;
אָז באַלד אַכער עזען אונד טרינקען אויפֿהאַרט, האַרען אַללע דייעזע
שאַדליכען האַנדלינגען אויף אונד דאַרום ה. ע. (יחזקאל ל"ו, כ"ז). „מיי-
נען גייט ווילל איך איך געכען“.

ווירדע אַכער יעמאַנד איינזענדען, עז איזט ניכט מאַגליך, דאַס דער
קאַרפֿער אָהנע עזען אונד טרינקען בעשטעהט — אָז אַנטוואַרטען וויר

ודוש השמים והארץ, וכגון תחיית המתים, אשר אנו יודעים כי אין
 סג בגוף שיחיה אחר מותו אלא בנפלאות הבורא יחברך, כמו שאין
 כח הצומח בח שיחחדש אחרי שישרף, וכמו כן יוכל הבורא לקיים
 והצומח בלי אכילה ושחיה לשלשה סבות, האחת, להיות קדושתם גמורה
 כמו המלאכים, והשני, להבדיל בין המעשים הרעים הנמשכים אחר
 אכילה ושחיה, והשלישי, לכל ימותו, כי סבת המות היא האכילה
 והשחיה, וזה היחרון הגדול יהיה בין זמן ימות המשיח לזמן יציאת
 מצרים; וכשהיה כן הרבר, רצה לומר שלא יהיה שם אכילה ושחיה,
 היה זה סבה שלא ימותו, כי אין להם דברים מחלישין הגוף ומחליאים
 מכאיבים ומכלים אותו, כי כאשר יבא הבריאות מן האכילה והשחיה
 גמישור, כן תהיה סבת החליאים והמות או בחוספות או מחסרון אכילה
 ושחיה או משינוי המוג אשר להם, ואחרי אשר חסור הסבה הגורמת

דארויף, דאס דיא גאנצע קינפטיגע ערלאונג אויף איינע וואונדערפאללע
 זייע פאר זיך געהען ווירד, וויא דיא ערניערונג דער היממעל אונד
 ער ערדע, אינד דיא וועדערבעלעבונג דער סארטען, דא וויר דאך
 זייען, דאס דער קארפער דיא קראפט ניכט בעוויסצט, נאך דעם טארע
 געבענדיג צו ווערדען, אונד דיעז נור דורך איין וואונדער גאטטען זיין
 און, זא וויא איינע פאלאנצע ניכט וואכען קאנו, גאלדעס זיא פער
 גאנטט וואורדע. עבענוא פערמאן אויך גאטט דיא קארפער אהנע
 זיין אינד טראנק צו ערהאלטען, אונד צוואר איין דרייא אורואכען:
 דריטענע, דאמיט זיא פאללקאממען הייליג זייען וויא דיא ענגעל, צוויי
 ענע, אום זיא פאר דען באזען פאלגען, דיא אוי אירדישען געניזען
 געשטעעהען, צו בעוואהרען, אונד דריטענע, דאמיט זיא דאך ניכט מעהר
 גערבען; דען דער סאר איזט נור פאלגע דען איבערמאסיגען גע
 זען; אונד דיעזען איזט דער גראסע פארצוג, דען דיא מעוואזייט
 אד דער ערוטען ערלאונג, דעם אויזזיגע איין עניפטען, האבען ווירד.
 ינד ווען קיין בעדירפנים צו קארפערליכער נאהונג שטאטט פינדעט,
 א ערפאלגט דארוי, דאס מאן ניכט שטירכט, ווייל ניכט דא איהט,
 זיא דען קארפער שוואכט, קראנק מאכט אונד אויפרייכט. דען וויא
 זיא מאסיגקייט אים עזען אונד טרינקען דיא געזנדהייט ערהאלט, זא
 איזט דיא אונמאסיגקייט אדער דאז ענטזיעהען דער שפיזען אורואכע
 פו קראנקהייט אונד צום טארע, זאכאלד אכער דיא אורואכע, דיא
 זאנקהייט אונד טאר צור פאלגע האט, ענטזיערנט איהט, ווערדען דיא

החללים והמות, יהיו כמו המלאכים עד שירצה הבורא יחברך להעלותם.

שער שלשה עשר.

בכל ענייני העבודה.

כל הבא לעבוד עבודה האל ולקבל עליו עול יראתו באמת, צריך תחלה שיהיה לו ספר, כולל זכרון נפלאות הבורא יחברך, יראתו ותעצומו, ולכלול בו כל העסקים אשר הם זכרון עונש הבורא יחברך לרשעים ונסיו לצדיקים וספור גבורותיו ונוראותיו, כגון „אזור נא כגבור חלצוך אשאלך והודיעני” וכל הפסוקים אשר אחריו. וישוב עליו לחוק בשבועה לקרותו פעם אחת בשבוע בנחת וכונה וישים לבו לכל ענייניו, כי הוא יהיה לטופת בין עיניו. וצריך לבעל העבודה לעשות קודם שיקרב אל העבודה תשובה שלימה על כל חטאתיו אשר עשה ואז תהיה העבודה נחלקת לשני חלקים. האחד, לטהר אדם לבו מכל פשעיו ודוננו אשר עשה, ויטיב אמונתו, ויהיה לכבו זך ונבר מכל סוגי העונות אשר עברו;

מעשען דען ענגעלן גלייך זיין, ביז עז גאטטעז וויללע זיין ווירד, זיא אויף דיא האַצטע שמופע צו ערהעכען.

דרייאצע הנטער אַבשניטט.

פֿאַם גאַנצען וועזען דעז גאָטטעז דיענוטעז.

ווער זיך דעם דיענוטעז גאָטטעז ווידמען ווילל אונד דיא פֿפֿליכטען ווינער פֿערעהרונג וואָהרהאַפט צו בעהערציגען זוכט, זאָלל פֿאַר אַללעם איין ווערק בעזיטצען, דאָז דיא עראינגערונג אָן גאָטטעז וואונדער, זיינע פֿורטבאַרקייט אונד אַללמאַכט אין זיך שליעסט, אונד עכענואַ אויך אַללעז ענטהאַלט, וואָז דאָראַן עראינגערט, וויא גאָטט דיא פֿרעפֿ- לער בעשטראַפֿט, אונד פֿיר דיא פֿראַממען וואונדער טהוט; וויא צ. ב. דיא שטעללע (זיבן ל"ח, ג'), „אומגירטע וויא איין העלד דיינע לענדען”, א. ז. וו. (סז) „אויך ווילל דיך פֿראַגען, מאַפע מיר בעקאָנט”, אונד דיא פֿאַלגענדען פֿערזען. ער מאַכע עז זיך צור פֿפֿליכט, דיעז וואָענטליך לאַנגזאַם אונד מיט אויפֿמערקזאַמקייט דורכצולעזען, דאַמיט דער אינהאַלט איהם איממער פֿאַר אויגען זייא. דער גאָטטעז דיענער מוט פֿאַר אַללעם כּווע טהון אויף אַללע ווינע זינרען, אונד דאַנן טהיילט זיך דער גאָטטעז דיענוט אין צווייא טהיילע; ערוטענען, דאַס דער מענש זיין הערץ פֿאַן אַללען פֿערגעהונגען אונד אַללען זינרען, דיא ער בע-

וכאשר יהיה נקי וירחץ במים טהורים ויטהר, או ילכש בגדי קודש לשרת בקודש, ואז ויכל לילך ברכי החסידים ולהתקרב לאל, וזהו החלק השני אשר לא יגיע אליו עד עשותו החלק הראשון. והנה אזכור לך כל אחד מהם.

דע כי החלק הראשון הוא להנחם אדם ממעשיו ולהזכיר כי חטא לאלהיו, ולהתודות חטאיו בכל רגע, וידור נדר לכל ישוב לעשותו עוד כל ימי חייו, ואחר אשר יתנחם ויחודה וישים בלבו לכל ישוב לעשותם כל ימיו, אז הוא צריך שיוכנע לפני הכורא יחברך בצום וכבי ועדקות, ולקיים בתצות הלילה ולומר דברי תחנונים ולבקש מחילה עליהם בלב שלם וכונה גמורה, וירגיל בזה שנה או שנתיים, ובעשותו כן, אז ישא פנים ממום ונסלח לו ותהיה תשובתו מקובלת, ואז יהיה כבן יומו נקי מכל חטא, אבל לא עלה בזה למעלות החסידים. ואחרי אשר יכיר כי לכו טהור ונקי, צריך לו שיאהב הכורא, לא לפחד עונש ולא לחקות

נאנגען רייניגע, אונד זיין גלויבע זיך בעווערע, דאס דאז הערץ פרייא ווערדע פאן אללען זינדענשלאקקען, דיא עז טריבען; אונד וועגן זיין זיך זא גערייניגט אונד זיך זיין ריינעס וואזער געבארעט האט, דאזן קליידע ער זיך אין הייליגע קליידער, אום אים הייליגהומע צו דיענען. אונד דאזן קאזן ער אין דען וועגען דער פראממען וואנדעלן אונד זיך נאטט נאהערן. דאז אים דער צווייטע טהייל, צו דעם מאן ניכט קאממט ביו דער ערזטע פאללעאגען איזט; אונד נון פאן יעדעם טהיילע אינוי בעוואנדערע.

דער ערזטע טהייל בעשטעהט דאריין, דאס דער מענש זיינע שלעכטע מען האנדלונגען בערייע אונד בעדענקע, דאס ער גענען זיינען גאטט געזינדיגט האט, אונד זיינע זינדען יעדען אויגענבליק בעקעננע אונד געלאכע, זיא ניכט וויעדער צו טהון, זא לאנגע ער לעכט, אונד נאכדעם ער דיעזען געטהאן האט, מוס ער זיך פאר גאטט דעמיטהיגען, דורך פאזטען, וויינען אונד וואהלטהאטען איבען; ער שטעהע אום מיטטער גאכט אויף, אום צו בעטען, אום מיט גאנצעס הערצען אונד מיט פאללער אנראכט זיך פערצייהונג צו ערפלעהען. זעטצט ער דיעזען איין אדער צוויי יאהרע פארט, דאזן ווירד איהם זיין פעהלער פערציעהען, זיינע טסע אנגענאממען ווערדען אונד וויא איין נייגעבארען קינד פרייא פאן זינדען זיין. ער האט אבער דארוך דיא שטופע דער פראממען טאך ניכט עררייכט. האט ער איינמאל ערקאנט, דאס זיין הערץ גען לייטערט אונד ריין איזט, דאזן זוכע ער דיא ריינע נאטטעוילעכע צו ערשטרע-

שכר, אלא מפני שיכיר גדולתו וכי הוא ראוי לאהבה אותו כל מי שיכירהו, ולדעת כי כל אוהב דבר הוא ממינו. וכשיאהב אדם לבורא הוא לאות כי נפשו אלהית ורוצה להדמות אליו במהלכו, כי הבורא חסיד, והוא חשתדל ללמוד זאת המידה ולהיות חסיד, והבורא צדיק, וחשתדל להיות כן; והבורא טוחל, והוא חגיע בכל כחה ללמוד זאת המדה; והבורא רחמן, וכמו כן חלמוד היא להיות כמוהו; והבורא מואם באנשי רשע וכן תרגיל היא למאום אנשי רשע; והבורא טהור עינים מראות ברע, והיא ראוייה להדמות אליו. ואלה הדברים הם דרכי יי, והוא החלק השני מעבודת האל יתברך, והוא חלק החסידים ובה יעלה אדם למעלה עליונה. וצריך כל אדם הבא לעבודת האל לשמור כל אלה התנאים אשר אני זוכר, כי הם עקרי העבודה. וצריך שלא יעמוד יום אחד שלא יקרא בו דברי חורה ודברי רז"ל, כי בדברי חורה הוא אומר, „לא ימוש ספר החורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה“, ובהם

בעו, ניכט דיא ליעבע איז פֿרעכט פֿאַר שטראַפֿע אָדער אויז האַפֿטונג אײַף לאָהן, זאָנדערן ווייל ער איינגעזעהען גאַטטעו גראַסע אונד דאָס איהם אונזרע ליעבע געביהרט אונד אויז דער איינזיכט, דאָס דיעזע ליעבע אונזערן גאַטטליכען אורשפּרונג צייגט, ווייל מאָן נור דאָזיעניגע ליעכט, האָט מיט אויז אַהנליכקייט האָט. דאָרום מײַזען וויר אויך זוכען, גאַטט אַהנליך צו ווערדען דורך זיינע וועגע. גאַטט איזט גנאָדיג, דיעו טרייבע אונד אָן, דיעזע אייגענשאַפֿט אונד אַנצואיינגען; גאַטט איזט גערעכט, בעשטרעבע דײַך עז אויך צו זיין; גאַטט פֿערצייהעט, בעמיהע דײַך מיט אַללער קראַפֿט עז אויך צו טהוין; גאַטט איזט באַרטהערציג, זייא עז אויך. גאַטט פֿעראַכשייעט דיא באַזען, געוואָהנע דײַך, עז אויך צו טהוין; גאַטט איזט „ריינער אויגען, קאַנן באַזען ניכט זעהען“, זוכע, איהם אויך דאָרין צוגלייכען. דיעזע זינד דיא וועגע גאַטטעו אונד מאַכען דען צווייטען טהייל דען גאַטטעו־דיענוטעו אויז, וואָדורך דער מענש זיך צור האַכזטען שטופֿע ערהעבען קאַנן.

ווער זיך דעם גאַטטעו־דיענוטע אונטערציעהעט, מױס דיא ערוואָהנטען בעדינגונגען ערפֿיללען, דענן דיעזע זינד זיינע הויפטבעשטאַנדטהיילע. אויך דאָרף מאָן קיינען טאַג פֿערשטרייכען לאַזען, אָהנע גאַטטעו וואָרט צו לעזען אונד דיא וואָרטע אונזרער ווייזען, דענן פֿאַן דער לעהרע גאַטטעו ה. ע. (יחזש ט', ח'). „דיא וואָרטע דיעזע בוכען דער לעהרע זאָללען ניכט איז דיינעם מונדע ווייכען; בעשאַפֿטיגע דײַך דאָמיט טאַג אונד נאַכט“; דענן דאָרויז ערדיעהט מאָן גאַטטעו וואונדער אונד ווערקע,

יאה נפלאות הבורא יתברך וכל מעשיו, ובדברי ח"ל יראה כל ענייני
 האסור והמוחר ויתנו לו סיג ולא יתחווהו לפרץ גדר או לעשות עבירה,
 כי הם מפורשים ומבוארים יותר מדברי תורה, ובדברי תורה סחומים
 וחתומים. והוא צריך להרגיל נפשו בחכרת החכמים והחסידים, ולהרחיק
 מן האפיקורסים והלצים והפריצים, כי אם יתחבר להם תאבד אמונתו,
 ואם לא יוכל לפרוד מהם מפני שהוא צריך להם בצרכי מחייתו, ימעיט
 מחברתם, ותהיה חברתם בפיו ובשפתיו ולא בלבו, וימחר להשלים עסקיו
 ולהרחיקם מעליו. וצריך להרגיל נפשו להסחכל כל ה"ד שערים המבטלים
 העבודה אשר זכרנו. וצריך להרגיל נפשו ולקרוא ענייני החוכחות אשר
 בתורה ובנביאים וענייני עונש הבורא יתברך ועוון ואפו והנסים והנפלאות
 אשר עשה עם עבריו ונוראות בריאת שמים וארץ. ויהיו כתובים לפניו
 במילין קצרים כוללים, להביט בהם בכל עת. וצריך להרגיל נפשו להיות
 חפלתו בכוונה גדולה, ואם לא יוכל לפנות לכו מן המחשבות, יבקש

אונד איז דען שריפֿטען אונזער ווייען לערנט מאן, וואָ פֿערבאָטען
 אונד ערלויבט איזט; זיא מאַכען איינע ציג, דאָס מאָן ניכטו ניערעל
 רייסע אונד ניכט צור זינדע קאָסטע, דען זיא זינד דיטליכער אונד איז
 פֿיהרליכער אַלז דיא וואָרטע דער תורה, וועלכע דונקעל אינד פֿער
 שלאָזען זינד. איז סוס מאָן זיך געוואָהנען אָ דען אומגאַנג מיט ווייען
 אונד פֿראַסטען, אונד זיך פֿערן האַלטען פֿאָן פֿרייאַדענקער, שפּאַסטערן
 אינד פֿרעכען, דען דורך איהרען אומגאַנג געהט דער גלויבע צו גרונדע.
 קאָנן מאָן זיך אַכער וועגען נאָהרונגעבירפֿניזען ניכט נאָנג פֿאָן איהנען
 טרענגען, זאָ זיא דיעזער אומגאַנג זאָ קודץ זיא מאַגליך, אינד צוואַר
 טר אייסערליך, דאָן הערץ אַכער בלייבע פֿערן. מאָן בעאיילע זיך
 זיא געשאַפטע צו פֿאַללענרען אונד זיך וויערער צו ענטפֿערנען. אויך
 אַלל מאָן זיך איסטער דיא אַכענער וואָהנטען 14 אורזאָכען, דיא פֿאָם
 מאַטעוירענט אַבהאַלטען, פֿאַרפֿיהרען; אויך לעזע מאָן פֿלייסג דיא
 שטראַפֿערען, דיא אין דער תורה אונד אין דען פֿראַפֿעטען ענטהאַל
 טען זינד, אונד דיא אַרט דער שטראַפֿען גאַסטען, זיינע מאַכט אונד
 זיינע צאָרן, זיינע וואונדער אונד צייכען, דיא ער פֿיר זיינע ריענער
 איזגעאיבט, אונד דיא וואונדערפֿאַללע שאַפֿטיג דען היממעל אונד
 דער ערדע. דיען אַללען זיא אין קורצען אונד אימפֿאַזענרען וואָרטען
 פֿאַר איהם אויפֿגעצייכעט, אום זיינע בליקע שטעט דאָרויף צו ריכֿ
 טען. ער געוואָהנע זיך אָן אַנדאַכטופֿאַללען בעטען, אונד קאָנן מאָן
 זיך פֿאָן פֿרעמדען געדאַנקען ניכט לאָזרייסען, זאָ וזכֿע מאָן דאָרויך אַכֿ

עצה, כגון שיחשוב בעת חפילתו כי הכורא נצב כנגדו ומביט מוצא שפתיו כמו שנאמר, „ממכון שבחו השנים אל כל יושבי הארץ“, וכשיאמין אדם כזה הרבר או יחרד ויפנה לכבו. וצריך שיסגור עיניו בחפלתו, כי זה יעזור על הכוונה. ובכל עת יהיו בגדיו לבנים, ויחכוין להיות גופו כטהור ונקי מכל טומאה, ואם קרב לאשתו ויוכל לרחוץ ולטהר גופו כל פעם, אז ישכיל לעשות, כי נקיות הגוף יחדש נקיות הלב וטינוף הגוף יטנף כמו כן הלב. ויחכוין בחפלתו להיות מן הבאים ראשונה והיוצאים באחרונה, וזהוה חפילתו בנחת רוח ובלב נשבר, ואל יהיה כמו עגור המדבר ולא ידע מה אומר, רק צריך שישמור המלות היוצאות מפיו ויחכוין לבו לענייניהם; ואל תהיה חפילתו גוף בלא נפש, כי המלות הם כמו הגוף והעניינים אשר בהם הם הנפש, וכשלא ישית המתפלל לבו אליהם, הם גוף בלי נפש, והנפש אשר באדם לא תקרב לכורא במילים רקים כי אם במלים חוקים. וצריך שיהיה בחפילתו

צוהעלפון, דאם מאן וואָהרענד דען כעמענדענקע, גאָטט שטעהע גע׳ בענאיבער, שױענד, וואָז דיא ליפפען שפרעכען, ו. ע. ה. (תהלים ל״ג, י״ד). „פֿאַן זײנעם פֿעוטען וואָהנזיטצע שױעט ער אויף אַללע ערדבען וואָהנער.“ האָט דער מענש דיעוען גלייבען ערוואָרבען, זאָ ווירד ער צישטעבן אונד זײן הערץ זיך ציר אַנדאַכט ווענדען. מאָן זאָלל אויך וואָהרענד דען בע׳ טענו דיא אויגען שליעסען, דענן דאָז הילפט צור אַנדאַכט. דיא קליידער זאָללען שטעסן רײן זײן, אונד מאָן געוואָהנע דען קאָרפּער שטעסן רײן אונד פֿרייא פֿאָר יעדער אונרײניגקײט צו בעוואָהרען אונד נאָך יעדעס אומגאַנגע מיט דער פֿרויא זיך צו באַדען, דענן דען הערצענו רײנהײט ווירד דורך דיא דען קאָרפּער ערהאַלטען, זאָ וויא דען קאָרפּער אונרײניגקײט אויך דאָז הערץ בעשמוטצט. אויך זעהע מאָן דאָרויף, דאָס מאָן אונטער דען ערוטען אים גאָטטעוהויע וויא, אונד אונטער דען לעטצען, דיא עו פֿערלאָזען. מאָן פֿערריכטע דאָז גע׳ בעט מיט פֿרידיגעס אונד דאָך צערקנירשטעס הערצען; מאָן וויא ניכט וויא איין נאַכפּלאַפּפּערנדער עגור, זאָנדרען בעאַכטע דיא וואָרטע אונד דאָז הערץ מערקע אויף דען אינהאַלט, דאָמיט דאָז געבעט ניכט איינעם קאָרפּער אָהנע זעלע גלייבע, דענן דיא וואָרטע זינד דער קאָרפּער, דער אינהאַלט אָבער דיא זעלע; אָהנע אויפֿטערקואַמקײט איזט עו אַלזאָ איין קאָרפּער אָהנע זעלע, דיא מענשליכע זעלע אָבער נאָהערט זיך דעם שאַפּפּער מיט קראַפֿטיגען, ניכט מיט לעערען וואָרטען. דער מענש וויא ביים געכעט וויא איין ענגעל, איינגעהיללט אין

מלאך, מתעטף בציצית ובחפילין, וכשיראה ויכיר כעצמו כי הוא דומה למלאך, אז יבו בעיניו לשלוח יד בעבירות ובמעשים רעים. וצריך להרגיל עצמו כהעניות, אך עם מעשים טובים וצדקות, כי המתענה ולבו מלא מרמה אין לו מתענויותיו כי אם עיניו הרעב והצמא. ואין אדם ראוי לענות נפשו בצומות בלתי מעשים טובים, כי המעשים הטובים והצדקות הם כמו הנפש והצומות הם כמו הגוף כאשר זכרנו ועל כן לא יועיל גוף בלא נפש. וירגיל עצמו לתת מעט צדקה בכל יום כפי אשר תשיג ידו, ובכל היום אשר יתן צדקה יבטח להנצל ממיתה משונה, כמו שנאמר „וצדקה תציל ממות“, או להאכיל עני על שולחנו, כי בזה יכבד שולחנו, כמו שאמר הכס: כשירצה הבורא לשלוח מנחה לחסידיו יזמין לו עני על שער ביתו. וצריך בעבודתו להתנהג בענוה ויסתיר כל ענייני עבודתו מבני אדם, כי אז יכפל שכרו וינצל מלעג הלועגים, ובה יודע כי אינו גונב דעת הבריות, כי המגלה צדקתו ועבודתו אין כוונתו כי אם להללו

ט לית אונר תפילין, דעני וועני זיך דער מענש איינע זאלכע שמעלע צוערקענט, ווירד עו איהם זעלבסט פּעראַכטליך זיין, זיך מיט זינדען אונר שלעכטען האַנדלונגען צו בעפּאָזען. דער מענש געוואָהנע זיך אַזו פּאָזטען, אַכער פּערבונדען מיט גוטען וואָהלטהאַמיגען האַנדלונגען; דעני וועני ער פּאָזטעט אונר דאָז הערץ איהם פּאָללער טרה, זאָ האַט ער ניכטו פּאָן זיינעם פּאָזטען אַלו הונגער אונר דרום, יאָ פּאָזטען אָהנע גוטע ווערקע איהט אויך איין קאַרפּער אָהנע זעלע, דעני דיעזע מאַכען דיא זעלע, דאָז פּאָזטען נור דען קאַרפּער איוו. מאָן געוואָהנע זיך פּערען מאָן וועניזטעני עטוואָן אַלמאָזען נאָך פּערמאָגען צו געכען, זעלכעו פּאָר יאָנגעוואָהנליכער טאָדעוואָרט שיטצט וו. ע. ה. (פּסליי, ז'.) אַלמאָזען רעטטעט פּאָם טאָדע“. אָדער מאָן שפּייע אָן זיינעם טישע איינען אַרמען, דעני דאָדורך עהרס מאָן זיינען טיש, וויא איין וויזער אָנטע: וועני גאָטט זיינען פּראָטמען איין געשענק מאַכען זיילל, זאָ לאָזט ער איינען אַרמען אָן זיינע טהירע קאָממען. ביים גאָטטעוידעניזטע סיס מאָן אַכער ניא דיא בעשיידענהייט אויסער אַכט לאָזען, מאָן זוכע דאָהער זיינע פּראָטמיגקייט פּאָר דען מענשען געהיים צו האַלטען, זאָנגן איהם זער לאָהן דאָפּפעלט, אונר מאָן ענטגעהט דאָדורך דעם שפּאָטטע, אונר קאָמטט אויך ניכט אין פּערדאָכט, אַלו וואַללע מאָן דורך פּראָטמיגקייט דיא מענשען הינטערגעהען. דעני ווער זיינע פּראָטמיגקייט אונר זיינע גאָטטעוידעניזט צור שוויא טראָגט, דעווען אַכויכט איהם נור זיך

בשערים ולהיות לראש ולבטח בו הכסילים, כדי שיוכל למצוא חפציו מהם. ואל יהי דומה לגבר במשלו כלילא ודמנא כי החתול כשהוקץ וקצר ידו לטרוף טרף, נעשה נזיר ובטחו בו החיות היראות ממנו, עד אשר נלכדו ברשתו וגרם עצמותם. וצריך לו לשקול מעשיו בכל יום ובכל חודש ובכל שנה לראות מה שבין מעשיו בשנה זו ובין השנה שעברה, ואם יראה כי הוסיף מדות טובות, ישמח ויגיל, ויכיר כי נפשו חכמה, ואם יראה כי לא הוסיף ולא החסיר, יכיר כי נפשו חלושה וכי היא עייפה מלרדוף אחר המצות והוא לאות על כי איננה גמורה. ואם יראה כי החסיר בשנה זו מן המעשים הטובים שעשה בשנה שעברה, יבכה על אחריתו הרעה וייאש מלהשיג רצון אלהיו, לבד אם העירוהו נפשו לחפור מהרה מה שקרע ולחקו את אשר עיוות. וצריך לחסר מעט מעסקי העולם ולהנוד מרוב הסחורות והעסקים. וצריך

בעריהט צו מאַכען, דאָס ער איינע שטעללע ערלאַנגע, דאָס דיא
פּאַרען איהם פּערטרויען, דאָמיט ער זיינען וויללען דורך זיא אויפֿיהרע.
מאָן גלייכע ניכט דער קאָטצע אין דער פּאַכעל, פּאָן קע ליליאַ אונד
דימנא, דיא אים אַלטער, אַלו זיא ניכטו מעהר ערהאַשען קאָנגטע,
זיך ענטהאַלמאָס שטעללעט, זאָ דאָס דיא טהיערלען, דיא זיא זאָנט
פּירכטעטען, איהר פּערטרויטען, זיך אין דיא פּאַללע לאַקקען לעסען, אונד
דערען געכיינע זיא דאָן צערמאַלטע.

דער מענש וואָגען זיינע האַנדלונגען טאָגליך, מאָנאַטליך אונד יאָהרי
ליך אַב, אום דען אונטערשיעד צווישען זיינען האַנדלונגען אין דיעועם
יאָהרע נענען דיא פּאָס פּאַריגען יאָהרע איינצוועהען. זיעהט ער ניה, דאָס
ער אין דיעועם יאָהרע אָן גוטען אייגענשאַפטען צוגענאָסטען, דאָן
מאָן ער זיך פּרייען, איינזעהענר, דאָס זיינע זעלע וויזע איזט. זיעהט
ער אַכער, דאָס ער ניכט אָן גוטען ווערקען צוגענאָסטען, דאָן איזט
זיינע זעלע שוואַך אונד מידע דען געכאָטען גאָסטען נאַכצוקאָסטען,
אונד אַלזאָ ניכט פּאַלקאָסטען. האָט ער אַכער גאָר אין דיעועם יאָהרע
וועניגער גוטע האַנדלונגען פּערריכטעט אַלו אים פּאַריגען, דאָן בע-
וויינע ער זיין טרויריגען ענדע, אונד געבע ויינע האַפּפּונג ארף, גאָסטען
וואָהלגעפּאַללען צו ערלאַנגען, וועגן ער דיא זעלע ניכט ערוועקט,
דאָן הייערער גוט צו מאַכען, וואָן ער פּערדאָרבען. ער געבע זיך דאָן
וועניגער מיט וועלטגעשאַפטען אַב, אונד ענטהאַלטע זיך דער פּיעלען
טהיער אונד זאָרגען.

כשיבא בימים להחפול בכל לילה ולערוך תחנונים ולהמנע מגשח אל
אשה וימעט מלאכול בשר ולשחות יין, ויחטק בצרכי עניים וחולים,
ולילה מחים לקבורתם, וילך לקברות המתים בכל שבוע, ויעמוד לברו
בהם ויזכור לנפשו את המעמד ההוא, כאשר היה עושה איש אחד
שהיה בחכלית הרשע והפריצות, והיו מספרים תועבותיו לפני המלך.
וען איש אחד מהם ויאמר, אדוני המלך, דע כי עתה הפליג לעשות
כאשר עשה מימיו, ואני מעיד לפניך כי שמעתי אותו בחצי הלילה
הולך לקברות לגנוב חכריכי מחים, כי ביתי בקיר החומה. ויצו המלך
לשנים מנאמניו לחקור הדבר, והלכו אחריו בלילה עד אשר ראוהו כי
נכנס בקבר אחד והוציא שלשלת של כהל וקשר אותה על צווארו
והיה מושך אותה בידו בחזקה, והיה אומר: אוי לך גוף גוף וגויה ענייה,
ונשמה נשמה, ויחידה וגלמודה ושכל שכל, ואנוש אנוש ואדם מאדמה;
מה תקוהך ומה תהיה השוכחך ביום שכבך במקום הזה, ומה יהיה
מענך האוהב לנפשו העיזר רכוש, מדוע התמכרת וודת ובמעמד הזה

אויך איזט עו נאָטהווענדיג, ווען מאָן אַלטער ווירד, יעדע נאַכט פֿאַר
נאַכט צו פֿלעהען, זיך דען אומנאַנגו מיט דער פֿרויא צו ענטזיעהען;
זעניגער פֿלייש אונד וויין צו געניעסען; זיך מיט דען בערירפֿניזען אַר-
מער אונד קראַנקער צו בעשאַפֿטיגען; דיא טאַרטען צום גראַבע צו
בעגלייטען; וואַכענשליך דען בעגראַכניספֿלאַטן צו בעזוכען, אונד זיך
זעלכות אין דייעזע לאַגע צו פֿערוועטצען, וויא דייעזע איינזט אין פֿאַללקאַמ-
מען פֿרעכער באַוועזיכט טהאַט. מאָן האַטטע נאָמליך איינזט דעם קאַניגע
פֿאַן זיינען שלעכטען האַנדלונגען ערצאָהלט, וואַבייא יעמאַנד בעמערקטע:
מיין קאַנגליכער הערר, וויזע, דאַס ער עו יעטצט נאָך וועמער טרייכט
אַלז יעמאַלז. איך בעצייגע, דאַס איך איהן אין מיטטערנאַכט דיא
גראַבער בעזוכען זאַה, אום דיא טאַרטענעוואַנדער צו שטעהלען, דען
מיין הויז איזט אָן דער טויער דען בעגראַכניספֿלאַטצען. דיא בעפֿאַהל
דער קאַניג צווייען זיינער געטרייען, דיא זאַכע צו אונטערוזכען, אונד
זיא גינגען דען נאַכטז איהם נאָך אונד זאַהען. איהן אין איין גראַב
שטיגען. דיא בראַכטע ער אייוערנע קעטטען הערפֿאַר, כאַנד זיא אום
זיינען האַלז אונד צעררטע זיך הערום, דאַבייא שפראַך ער: וועהע
דיר שטערבליכער קאַרפֿער, פֿערגאַנגליכען וועזען, פֿערגאַזענע זעלעלע,
טהאַריכטער פֿערשטאַנד, קראַנקהאַפֿטער, אייוערדעגעשאַפֿענער מענש,
זיא איזט דייען האַפֿפֿונג, ליענט הויז זיך זעלכות
זיא איזט דייען רעכטפֿערטיגונג, דוא, נור זיך זעלכות

לא חשבת ועל מי בטחת. איה עוזריך ואיה אוהביך ונאמניך ואיה איפה מכירך, יקומו אם יושיעוך בעת רעתך. אחה עשית ואחה השא, אחה זרעת ואחה תקצור, אחה מאסת ואחה תהיה נמאס. הכנעי נפש אולת, אשר צורה מנבלת, ועבודה מחוללת. דע יסודך, והכר בוראך, ראי ביתך והדרך, גוש ורימה יכניעוך, וחולעים יחלקוך, ורשפי אש שלהבת יאכלוך. ומה תעשה בבואך במקום הזה, בית חשך וצלמות, כי תפחד, ושאון בית יגון וחרון השמים יתקדרו עליך, והשמש יהפך לחושך והירח לדם והכוכבים יאספו ממך נגהם. אנה חברתי או אנה תמלטי, זה ביתך וזה מעוניך; מה לך לבתי גברים והיכלים בנויים ועליות מרווחים. חשבת אותה נחלתך וירושחך, הלא ידעת כי כאשר יצאו משם שוכניהם כן תצאי גם תלכי. לבי, ראה ביתך צר ואופל ואין נוגה לו, מאוריו דועכים, וכוכביו נועכים, פה תהיה כאלו לא היית וחמות כאלו לא היית,

מאָגענפֿערפֿראַסענדער! וואַרום האָט דואַ דין זעלבסט פֿערקויפֿט אונד געפֿרעפֿעלט, אונד אַן דיעזע לאַגע ניכט געדאַכט? אויף וואַז פֿערטרודיעזט דאָ? וואַז זינד דייע העלפֿער, דייע פֿרייערע אונד פֿערטרויעטע? וואַז דייע בעקאַנטען? זיאַ מאַגען אויפֿשטעהען, וועגן זיאַ צור צייט דער נאַטה דיר העלפֿען קאָנען — ניין דואַ האָט עז געטהאָן, דואַ מוזט'ן ביסען; דואַ האָט געזאָגט, דואַ מוסט ערנטען; דואַ האָט פֿעראַכטעט אונד ליזט'ן נון פֿעראַכטעט. דעמיטהיגע דין, טהאַריכטע זעלע, אין ענטפֿער ווירדיגטער געשטאַלט, מיט ענטזייהטעם דיעזע. ערקענע דייען אורשפֿרונג, דייען שאַפֿפֿער, זיעה דין הוין אונד דייע העררליכקייט. ערדע אונד ווירמער דעמיטהיגע דין, מאַטטען פֿערטהיילען דין. וואַז ווירזט דואַ טאָן, וועגן דואַ אין דיעזע פֿינטערע הוין דער טאַרטענשאַפֿט טען קאַמפֿעלט, וואַז דואַ דין פֿירכטעט, אונד טרויערגעטיממעל אונד היממעלצאָרן דין אומגעבען, וואַז דיא זאָנע זיך אין פֿינטערניס, דער מאַנד זיך אין בלוט פֿערוואַנדעלט אונד דיא שטערנע דיר איהר ליכט ענטפֿער ציעהען. וואַז וויללזט דואַ הינפֿליעהען, וואַהין דין רעסטען? זיעה דאָן איזט דין פֿאַלאַזט, דאָן דייע וואַהנונג. וואַז שטרעכט דואַ נאָך הייערן, נאָך פֿראַכטיגען פֿאַלאַזטען אונד געריימיגען זאָללערן; גלייכזעט דואַ זיאַ דין אייגענטומס, דין ערבע? בעדענקע דאָך וויה איהרע בעוואַהנער זיאַ פֿערלאַזען, יאָ געהעזט אויך דואַ דאָפֿאָן, פֿערלאַזעזט זיאַ אויך. קאַממע, זיעה דין עגעזע דונקלען הוין זאָהנע גלאַנץ, דאָן ליכט איזט דונקעל, פֿערלאַזען דיא שטערנע; היער ליעגזט דואַ טאַרט, אַל האַטטעזט דואַ ניה געלעבט. זאָ לאַס דעגן גענוג זיין דין שטרעכען

זו לך מכל אשר עשית ושוב לאלהיך. וזכור המעמד הזה, כי אלו היית יסל להמלט ממנו היית ראוי לעשות רצונך, וגם אני אודך כי חושע לך ימנה, אבל אחרי אשר סופך למעמד הזה ופה תשכבי למעצבה, דע כי אין לעמלך תנוכה, כי אם החשובה. וכאשר נשמע הרבר למלך, המה ונפלא על תשובתו, ונכנע המלך ממעשיו הרעים הוא ואנשים רבים מפריצי עמו. וצריך לבעל העבודה לחלק היום והלילה, והשעה הראשונה והאחרונה מן היום חדיה לחפלותיו ומשעה שניה עד חצי היום לעסק, והשביעית והשמינית לאכול ולישן, והחשיעית להיות צופה הליכות ביתו וצרכי בניו ואשתו, ושאר היום לקרות דברי אלהים. וכן הוא צריך לחלק שעות הלילה ובתחילת הלילה ילמד אדם מנהגו ללמד, ואחר כן ישן עד עבור חצות הלילה ואז יקום משנתו ברן יחד כוכבי בוקר, ויעמוד בתחנונים לפני בוראו עד תפילת השחר, וכל המרגיל עצמו בזה יוסיף לו סיג מהעבירות

אונד קהרע צוריקק צו גאָטט. גערענקע דיעועז אויפֿענטהאַלטען; דענן קאָננטעט דוא דיעועס ענטפֿליעהען, דאָנן האָטטעט דוא רעכט, נאָך דינעס וויללען צו האַנדעלן, איך זעלבזט ווירדע עו צוגעשטעהען, פֿאַר מאַכטע דינע רעפּטע ריד צו העלפֿען. דאָ אַבער דיין אויפֿענטהאַלט אַם ענדע דאָך היער איזט אונד רוא היער בעטריבט ליענען ווירזט, זאָ זעה דאָך אייך, דאָס דינער מיהע קינע האַפֿפֿונג בליהעט אַלו אין רער בוסע. אַלו דער קאָנדי דיעועז האַרטע, וואוּדערטע אונד שטוינטע ער זיך אַכ דיעוער בוסע, וואַרד זעלבזט דעמטהיג, ליעס אַב פֿאָן באַזען ווערקען, ער אונד פֿיעלע דער לאַזטערהאַטען אונטער זיינעם פֿאַלקע.

דער גאָטטעדיענער מוס טאַג אונד נאַכטשטונדען פֿאַלגענדער. היינע איינטהילען. דיא ערוטע אונד לעמצטע טאַגעשטונדע זייא פֿירו געבעס בעשטיממט. דיא צווייטע שטונדע ביז מיטטאָג, פֿיר דאָ געי שאַפט; דיא זיעכענטע אונד אַכטע, פֿיר עווען אונד שלאַפֿען, דיא ניינטע, דאָן הויזעווען צו אַרדנען אונד דאָן בערירפֿנים דער פֿרויא אונד קיני דער איינצוועהען, אונד דיא איבריגע צייט דעו טאַגעז דאָן וואַרט גאָטטעו צו לעזען. זאָ זאָללען אויך דיא שטונדען דער נאַכט איינגעטאָרילט ווערדען. דיא ערוטע שטונדע לערנע מאַן, וואָ מאַן צו לערנען פֿלעגנט, אונד דאָנן שלאַפֿע מאַן ביז נאָך מיטטערנאַכט. דאָנן שטעהע מאַן אריף, מיט דען מאַרגענשטערנען צו יויכען" אונד פֿאַר גאָטט צו פֿלעהען ביז צור צייט דעו מאַרגענגעכעטעו. ווער זיך זאָ געוואָהנט, דער מאַכט זיך איינען צוין פֿאַר זינדען, דענן ער ווירד ניכט צייט

ולא יהיה פנאי לחשב בה וכל שכן להחמק בהם. וצריך בעל העבודה, אם יהיה מחמק בסחורות, להשמר מן האונאה ועושק וגזילה והחנופות והריביות והשכחות ומעשות עול במדה, במשקל ובמשורה, ולא ישחחף עם איש בליעל ובעל שכחות ונכהל להו, ואל יתקצף בראותו חביריו יעשירו ויצליחו, ואם יארע לו ויפסיד אל יכעוס, רק יחשוב כי לטובתו ולפריון נפשו אירע לו, ואם השיגה ידו הוץ עתק אל יקפוץ ידו מחת ממנו מעשר וצדקה ונדרים ונדבות, כי בנחון יהיה הנשאר שמור, וכוה החסרון יהיה שלמות הונו, כאשר ברית המילה היא חסרון קצה מאיבריו ובחסרון ההוא יהיה שלמות האדם, ואם לא יחסרהו יהיה חסר כל ימיו, כן מחת הצדקה. וצריך לכל ישמח בו יותר מראי ולא יבטח עליו, כי לא ידע אם ישאר לו או יאבדו, ע"כ אם יאבד לו והוא לא בסוח עליו, לא יראג על אבדו, רק יצדיק דין אלהיו, כאשר אמר איוב, "ה' נחן וה' לקח יהי שם ה' מבורך." ואם יתעסק בעבורת המלך, הוא צריך

האבן, וינדהאפסעו צו דענקען, אום וויא פיעל מעהר צו בעגעהען. דער גאטטעווייענער האט זיך ביים געשאפט פאר איבערפארטהילונג, בערדיקונג, רויבען, הייכללייא, צינען צו געהמען, פאר שווארען, אונז רעכט צו טהון, אים מאאס אונד געוויכט, צו היטען; ער מאכע קיינע געמיינשאפט מיט גיערערטראכטיגען, מינאידיגען, אונד מיט זאלכען, דיא צו זעהר נאך רייכטהום יאגען; ער גראמע זיך ניכט, וועגן ער אנדערע גליקקליך אונד זיך בערייכערן זעהט, איהם אבער פערלוזטע צוקאממען, ער דענקע, דאס עז צו זיינעם גליקקע, צום לאזענעלד זיינער זעלע זייא. ערלאנגט ער גראסען פערטאגען, זא פערשליעסע ער דיא האנד ניכט, אום דען צעהנטען צו געבען אונד אלסאזען צו שפענדען, ווארורך דיא פערטאגען ערהאלטען אונד דורך דיא פעהלענדע דיא איבריגע פאללקאממען ווירד; וויא דער בונד דער בעשניידונג דורך דיא פערלעטצונג דעז איינען גליעדען דען מענשען פאללקאממען מאכט, אונד אהנע דיעזע דער מענש מאנגעלהאפט בלייבט. ער פרייע זיך מיט דעם פערטאגען ניכט צו זעהר, פערטרייע ניכט דאריוף, דיא ער ניכט זוייס, אב עז איהם בלייבע. וועגן ער זיך ניכט צו זעהר דאריוף שטיטצט, זא ווירד ער אויך דען פערלוזט דעזעלכען ניכט צו זעהר צו הערצען געהמען, זאנדערן גאטטעז גערעכטיגקייט אנערקעננען, וויא איוב זאגטע (ליזן ס', כ"ה), "גאטט האטז גענעכען, גאטט האטז גענאממען, דער גאמע דעז העררן וויא געפריענען". שטעהט ער אים דיענטע דעז קאניגז, זא מוס איהם דאך דער דיענטז דעז קאניגז זאללער קאניגע

להקדים על עבודת המלך עבודה מלך מלכי המלכים ואל יחגזה לבו
בטח המלכות ואל יזיק לבני אדם בכחו וברוב עוזו, כאשר אמר איוב
"אם הניפותי על יחוס ידי כי אראה בשער עורתי", ויהיה מייסר הרשעים
ומכניעם ויליץ טוב על כל אדם, ויעמוד בפרץ למטים להרוג, ויציל
לקוחים למות, ויעזר הדלים למען הבורא יחברך ולא למען היות לו שם
גדול. ואם יתעסק ברפואות חולים ויש לאל ידו, אל יקבל שכר מחולה,
וישמר השביל הגדול ולא יאברהו בשביל הנקל, כי בזה יקנה חיי העולם
הבא, כי הוא כמציל לקוחים למות, ואף על פי שהכל ביד הבורא יחברך,
אחרי אשר כונתו לטוב ולעזור החולה ולהצילו מרעתו נחשב לו כאלו
חלצהו ממות. ואם לא תשיג ידו די מזונן, יקח מן העשירים כפי אשר
ידע כי יספיק לו, מלקח מן העניים. ויבקר חולים המסוכנים שלשה
פעמים ביום, והכינונים פעמים, ערב ובוקר, וידבר על לבם ויבשרם

פאראויגעהען. ער ווערדע ניכט שטאַלץ דורך קאַנגליכע געוואַלט,
אונד פֿינע דורך זיינע מאַכט קיינעם אַנדערן שאַרען צו, וויא אַיוב
זאָגטע (ס' ל"א, ב"ט.), דאַכע איד יע גענען איינע וואַיטע מינע האַנד
ערהאַבען, וועגן איך אויך אים געריכטע מיר הילפע וואוּמע." ער
ציכטיגע אונד דעמיטהיגע דיא פֿרעפֿלער, וויא איין בעשיטצער דער
מענשען; ער העלפע דעם צום טאַרע פֿעראורטהיילטען, שרעטמע
דיא צום טאַרע געפֿיהרט ווערדען, אונד שטעהע איבערהויפט דען אַרי
מען בייא, אַכער נור אום גאַטטען וויללען אונד ניכט אום זיך איינען
גראַסען נאַמען צו מאַכען. איזט ער אַרצט אונד האַט פֿערמאַגען זאָ
נעהמע ער פֿאָן קראַנקען קיינען לאָהן. ער בלייבע שטעטט אויף דער כעִי
טרעטנען ששראַסע אונד פֿערלאַזע דיעזע ניכט אום דער לייכטערן וויללען,
דען דאַרוד ערקויפט ער זיך דאַן קינפֿטיגע לעבען, אונד דאַן הייסט
דיא דעם טאַרע פֿערפֿאַללענען רעטטען, אונד וועגן אויך אַללען אין
דער האַנד גאַטטען שטעהט, זאָבאַלד זיינע אַכויכט גוט, אונד ער דען
קראַנקען בייאשטעהט, אום זיא פֿאָם איבעל צו בעפֿרויען, חירד עז
איהם אַנגערעכנעט, אַלז האַטטע ער זיא פֿאָם טאַרע גערעטטעט.
האַט ער אַכער ניכט פֿערמאַגען גענוג, אום דאַפֿאָן לעבען צו קעננען,
זאָ נעהמע ער פֿאָן דען רייכען זאָ פֿיעל עז זיינע לעבענובעריפֿנויע
ערהיישען אַכער ניכטו פֿאָן דען אַרמען. ער בעזוכע געפֿאַהרליכע קראַנקע
דרייאַמאַל דען טאַגען אונד מינדער געפֿאַהרליכע צווייאַמאַל, מאַרגענו
אונד אַבענד, שפרעכע איהנען מוטה צו אונד געכע איהנען האַפֿפֿונג

כשלום. ואם יתעסק בחכמות החיצוניות אשר מהייתו מהם, צריך לבקש עסק אחר שחהיה מהייתו ממנו, וישליך זה העסק אחר גוו, כי יותר יהיה הרויך. הבא עליו מן החועלת אשר ריוויה בו, כי כל המשחיתים אמונתם המאכרים תקווחם מן הבא, הם, אשר רבכו בחכמות החיצונות ואשר התחברו ללומדיהם; ואם יחשב נפשו כי הוא חסיד וכי לא יוכלו החכמות להשחית אמונתו, „אין הדבר כאשר ידמה, אבל הוא מתרחק מעט מעט מן האמונה ואינו מרגיש, כאשר אמר המשורר: נתנו בעולם הזה ככוכבים, אשר חשבו נוחים, והם יסעו. ויחשוב כי הוא מחויק בחוסתו והוא לא ידע כי הוא רחוק ממנה מאוד. ואם כי אין כוונתו כי אם לטוב, לדעת ייחוד הבורא מדרך המופת, אין לו די בקבלה ובדברי רז"ל! והוא כמי שלא יסתפק בחלקו וירצה לבקש גדולות ונפלאות ממנו ולהתחבר למלכים, ויחיה סבה לאבד ממונו וגופו, ואם ימלט, אחרי צער גדול ותלאות קשות אשר יעברו עליו; ואם היה

צור גענעוונג. ערנאָהרס זיך אַבער יעמאַנד דורך (דען אונטערריכט אין) פֿערדערבליכע היזענשאַפֿטען, זאָ זוכע ער זיך איינען אַנדערן ער, ווערבוזווייג, דען דער שאַרען איבערשטייגט היער זיינען נוטצען, אינ־דעם אַללע, דיא דען גלויבען וועכזעלטען, אונד זאָ אַבער קינפֿטונגע האַפֿטונג פֿערלאַרען, זאָלכע וואַרען, דיא דיעזען פֿערדערבליכען וויי־זענשאַפֿטען אַנהינגען, אָדער מיט איהרען לעהרערן אומאַנג פֿלעגעטע. דענקט ער אויך איך בין גלויבענפֿעזט, עו ווירד מיינעם גלויבען ניכט שאַרען, זאָ איזט עו דאָך ניכט חיא ער מיינט, דען ער ענטפֿערטערט זיך נאָך אונד נאָך זיינער רעליגיאָן, אָהנע עו צו מערקען; וויא אין ריכטער זאָגט: וויר זינד אין דיעזער וועלט וויא דיא שטערנע, וויר גלויבען זיא שטעהען שטילל אונד זיא ציעהען איילענדז וועג. זאָ גלויבט אויך דיעזער, ער בלייבע פֿעזט אין זיינער פֿראַמטיגקייט, אונד מערקט ניכט, וויא ער זאָ זעהר זיך דאַפֿאָן ענטפֿערנט. האַט ער אויך צור דיא גוטע אַכזיכט, אום דורך פֿערנונפֿטשליזע דיא איינהייט גאָטטען איינזעהען — האַט ער דאַן ניכט גענוג אַן דען איבערלעפֿערטען גלויבענזאַצען אונד אַן דען וואַרטען אונזערער וויעזן? ער גלייבט דעם, דער מיט זיינעם אַנטהייל־ניכט צופֿריעדען נאָך אונגעהירער גראַסע שטרעכט אונד דען קאַניגען זיך צוגעזעללען ווילל, ער פֿערליערט דאַ־בייא זיין פֿערטאַגען, ריכטעט דען קאַרפֿער צו גרונדע, אונד ווירד ער אויך גערעטטעט, זאָ געשיעהט עו ערוס נאָך פֿיעלען ליידען אונד האַרטען מיזעליגקייטען, וואַהרענד ער אין פֿריערען לעבען קאַנגטע, ווען ער

מסחפק כמה שחננו אלהיו, היה עומד במנוחה. תל כן צריך האדם לחק מהם לגמרי, אלא אם יהיה לו מורה שיהיה בו שתי מרות, שיהיה בתכלית החסידות, ושהיה בקי בחכמה ההיא, כי במרות החכמה השמור לתלמידיו בכל עת מן הספקות הרעות, ובעבור שהוא בקי באותה החכמה, יכיר מקום המכשולות ויזהיר לתלמידיו לבל יאמין בהם ויביא לו ראיות על בטולם, כמו שיעשה מורה הדרך לתועים, וזהירם וישמירם, וזה יוכל אדם להמלט אחרי אשר נפשו משתוקקת לאת החכמה. ואם יהיה מתעסק בתלמוד תורה וללמוד לתלמידיו, אשריו, כי הוא העסק הטוב והישר, אשר אם ישגה ויהירוהו, ואם שכח וזכירוהו, ואם יישן יעירוהו, ואם יהיה רשע בעל כרחו יריקוהו. ומי שהוא מתעסק בתלמוד תורה והוא שב במקצת ומחויק ברשעתו, דע כי אלו היה מתעסק בענין אחר היה רשע כפול ורעתו פי שנים, וע"כ צריך לעסוק בתלמוד תורה להיות נזהר בחפץ והוא אשר נתן לו הכורא, ואל יעשה

ז"ך מיט דעם בענגיגט האַטמע, וואָז איהם גאַטט גענעבען. דאַרום ענט- האַלטע זיך דער מענש גאַנץ דיעזען וויזענשאַפֿטען, ער מיסטע דען איינען לעהרער האַבען, דער פֿאַלגענדע צוויי אייגענשאַפֿטען בעזאַסע, דאַס ער פֿאַללקאָממען פֿראַסם אונד דיעזע וויזענשאַפֿט גאַנץ איינע האַבע, וואָדורך אַללין ער אים שטאַנדע אױט, זיינע שילער שטעטן פֿאַר פֿערדערבליכעם צווייפֿעל צו וואָהרען, דען ער קענעט די אַפֿאַהר- ליכען שטעללען, אונד וואַרנעט זיינע שילער, דיעזען שייננדינערן ניכט צו טרוען, אונד ברינגט איהנען בעווייזע פֿאַן איהרער פֿאַלשהייט, גלייך איינעם, דער איררערנען דען וועג צייגעט אונד זיא וואַרנעט אונד בע- וואָהרעט. נור אױף זאַלכע ווייזע קאַנן מאַן גערעטמעט ווערדען, ווען מאַן לוזט צו דיעזער וויזענשאַפֿט האַט.

בעשאַפֿטיגט זיך אַבער יעמאַנד נר מיט דער חורה אונד אנטער- ריכטעט דאַרין, דאַן הייל איהם, דען זיא אױט דיא בעזטע, ווירדיגוטע בעשאַפֿטיגונג, דיא איהן וואַרנעט, ווען ער איררעט, עראינערט, ווען ער פֿערגיסט, ערוועקעט, ווען ער שלאַפֿט, אונד דיא זעלבוט דען פֿרעפֿלער צור ריינהייט ברינגט. בעשאַפֿטיגט זיך אַבער יעמאַנד מיט דער חורה אונד אױט דאך ניכט טוגענדהאַפֿט, זא קאַן מאַן איבערצייגט זיין, דאַס דיעזער בייא איינער אַנדערן בעשאַפֿטיגונג נאך שלעכטער וואַרע. דאַרום בעשאַפֿטיגע מאַן זיך מיט דער חורה, אונד געבע אַכטונג אױף דען פֿאַן גאַטט גענעבענען שאַטן, מאַכע זיא אַבער ניכט צום מיטטעל, אום דאָורך אייסערע פֿאַרטהיילע צו ערלאַנגען, ויא אונזרע

טמנו כלי להשיג הפציו והנאותיו, כמו שאמרו חכמים ז"ל, "אל תעשה עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחתוך בהם". וכאשר ילמד לזולתו או ייסר לתלמידיו, אל ישכח לייסר נפשו עמו וללמדה, כי לא נכון לאדם לייסר לזולתו במה שאינו עושה וללמוד מה שאינו מאמין בו, כי כל שיצא מן הלב יכנס בלב, וכל אשר לא יצא כי אם מן הפה לא יעביר רק האוזן, והיה החכם אומר, כשיסרני אדם וארצה להכיר אם המוסר ההוא חבא מן הלב, אראה, אם נכנס מוסרו בלבי והתעורר נפשי לדבריו, אכיר כי בכל לבו ובכל מאודו הוא מדבר, ואם נפשי לא חשית לבה לדבריו ולא התעורר להחזיק בה, אדע כי מוסרו אינו כי אם דבר שפתיים. וצריך להתעסק בצרכי העניים ולבא לבתיהם, כי יש לו ברבר שחי טובות, הראשון, שכר הבורא, והשני, הכנעת גאותו ושבחון לבו. וצריך לדבר על לבם ולעזור אותם מאשר חשינו ידו, ואם אין לו כל, יעזרם באמרו פיו להליץ בעדם טוב ולהתעסק במלאכתם.

וויזען זאגען: מאַע זיא ניכט ציר קראַנע, דיך דאַמיט גראַס צו מאַכען, ניכט צו איינער אַקוט, דאַמיט צו שניידען. אונד וועגן מאַן אַנדערע אונטערריכטעט, ווינע שילער צורעכטווייעט, זאָ פֿערנענע מאַן ניכט, דאַבייאַ זיך זעלבסט צו אונטערריכטען אונד צורעכט צו וויזען, דעגן מאַן זאָלל ניאמאַנדען צורעכטוויזען אין עטוואַ, דאָס מאַן זעלבסט ניכט בעאַכאַטעט, זאָלל ניכט לעהרען, וואַז מאַן זעלבסט ניכט גלויבט; דעגן וואַז פֿאָם הערצען קאַמט, דאָז דרינגט צום הערצען, וואַז אַבער בלאָס פֿאָם מונדע, ציעהט אַם אָהר איינדרוקלאַז פֿאַראַיבער. איין וויזער זאָנטע: וועגן מיך יעמאַנד צורעכטוועט, אונד איך וואָללטע ערקענען, אַב דיא לעהרע אויז דעם הערצען קאַמטע, זאָ סערקטע איך נור, אַב דיא מיר צום הערצען גינג אונד מיין אינגערע עררענטע; וואַר דיזעזען דער פֿאַלל, דאַגן וואוסטע איך, דאָס ער מיט גאַנצעם הערצען, אויז אַללען קראַפֿטען שפּראַך; מאַכטען ווינע וואַרטע אַבער קינען איינדרוקק אויף מיך, דאַגן קאַמען זיא נור פֿאַן דען ליפּפען.

מאַן מוס זיך אויך מיט דען בעדירפֿניזען דער אַרמען בעשאַפֿטיגען, אונד צוואַר זאָלל מאַן צו איהנען אינו היז געהען, וואַדורך מאַן דאַפֿט פֿעלטען פֿאַרטהייל ערלאַנגט, ערוטענו דיא בעלאָהנונג גאַטטען אונד דאַגן דאָז אַבלעגען דען שטאַלצען. מאַן מוס איהנען מוסה צושפּרעכען, איהנען העלפען, זאָ ווייט דאָז פֿערמאַגען רייכט, אונד האַט מאַן קיין פֿערמאַגען, זאָ שטעהע מאַן איהנען אין איהרען זאַנוטיגען אַנגעלענעג.

צריך לגמול טובה תחת רעה לאויביו, כשיבואו לידו לא ירצה להנקם
רק ימחול להם ויטיב אליהם יוחר מאשר היה עושה קודם לכן. וצריך
להתחילו לבוא אל עבודת אלהיו לבל יחשבנה כמלאכות, אשר אם יקיץ
מהם וינחם אין לראג עליה, רק הוא צריך לבל יקרב לעבודת אלהיו
עד יסכים עם לבבו לשקוד עליה כל ימיו, ולהתחיל במעט ממנו כדי
להוסיף בה בכל יום כמו שאמרו רז"ל, „מעלין בקודש ולא מורידין“.
וצריך לזכור לנפשו כל חנאי העבודה; ואם יכיר מלבבו כי לא יוכל
לסבול כל חנאיה, יקח מהם מה שיוכל לסבול וטוב לו המעט החמירי
מן הרב אשר לא יעמוד. וצריך לו בבואו בעבודת הבורא, אם יהיה
בעבודת המלכים, להסיר מעל צוארו עול עבודת בני אדם, כדי שלא
יהיה לו ארון אחר כי אם הבורא יחברך, ואשריו אם יצא מעבודת
עבדים ויבא בעבודת המלך הגדול, אשר הוא צריך להתקדש ולהשמר,
כי אין לבא אל שער המלך בלבוש זרות ומעשה עבירות, ובעבודת
בני אדם הוא עבר עבדים ובעבודת האל הוא חפשי. ומה טוב אמר

היטען ביא. מאן זאלל אויך דען פיינרען באָזען מיט גוטעס פֿערנעל־
טען; וועגן מאן איהרער הערד איזט, זכע מאן ניכט, זיך צו ראָזען,
פֿערצייהע איהנען פֿעלמערהר אונד טהוע איהנען מעהר גוטען אַלז פֿריהער.
וועגן מאן אַנפֿאַנגט זיך דעם גאַטטעוריענטע צו אונטערציעהען, זאָ
זאלל מאן איהן ניכט וויא איין געשאַפט בעטראַכטען, דאָס מאן אָהנע
בעדענקען אויפֿגעבען קאַנן, וועגן מאן קיינען געפֿאַללען מעהר דאַראַן
פֿינדעט. מאן פֿאַנגע מיט וועניג אָן, אום טאַגליך צוצונעהמען, דען
אונזרע ווייזען זאָגען: מאן געהע אים הייליגטהום אויפֿוואַרטן אונד ניכט
ריקקוואַרטן. מאן שטעללע זיך זעלבסט אַללע איינצעלנהייטען דען גאַטטען־
דיענטען פֿאַר, אונד זיעהט מאן איין, דאָס מאן ניכט אַללען געניגען
קאַנן, זאָ נעהמע מאן זיך פֿאַר, דאָס מאן אַגליכע צו פֿאַללציעהען, דען
בעזער וועניג אונד בעשטאַנדיג, אַלז פֿעלען, דאָס מאן וויערער אויפֿגיכט.
זאָבאַלד מאן זיך דעם גאַטטעוריענטע ווידמעט, מום מאן זוכען, וועגן
מאן אין קאַניגליכען דיענטען שטעהט, דיא פֿפֿליכטען מענשליכער דיענטען־
באַרקייט פֿאַן זיך צו ענטפֿערנען, אים קיינען אַנדערן הערן צו זאָי
נען אַלז גאַטס אַלליין. אונד הייל דעם מענשען דער זיך דער שקלאַי
פֿענבעדיענונג ענטציעהעט, אונד אין דען דיענט דען גראַסען קאַניג
טריטט, וואָ ער זיך בעזאָנדערע הייליג האַלטען אונד היטען מיט, דען
מאן דאַך אין דאָס קאַניגליכע טהאַר ניכט קאַממען, מיט פֿרעמדען
קליידערן, מיט זינדענווערקען. אים מענשענ־יענטען איזט מאן קעכט,

האומר: עברי זמן, עברי עברים הם, עברי יי הוא לכר הפשוט, כי מי שיש לו עליו עול בני אדם, לא יעשה דבר בעתו ולא יתפלל ולא יעשה עבודת אלהיו בעתה. וכאשר לא יהיה עליו עול ארון יהיו חפציו ברשותו, יתפלל בכל עת שירצה, ויהיה בשלום, ולא יירא מאימת המלך ולא משוד רשעים, ויהיה לו פנאי לעסוק בעבודת אלהיו ויהיה שפל ועניו ולבו נשבר, כי כל מתחבר למלכים ולשרים תיקר נפשו בעיניו ויתגאה ולא יכנע יצרו לעבודת אלהיו. וכן הוא צריך להזהר מדברי נבלות או לחת דופי בכני אדם, ולהשמר מן השבועות, הן לשוא הן לאמת; וכן הוא צריך ללכת לבתי המתים בעת מותם ויעמוד עליהם בשעה יציאת נשמה, ואז יכנע לכבו הערל, כהעבירו על לבו חרדת המות; וכן צריך לו אם יהיה עשיר לכל ילכש בגדי רקמה, כי אם בגדים בניונים, וישים אכילתו ושמחתו וגם תענוגיו במישור ובכשפוט. וצריך לו אם יהיה לו הון עתק לכל ירבה בניינים ולא בהמות

אם גאטטעזדיענזט פרייא, וויא איינער ריכטיג זאגטע: איין דיענער דער צייט איזט דעו שקלאפען שקלאפע, נור דער גאטטעזדיענער אַלליין איזט פרייא, דענו, ווער איינעם מענשען אונטערטהאן איזט, קאָנן ווען דער צור פֿעזטגעזעטצטען צייט בעטען, נאָך זאָנזט איינע רעליגיאָנפֿלֿיכט פינקטליך אוינאָיכען; ווער אַכער קיינעו העררן האָט, דעזען האָנר, לונגען שטענהען אין זיינער געוואַלט; ער קאָנן בעטען, וואָנן ער ווילל, ער לעכט אין פֿריעדען, פֿירכטעט ניכט דעו קאָניגו צאָרן, נאָך דער פֿרעפֿלער אוינגליק. ער האָט צייט זיך מיט דעם דיענזטע גאָטטעז צו בעשאַפֿטיגען, ער ווירד דעמיטהיג אונד בעשיידען זיין; ווער זיך אַכער קאָניגען אונד פֿירזטען צוגעזעללט, דער גלויבט זיך ערהאַכען, ווירד שטאַלץ אונד בעהעררשט זיינע בעניידען ניכט, אום גאָט צו דיענען. מאָן היטע זיך עבענאָ פֿאָר אוינאָשטאַנדיגען רעדענאָרטען אָדער פֿאָן מענשען באַזען צו שפרעכען; היטע זיך צו שוואַרען, דער שוואַר וויא פֿאַלש אָדער וואַהר. מאָן געהע פֿלייסיג צו שטערבענדען, צור צייט וואָנן איהר גייזט ענטפֿליעהעט; דענן רורד דאָו פֿאָרפֿיהרען דער טאָג דעזערעקקען, ווירד דאָו פֿערשטאַקקטע הערץ דעמיטהיג. ווענן ער רייך איזט, בעקליידע ער זיך ניכט מיט קאָזטבאַרען געוואַנדערן, זאָנדערן אַנשטאַנדיג; זיינע שפּייען, זיינע פֿריידען אונד פֿערגניגונגען זיינען אים גע־ האַריגען מאַסע.

אויך זאָלל מאָן ניכט, ווענן מאָן זעהר גראַסען פֿערמאָגען האָט, פֿיעלע בויטען אויפֿפֿיהרען, זיך פֿיעלע קנעכטע אונד פֿיעה אונד וואַרען

ועבדים ומתורות, כי המרבה מכל אלה חגדל נפשו ותאוותו ותרל עבודתו. וכן הוא צריך, אם יבאו עליו צרות או יענואוהו או יבואו עליו שודדים או יאסירוהו בנחשתיים או ימותו בנו או מיודעו או בנו ואהביו, לכל יתקצף, ולקבל הכל בסבר פנים יפות, ואל יכעוס אלהיו, ואל יבטל ענין מעניני עבודתו, רק יחזיק בצדקתו ואל יחרפה ולא יחרף לבבו. וכן צריך לבקש רחמים בתפלתו מאלהיו להצילו מן היצר הרע ולמלטהו מלחטוא לפניו ואל ישעהו מדרכיו, ואל חתיה יגיעתו לריק ותקוהו למסח נפש; ויזכור כי יש אנשים יגיעים בעבודה ימים רבים ובסוף ימיהם עמד שטן לימינם לגבר יצרם עליהם והשחיתו כל מעשיהם, ויש מהם שיצאו לעבודת אלילים, ומהם שחזרו לקרמותם ומתו כרשתם והיה יגיעם לריק והלכו לאבדון. ועל כן צריך לכל אדם לפחד על נפשו ולהתפלל בכל יום לאלהיו להצילו מתוקף יצר הרע. וצריך להתעסק בדרכי חכמים ובדרכי תורה יומם ולילה, וצריך ליסר הפושעים בשבת

אנשׁאֶפֶטען, דענן דאדורך פֿערגראסערט זיך דער שטאַלץ אונד דיא ווינשע מעהרען זיך, דער גאָטטעוודיענוט אָבער ווירד פֿערגאָלדאָווינט. זענן דען מענשען נאָמה אונד ליידען טרעפֿטען אָדער רייכער איהן איבער פֿאַללען, וועגן מאָן איהן אין קעטטען שלאָגט, וועגן פֿריינדע, פֿערוואַנדטע אונד קינדער שטערבען, דאָגן מוררע ער ניכט, זי נרערן נעהמע עו געפֿאַסט אויף, אָהנע גראָלל בעגען גאָטט. אונד פֿערגאָלדאָוויגע דעוועגען דאָ גע. רינגוטע גאָטטעווגעכאָט ניכט, זאָנדערן האַלטע פֿעוס אָן ווינער פֿראַסטיגקייט אונד לאַזנע ניכט נאָך, דאָמיט ער זיך קיינען פֿאַרוואַרף צו מאַלען האַכע. אויך מוס מאָן גאָטט ביטטען, פֿאַר באַזען ליידענשאַפֿטען אונד פֿאַר זינדען בעוואַהרט צו ווערדען; דאָס מאָן ניכט פֿאַן זיינען וועגען וויילע, דאָמיט ניכט דאָן שטרעכען אומזאָנוט, דיא האַפֿטונג איינעם הויכע גלייכע. מאָן בעדינקע, דאָס מאַנכע מענשען לאַנגע צייט רעס גאָטטעו. דיענוטע אַנהינגען, צולעטצט אָבער שטאַנד דער פֿערפֿיהרער איהרען ליידענשאַפֿטען העלפענד צור וויטע, אונד זיא פֿעראַרבען זאָ איהרע גוטען ווערקע. מאַנכע גינגען צום גאָטצענדיענוטע איבער, מאַנכע קעהרטען צום פֿריהערן לאַזטער צוריקק, זיא שטאַרבען דאָהין אונד איהרע פֿריהערע מיהע וואַר אומזאָנוט, אונד זיא פֿיעלען דער פֿערניכ. טונג היים. דאָרום פֿירכטע יעדער פֿיר ווינע זעלע אונד בעטע צו גאָטט, איהן פֿאַר דער מאַכט דער ליידענשאַפֿט צו בעוואַהרען. מאָן מוס זיך מאַג אונד נאָכט מיט דען שריפֿטען אונזערער וויינע, אונד מיט דער תּוֹרָה בעשאַפֿטיגען; מאָן מוס דיא איבעלטהאָטער צורעכט

פיז אחרי אשר לא ייסר נפשו. וצריך לתת מעשר מחונו, וצריך לכל
חסר מעבודתו ואם יחסר אל יבטל אותה לגמרי בכא עליו מאורעות
רעות וכבוא עליו חרושים טובים, ובלכתו בדרכים ובהיותו חולה וכי
תתקפנו זקנה. זכן הוא צריך, אם יהיו לו בנים, ללמוד אותם מנעוריהם
לדעת את יי' ולהרחיקם מתוכרת מתי רשע ומללפדם חכמת רעות אשר
ישחיתו אמונתם ולייסרם תמיד כדי שחיה יראתו על פניהם. וכן הוא
צריך אם הוא פנוי לקחת לו אשה להיות לו עזר כנגדו, ואז תכון
עבודתו וימלט מחצי החאווה הרעה, ואז תהיה עבודתו נקיה ותמימה.
וכן הוא צריך כבואו בעבודת אלהיו להתחבר לאיש חסיד וילמד ממעשיו
או יקח לו חבר, ויהיו שניהם משתתפים בעבודה ויקנא איש באחייו
וזכור איש באחייו ובוה תגדל ותוסף העבודה.

וויזען מיט דעם שטאַכעלזאָרט זיינען מונדען, דאָ זיא זיך ניכט פֿאָן
זעלכזט בעזערן. מאָן מוס דען צעהנטען פֿאָן זיינעם ערווערבע דען
אַרמען געבען, דאָרף ניא פֿאָם גאַטטעוודיענוטע אַבלאָזען, אונד וועגיגן.
טעזן דעזעלבען ניכט גאַנץ אויפֿגעבען, מאָן מאָן דורך אונגליקק, אָדער
גליקקשאַללע, דורך רייזען, קראַנקהייט, אָדער אַלטער פֿערהינדערט
ווערדען. — מאָן מוס זיינען קינדערן פֿאָן יוגענד אויף גאַטטעזערן.
קעננטנים בייאברייגען, זיא פֿאָן באָזער געזעלשאַפֿט ענטפֿערנען, אונד
זיא אַבהאַלטען, דיא דען גלויבען פֿערניכטענדען וויזענשאַפֿטען צו
ערלערנען. מאָן וויזען זיא שטעט צורעכט, דאָמיט זיא גאַטטעזעפֿורכט
פֿאַר אויגען האַבען. מאָן מוס אויך ווילען צו הייראַמהען, אום איינע
געהילפֿין צו האַבען, דאָדורך שטעהט דער גאַטטעוודיענוט פֿעזען, אונד
מאָן ווירד פֿאָן דען פֿפֿיילען דער לייזענשאַפֿט גערעסטעט, אונד דער
דיענוט ווירד ריין אונד פֿאַללקאָממען. מאָן זיכע זיך אויך איינען פֿראַמי
טען מאָן צור געזעלשאַפֿט, אום זיינע האַנדלונגען אַבזולערנען, אָדער
איינען פֿריינד, דער זיך אים גאַטטעוודיענוט מיט איהם פֿעראייניגט, דאָס
איינער דעם אַנדערן נאַכאייפֿערע, איינער דען אַנדערן עראינגערע,
אונד דאָדורך ווירד דער גאַטטעוודיענוט נור צוגעהמען.

שער ארבע עשר.

בחסכון האדם עם נפשו.

יש לו לאדם לזכור בכל עת החסדים והניסים אשר יעשה הקדוש ברוך הוא עם חסידיו, כגון נוראות הים ומצרים, ובהיות עמו בין מות לחיים חשף זרוע קדשו ונלחם עם אויביהם באף ובהמה ובקצף גדול והורידם לכאר שחת, וכאשר עשה למלכים האדירים אשר הכניע לאונם מפני עמו, וכאשר העמיד להם השמש בחצי השמים עד יקום זרי אויביו, וכאשר ענה לחזקיהו בחלוחו ושמע חפילו וראה דמעתו הארוך ימי חייו, וכאשר ענה ליונה במעי הרגה אשר מבטן שאול נהו, וממעמקי תהום העלהו, ולאור עולם הוציאוהו; וכאשר ענה לחנניה מישאל ועזריה באש הכבשן ואשר שלח מלאכו והשלם ולא שלטה בהם האש, והאל אשר בטחו בו הראה כחו וקדש שמו ברכים, וכאשר עשה לדניאל בגובא דארייתא, אשר שלח מלאכו וסגר פי האריות ולא

פיער צעה נטער אבשניטט.

פאן דער בערעכנונג דען מענשען מיט זיך ועלכות.

דער מענש זאל צו יעדע צונג דעם גאנצען אונד האנדער, דיא גאנצע זיינען פראממען ערצייגטע, געדענקען, וויא צ. ב. דיא פארטבארען דאסמען אס מערערע אונד אין מצרים, אונד וויא ער, אלו זיין פאלק צווישען אונד אונד לעבען שוועכטע זיינע מאכט צייגטע, אונד מיט איהרען פיינדען זייערע, אונד זיא אין דיא טיעפע אונטערזעלט הינאכשלידערטע, ער דען שטאלץ מאכטיגער קאניגע פאר זיינעם פאלקע דעמיטהיגטע; ער דיא זאנגע שטילל שטעהען היעם אין דען היממעלו מיטטע, זיין פאלק זיך זאן זיינען פיינדען ראכטע; וויא ער חזקיה אין זיי קראנקהייט ערהארטע, זיין געבעט אננאהם, זיינע טהראנגען זאה, ער זיין לעבען פערלאנגערטע; וויא ער יונה אויז דען איינגעוויידען פישען ערהארטע, אונד איהן אויז טיעפעם אכגורנד אנו ליכט דער קלמ הערפארבראכטע; וויא ער ערהארטע חנניה, מישאל אונד זריה אים פיער דען קאלקאפענו, אונד זיינען ענגעל שיקטע, זיא ערעמטען דאס דאז פיער זיא ניכט פערלעטעטע. גאטט דעם זיא דעמאייטען, צייגטע היערדורך זיינע קראכט אונד הייליגטע אפפענט. זיינען נאמען. — וויא ער צו דניאל, אין דער לאוענגרובע, זיינען ענגעל שיקטע אונד דען לאוען דאז מויל פערשליעסען ליעם, דאס זיא

אכלוהו, ונתן כפרו לאויביו אשר למות הינידוהו, וכאשר עשה למרדכי ואסתר, אשר ראה בעניים וחפלתם וחפלתם ויכמרו רחמיו להם והפך מחשבת המן על ראשו, וכאשר עשה לאנשי נינוה, אשר ראה תחנתם ומרירות נפשם והצילם ממות ואשר דבר לעשות להם לא עשה, להודיעך כי דברי הרע וניבו, החשובה לאחור השיבו. ואם יהיה בשורה טובה, כל אשר דבר בא יבא, למען נכיר מזה חמלת אלהינו עלינו, כי דברו הרע בתשובה ומעשים טובים לא יקימנו, ודבריו הטוב לעולם אחר לא ישיבנו. וכאשר עשה לאחאב בהכנעי לפניו ולא הביא הרעה בימיו. וכאשר עשה למנשה אשר ראה בצרתו ויעתר לו וישיבהו לירושלים; וכאשר עשה לאיוב, אשר נסחו להראות צדקתו ואחר כך חמל עליו והגדיל טובתו באהבתו וכחמלתו, כל זה יש לאדם להשיב אל לבו בכל עת ואז ידע ויכיר כי יש לו חקוה טובה בכל אלה אם יעשה כמעשיהם. ואל יהי נואש מרחמי האל, ואל יאמר, אחרי אשר הגדלתי לעשות

איהו ניכט פערצעהרטען; דיא פיינרע אָבער דיא איהו דעם טאַרע פרייס גאַבען, אָן זיינע שטעללע בראַכטע; וואָז ער פֿיר מרדכי אונד אסתר טהאַט, וויא ער איהר ליידען, איהר פֿאַזטען אונד איהר געבעט זאָה אונד זיך איהרער ערבאַרמטע, אונד הסנ'ז באַזע געדאַנקען אויף זיך הויפט קאַטמען ליעס; וואָז ער דען איינוואַהנערן נינוה טהאַט, ער זאָה איהר פֿלעהען, איהרע ביטטערע רייע, אונד רעכטע טע זיא פֿאַס טאַרע אונד פֿאַללבראַכטע ניכט וואָז ער בעשלאָזען. אום דאָרויך צו צייגען, דאָס איינע פֿערהאַנגטע שטראַפֿע דורך דיא בחע צוויקקענאַטמען ווירד, דאָז צוגעזאַגטע גוטע אָבער איימקער אייני טריפֿט, וואָרויך וויר גאַטטען באַרמהערציגקייט ערקענען קאַנען, וויא ער דאָז באַזע דורך בוסע, אָבער ניאמאלו דאָז פֿערשפראַכע גוטע אונערפֿיללט לאָסט. מאָן געדענקען, דאָס ער אחאב, ווייל ער זיך פֿאַר איהם רעמיטהיגטע, דאָז אונגליק אין זיינען טאַגען ניכט קאַטמען ליעס; דאָס ער דיא ליידען מנשה זאָה, זיך ערפֿלעהען ליעס אונד איהו נאָך ירושלים צוויקק בראַכטע; וואָז ער פֿיר איוב טהאַט, דען ער. אום זיינע פֿראַמטיגקייט צו צייגען, אין פֿערוואַונג בראַכטע, דאָז זיך זיינער ערבאַרמטע, אונד אין זיינער ליעבע אונד באַרמהערציגקייט זיך גליק פֿערגראַסערטע. אַללעו דיעו זאָלל דער מענש זיך שטעט אינו געדאַמט'ס רופֿען, אום דאָרויך צו ערקענען, דאָס איהם איינע גלייכע גליקליכע צוקטפֿט בעפֿאַרשטעהען, וועגן זיינע ווערקע דען איהר גלייכע, אונד פֿערצאָגע דאָהער ניא אָן גאַטטען ערבאַרמען. ער

כל רע איך אָעשה החשובה. ויעביר אל לבו אנשי נגה ואחאב ומנשה, כי הגדילו לעשות רע מכל אשר לפניהם ולאחריהם, וכחשובה קיבל אותם השם יתברך ורצה בעדם והצילם מצרם. ויש לאדם להביט יצורי הבורא והשמים והארץ וכל צבאם, ולדעת כי לא נברא הכל כי אם בעבור האדם, ויש לו להביט למאורות ולכוכבים ולדעת כי לא נברא כי אם להורות לבני אדם ולהאיר להם בלילה; ויש לו להתבונן ברחות הנושבות, העננים והגשמים, וידע כי לא נברא כי אם לחיי בני אדם; ויש לו להתבונן בכל צמח ועוף השמים וחיות הארץ והמים והצאן והבקר והמקנה, וידע כי הכל נברא למאכל בני אדם ולתועלתו ולהנאתו, מהם רפואות ומהם מזונות. וכן יתבונן בכל טובות העולם וסגולות מלכים ואוצרות הזהב והכסף והפנינים ואכנים יקרות, וידע כי הכל לא נברא כי אם להנאת בני אדם ולהתענג בהם. וכן יתבונן בנייני העולם והכלי העונג והארמונות והעיירות והכרות והעליות והכרמים, ויכיר כי כלם לא נבראו כי אם להיות מעון לבן אדם וכיח מנוח

דענקע ניכט, נאָכדעם איך זאָ פֿיעל באַזען געטהאָן, וואָז זאָללסטע כוסע ניטצען? ער דענקע פֿיעלמעהר אָן דיא בעזאָהנער פֿאָן ני נודה, אַן אחאב אונד מנשה, דערען לאַזטער אַללעז איבערטראַף, אונד דאָך נאָהם גאָטט איהרע כוסע אָן, וואָרד איהנען וויעדער גנאָריג, אונד רעטטעטע זיא אויז איהרער נאָטה.

דער מענש שויע אויף דען שאַפֿערו ווערקע, אויף היממעל אונד ערדע אונד איהרע העערע, אונד בעדענקע, דאָס גאָטט זיא נור אום דען מענשען חיללען ערשאַפֿען האָט; ער בעטראַכטע דיא היממעלזי ליכטער, דיא שטערנע, דיא גאָטט געשאַפֿען האָט, דען מענשען דיא צייטען אַנצושייגען אונד איהנען צו לייכטען; ער בעטראַכטע דיא וועהענז דען ווינדע, דיא וואַלקען אונד דען רענען, אונד ערקעננע, דאָס אויך דיעזע נור געשאַפֿען זינד צור ערהאַלטונג דען מענשען. ער בעטראַכטע דיא געוואַלזע אונד דען היממעלז געפֿיעדער, דאָן געווילד דער ערדע, שאַפֿע, רינדער אונד אַנדערע פֿיעה, אונד דאָן געוואַזער, אַללעז נור געשאַפֿען צו דען מענשען בעדירפֿניס, צו זיינער נאָהרונג, צו זיינעם פֿערגניגען אָדער צו זיינער אַרצנייא. ער בעטראַכטע דיא גליקקגיטער דער וועלט, דער קאָניגע קאָזמכאַרקייטען, דיא שאַטצע אָן גאָלד אונד זילבער, פערלען אונד עדעלשטיינען צור לוזט אונד פֿריידע דער מענשען געשאַפֿען. ער בעטראַכטע דיא געבוידע, דיא לוזטלאַזער, פֿאַלאַזטע, שטאָרטע, האָהלען אונד וואַללער דעם מענשען צור חאָהנונג

להתענג בחוכם. ויש לו להעביר על לבו החכמה, כי היא יקרה מפנינים, וכאשר נחן החורה לישראל, כי היא יקרה מפנינים, וכי לא נהנה הבורא כי אם למען ידעו אותו וילמדו מצותיו ויעשו רצונו. ויש לאדם להזכיר אל לבו כל הצרות הבאות בעולם, אשר יגיע אדם לשערי מות ואחר כך ירחם הבורא יחברך עליו ויוציאוהו מצרה לאורה ומאפילה לאור גדול. ויש לאדם לזכור על לבו כל הטאותיו ואשמוי אשר עשה בכל שעה ובכל רגע ולא יגמלוהו האל כמעשהו כי יאריך לו אפיו, ויש עת אשר ייסרהו כאשר ייסר איש את בנו, אבל לא יעשה כלה. ויש לו לזכור היתרון אשר נחן הבורא לבני אדם על שאר ברואיו, בשכל, וכדעת, וכדבור, ובהכרת הטוב והרע, כי יש לו להזכיר היתרון הגדול אשר נחן הבורא לעצמו על כל העמים, אשר להם מצותיו וחוקיו, וקרע להם את הים ודבר עמהם פנים אל פנים ונתן להם החורה וננה להם בית המקדש והקים מבניהם חכמים, ומבניהם לנביאים, וממלכת כהנים

איינער־טעם, איין רוהעפלאַטץ, אום זיך דאָ צו פֿערנגיגען. דאָן פֿיהרע ער זיך אויך דיא וויזיהייט אינו געראַכטניס, דיא קאָוסבאַרער איהם אַלז פערלען, אונד דאָס גאָטט דיא תורה ישׂראל שענקטע, דיא ווערטה פֿאַללער אַלז אַללע שאַטצע, אונד דיא ער נור גענעבען, דאָמיט וויר איהן ערקענגען, זיינע געבאָטע האַלטען אונד זיינע וויללען פֿאַללעיעהען. דער מענש געדענקע דער אונגליקפֿאַללע, וועלכע דיא וועלט טרעפֿט פֿען, וואָדורך דער מענש ביז צו דען טאָדעופֿאַרטען געבראַכט וויר, אונד וויא גאָטט זיך דאָן זיין ערבאַרטיט, איהן אויז דער בערדאָנגניס צור העללע, אויז פֿינטערניס ציט ליכט פֿיהרט. סאָן פֿערגענע זאָך זיכט דער זינען אונד פֿערשולדונגען, דיא סאָן יעדע שטינדע, זאָ זיענען אויגענבליקק בעגעהט, אונד דאָס גאָטט איהם זאָך זיכט נאָך זיינען האַנדלונגען פֿערגילט, דען ער אויזט לאַנגמיטהיג, זיכטיגט נור וויא דער פֿאַטער זיינען זאָהן, אַבער ניא גאַנץ פֿערשטאַמט. סאָן גערענקע אויך דען פֿאַרצוגען, דען גאָטט דעם מענשען פֿאַר אַללען געשאַפֿען גענעבען, דורך פֿערשטאַנד, ערקענגטניס, שפּראַכע, אינד דאָס ערנוטען אונד באַזען צו אונטערשיידען ווייס, אינד דאָן געדענקע סאָן דען פֿאַרצוגען, דען גאָטט זיינעם פֿאַלקע פֿאַר אַללען פֿאַלקער־גענעבען, דורך זיינע געזעטצע אונד געבאָטע; ער טרוילטע איהנען דאָן מערה, שפּראַך מיט איהנען פֿאַן אַנגעזיכט צו אַנגעזיכט, נאָכ איהנען זיינע לעהרע, בייטעט איהנען זיין הייליגטרום, ליעם אונטער איהנען וויזען פּראָפֿעטען אונד איין פּרעזערייך ענטשטעהען. פֿאַן איהרען נאָמי

וגי קדוש, חקים מורעם חכמים קדושים אשר היו אור עולם והאירו
תורתו הקדושה, וכאשר התורה היא חיינו ואורך ימינו, כן רבותינו ו'ל'
היו חיי התורה וקיומה, כי בהם נחיימה ונתחדשה והתבאר סתומיה
ונגלו העלומיה. ואחרי אשר ישיב אל לבנו כל הגדולות והנוראות האלה
הכוללים רוב ענייני בני אדם, יש לו להשיב אל לבו הטובות אשר עשה
הבורא עמו לברו מיום היותו; יש לו לזכור בראשונה הטובה אשר
גמלהו, כי הוציאו לאויר העולם ונפח בו נשמה ובעצמות ובגידים סוככוהו,
ואחר כן הגדילהו, ושכל טוב הנחילהו, ודרך חכונות הודיעהו; ויש לו
לזכור הטובות אשר גמלו, כי המציאו לחן בעיני אביו ואמו עד אשר
אהבוהו יותר מנפשם ויסירו הלחם מפיהם ויאכילוהו, ויפשיטו עצמם
וילבישוהו, ויענו נפשם כדי שישביעוהו. ויש לו לזכור כי כאשר גדל
וקנה שכל טוב נחן לו האל לחם לאכול ובגד ללבוש, ונחן לו הון
וחפצים, ועזרו לקנות לו בית ואשה לחיות זרע אנשים. ויש לו לזכור

קאממען ליעם ער הייליגע מאַנגער אַכשטאַממען, דיא דאָז ליכט דער
וועלט וואָרען, אונד דיא זיינע לעהרע פֿערברייטעמען, אונד זייא דיא
לעהרע אונזער ויטטליכען לעבען ערהאַלטעט, זאָ זינד אונזערע וויזען
דיא שטימען אונד דאָז לעבען דער לעהרע, דורך זיא וואורדע זיא
ערהאַלטען אונד ערנייערט, דאָז פֿערשלאָזענע ערקלאָרט אונד אנהרע
געהיימניזע אַפֿפֿענכאַרט.

ווען דער מענש דיעזע וואונדערבארע גראַסע, דיא פֿאַזט דאָז גאַנצע
מענשליכע וועזען אומפֿאַסט, זיך צו הערענען ניממט, מיט ער איך הען
נומען געדענקען, דאָז גאַסט איהם פֿאַן דעם טאַגע זיינער געבורט
האַט אַנגעדרייען לאַזען; דאָס גאַסט איהן צור וועלט בראַכטע,
איהם דיא זעלע איינהייטע, מיט געביינען אונד אָדערן צוזאַממענ-
זעצטע; איהן דאָן העראַנוואַזען ליעם, אונד איהם פֿערשטאַנד פֿער-
ליעה, אונד איהן מיט פֿערנונפֿט בענאַכטע; ער זאָלל דער וואָהלטהאַט
איינגעדענקט זיין, דאָס איהם גאַסט דיא ניינונג דער עלטערן צוקאַממען
ליעם, דיא איהן מעהר לעכטען אַלז זיך זעלכונט, איהרעם טונדע דאָז
בראַד ענטשאַנען, אום איהן צו שפיינען, מיט דעם אייגענען געוואַנדע
איהן קליידעמען, אונד זעלכונט ענטבעהרטען אום איהן צו זאָסטניגען.
ער געדענקע, דאָס, ערוואַזען אונד מיט פֿערשטאַנד איונגעשטאַטטעט,
גאַסט איהם גאָרונג, קליידונג, פֿערטאַגען אונד קאַטכאַריקייטען גאַב,
אונד איהן מיט איינער פֿרויא אונד נאַכקאַממען זענגעטע. מיט געדענקע

כל התלאות והמאורעות אשר סבבוהו ומעאורו מיום היותו והצילו האל מכלם. יש לו בחחילה לחשוב בלבו אם נמלט מסיחה משונה, ואם נמסר ביד אויביו והצילו אלהיו, ואם עבר על מקום סכנה ונמלט או אם באו תלאות ומאורעות על חביריו וניצל מן כלם. ויזכור אם חלה והגיע למות והבורא העלה משאול נפשו. ויזכור אם היה כנערוחו אכיון ורש ואחר כך נתן לו האלהים הון ועושר, או אם היה שפל וכזוי עם ועלה למעלה גדולה. ויזכור אם היו עליו חובות והבורא הרחיב והעניקו מטובו עד אשר פרע חובותיו ויצא מעול מצוקותיו. ויחשוב כמו כן אם יצאה עליו גזירת מלך ליהרג או ליענש והצילו האל, או נלקח בשבי או נאסר בבית הסוהר וניצל ממנו, או אם חשב לעשות עבירה והבורא הצילו מעשות העבירה ההיא, כמו שנאמר „לא יאונה לצדיק כל און“. ויחשב כי העתיר לאל בעת צרה ונענה, והחפול בלבו אם היו לו אויבים ונשמעה חפילו ממבקשי רעה וראה נקמתו מהם, או אם באו לידו וגמלם טובה תחת רעה. ויחשב כי אם עברו עליו מאורעות רבות

מיט וועלכען מיהועליגקייטען אונד צופאללען מאן פאם טאגע דער געכורט צו קאמפפען האַטטע, אונד וויא פאן אללען גאָטט גערעטטעט. מאן בעדערציגע עז וואָהל, ווען מאן איז אונגעוואָהנליכער מאַרעזגעפאָהר אָדער איז פֿייערעוואַנד, איז געפאָהרליכען לאַגען אָדער איז זאָנטמיגען געפאָהרען, אין וועלכען אַנדערע אומקאָממען, גערעטטעט וואָרדע. מאן געדענקע, ווען מאן לעכענוגעפאָהרליך קראַנק וואָר, אונד גאָטט אונד פֿאָר דעם טאָדע בעיאָהרטע. מאן פֿערגעזע ניט, ווען מאן אין דער יוגענד אַרם אינד דירפֿטיג וואָר אונד גאָטט שענקטע רייכטהום אונד פֿערטאָגען; ווען מאן ניערריג אונד פֿעראַכטעט וואָר אונד קאָם צו האָהער ווירדע; ווען מאן שולדען האַטטע, אונד גאָטט גליק צו פֿליעמען ליעם, דאָס ער זינע שולדען בעצאָהלטע אונד איז דער בע-דראָנגניס קאָם. עכען זאָ געדענקע מאן, ווען פֿאָם קאָניגע טאָדע-אָדער איינע אַנדערע שטראַפע איבער איהן פֿערהאָנגט וואָר, אונד גאָטט איהן רעטטעטע; ווען מאן איז געפאָנגענשאַפט וואָר אונד פֿרייאַ, אָדער אים בעגריפֿפע איינע זינדע צו בעגעהען אונד פֿאן גאָטט אַכגעוואַלטען וואָרדע, וו. ע. ה. (מזלי י"ב, כ"ט). „עו קאָממט דעם גערעכטען קיין אונרעכט צו“. מאן געדענקע, ווען גאָטט צור צייט דער נאָטה זיין געכעט ער-האַרטע, אָדער ווען מאן זיך אַן זיינען פֿיינדען, דאָ זיין אונגליק וואַללטען געראַכט זאָה, אָדער דאָס ער זיאָ ועלכזט אין זיינע געוואַלט בעקאָם, אונד איהגען באַסען מיט גוטעם לאָהנטע. ער בעדענקע איך, אַכ ער

וקבל הכל בסכר פנים יפות, כמו שאמר איוב, „גם את הטוב נקבל מאת האלהים ואת הרע לא נקבל“. ויש לו לחשוב כמה מעלות טובות למקום עלינו; ויש לו לחשוב אם באה עליו צרה או צער או טלוטל או מצאוהו חליים משונים או נפל ממקום גבוה או הוכה כאבן או בחרב או נפל באש או נשכחו היה רעה או קמו בו עדי שקר או נתעזו עליו ערצים להורגו וניצל מכלם, או נתן לו האל אשה טובה ובנים משכילים בכל. ובדברים האלה אשר לא יספרו מרוב, צריך האדם בכל עת לחשב בהם ולהשיגם אל לבו ומהם יתכונן נוראות אלהיו ויכיר כל הטובות אשר עשה לו.

שער חמשה עשר.

בפירוש העת הראויה לעבודת האל יתברך.

כשיחקור המשכיל על טובות העולם הזה, יכיר, כי כל טובה אשר נחלקה לו לא זילכנה כמותו ולא ירד אחריו, אך יניח הכל וילך כבודו

זך אין ווידערווארטגיטען פֿינטע, וויא איוב זאגטע (פֿיונ כ', י'). „זאלטען וויר נור דאָן גוטע פֿאָן גאָטט אָנגעהמען וואָללען, אינר ניכט אויך דאָן באַזע“. יא מאָן געדענקע דער פֿיעלען וואָהלטהאָמען, פֿיר דיא וויר גאָטט פֿערפֿליכטעט זינד; וויא גאָטט פֿאָן נאָטה אונר שמערץ, אונשטאָמעס לעבען, באַזען קראַנקהייטען, פֿאַלל אונר שטאָס, שווערט אונר פֿייער, פֿאָן פֿאַלשען צייגען אונר פֿאָס מאַרטערטאָרט דער טיי ראַגען אונר רעטטעטע, אָרער ער ערפֿרייטע זיך דען הייליכען גליקקען, אים בעזיטצע איינער קלוגען פֿרויא אונר גוטער קינדער. זאָלכער אונר אָהנליכער דינגע, דיא גאָר ניכט אויפֿצואָהלען זינד, זאָלל דער מענש שטעטו געדענקען אונר זיך פֿאַרפֿיהרען, דענן דאָרורך בעגרייפֿט ער דאָן וואונדערבאָרע גאָטטען אונר ערקענגעט אַלל דאָן גוטע, דאָן גאָטט פֿיר איהן געטהאָן.

פֿינפֿצעהנטער אַבשניטט.

פֿאָן דער צייט, דיא צום גאָטטעזדיענוטע בעוואַנדערן געאייגנעט איזט.

ווענן דער וויזע נאָדענקט איבער דיא גיטער דיעוער חעלט, זאָ זיעהט ער איין, דאָס ער אַללע איהם צוערטהיילטען גליקקונגיטער נאָך זיינעם טאָרטע צודיקלאַזוען מוס אונר פֿאָן אַללער העררליכקייט

נעור ורק לבד מטובה אחת אם נחלקה לה, והיא עבודת-האל, זו לכה חלק לפניו, כמו שנאמר, „והלך לפניך צדקך“ וע"כ אמר דוד המלך עליו השלום: „אם-תדרשנו ימצא לך“, ואמר „ועתה לדרוש את יי“ ואמר הנביא עליו השלום „דרשו את יי בהמצאו קראהו בהיותו קרוב“. ואנו צריכין לחקור ולשאול למה אמר בהמצאו היש עת שימצא ועת אשר לא ימצא? וכשנחבונן בדבר זה נכיר, כי יש עיתים אשר ימצא האל לדרשו ועיתים לא ימצא וע"כ אמר דרשו יי בהמצאו. העת הראשונה, כשיקנה האדם שכל, כמו „ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם“, כי כטרם שיקנה האדם שכל לא יכיר את בוראו וע"כ לא ימצא לו. והשנית, כטרם שיעשה עונות ויכעיס אלהו או לבו ישר ונקי, ובלב דך ונקי ימצא האל, וכשיחטא לו ויעבור על מצותיו, לא ימצא לו כי אם אחרי יגיעה רבה מאד, עד אשר יכנע וינקה לבו מטומאתו

עטבלאסט נור זינע כהענד אונד פראממנקייט איהן כעגלייטען אונד פאָר איהם העדנעהען. וו. ע. ה. (יִשְׁעִיהֶנָּה, ת. ד.), רינע פראממנקייט ווירד פאָר דיר הערוואנדעלן. דאָרום זאגט אויך של פה (דכני הייטס פ, כ"ה, ס'), „ווען דוא נאך איהם פארשעזט, לאסט ער זיך פאָן דיר פינדען“. אונד פערנער הייסט עז: עז גיבט איינע צייט גאטט צו ער פארשען. אונד אויך דער פראפעט זאגט (יִשְׁעִיהֶנָּה, ו'), „זולעט דען עוינען, וואָן ער זיך פינדען לאסט, האפעט איהן אָן ווען ער נאָרע אויט“. וויר מיזען אַלואָ אנטערזוכען, וואָרום עז הייסט, וואָן ער זיך פינדען לאסט, וואָרום הערפאָרגעהעט, דאָס עז איינע צייט גיבט, איהן צו פינדען, אונד איינע צייט וואָ גאטט גיבט צו פינדען אויט. און דער טהאט ערקענען וויר, דאָס עז צייטען גיבט, וואָ גאטט זיך פינדען לאסט פאָן רענען, דאָ איהן חלען, אונד צייטען וואָ דיעטען גיבט אויט, אונד דאָרום הייסט עז (ס), „זולעט גאטט וואָן ער צו פינדען אויט“. דאָ ערזטע צייט אויט, וואָן דער מענטש פערשטאָנד ערלאנגען פאָן דיעזער צייט הייסט עז (מזלי ג, ד'), „אונד דוא פינדעט גונט אונד וואָהלנעפאללען אין דען אויגען גאטטען אונד דער מענטשען“; דען בעפאָר דער מענטש זיך פערשטאָנד ערווירבט, קאָן ער גאטט גיבט ערקענען אונד ווירד גאטט פאָן איהם גיבט געפונדען. צווייטע, בעפאָר דער מענטש געווינדט אונד גאטט ערצירנט האט, וואָ זיין הערץ נאָך היין אונד אונשולדיג אויט, פאָן זאלכעם הערצען לאסט זיך גאטט שטעט פינדען. האָט אָבער דער מענטש איינמאל געווינדט אונד גאטטען געכאָטע איבערטערטען, דאָן פינדעט ער גאטט נור נאָך גראָסער

בחושה שלימה. והשלישית, בשעה שהציבור מתענין, כי חפילה הקהל היא יוחר מקובלת מחפילה היחיד. והרביעית, בסרם שיהחבר לאנשים רעים ולאפיקורסים ותאכר אמונתו ולא חוכל להרפא לעולם. והחמישית, בעוד שהוא במרחב, כי בעת צרה ישוב אדם בעל כרחו ולא ימצא לו אלא אם יעשה למען שמו. ועמות הצרה הם, בעת חליו, ובעת היותו ביד אויביו, או במצור, ובעת היותו עני ואביון, ובעת בואו בימים, ובעת לכתו בדרכים מסוכנים, ובעת עברו בימים, ובעת שחחלש כחו ותאבד עצתו. ואלה החמש עיתים אשר הקדמנו כשיבקש אדם בהם, אז כוראו ימצא לו, גם בסרם שיקראנו יעננו, כמו שנאמר „והיה טרם יקראו ואני אענה“, וע"כ יש למשכיל להוחר באלה העיתים בסרם יאברו מרשותו ואז ינחם ולא יועיל לו. וראוי למשכיל לדעת ולראות כמה עיתים אברו לו וכמה עיתים ישארו לו, ויסהר באלה הנשארם לבקש

מיהע, וועגן ער זיך דעמיטהיגט אונד זיין הערץ דורך בוסע רייניגט. דריטטענו, אן איינעם אַללגעמיינען בעט, אונד פֿאַוטטאַג, דען דאָ געבעט פֿאַן פֿיעלען איזט ווירקזאַמער אַלו דאָ איינע איינצעלנען. פֿיערטענו, עהע ער זיך מיט לאַזטערהאַפֿטען מענשען, מיט פֿרייאַדעני קערן איינגעלאַזען, וואָדורך זיין גלויבע פֿערדירבט אונד ניא מעהר געי היילט ווערדען קאַנן. פֿינפֿטענו, זאָ לאַנגע ער נאָך אים גליקע איזט, דען ציר צייט דער נאַטה איזט דיא בוסע ניכט מעהר פֿרייוויליג, אונד גאַטט לאַסט זיך נור דאַנן פֿינדען, וועגן דיא בוסע אים גאַטטען וויללען געשיעהט. צייט דער נאַטה הייסט, וואָנן דער מענש קראַנק, אין דער האַנד דער פֿינדע, אין בעדראַנגניס, אונד וואָנן ער אַרם אונד דירפֿטיג איזט, וואָנן ער אויף געפֿאַהרליכען וועגען ריזעט, וואָנן ער אַלט אונד שוואַך ווירד אונד זיין פֿאַרהאַבען ניכט מעהר אויזפֿיהרען קאַנן. אין דען פֿינף ערוואַהנטען צייטען, וועגן דאָ דער מענש גאַטט זוכט, לאַסט ער זיך פֿאַן איהם פֿינדען אינד ערהאַרעט איהן, בעפֿאַר ער איהן נאָך אַנגערופֿען, וו. ע. ה. (יזעיפ ס"כ, כ"ד), „בעפֿאַר זיא רופֿען, תּעדרע איך אַנטוואַרטען“. דאַרום בעאַכטע דער פֿערנינפֿטיגע דיעוע צייטען, בעפֿאַר זיא איהם ענטשוואַנדען, אונד דאַנן זיינע רייע אונניטץ איזט; ער איבערלענע איך, וויא פֿיעלע פֿאַן דען ענטשוואַונג דענען איהם נאָך געבלעבען זינד, אונד בעאייילע זיך אין דען נאָך איברייגעבלעבענען דאָ וואָהלנעפֿאַללען גאַטטען צו ערלאַנגען, בעפֿאַר

מהם רצון אלהיו בטרם יאבדו כאשר אבדו האחרים. והלשם יעורנו
לעשות הטיב בעיניו וימצא לנו בכל קראינו אליו.

שער ששה עשר.

אזכור בו קצת חטודות העה"ב וכנגדם אזכיר פנעי
העה"ז ומכשלי תיו ורעותיו.

דע כי חלאות העה"ז ורעותיו וכל מום אשר בו, לא יכירנו הכסיל
כי אם המשכיל, בעבור כי חלאות העולם ורעותיו מכוסות בשכיותיו
והענוגיו, וע"כ לא יכירם הכסיל, כמו אשה רעה אשר יחשוק אדם
אוהה ולא יכיר כל מום בה באהבתו אותה, רק כשיראה אותה אדם
אחר אשר לא יאהבנה, הוא יכיר כל מום אשר בה וכן העה"ז, בעוד
שיעסוק בו האדם לא יכיר רעותיו מרוב אהבתו אותו וכשיפרוד ממנו
אז יכירנו.

ודע כי רעות העולם הזה עצמו מספר ואין להם חכלה, וכנגדם הם

איך ריעוע גליך דען אנדערן דאָהין זינד. — גאָטט מאָנע אינו העלפען,
דאָ צו טהון, וואָו איהם וואָהלגעפּאָללט אונד זיך זיינו פֿינדען לאַזען,
זענן וויר איהן אַנרופֿען. —

זעכזעהנטער אבשניטט.

פאָן דער גליקקזעליגקייט דער קינפּטיגען אונד דען
מיסגעשיקקען, צופּאָללען אונד פֿערלאַקקונגען
דיעזער וועלט.

דיא מיסגעשיקקע אונד אונפּאָללעקאָממענהייטען דיעזער וועלט ווערן
דען נור פּאָן דעם וויזען אַבער ניכט פּאָן דעם טהאָרען ערקאָננט, דען
זיא זינד דורך בלענדערדע העררליכקייטען אונד שיינגעניזען פֿערדעקקט.
זיא גלייכען איינער געליעכטען באַזען פּחיא, דורך דיא לעכע פֿערן
בלענדעט, איבערזיעהט מאָן איהרע פֿעהלער, דיא אַבער דאָריעניגע
ערקעננט, דער זיא ניכט לעכט; עבענואָ ניממט דער דעם אַירישען
ערגעבענע דיא מאָנגעל דיעזער וועלט ניכט וואָהר אונד ערקענעט זיא
דאָן ערזט, ווען ער זיך דאָפּאָן לאָזייסט.

וויזען, דאָס דיא מאָנגעל דיעזער וועלט אונענדליך אונד אונפּאָהליג
זיען ואָ פֿיעל זינד הינגעגען דיא פּאָרציגע דער קינפּטיגען וועלט.

טובות העולם הבא, כי אנו רואים העולם הזה אינו קיים וכל שזכניו יכלו ויאכדו וכל טובו לא יעמוד, והעולם הבא קיים וזכניו לא יכלו וטובו לא יחליף. העולם הזה לא יבטח אדם בעויו וכבודו, והעה"כ יבטח אדם בטובתו כי לא חסור. העה"ז מלא אנוחות ופחד וצרות והתפוכות ושמעות רעות וחליים משונים ועונות ואיכות ומלחמות וקלון וחרפה ומיתות ודבר יגיעה ועבודה קשה, והעולם הבא מלא שלווה והשקט ובטחה ושמחה וחיים נצחיים. ובריאות ושלוש וכבוד ומנוחה. העולם הזה לא יאמין אדם בעצמו ולא בצדקתו עד יום מותו, ואפשר שיהיה צדיק ועובד אלהיו כל ימיו ובאחריתו יהיה נבל ויהיה כל יגיעו לריק, והעולם הבא כל מי שימלט בצדקתו לא יפחד והצדק והיושר אשר בו לא ישתנה ולא יהפך. העולם הזה הוא מערת פריצים וזה הרשע ומלא מאנשי בליעל, והם המתענגים בטובת העולם, אך רוב הצדיקים אשר בו נגשים ומעונים וחולים כל ימיהם ומאוסים, להודיעך כי אין העה"ז נוח החסידים;

דיעו וועלט איזט ניכט בלייבענד, אַללע איהרע בעוואָהנער פֿערגעהען; אונד איהרע גליקקוגיטער זינד אינבעשטאַנדיג; דיא קינפֿטיגע וועלט איזט בלייבענד, איהרע בעוואָהנער אונפֿערנאַנליך, איהר גליקק עוויג ליך. אין דיעזער וועלט קאַנן זיך ניאמאַנד אויף מאַכט אונד העררליכ־ קייט פֿערלאַזען, וואָהל אַבער אין דער קינפֿטיגען וועלט. דיעזע וועלט איזט פֿאַלל קוממער, פֿירכט אינד נאַטה, אימיאַלצונגען, באַזער געריכ־ טען, קראַנקהייטען, זינדען, פֿיינרשאַפֿט, קריעג, שאַמאָ אונד שאַנדע, טאָרט אונד פעזט, מיהע אינד האַרטער אַרבייט, דיא קינפֿטיגע וועלט איזט פֿאַללער פֿריעדע אונד רוהע, זיכערהייט אונד פֿריידע, עוויגען לעבען, געזונדהייט, גליקק אונד העררליכ־קייט. אין דיעזער וועלט קאַנן דער מענש זיך אונד זיינער פֿראַממיגקייט ביז צום שטערבעסאַגע ניכט טרויען; ער קאַנן איינען טאָדעללאַזען לעבענוואַנדעל פֿיהרען, אונד אַן זיינעם לעבענוזערע ניכטוווירדיג ווערדען, אונד זיין בעשטרעבען וואָר דאָהער אומזאָנט; ווער אַבער איינמאַל מיט זיינער פֿראַסמיגקייט זיך אין דיא אַנדערע וועלט גערעטטעט, דער האַט ניכטו מעהר צו־פֿירכ־ טען, דען דיא איזט טונגענד אונד רעכט אונפֿערנאַנדערליך, אונדוואַנדעל־ באַר. דיעזע וועלט איזט איינע האָהלע דער טיראַנגען, איין אויפֿענט־ האַלט דעז לאַזטערז, פֿאַלל פֿאַן ניעדערטראַכטיגען, דיא זיך אין זינגענ־ לוזט בערוישען; דיא מייזטען פֿראַסמען הינגעגען זינד דאָגניערען גע־ פֿלאַגט אינד געדריקקט. דיעזע וועלט איזט דאָהער ניכט דיא וואָהנונג דער פֿראַסמען, נור דיא קינפֿטיגע וועלט, וואָ וואָהרהייט, טרייטען זיך

אך העה"כ הוא נוה האמת והאמונה והיושר והזכות והחסידים הם
 מתענגים בטובתו ואין בו חלק ונחלה לרשעים ולא ינחמו בו כי אם
 הקדושים הטהורים. העה"ז כל חרש אשר בו יכלה וכל מתחיל יכלה,
 אך העה"כ לא תכלה טובתו ואין לו תכלית וסוף. העה"ז טובתו ועושרו
 גורם לבני אדם לגנוב ולעשוק ולחמוד ולעשות אונאות, והעה"כ טובתו
 וכבודו גורם לאדם לעשות יושר וצדק ועיר רוחו לעבודת האל. העה"ז
 מבחר תענוגיו אינו כי אם בעניינים מאוסים ונכזים כגון חברת הנשים
 אשר אין טנוף כמותו, אך העולם הבא אין תענוגיו אלא בעניינים
 קדושים, זכים וצחים, כגון שיראה ויו השכינה ויתחבר עם המלאכים
 ויעשה כמעשיהם להלל לשם יצרו ב"ה. העולם הזה בתענוגיו יסכל
 החכמים וישגא הגדולים ויקח טעם הזקנים ויער פקחים עד אשר
 ימשכם אחריו ויהלכרו במוקשיו, אך העולם הבא מחכים הפחאים ופוקח
 עורים ונותן רעה לכסילים ועיר הישינים וישכיל המהוללים. העולם
 הזה על פי הטובה והעושר והכבוד אשר ישיג האדם ממנו, יהיה רוב

הערליכטיי היימיש זינד, דאָרט איזט דער אויפֿענטהאַלט דער פֿראַמֿט
 מען, דאָרט קאָנען זיא זיך זעליג פֿיהלען; דאָ איזט קיין אַנטהייל אונד
 ערבע פֿיר פֿרעפֿלער, אונד נור דיא ריינע, הייליגען פֿינדען דאָ רוהע.
 אין דיעזער וועלט האָט אַללער אַנפֿאַנג אין ענדע, אַללעו נייע איזט
 פֿערנאַנגליך; דאָו גליק דער קינפֿטיגען וועלט אָבער איזט אונפֿערנאַנגליך,
 דען זיא דאָס קיין ענדע. אין דיעזער וועלט ווירד אום גליקקזיטער
 זו ערהאַלטען. געשטאַהלען, בערריקט אונד איבערפֿאַרטהיילט, דאָו
 גליק אַמיר דיא דעררליכטיי דער קינפֿטיגען וועלט אָבער ווירד דורך
 רעכט אונד גערעכטיגקייט ערוואַרבען אונד ערוועקקען דען גיזט זיא
 נאַטטעזיעניזטע. דיא אוועקזעטעטען געניזע דיעזער וועלט בעשטעהען
 אין בעפֿריערדיגונג דער פֿליישליכען טריעכע, דיא דער קינפֿטיגען אין
 הייליגער גייזטיגער פֿערקלאָרונג. דיעזע וועלט בעטהאַרט דורך איהרע
 געניזע דיא וויזען, פֿערפֿיהרט דיא גראָסען, נימט דען אַלטען דען
 פֿערשטאַנד, פֿערבלענדעט קלוגע, דאָס זיא זיך אַנעצעאָגען פֿיהלען
 אונד געפֿאַנגען ווערדען דורך איהרע שלינגען. דיא קינפֿטיגע וועלט
 מאַכט טהאַרען קלוג, בלעדע זעהענד, גיבט דעם נאַרען ערקענטניס
 אונד ערוועקט שלאָפענדע. אין דיעזער וועלט, יע גראָסער דער רייכֿ.
 פֿחאָס אונד דיא העררליכטיי, דעזשאַ ראַוטלאָזער דאָו שטרעכען, אין

יגיעו ועסקת, כיום ובלילה, אך העולם הבא כפי הטובה אשר ישגי האדם בו כן יהיה רוב מנותחו ושלוחו וחסור יגיעתו וכל עסקיו.

שער שבעה עשר.

בזכרון האדם יום המות.

ראוי לכל הירא דבר השם להשיב אל לבו יום המות, ושואתו וחרדתו יהיה לו למזכרת, ויאמר ללבו: לבי לבי, הלא ידעת כי לא נבראת כי אם לשוב לעפר; מיום היותך מדוע לא זכרת אחריהך, הלא חרע כי כל הימים אשר אהה חי על האדמה, כעל עובר אהה, כמון יסוער מגורן וכעשן מארובה, ימיך חרוצים וחיידך קצוצים, וכל אשר יעבור עליך יום או לילה, תחסר חלק מחלקי חיידך, ובכל יום תקרב אל הקבר, וחרוף בלא אהר, ונגוע בלא ודעת כי עפר אהה, ולא זכרת כי מן האדמה נוצרת, ועל מי בטחת כי מרדת, ומדוע אהה נמהר, לא תעביר על לבך יום המר, יום אשר תאבד עצתך ונסרחה חכמתך, יום ידבק

דער קינפטיגען וועלט אבער, יע גראסער דאז גליקק דעוטא גראסער דיא ועלטיקייט אונד רוהע.

ויעבענעגער אבשניטט.

דאס דער מענש דעו שטעדכטאגעז געדענקע.

ווער גאטט פירכטעט, דער פיהרע זיך יעדען טאג דיא שרעקניזע דעו שטעדכטאגעז פאר, שפרעכענד: מיין הערין, מיין הערין, ערקעננע דאך, דאס דוא נור געשאפפען וואורדעזט, אום וויעדער צום שטויבע צוריקצוקעהרען, אונד דעננאך געדאכטעזט דוא ניא דייעזע ענדען. זייע, דאס דיא טאגע דייעזע לעבעז אויף דיעזער ערדע, וויא איין פאראיבערגעהענדער שאטטען זינד, וויא שפרייא אויז דער שיינע פער- אעהט, וויא רויך אויז דער לוקקע, שנעלל איילען דייע טאגע דאהין, דיין לעבען חירד אבגעשניטטען; יעדער דאהינשווינדענדע טאג, יעדע דאהינשווינדענדע נאכט מאכט איינען טהייל דייעזע לעבעז וועניגער אונד שוויכט דך יעדען טאג נאהער דעם גראבע. ווארום ערקעננזם דוא ניכט, דאס שטויב דוא ביזט, אויז ערדע געבילדעט? אויף וואז פערטרויעזט דוא בייא דייעם אכפאללע? ווארום ביזט דוא זא לייכט- זינגי אונד געדענקעזט ניכט דעו ביטטערן טאגע? אס טאגע ווא דא- זיין זינד דייע פארוואטצע, צו ניכטע חירד דייע וויזוהייט, ווא דיא צונגע

לשונך לחכך, יום ישיאוך על כהף יסבלוך, ועל ארץ החקלאה ישליכוך,
ועל כל מעשה יחשביך, וכאבק חרבה ואשך לא תכבה. יום תראה
החשבון ערוך, והספר פתוח, ומאזני משפט וכוס תרעלה ביד יי. שם
חמצה שמריה וחרמה נפשך כציריה. ומה חשיב על ודונותיך, והלא או
תראה פרי מעלליך, וחמצא גמולך. ואלו חמות כמות הבהמה ולא תהיה
עחיד ליתן חשבון, היה לך לשמוח כמוהך, אך חלך למר ממות, ולמקום
אופל, ארץ חושך וצלמות, שם תפול עליך אימה, וחבסך כלימה, ולבושך
גוש ורימה, וזורך על גופך גפרית לבלתי השאיר לך שריד. הלא היום
ההוא נורא ואיום, יום אשר אין לו פריון, יום חמרר בבכיה וחראניה
ואניה, יום חרדה וצעקה, יום שואה ונאקה, יום מספר מר, יום תערוך
אבל משמר מול משמר, יום יחרה אף האל וקנאו, ונתכה כאש חמתו,
יום ירכו המעצבים והמכאובים, יום יהמה כל איש ידיו על חלציו, יום
יאכרו כל הפציו, יום הצא הנשמה וישאר הגוף ככלי מלא כלימה,

דיר אס גוימען קלעכט, וואָ מאַן דיך אויף דער שולטער דאָהין טראַגט,
אונד אין דיא טיעפֿע ערדע דיך שאַררט, וואָ דוא צו שטיב צערמאַלמט
אונד אונאוויולאָשליך דיין פֿייער, וואָ דיא פֿינדעזט געאַרדנעט דיא רעכט-
גינג איבער דייע האַנדלונגען אונד געאַפֿשנעט דאָן בוך, דיא וואַגע
דעו געריכטעו, דעו טיימעלכעכער אין גאַטטעוואַנר, וואָ דא איהן לעערען
מוסט ביו אויף דיא העפֿע, אונד דייע זעלע אַב איהרער ליידען אַכצעט.
וויא ווירוז דיא דייע פֿרעפֿעל פֿעראַנטוואַרטעו, וועגן דוא דיא פֿריכטע
דיינער ווערקע אַרנדעזט? וואָ שטירבעזט דוא דעם פֿיעהע גלייך דאָהין
אונד טייטעזט ניכט רעכנונג אַבלעגען, דאָן קאָנגטעזט דוא דיך נאָך
דעו שטערבטאַגען פֿרייען; דוא געהעזט אַכער דעם, וואָ ביטטרער
איזט אַלו טאָר, ענטגענע, אַן יענעם דונקלען אַרט, דעם לאַנדע דער
פֿינטערניס אונד טאָדעזשאַטטען, וואָ פֿורכט דיך איבערפֿאַללט, אונד
שמאָך דיך בעדעקקט; וואָ דיין געוואַנד ערדע אונד ווירטער, וואָ דוא
טיט שוועפֿעל בעשטרייעט ווירוז, אינד דיר ניכטו איכריג כלייבט.
יענער טאָג איזט מאַכטיג, פֿירכטבאַר, איין טאָג וואָ דוא דיך ניכט ער-
לאַזען קאַנזוט; איין טאָג דעו וויינעג, קלאַגענו, יאַממערנו, איין טאָג
דעו שרעקענו אינד ענטומעצענו, איין טאָג וואָ טרויער וואַפע האַלט,
איין טאָג דיא ענטברענגט גאַטטעו צאָרן אונד אייפֿער, ויין גרימס וויא
פֿייער זיך ערגיעסט, וואָ זיך טרויער אונד פֿלאַגען הייפֿע, איין טאָג
היי יעדע וויסמערנד דיא האַנדע רינגט אונד אַללע העררליכקייט צו
טרויער ניירד; דער טאָג וואָ דיא זעלע ענטפֿליעהעט אונד דעו קאַר

פושלך כאבן דומם. ועתה בן אדם על מי תנוס לעזרה, יאו מי יהיה עליך סתרה. הלא אז האמר אוי לי מה עשיתי, ומדוע דבר יי ביותי. ואחרי שרירות לבי פנית, וזכמה אחכסה וערום אנכי. התקושש והתכושש והכלים מחטאתיך, ותן תודה לאלהיך, בעוד נפש בגופך, בטרם יחשבו כוכבי נשפך. האל ממשפט הקשה יצילנו, ממות יגאלנו, ויראו עינינו וישמח לבנו.

שער השמונה עשר.

בהפרש אשר בין צדיק ורשע.

דע כי הרשע לא ייסר עד ייסרוהו ולא יזהר בהיותו כטובה עד אשר תבואהו שואה ואז יקיץ משנתו; אך הצדיק בהיותו בשלוח או יזהר ויפחד פן תבא עליו הרעה, כמו שאמר „ביום טובה היה בטוב וגו'." הרשע אם יתן לו יי עושר ונכסים וכבוד אז יוסיף צרה ולא

פער גלייך איינעם פֿעראַכטליכעם געראַטהע צוריקקלאַזט, היגעוואָרפֿען וויא איין טאָרטער שטייט. אונד נאָ מענש וואָהין וויללזט דוא אום הילפע פֿליכטען, ווער זאלל דיר שוטיג געוואָהרען? דאָנן שפּריכזט דוא: וועהע מיר, וואָ האַכע איך געטהאָן! וואָרום האַכע איך גאַטטען וואָרט פֿעראַכטעט, אונד מיך מייער דערצען דינקעל צוגעווענרעט? וואָמיט זאלל איך מיר דיא זינדענבלאָזע דעקקען? זאָממעלע אונד שאַמע דיק, ערראַטהע אַכ דייער זינדען, אונד דאָנקע גאַטט זאָ לאַנגע דיא זעעלע נאָך אים קאַרפֿער איזט, בעפֿאָר זיא פֿערדונקעלן דייע שטערנע. — גאַטט מאַגע פֿאָן שטרענגעם געריכטע אונד רעטטען, אונד פֿאָם טאָרטע אונד ערלאָזען, דאָס אונזרע אויגען זעהען, אונזער הערץ זיך פֿרייע!

אַכטצעהנטער אַבשניטט.

פֿאָן דעם אונטערשיעד צווישען דעם פֿראַממען אונד דעם פֿרעפֿלער.

דער פֿרעפֿלער ווירד אָהנע שטראַפֿע ניכט בעלעהרט, ווירד ניכט געוואָרנט זאָ לאַנגע ער אים גליקע לעכט. וועגן איהן אונגליק טריפֿפֿט, דאָנן ערט ערוואַכט ער אויז זיינעם שלאַפֿע. דער פֿראַממע אַבער פֿירכט אים גליקע שאָן דאָ אונגליקע, דאָ איהן פֿרעפֿען קאָנטע, וו. ע. ה. (תּהלת ז', י"ד.) „אָם טאָגע דען גליקען זייא גליקליי- זעהע דען טאָג דען אונגליקען." גיכט גאַטט דעם פֿרעפֿלער

יחדל מעשות כל עבירה, ויביט וכטח ברוב עשרו ותיקר נפשו בעיניו ויזיק לבני אדם ולא יחמול על העניים מרודים; והצדיק אם יהיה לו הון עתק לא ישכח העניים, ויזכר המרודים ויעזור אותם תמיד, ויכנע נפשו ולא יתגאה על אדם ולא יכטח בעשרו, וידע כי הוא רוח הולך ולא ישוב. הרשע אם ישיג מעלה גדולה ועושר וכבוד, יאמר בלבו, למי יחפון המלך לעשות יקר יותר ממני, ראה האל כי הייתי ראוי לכל הכבוד הזה ובתחבולותי ועצתי צברתי העושר הזה, ואלו אהיה כמו פלוני ופלוני העצלים הייתי רש ועני כהם; והצדיק כאשר תשיג ידו לכבוד גדול יאמר כאשר אמר דוד המלך עליו השלום, „מי אנכי ומי ביתי כי הביאותני עד הלום“, ויאמר מדוע זכני הכורא לכל הטובה הזו ואני אין כי מעשים טובים, והייתי ראוי להיות נגש ונענה כל ימי על רוב חטאתי, והכורא הפך לי הרע בטוב, ובמה אוכל לגמול אחוה אחת מאלף, ויחוכח עם לבו ויאמר: לבי לבי אל חבטת ברוח כבודך,

ניסער אונד העררליכקייט, זאָ ניסמט זיין לייד נאָך צו, דענן ער אונטער-לאַזט קיינע זינדען, פֿערטרייעט שטאַלץ אויף זיינען רייכטהום, זוכט אַנדערן צו שאַרען אונד ערבאַרמט זיך זעלכזט דער אַרמען בערראַנגטען ניכט. דער פֿראַסמע אָבער פֿערגיסט בייא גראַסעס פֿערמאָגען דער אַרמען ניכט, געדענקעט אונד הילפֿט דען בערראַנגטען; איהם דעמיטהין, ניא שטאַלץ געגען איינען טענשען, פֿערלאַזט זיך ניכט אויף שנעלל פֿערגאַנגע ליכען רייכטהום. ערלאַנגט דער פֿרעפֿלער האָדע ווירדע, געלד אונד גוט, זאָ דענקט ער, „זעם ווירד דער קאָניג וואָהל מעהר עהרע ערצייגען אַלו מיר?“ גאַטט זאה, דאַס איך אַלל דייער העררליכקייט ווירדיג וואַר, אונד דורך מיינע ליבט, מיין שטרעכען, האָבע איך דייערן רייכטהום אַנגעהייפֿט; וואַרע איך וויא דייער אונד יענער אונטהאַטיג געזענען, וואַרע אויך איך אַרם אונד דירפֿטיג וויא זיא. דער פֿראַסמע אָבער, דער צו גראַסען עהרען געלאַנגט, שפּריכט מיט קאָניג דוד (שמואל ב' ז', י"ח). „ווער בין איך אונד ווער מיין היין, דאַס דמא מיך ביד היער-הער געבראַכט?“ אונד דענקט, וואַרעם דאַס. מיך גאַטט מיט דייערעם גליקקע געזענגעט, דאָ איך דאָך אַהגע פֿערדיענט אונד נור לידען אונד בע-דריקונג מיינער זינדען וועגען פֿערדיענט. האַטמע? גאַטט אָבער האַט מיר אונגליקק אין גליקק פֿערוואַנדעלט, אונד וואַרד-קאָניג איך נון דען מוזיענדזען טהייל נור איהם פֿערגעלטען? אונד מיט זיינעם ייזען צוואַשפּראַכע האַלטענר, שפּריכט ער: אָ מיין הערן! פֿער-ט אויף דייער גראַסע, דענן ווער ווייס, אָב עו צו דייערעם

זי מי יודע אם הוא לטובתך, או העושר הזה אם הוא לבלעדך שמור, או החרע אם יבוא לך שודדי לילה ויבחו יגיעך, או החרע שנתן לך האל זה הכבוד מפני שהוא מואס בך, ואם יש לך שום זכות גומלך אחו בעולם הזה כדי שהלך ריקם בעולם הבא. הרשע אם יחבר למלכים יאמר בלבו, מפני שאני מחבר נכבד ובעל שכל ודעה ע"כ עליתי למעלה הזאת, ולא יתן הבורא כבודו אלא למי שראוי לו וע"כ חלק לי הכבוד הזה; והצדיק יאמר: אגא אלהי! הנה אנכי עפר ואפר רימה וחולעה, חרפת אדם ובזוי עם, במה זכיתי לזה הכבוד ויש בעולם הסתים וטובים ממני והם בצער ובדוחק ובקוצר יד ולא זכו לאחד מני אלף מכל אשר זכיתי. הרשע אשר יורש יכעס ויחשף ולא יסתפק בחלקו, וילך בלילה לננוב ולעשוק ויעשה אונאות כדי שיבא לידו הון עתק, ויקנא בחביריו ויבקש מכל אדם לעסוק ולעזור אוהו; והצדיק אם יורש יתן שבה לבורא, כמו שאמר איוב, "י"י נתן וי"י לקח יהי שם י"י מבורך" ויסתפק כפת חרבה וישמח בחלקו ולא יחלל לכבודו עזרת

גליקע גערייכע, אָדער אַך דיעוער רייכטהום ניכט פֿיר איינען אַנדערן אויפֿגעוואַהרט ווערדע, אַב ניכט נאָכטליכע רייכער ריינע מיט מיהע ער-וואַרבענען שאַטע פֿלינדערן; אַב ניכט גאָטט דיר דיעוע העררליכקייט געגעבען, חיל לך דיד פֿערצאָכטעט, אונד דיין גערינגען פֿערדיענט אויף דיעוער וועלט פֿערנילם, דאָמיט דוא אויף קינפֿטיגער וועלט לעער אוינגעהעיס. — דער פֿרעפלער, ויענן ער אין קאָנגיליכע געוועלשאַפט קאָממט, דענקט, ווייל איד אַנגעוועהען, איין כאָטן פֿאָן פֿערשטאַנד אונד קענטניווען בין, דאָרום האָבע איד דיעוע האָהע עהרענשטופֿע עררייכט, דענן גאָטט גיכט ניר עהרע, דעם ויא געביהרט. דער פֿראָממע-אָכער שפּריכט: אַ גאָטט, „איד בין שטייב אונד אַשע, מאָסטע אונד וואָרם, שמאַך דער מענשהייט אונד פֿערצאָטליך, וואָרוך האָבע איד אַלואַ דיעוע עהרע פֿערדיענט? עו גיכט אין דער וועלט בעווערע אונד פֿראָממערע אַלז איד, דיא אין שמערץ, נאָמה אונד בעדראָנגניס לע-בען, אונד דען טווענדוטען טהייל ניכט פֿאָן דעם האָז איד ערלאַנגט. ווירד דער פֿרעפלער אָרם, זאָ גראָטט ער זיך, איזט אונגעניזאָם, שטיהלט אַך בעטריגט, אים גראָסען פֿערמאָגען צו ערלאַנגען, בע-ניידעט דיא אַהלהאָבענדען אונד פֿערלאַנגט, דאָס יעדער איהם צו העלפֿען חכע. ווירד דער פֿראָממע אָרם, זאָ לאַכפֿרימעט ער דעמאָך גאָטט אינד ואַנט וויא איוב (איוב ט', כ"ח), „גאָטט האָט געגעבען, גאָטט האָט גענאָממען, דער גאָטע דען העררן וויא געפֿריעווען.“ ער בעי-

בני אדם כי אם עורח האל לברו. הרשע אם יחלה, יפתר זיירא מאור
שמא קרפה עתו ואז ינחם על כל אשר עשה, וידור נדר לעשות תשובה
אם יתרפא, וכאשר יתרפא ישוב לרשעו; והצדיק אם יחלה, לא יפתר
מן המות, כי הוא יודע כי יצא מאפלה לאורה ומאנחה למנוחה, וכיור
כי הבורא אוהב אותו וע"כ ייסרהו כדי שיהיה טהור ונקי מכל עוונותיו
בלכתו לעולם הבא, וידור נדרים אם יתרפא להוסיף על עבודתו, וכאשר
יתרפא, לא יחל דברו ככל היוצא מפיו תעשה. הרשע אם יחכם, מיד
ישחית אמונתו בחכמתו וילעג על החסידים, ויחשוב כי הם פתאים,
ויחשוב כי החכמה לו לברו נחנה. וראשית פרי חטאתו אשר יקנה
מחכמתו, כי לא יאמין בתחיית המתים ולא ביום הדין ובדברי ר"ל, רק
יחשוב הכל כאין, ויביא ראיות ואותות מחכמתו הדלה ויניח הקבלה
החוקה, וירדוף אחרי אותות חלושות ומברות גרועות, והוא כמו ירבעם,

גניגט זיך מיט טראַקקעם בראַדע אונד איזט ויינעו אַגטהיילו פֿראָה;
ער ענטווייהט זיינע ווירדע דורך מענשענהילפֿע ניכט, אונד ווילל אַללעו
נור גאַטטעו הילפֿע פֿערדאַנקען. וועגן דער פֿרעפֿלער ערקראַנקט,
פֿירכטעט ער אונד איזט אין אַנגוט, עו קאַנגטע ויינע שטונדע שלאַגען,
אונד דאַן ערוט בערייעט ער וואָ ער געטהאַן, געלאַכט כוסע אָן.
וועגן ער גענעזעט, אונד גענעזט ער, זאָ בעסרייטט ער דאָך וויעדער
דעו לאַזטערו באַהן. דער פֿראַממע אַבער וועגן ער ערקראַנקט, פֿירכ־
טעט גיכט דען טאָד, דעגן ער ווייס, ער געהעט פֿאַן דונקעלהייט צום
ליכטע, אונד פֿאַן טרויער צור וואַנגע איבער; ערקעננעט, דאַס גאַטט
איהן ליעבעט אונד נור דאַרום ציכטיגט, דאַמיט ער ריין אונד פֿרייא
פֿאַן אַללען זינדען דיא קינפֿטיגע וועלט בעטרעטע. ער געלאַכט, וועגן
ער גענעזעט, אָן פֿראַכטיגקייט צו נעהמען צו וואַללען, אונד גענעזט
ער, אַכטעט ער ניכט גערינגע זיין פֿערשפרעכען, אונד האַלט וואָ זיין
מונד האַט אויגעשפראַכען. האַט דער פֿרעפֿלער וויזען ערלאַנגט, זאָ
אַרטעט ער נור מעהר אין זיינעם אונגלויבען אומ, פֿערשפֿאַטטעט דיא
פֿראַממען, אונד גלויבט, דאַס ער אַלליין אים בעזיטצע דער וויזוהייט
זייא. דיא ערוטע זינדענפֿרוכט, דיא ער דער וויזוהייט ענטניממט, איזט,
דאַס ער אָן דיא אויפֿערשמעהנג דער טאָרטען, אָן איינען זייאָדעו גע.
ריכטען, אָדער אָן דיא וואַרטע אונדערער לעהרער ניכט גלויבט, זאָן.
דערן געגען דיעזע גלויבענאָטצע איז זייער אַרמועליגען וועזוהייט בע.
וויזע ברענגט. ער פֿערלאַסמאָל יא זיכערע איבערליעפֿערונג, אום שוואַכען
בעוויזען, ניכטיגען מינונגען צו פֿערטרויען, אונד ווירד דאַן ידב עים גלויבן.

טא ומחשבה את הרבים וע"כ עון הרבים חלוי בו; ואם יחכם החכם, ככל אמונתו ויחזקו מסודרותה בלבו, ויורה התועים וילמד לפושעים חזק אמונתם החלושה באותות ובמופתים חזקים, מן השכל ומן הכתוב דברי רז"ל. אם יבואו על הרשע חרושים או עסקים אשר ישלח בהם, שכתם אלהיו, ואם היה מתפלל, יניח הפילחן, ואם היה עוזר דלים, שכתם, ואם היה לומד דברי אלהיו, יניחם; ואם יבואו על הצדיק חרושים או עסקים רבים לא יחרף ידו מעבודתו ולא יחלף לבבו מימיו, יק לבבו ועיניו אחרי עבודת אלהיו, ולא יטרודו העסקים ההוקים ולא החרושים והשיבושים. אם יבואו על הרשע מארעות רעות או יקרות בשבי או יאסרוהו במאסר או יענהו או יעשו בו שפמים, יתקצף על דין אלהיו, ויאמר: טוב מותי מחיי, ומה היה מזלי הרע בין חברי, כי הם בשלתי ולא שבט אלוה עליהם, ואני מיום שנבראתי, מנתה לא

דער ועלכות זינדטע אונד אויך אנדערע דאצו פערלייטעטע, וואָ דאָגן דיא זינדען דער אנדערן איהם צוגערעכנעט וואגדען. דער וואָהרע ווייזע ניממט אָבער דורך דיא ווייזהייט אים גלויבען צו; דעז גלויבענז פֿפֿילער ווערדען בעפעזטיגט אין זיינעם הערצען; ער בעלעהרעט איררערע, אינטערריכטעט זינדער אונד בעפעזטיגט איהרען שוואַכען גלויבען דורך בעווייזע אונד גרינדע, אויז דעם פֿערשטאנדע, אויז דער הייליגען שריפֿט אונד דען וואָרטען אויזערער לעהרער.

שטאַסט דעם פֿרעפֿלער עטוואָ צו, אָדער אויז ער פֿאָן געשאַפטען אין אַנשפרוד גענאַממען, זאָ דענקט ער ניכט מעהר אָן גאַטט; האָט ער פֿריהער געבעטעט, זאָ בעטעט ער יעצט ניכט מעהר; האָט ער פֿריהער אַרמען געהאַלפֿען, יעצט פֿערגיסט ער איהרער. האָט ער זיך פֿריהער מיט גאַטטען וואָרט בעשאַפֿטיגט, יעצט אונטערלאָסט ער עז טריטט אָבער דער פֿראַממע אין נייע פֿערהאַלטניזע איין, אָדער אויז ער נאָך זאָ זעהר מיט געשאַפטען איבערהייפֿט, זאָ ענטציעהעט ער זיך דאָך דעם דיענוטע גאַטטען ניכט, וועזעלט ניכט זיינען פֿראַממע מען זינג, וואָנדערן הערץ אונד אויגען בלייבען אויף דען גאַטטעוועניגט געריכט, ער לאָסט זיך ווערער דורך פֿערהאַלטניזע נאָך דורך דיא מעגע פֿרֿיישאַפטען פֿאָן איהם אָכהאַלטען. טרעפֿען דען פֿרעפֿלער אונגליקפֿולע געראַמה ער אין געפֿאַנגענשאַפֿט, ווירדער בעשטראַפֿט, געפֿעזעלט, אונד געדריקט, זאָ מוררט ער געגען גאַטטען געבעכטיגן קייט, שפֿריכט: „מיר וואָרע שטערבען עוועל אלו לעבנז, וואָרום נישט דען מיר דיעוען אונגליק; וואָרום זי מינע פֿינדע אים גליקע

מצאתי, טרעה אל רעה יצאתי, ויוסף יי לי יצן אנהותי על מכאובי
יש עת אשר יכעס הרשע על נפשו לרוב הצרות אשר יתקפוהו עת
אשר ימות מראגחו או יהרג עצמו או שימהר לעבוד עבודת אלילים
כדי שימלט מאוחה צרה; וכאשר חבא על צדיק תלאה או צרה יאמר:
עוונתי הטו אלה, ומידי היתה ואת אלי, אני עשיתי ואני אשא, חייב
אני לקבל כל זה, כי הבורא לא עשה לי רעה והלילה לאל מרשע, אך
אני הרעותי לעצמי, ויאמר: מי יודע אם הבורא ייסרני מרוב חמלתו
עלי, או הצרות האלה הם לטובתי, או לכפר בהם עוני או למען לא
יהיה לי פנאי להתעסק במעשים רעים או לתת לי שכר עליהם, או
לינצל בשבילם מסיחה משינה, או מצרות אחרת גדולות מאלה. וכאשר
ימלט הרשע מצרתו ויצא לרוחה ויסיר פהרו, ויאמר בלבו: עתה אוכל
להשלים כל עסק אשר החילוחי, זעזעה אהענג כפי אשר יגעהי ואעשה
שמהה גדולה וסעודות בעבור כי נמלטחי, ואעשה לנפשי כל הנאות

אונד פיהלען ניכט דיא שטראַפֿרוסהע גאַטטען, אונד איך האָבע פֿאַם
טאַגע דער געבורט שאַן קיינע רוהע געצונדען, אונד אונגליקק טראַף
אויף אונגליקק מיר, אונד גאַטט הייבט איממער נאָך מעהר זייפֿען
אויף מייע פֿלאַגען. מאַנכמאַל גראַמט דער פֿרעפֿלער זיך זאָ זעהר
בייא זיינעם אונגליקקן דאַס ער איז קוממער שטירבט, אָדער זיך זעלבוט
ענטלייכט; יאָ ער ווירד זאָגאַר זיינען גלויבענדיג וועכעלן, נוד אום זיך
איז דיעזער נאַטה צו דעטטען; טריפֿט אָבער דען גערעכטען ליד
אונד נאַטה, דאַן שפּריכט ער: מייע זינדען האָבען דיעזען הערבייא.
געפֿיהרט, איך זעלבוט בין שולד דאַראַן; איך האָבו פֿערשולדעט, איך
מוס ען ביסען; וואָהל מוס איך ען אָננעהמען, דען גאַטט טהוט ניכט
כאַזען מיר, איזט פֿערן פֿאַן אונרעכט, נוד איך אַלליין האָב מיר באַ
זען צוגעפֿאַנט. פֿערנער דענקט ער, ווער הייס, אָב גאַטט מיר ניכט
אויז ערבאַרמען זיכטיגט, אָב דיעזען אונגליקק ניכט צו מייעם בעטען
זייא, אום מייע זינדען צו פֿערנאָהגען, אָדער דאַמיס איך ניכט מיסע
האַכע שלעכטעם נאַכצוגעהן, אָדער ער ווירד מיר פֿיר מייע לידען
ענטשאַרדיגע, פֿאַן גרוואַמעס טאָד, אָדער פֿאַן אנדערן נאַך גראַסערן
אונגליקקפֿאַלען רעטטען.

וירד דער פֿרעפֿלער אויז זינער נאַטה גערעטטען אונד קאַממט
ווערער צו גליקק, דאַן שפּריכט ער אים הערצען: יעטצ פֿאַן אונ
מייע אָננעפֿאַנגענען געשאַפֿטע ענדיגען, יעטצט ווילל איך מיר צו
עראַטק מייער לידען גיטליך טהון, ווילל פֿריידענטמאַהלייטען דאַ

אובל והצדיק כאשר יצא מצרה לרוחה, יתן הודאות לאל, ויאמר:
 ה' כמה אאמין כי לא יבואו עלי צרות אחרות, הרוב צדקתי וחסדתי.
 יודע אם לא נמלטתי מן הצרה הזאת לעשות מעשים טובים, אם
 וסיף על חטאתי הישע; ויבא ויחיי למצוא הן בעיני יי, והנה המלכים
 או עליהם צרות רבות ואיך נמלטתי אני ונצלתי? ואם ימלט הרשע
 חלי רע, ימהר לעשות סחורות ולכנות בתים ולהתענג עם נשיו
 חדש בגדי חמורות ולהחזכר לגדולים ולקנות עבדים ולהרבות עסקים;
 גם יתראא הצדיק, ויסיף לעשות חסדים ולעזור דלים ולהכנע לאלהיו
 להרבות התננים ולשלם נדריו ולהטיב דרכיו ומעשיו. אם יעשה הרשע
 ודקה, חיקר נפשו בעיניו ויחפאר בה לחכמה, ויחשיב, כי איך ברוח
 מוהו, ואם ימלט מצרה יאמר כי בצדקתו נמלט; והצדיק מעשיו בעיניו
 יאמר צדקותו מבני אדם ואל יתהלל בהם, והוא נבזה בעיניו,
 ואם ימלט מצרה יאמר: כי בחסדי האל נמלט ולא בצדקתי. ואם ירבו

וייל איך גערעטעטס האורדע, וייל אללע מאגליכע פערנימטנען גע
 נעמען דער פראממע אבער ווירד נוד ווארטע דעו דינלען אין אינעם
 זאלבען אללע האבען אונד דאכיא דענקען: קאנן איך ויהאל פעזם
 פערטרוען, דאס ניכט אנדערען אונגליק סיך טרעפפען יעדען בין
 איך דלן זא געדעכט? נא פראמס? וועב ווייס, אב איך ניכט דעס
 האלב ור אויז דיעוער נאמה גערעטעטס וואורדע, אום גוטען צו מהן,
 אדער זיך, דאס איך צו מינען זינדען נאך מעהר זינדען הייפע? ווא
 דורך זאלט איך ויהאל פאר גאטס גנאדע געפטרען האבען? גענעזם
 דער פעפלער פאן איינער שווערען קראנקהייט, זא יאגט ער זינען
 פרייער בעשאפט זינגען אונד געליזען נאך; דער פראממע אבער
 מעהרט ויהאלטהאטען, הילפט דען ארמען, דעמיטהיגט זיך פאן גאטס
 פלעהעכהייפער, ערפיללט זינע געליבדע, בעזוערט זינען וואונדעל,
 זינע וועקע.

ווענער פפעלער וואהטהאטען אוזאיכט, זא ויכט ער דאמיט
 צו גלאפען, ריהמט זיך דאמיט גענען אנדערע אונד דענקט, איהם
 קאממען, ניאמאנד גליך, אינד ענטוירט ער אינעם אונגליק, זא
 גלויבט קיינע פראממניקייט דאנען איהן גערעטעטס; דער פראממע
 אבער בעראכטעט זינע האנדלונגען אלו אינגעניגענד, פערהייט גאט
 זינע ווארהאטען, ריהמט זיך איהרער ניכט אינד אכטעט זיך ועלכוונ
 גערענ; וז ער אויז איינער נאמה געהיימיט, זא שרייבט
 זינע צו ניכט זינער פראממניקייט.

נסקו הרשע ויהיו לו מעשים רבים, לא ישקיט עד אשר ישלמב
 אלהים כל מיומותיו, וכאשר יהיה לו פנאי אז ילך. ויחפלה ולק
 להתחבר לחכמים. והצדיק כל אשר ירכו עסקיו, הוסיף עבודתו
 זמר ממנה דבר. ואם יהיה לרשע בנים, ילמדם מנערוהם לסחור ולע
 ולאכה, ולא ילמדם דברי אלהים; והצדיק ילמד לבניו תורת יי' ויוב
 יסרם תמיד; עליו נאמר, "מחלהך בחומו צדיק אשרי בניו אחריו".

ת.ם.

ושאפטע זא ווידמעט ער זיך אויזשליעסליך ווינער געשאפטומזרהאטיג
 ים, גאטט קאמט איהם אבער ניכט אין געדאנקען; ווען ער גע
 רדע צייט האט, בעטעט ער, ליעוט עמאזא אונד אונטערשאט זיך
 מ וויזען. דער פראטמע אבער, עמעהר ויין געשאפט זיך פערנאסערט,
 זסט אויך ווינע פראטמיקייט צו, אינד ער ענטציערעט זיך פון
 ולינגאנופליכט. האט דער פּרעפּלעה קינדער, ווען ער ערעט ער זיא
 צו אירדישעם ערווערב, לעהרעט זיא אבער ניכט אטטעז
 רט; דער פראטמע אבער ערציעהעט אונד בילדעט זיא אין גאטעז
 כט אונד אונטערריכטעט זיא אין דער הייליגען שריפט. פאן איהם
 אט עז (מזל כ', ז'), "דער פראטמע וואנדעלט אין ווינער וראט
 קייט, הייל ווינען קינדערן נאך איהם".